

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

SADETTİN TANTAN

BİR SAVAŞ ÖYKÜSÜ

Ferhat Ünlü

siyahbeyaz

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

METİS PORTRÉ

SADETTİN TANTAN

Bir Savaş Öyküsü

Ferhat Ünlü

1975 yılında Adana'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini bu kentte tamamladıktan sonra 1993 yılında İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü'ne girdi. Gazetecilik mesleğine 1995 yılında *Yeni Şafak*'ta başladı, halen aynı yerde çalışmayı sürdürüyor. İstihbarat, güvenlik, kaçakçılık ve çeteler konularında çok sayıda haber, araştırma ve röportajı yayımlandı. Yazarın, *Susurluk Gümrüğü* (Mayıs 2000, Birey, İstanbul) ve *Eymür'ün Aynası* (Şubat 2001, Metis, İstanbul) adıyla yayımlanmış iki kitabı bulunmaktadır.

Siyahbeyaz Dizisi, özerk, bağımsız ve araştırmacı gazeteciliği teşvik etmeyi, medyanın genelinde haber olamayan ya da medyaya eksik, yanlış veya çarpıtılmış bir şekilde yansıyan kişi, olay ve temalara, kendilerini kamu önünde ifade olanağı yaratmayı, ve bu yolla toplumun haber alma hakkını ve olanaklarını geliştirecek katkılarda bulunmayı amaçlamaktadır. Kelimenin gerçek anlamıyla hayatın her alanına el atmayı hedeflemektedir. Kitaplar geleceğe taşınan belge ve başvuru kaynaklarıdır aynı zamanda; bugünün güncelliğine bakış biçimimiz, yarının yakın tarih bilinci olacaktır.

Metis Yayınları
İpek Sokak 9, 80060 Beyoğlu, İstanbul

Siyahbeyaz Dizisi 24
SADETTİN TANTAN
Bir Savaş Öyküsü
Ferhat Ünlü

© Ferhat Ünlü, 2001
© Metis Yayınları, 2001
İlk Basım: Ağustos 2001

Dizi Yayın Yönetmeni:
Ruşen Çakır
Yayıma Hazırlayan:
Haldun Bayrı
Kapak Fotoğrafı:
Ali Ekeyılmaz

Kapak ve Grafik Tasarım:
Emine Bora, Semih Sökmen

Dizgi ve Baskı Öncesi Hazırlık: Metis Yayıncılık Ltd.
Kapak ve İç Baskı: Yaylacık Matbaacılık Ltd.
Cilt: Sistem Mücellithanesi

ISBN 975-342-328-4

SADETTİN TANTAN

BİR SAVAŞ ÖYKÜSÜ

Ferhat Ünlü

siyahbeyaz

Ücretsiz METİS PORTALı Kitap Arama ve İndirme <http://www.siyahbeyaz.org>

Cindy Brown'a...

İçindekiler

İlksöz 7

Varlıklı Ailenin Oğlu 11

Fırtınalı İstanbul Yılları 17

Abuzer Uğurlu Sorgusu 31

Umutsuz Felsefe Yılları 41

Siyasete İlk Adım 43

Bakanlıkta Son Gün 50

Kabineye Giriş 63

Tantan'ın A Takımı 67

Bir İsim, Bir Operasyon 79

Siyasette Yeni Dönem 107

MIT'le Tehlikeli Dans 118

Soğuk Siyasi Savaş 130

Medya İmparatorunun Çöküşü 148

UMUT ve "Karakuş"ku 159

Gaffar Okkan Suikasti 170

İpleri Koparan "Beyaz" 179

Bir Garip Baskın 195

Doğan Tantan'a Karşı 204

Sonsöz-Yerine 220

Röportajlar:

Sadettin Tantan 223

Ali Toker 227

Hasan Pulur 234

Korkut Özal 237

İlksöz

Türkiye'de pek çok şey büyük bir hızla değişiyor. Ancak bu hız, rasyonellik ve yararlılık ölçütlerinden uzak. Tam tersine, ardında bıraktığı toz-dumanla görüş mesafesini azaltıyor ve kafaları karıştırıyor.

İsimler üzerinden yürüyen derin siyaset, isimler üzerinden yürüyen yolsuzluk ekonomisi ve "Kasırga, Beyaz Enerji" gibi isimler üzerinden yürüyen operasyonlar; hepsi dönemsel olarak birbirini tamamlayan, ama bir çırpıda unutulup gitmeye mahkûm edilen olgular. Hız kargaşası çoğu zaman olayları ve olayların içinde yer alan önemli kişilikleri anlamayı zorlaştırıyor. Aslında, üzerinde durup düşünülmesi gereken olay ya da kişi sayısı sanıldığı kadar fazla değil. Dolayısıyla kargaşadan sıyrılıp olan bitene bakılması durumunda dengeleri ana hatlarıyla kavramak zor değil, pek vakit de gerektirmiyor. Ancak sürekli değişen gündem insanları bu şanstan mahrum bırakıyor.

İşte tam da bu nedenle Sadettin Tantan'dan hareketle elinizdeki kitabı hazırlamayı düşünmüştük. Tantan son iki yılın Türkiye'si'nde incelenmesi gereken en ilginç kişiliklerden biriydi. O ve onun etrafında dönen olaylar-kişilerle ilgili araştırmaya başlarken Türkiye'nin günlük hız kargaşasından sıyrılırsam işimin kolaylaşacağını biliyordum. Öyle de oldu, uzun bir süre önce başladığım araştırma-

lar beni hiç de küçümsenmeyecek bir noktaya getirdi. Ancak daha vaktimiz vardı. Kısa bir ara verip tatile çıktığım günlerde Ruşen Çakır'ın telefonla verdiği haber zihnimde yeni soru işaretlerine neden oldu, Tantan İçişleri Bakanlığı'ndan alınmıştı. Bu haber beni, Tantan'ın portresini tamamlamak için daha hızlı bir çalışmaya yöneltti. Bir taraftan kitabın belirli bölümlerini yazarken diğer taraftan yeni görüşmeler yaptım, değerlendirilmeye layık pek çok yeni bilgi edindim.

Böyle bir kitapta, resmi ya da gayri resmi belgelerden çok, portresini çıkaracağınız kişinin kendisiyle ve çevresindeki insanlarla yapacağınız görüşmelerden çıkacak sonuçlar önem kazanıyor. Yazılı kaynaklar büyük oranda devre dışı kalır, siz edindiğiniz bilgileri kayıt altına alır ve yazdıklarınızla belgeleştirirsiniz. İşte bu yüzden kitabın hazırlık aşamasında Tantan'ı yakından tanıyan, onunla çalışan ve Türkiye'deki iç siyasi-bürokratik dengeleri iyi gözlemleyen çok sayıda isimle görüşme yapıldı. Ayrıca Tantan'ın İçişleri Bakanlığı dönemine ilişkin tüm gelişmeler gazete haberlerinden ve İçişleri Bakanlığı'nın kendi özel arşivinden faydalanılarak gözden geçirildi. Böylece bu kitabın materyalleri ve giderek kitap ortaya çıktı.

Araştırma kitaplarında eksiksiz bir çalışma ortaya koymak ve hiçbir hata yapmamak imkânsıza yakın bir şey. Hele yaşayan birinin portresini çiziyorsanız işiniz daha da zor. İnsan ölmeden varlığını ta-

mamlar mı ki henüz yaşarken onun portresini çizelim? Mallarmé'nin, "Sonsuzluk kendine dönüştürüyor onu sonunda" dizelerini anımsarsak, ölümden önce varlığını tamamlamamış birinin biyografisini yazmanın, ya da daha dar bir kapsamda portresini çizmenin ne denli zor olduğu daha iyi anlaşılır.

Ancak "Sadettin Tantan, Bir Savaş Öyküsü" klasik bir biyografi değil. Aynı zamanda son iki yılda yaşanan ve Tantan'ın gidişinden sonra da yaşanmaya devam eden bir gizli savaşın öyküsü anlattığımız. Yaygın kanıya göre; "derin devlet"te "Mali 28 Şubat"çı kanadın, "derin siyaset"te Hüsamettin Özkan gibi isimlerin ve uluslararası arenada ABD'nin Türkiye üzerindeki stratejileriyle örtüşen Tantan uygulamaları, kime ve hangi güce karşıydı? Tantan'ın, partisinin patronunun yerinde gözü olan, genel başkanlığa talip bir ANAP'linin kavgası mı, yoksa belirli merkezlerin desteğiyle yürütülen bilinçli bir savaş mıydı?

Bu kitap, Tantan'ı tek başına bir güç merkezi olarak değil, iç ve dış dinamiklerin yeniden yarattığı bir kişilik olarak ele alma ve onun Türkiye'de temizlik adı altında yürütülen operasyondaki rolünü gözler önüne serme iddiasında. Bununla birlikte elinizdeki kitabın, savaşın şifrelerini bütünüyle çözmek gibi bir iddiası yok. Zaten Türkiye'de bürokratik ve siyasi güçler arasında yürütülen bitmez tükenmez savaşların bütün şifrelerini çözmek o savaşlardaki güç

merkezlerinden biri olmak gibi bir ön koşulu gerektiriyor. Hatta bazen güç merkezleri dahi olası gelişmeleri kestiremiyor. Mesut Yılmaz'ın Tantan üzerinden yürüten operasyonun kendisine bu denli açık uzanacağını hesaplamadığını düşünürsek, bir güç merkezi olarak onun da yanılmış olduğunu söyleyebiliriz.

Peki Sadettin Tantan ya da onu destekleyen güç yanılmadı mı? İçişleri Bakanlığı'ndan uzaklaştırılma operasyonu, Tantan ve onun ardındaki gücün de yanıldığını gösteriyor. Ancak ikinci bir fırtına öncesindeki sessizlik gösteriyor ki derin devletteki bazı unsurların Mesut Yılmaz'la kavgası devam edecek. Siz de savaşı izlemeye devam edin.

Mithat Dumanlı'ya, Celalettin Tanta'ya, Ali Toker'e, Ruşen Çakır'a, Haldun Bayrı'ya, Hasan Pulur'a, Soner Arıkanoglu'na, Erdal Kılınç'a ve adının saklı kalmasını isteyen devlet görevlilerine, kitabın hazırlık sürecindeki katkılarından dolayı teşekkür ederim.

Ferhat Ünlü
Haziran 2001

Varlıklı Ailenin Oğlu

Sadettin Tantan'ın babası Şükrü Bey, varlıklı sayılabilecek bir aileden geliyordu. Aile, Birinci Dünya Savaşı'ndan önce pek çok akraba ile birlikte Artvin'in Hopa ilçesi Behlivan bölgesinde yaşıyordu. '93 Harbi (1877-78 Osmanlı-Rus Savaşı) sırasında Batum havalisi olarak bilinen bu yöreden çok sayıda insan, hem Kafkas hem de Balkan cephesini çökerten Rusların baskılarına maruz kalıp Anadolu'nun, özellikle de Karadeniz'in batısına göç etmek zorunda kalmıştı. Tantan ailesinden 50 ila 100 ev de Sakarya'nın Sapanca ilçesinin Kuruçeşme köyüne gelip yerleşti.

Şükrü Tantan'ın babası Ali Bey, Megrel (Laz) idi. Oğulları Şükrü ve Fehmi'ye yaşamları boyunca bir iş çevirebilecekleri ölçüde miras bıraktı. Vefatının ardından mezarına Ali Tanta yazıldı, çünkü Tantan ailesi Sapanca'da Tanta olarak biliniyordu.

Şükrü Bey'in eşi yani Sadettin Tantan'ın annesi Nazire Hanım ise Gürcü asıllıydı ve Gürcüce konuşurdu. Kendisinden önceki kuşak Kafkasya'dan Türkiye'ye gelmiş ve birçok Kafkas göçmeni aile gibi Türkiye'ye yerleşmişti. Sadettin Tantan da kendisini, hem baba, hem anne tarafından, "Batum'dan gelme 93 muhaciri" olarak nitelendirmektedir.

Dindar biri olan Şükrü Bey, adı ile örtüşür biçimde "şükreden" bir yapıya sahipti. Hali vakti yerindeydi, buna karşılık manevi yaşıntıya önem veren bir kişilik olarak dikkat çekiyordu. Babasından miras kalan parayla Sapanca'da bir bakkal dükkânı açıp esnafılık yapmaya başladı. Aynı zamanda evinin bahçesinde meyve ve sebze yetiştirip satıyordu.

1940'lı yıllar pek çok Türk vatandaşı için olduğu gibi Şükrü Bey ve eşi Nazire Hanım için de zor yıllardı. Kurtuluş Savaşı'ndan özgürlüğünü kazanarak çıkan, ancak bu süreçte çok büyük maddi hasar görmüş olan ülke, şimdi de Almanların başlattığı İkinci Dünya Savaşı'nda tarafsız kalabilmek için çabalıyordu. Reisicumhur

İsmet İnönü kararlılığını sürdürdüğü müddetçe endişeye mahal yoktu.

Tam bu dönemde, 10 Ocak 1941 günü¹ Sadettin Tantan dünya-ya geldi. Yorgun Türkiye'nin İkinci Dünya Savaşı'na dahil olmaya-çağı artık neredeyse kesinleşmişti. Kendinden önceki dört kardeşi daha çocuk yaşta vefat etmiş olduğu için Sadettin ailenin tam anlamıyla gözbebeği olmuştu. Özellikle annesi Nazire Hanım, oğlu Sadettin'i yetişkinliği döneminde de hep koruyup kollayacaktı.

Şükrü Bey, oğluna iyi bakmak ve gelişimiyle yakından ilgilenmek istiyordu. Dini bütün baba, dini hassasiyetlere sahip, namazında niyazında bir oğul yetiştirmek istiyor ve eşi Nazire Hanım'ı bu noktada sürekli uyarıyordu. Sadettin Tantan daha sonra yetiştirme tarzını açıklarken, "Babam çok sert ve çalışkan bir adamdı. Kendisinden üç yaş küçük olan amcamın bile yolda yürürken babamın önüne geçtiğini hiç görmedim. Ben böyle bir gelenek içinde büyüdüm," diyecekti.

Çocukluk ve Gençlik Dönemi

Sadettin çocukluğa adım atar atmaz kendini sokaklarda arkadaşlarıyla oynarken buldu. İlk zamanlar misket, ardından futbol oynamak en büyük tutkusu oldu. Yaşıtlarından daha iri yapısı ile spora elverişli bir vücudu vardı. Yüzmeyi Sapanca Gölü'nde öğrendi. Gölde boğulma tehlikesi geçiren, kendinden küçük çocukları kurtardığı da oldu.

Geleceğin "hızlı polis şefi" ve "Tapınak Şövalyesi düşmanı İçişleri Bakanı" Sadettin Tantan, aynı gölde, bugün kimsenin inanamayacağı bir şakanın organizatörlüğünü yapmıştı: Yazın sıcak günleri. Günlerden 25 Ağustos 1961. Sapançalı Deniz Astsubay Asım Tarım'ın düğünü göl kenarındaki bir salonda yapılıyor. Sadettin Tantan gençleri düğünden önce topluyor ve kafasındaki hınzırlığı onlara açıklıyor.

Aralarında kuzeni Celalettin ve yakın arkadaşları Hasan İbiş, Sadettin İbişoğlu, Ekrem Cebeci, Ali Toker ve Fehmi Bostancı'nın

1. Sadettin Tantan'ın doğum tarihi 27 Ocak 2000 tarihli *Sabah* gazetesinde yer alan bir yazı dizisinde 1 Ocak 1941 olarak verilmiş. Ancak resmi kayıtlarda doğum tarihi 10 Ocak 1941 olarak kayıtlıdır. PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

da bulunduğu 12 kişilik bir grup klasik Kızılderili kıyafetleri giyiyor, ardından Hadımlık mevkiinden kayığa binip göle açılıyorlar. Sadettin Tantan'ın kafasında şapka üzerinde Kızılderili yeleği, çetenin diğer elemanları ise ellerinde mızraklar ve püsküllü etekleriyle ilginç bir görüntü oluşturuyorlar.

Ekip Sapanca Gölü üzerinden düğün mekânına ulaşıyor. Teker teker karaya çıkıyor ve "kötü, beyaz adam" rolündeki Celalettin Tanta'yı yere yatırıyorlar. Tüm düğün davetlilerinin şaşkın bakışları arasında "Kurban beyaz adam"ın üzerine "Reis" Sadettin Tantan'ın emriyle sulandırılmış pekmez dökülüyor.

Pek çoğu ilkin korkuyor ve olanlara bir anlam veremiyor. Ama görüntünün bir mizansen, hatta neredeyse amatör bir sinema filmi ve bu garip giyimli kişinin de Sadettin Tantan olduğu anlaşılınca ortalığı kahkahalar kaplıyor. Tabii bu hıznırlığın mimarı Tantan ile çetesi de davetlilere katılıyor...

Bu senaryonun ilk sahnelerinin geçtiği Hadımlık mevkiinde bugün Tantan'ın amcası Fehmi Bey yaşıyor. Tantan da Sapanca'ya gittiği zaman bu evde kalıyor. 17 Ağustos depreminde zarar gören bu evin yanındaki diğer evin yerine şimdi prefabrik bir konut yapılmış durumda. Göl kenarında, güzel manzaralı bir mekân burası. Amca Fehmi Bey, yeğeninin İçişleri Bakanlığı'na getirilmesinden sonra polisler tarafından sıkı bir şekilde korunmaya başlanan bina-dan sık sık çıkıp çarşıya gidiyor.

Sapanca'da yine Tantan'ın babası Şükrü Bey'in vefat etmeden önce verdiği destekle oluşturulan bilgisayarlı bir cami var. Bu cami halk arasında "Tantan Baba Camii" olarak anılıyor.

Karate Çalışıyor

Sadettin gençliğe adım attıktan sonra ailenin tek çocuğu olarak ev işleriyle daha çok ilgilenmeye ve özellikle babasının meyve ve sebze bahçesinde neredeyse tam gün çalışmaya başladı. Yine bir gün kuzeni Celalettin Tanta ile birlikte evlerinin bahçesinde çalışırken amcasının oğluna, "Hadi al şu bıçağı ve bana doğru salla," dedi. Sadettin'den beş yaş küçük olan Celalettin, ağabey bildiği kuzeninin bu teklifine şaşırmıştı. İlkin teklife yanaşmadı, fakat ısrar edince hamle yaptı. O dönemlerde karate çalışan Tantan, kuzeninin hamlesini basit bir kol hareketiyle savuşturdu ve onu yere attı. Ce-

lalettin Tanta, hamlesinde başarısız olduğu için sevinmiş, ama ağabeyi tarafından yere savrulduğu için üzülmüştü.

Sadettin Tantan kardeşleri vefat ettiği için kuzenleriyle, özellikle de amca çocuklarıyla yakınlık kurmuştu. Yakın akrabalar arasındaki bu sıcaklık gençlik ve yetişkinlik dönemlerinden günümüze kadar devam etti. Tantan, 24 yaşında bir gençken kuzeni Celalettin'e, "Çalışkan ol, yanlış işlere bulaşma," diye öğüt veriyordu. Celalettin bu öğüdü pek ciddiye almış olacaktı ki, Sadettin Tantan'ın İstanbul'daki hızlı polislik yıllarında, "Belki gideceğim yeri de basar," düşüncesiyle kanuni faaliyet gösteren eğlence mekânlarına bile gitmemeye özen gösterecekti.

Tantan ailesi çocuklarının okumasını istiyordu. Onu Sapanca Kemalettin Sami Paşa İlkokulu'na kaydettirdiler. Sadettin, ilkokulu başarıyla bitirince Sapanca Ortaokulu'na yazıldı. Ortaokuldan sonra ise eğitimini devam ettirmek için pek de küçümsenmeyecek bir zorluğa katlanmak durumunda kaldı. İlçede lise olmadığı için yakın vilayetlerden birinde okumalıydı. İzmit Lisesi'nin en yakın ve en iyi tercih olduğu düşünüldü. Ancak bunun için Sapanca ile lise arasındaki 15 kilometrelik yolu her gün tepmesi gerekecekti. Sonuçta Sadettin Tantan kendisini başka bir ilde genç yaşlılarıyla birlikte eğitim görürken buldu. Bu büyük sayılabilecek kentin cadde ve sokaklarında polisleri hemen her gün görmeye başladıktan sonra, yapmak istediği mesleği de seçmişti. İmrendiği bu adamlar gibi polis olacaktı. Ailesine danıştı ve polis akademisine gitmek istediğini söyledi.

Baba Şükrü Bey, bir süre düşündükten sonra devlet memuriyetinin –hele polisliğin– sosyal güvence konusunda büyük faydalar sağladığına kani olup oğlunun fikrine sıcak yaklaştı. Artık usul gereği olan baba izni de alınmıştı.

Tantan Polis Akademisi'ne girmeden önce 1962 yılında Fatma Hanım'la evlendi. Bu evlilikten altı çocukları oldu. İlk çocukları Saadet idi. Saadet Tantan, Marmara Üniversitesi'nde doktorasını yaptı. Yrd. Doç. Saadet Tantan, halen aynı üniversitede Bankacılık ve Sigortacılık Yüksek Okulu müdür yardımcısı ve Sermaye Piyasası Bölüm Başkanı. Ardından Saavet Selma Tantan dünyaya geldi. Tantan çifti daha sonra iki kez ikiz çocuk sahibi oldu: Banu-Şebnem Tantan ile Mehmet-Fatih Tantan. Çiftin uzun yıllar sonra iki torunları oldu.

Tantan, lise eğitimini tamamladıktan sonra 16 Kasım 1965'te Polis Akademisi'ne girdi. Böylelikle imrendiği adamlar gibi polis –hem de önü açık, rütbeli bir polis– olmasını sağlayacak eğitime ilk adımını attı. Üç yıl sonra Akademi'den mezun olur olmaz işi hazırdı. Babası da zaten polisliği seçmesine bu yüzden onay vermemiş miydi?

29 Haziran 1968, Sadettin Tantan'ın polislik mesleğine adım attığı tarih oldu.² 27 yaşındaydı, pek genç sayılmazdı; ama bu, mesleğinde yükselmesi için bir engel değildi. Akademi'den mezun olmak ona komiser yardımcısı olarak göreve başlama gibi bir imkân sunmuştu. İlk görev yeri Ankara Emniyet Müdürlüğü Toplum Zabıtası Müdürlüğü'ydü.

Tantan'a göre "Türkiye'nin başkentinde toplumsal huzuru sağlamak üzere görev yapan grubun bir üyesi olmak bir polise pek çok deneyim kazandırabilir"di. Ancak bu dönem pek uzun sürmedi ve genç komiser yardımcısı 11 ay sonra Eskişehir Emniyet Müdürlüğü kadrosuna atandı. Bu görev sırasında, 11 Eylül 1970'te komiserliğe terfi etti. Her şey yolunda gidiyordu. Artık rütbeli bir polisti, kısa süreli deneyimlerden sonra daha etkin görevler alabilirdi.

Eskişehir'de 3.5 yıl görev yaptı. 1973'ün Şubat ayının son günlerinde Emniyet Genel Müdürlüğü Plan-Bütçe Daire Başkanlığı Bütçe Şubesi'ne tayin edildi. Toplum zabıtası olarak adım attığı meslekte şimdi çok daha farklı bir işle görevlendirilmişti ama bunu dert etmiyordu. Çünkü hemen her alanda belli bir süre deneyim kazanmak gerektiğini düşünüyordu. Aynı yıl yurtiçinde Narkotik İhtisas kursu aldı. Şubat 1975'te ise yurtdışında narkotik tekâmül kursuna gönderilecekti.

Sadettin Tantan, 1973'ün Temmuz ayında ikinci bir rütbe daha alıp başkomiser oldu.

Ancak meslek yaşantısındaki asıl önemli değişimi yine aynı yılın 14 Eylül'ünde yaşayacaktı. Çünkü yeni görev yeri Bursa'da, organize suçlarla mücadelede giren Narkotik biriminde görev yapacaktı. Üç yıl Bursa'da bu şubede başkomiser olarak görev yapan Tantan o dönemde yakın bir çalışma arkadaşı edindi. Aynı şubede Komiser Muavinliği görevini yürüten İhsan Yılmaztürk, Tantan'ın bu ilde pek çok operasyonu birlikte yürüttüğü isim oldu. Yılmaz-

türk o dönemdeki Tantan'ı, "Sanırım 1.5 yıl birlikte çalıştık. Disiplinli ve sabırlı bir çalışma tarzı vardı. Peşine düştüğü işi yarım bırakmak istemezdi," diye özetliyor.

Herhalde Yılmaztürk, o dönemdeki amiri ve yakın çalışma arkadaşının 26 yıl sonra kendisinin hizmet verdiği teşkilatın bütününden sorumlu kişi olacağını kestiremezdi. Yılmaztürk, Tantan'ın bakanlığı döneminde –8 Eylül 1999'da– görevli olduğu TEMÜH (Terörle Mücadele ve Harekât) Daire Başkanlığı görevinden Balıkesir Emniyet Müdürlüğü'ne atandı. Tantan bakanlıktan ayrıldıktan sonra bu görevinden alındı.

Sadettin Tantan'ın o dönemdeki komiseri ise Hasan Özdemir'di. Tantan bakan olduğunda İstanbul Emniyet Müdürlüğü görevini yürüten Özdemir, onun İçişleri Bakanlığı döneminde Ardahan Valiliği'ne atandı. Ve Tantan'ın İçişleri Bakanlığı'ndan alınmasının ardından yine İstanbul'a vekâleten Emniyet Müdürü olarak geri çağırıldı.

Tantan'ın Hasan Özdemir ve İhsan Yılmaztürk'le birlikte Bursa'da çalıştığı döneme ilişkin çarpıcı anılardan birisi şöyle: Kentte esrar içilip barbut atılan bir ev var, fakat çok iyi gözcüleri (erkete) olduğu için hiçbir polis ekibi bu evde kumar oynayanlara suçüstü yapamamış. Ne var ki Tantan, söz konusu eve balkondan girerek bu sorunu aşıyor ve tüm bitirimleri gözaltına alıyor.

Bursa'daki narkotik büro tecrübesinin ardından Sadettin Tantan, asıl ününü kazanacağı, belli bir azınlığın korkulu rüyası, çoğunluğun ise umudu haline geleceği İstanbul'a atandı. 28 Mayıs 1976'da göreve başladığı şube Asayiş Şubesi'ydi. Aynı yılın sonuna doğru Emniyet Amirliği'ne terfi edince hızlı, "tantanalı" bir dönem başlamış oldu. Emrine 127 polis, 26 ekip amiri ve 25 otomobil verilmişti.

Tantan göreve başlar başlamaz, hızlı karar alma eğilimi ve kararları uygulamadaki inatçılığıyla amirlerinin, hafif sert üslubuyla da İstanbul'un gece müdavimlerinin dikkatini çekti. O dönemde özellikle Beyoğlu, Şirinevler, Feneryolu, Sefaköy ve Fındıkzade bölgelerinde denetimden uzak faaliyet gösteren gece kulüpleri, kolluk güçlerine nispet yaparcasına fuhuş, uyuşturucu ve kumar sektörlerinin merkezi haline gelmişti. "İstanbul'u eşkiyalar bastı" inancı her geçen gün egemen hale geliyordu. Tantan'ın bu çarpık düzeni bozmak için ekibiyle yürüttüğü mücadele İstanbul halkının büyük dilimince takdirle karşılandı, ancak sert yöntemleri tartışma, hatta eleştiri konusu oldu.

Dönemin tanığı pek çok kişiye göre Tantan'ın "fazla sert" olduğu iddialarının yayılmasında onun operasyonlarından rahatsız olan sosyete çevrelerinin etkisi vardı. Tantan, yalnızca modern gece kulüplerine el atmakla kalmamış, randevuevleri ve o zaman bitirimhane olarak anılan sıradan kumarhane mekânlarına girerek buraların müdavimlerini de dize getirmişti. "Hızlı polis" in icraatlarından nasibini alan bu tür yerlere Fındıkzade'deki kumar mekânları bir örnekti.

Tantan ayrıca Şirinevler bölgesinde sayıları hiç de azımsanmayacak olan fuhuş merkezleri, yani ruhsatsız randevuevlerini birer birer bastı. Asıl hedefi olan, meşhur Çanakkaleli Melahat'ın evine ani bir baskın düzenleyip burayı kapatarak son noktayı da koymuş

oldu. Bu fuhuş merkezinin ortadan kaldırılmasının hemen ardından aynı bölgeye Kültür Koleji taşındı. Şirinevler temizlenmişti artık. Tantan işte bu dönemde ihbarların kendisine kolaylıkla ulaşabilmesi için 27 45 00 numaralı telefonu da halkın hizmetine sunmuştu.

İstanbul halkı, bu güre bıyıklı, sert görünümlü garip polisin icraatlarına hayran kalmıştı. Tantan, her gittiği yerde sıradışı ilgi görüyordu. "Her halk kendi kahramanlarını yaratır" ilkesinden hareketle Tantan da halk tarafından bir kahraman mertebesine yükseltilmişti. İstanbullu'nun bu yeni polise yönelik hayranlığı öyle belirgindi ki onun yanlış icraatları veya sert tutumları karşısında da yine ondan yana tavırlar baskın çıkıyordu. Örneğin, "Hiçbir polis Tomson'u (o zamanlar Almanya'dan getirilen MP5'in Tomson olduğu sanılıyordu) omzuna alıp orayı burayı basmıyor. Bu adam bunları yaptıktan sonra bir de silahıyla poz veriyor," diyenler epey azınlıkta kalıyordu.

Tantan'ın 25 yıllık arkadaşı *Milliyet* gazetesi yazarı Hasan Pulur, MP5'le poz vermenin ve sık sık silahla görünmenin o dönemde sıradışı bir şey olmadığını belirtiyor. Belki 12 Eylül öncesinde düşük yoğunluklu iç savaş nedeniyle sokaklarda her gün silah sesleri duymaya, hatta insan öldürülmesine alışmış olan halk, dürüst bir polis şefinin MP5 silahıyla poz vermesinin kendilerine huzur ve güven hissi verdiğini düşünüyordu.

Tantan, asayişin sağlanması için sokaklara da el atmıştı. "Sokakta ıpsız sapsız kim varsa toplayıp getirin," diyordu. Tabii bu arada kurunun yanında yaş da yanıyordu. O dönemde "müteferrika" diye adlandırılan Asayiş Şubesi'nin nezarethanesi dolup dolup taşmaya başlamıştı. O dönemi bilenler müteferrikanın önemini şöyle anlatıyorlar:

"Ekipler sokağa çıktı mı onlarca kişiyle dönerlerdi. Bunların müteferrikadan dayak yemeden çıkamayacağını da herkes bilirdi."

Vali'nin Şaşkınlığı

Tantan'ın İstanbul'daki en önemli baskını olan Moda Deniz Kulübü baskını anlatmadan önce Vali'yi bile şaşkına çeviren Büyüka-

Anadolu Kulübü baskınından bahsetmek yerinde olur. Milletvekillerinin bile devamlı gittiği, etkin çevrelerin gözde mekânı olan bu kulüp, 1977'de Tantan'ın hışmına uğradı. Gazeteler, "1977'nin sıcak bir temmuz gecesinde polis motoru Büyüka'da Anadolu Kulübü'nün iskelesine yanaştı. Uzun boylu, sert bakışlı polis şefi elinde makineli tabancası ile rıhtıma atladı. Birkaç saniye sonra yasadışı kumar oynayan ünlüler toplanmıştı. Anadolu Kulübü'nün üyeleri gözlerine inanamıyorlardı. Olayı duyan İstanbul Valisi ile Emniyet Müdürü saçını başını yolmaya başladı. Ankara ile süren telefon trafiğinde sık sık, 'Kim bu çılgın?' lafı geçiyordu," diye yazıyorlardı.

Tantan ise bu konudaki tüm soruları, "Ben yasayı uyguladım. Bir itirazınız mı var?" diye soruyla yanıtlıyordu. Sağcı bilinen Tantan, sol gazetelerde bile övgülere konu oluyordu. *Cumhuriyet* yazarlarından Mehmet Kemal şöyle yazıyordu: "Nicedir zenci tamamlarına benzeyen adı bir efsane kahramanı gibi dillerde dolaşıyordu: Tantan! İstanbul'un kendi bir efsane kentidir. Bundan ötürü iş gören efsane kahramanlarına gönlü akar. Ana caddede kol gezen serserilerin hepsi 'Aman Allah' diyor. Meyhane önlerini kesen sergerdeler de kalmadı. Az mı? Kimdir bu Tantan? İstanbul'un batakhanelerini yok etmek isteyen bir polis şefidir. Bizim ev Cihangir'de, kocaman bir cadde var ya orada. Sıraselviler'den geçeriz. Aslanyatağı'ndan gireriz. Son günlerde rahatça gidebiliyoruz. Çoluk çocuk o caddede gördüklerimizi yarım ağızla birbirimize söyleyebilirdik. Birtakım evler vardı. Son günlerde baktık ki, hepsini kapatmışlar, acayip kılıklı adamlar gezmez olmuş. Kimin marifeti bu? 'Tantan'ın.' Konu komşu bu bakımdan Tantan'a duacıyız."

Sadettin Tantan'ın İstanbul'daki icraatlarını takip eden gazeteci Ahmet Vardar ise, "hızlı polis" in henüz göreve başladığı dönemde İstihbarat Şefliği yaptığı *Günaydın* gazetesinde Tantan'ı nasıl manşete çıkardıklarını şöyle anlatıyor: "Yıl 1977... Aylardan da Mayıs ayı. Hiç unutmam 13 Mayıs idi. Ben *Günaydın* gazetesinin İstihbarat Şefliğini yapıyordum. Haber toplantısından önce polis muhabirimiz Fehim Yener, topladığı haberleri bana anlatırken önüme bir de renkli film bıraktı. 'Şuna bakar mısın ağabey, Sadettin Tantan isminde genç bir polis şefi Ekipler Amiri oldu. Babasını dinlemeyen, özü-sözü doğru bir adammış. Ayrıca diğer şeflerden farklı olarak koltuğunun ucundan makineli silahı sıkı tutuyor. Nereye gi-

derse MP5'ini yanında taşıyor. İri yarı, sert mizaçlı bir adam. Galiba İstanbul'un hakkından gelecek,' dedi. Ben renkli filmlere baktım ve günlük haber toplantısının yapıldığı odaya girdim. Orada patronumuz Haldun Simavi'nin başkanlığında toplantı yapılır ve ertesi gün çıkacak gazetenin haberleri seçilirdi. Ben patrona kendi haberlerimi takdim ettim ve sonunda da bu filmi gösterdim. O zamanlar İstanbul'un asayışı pek iyi değildi. 'Efendim, Emniyet Müdürü Nihat Kaner Ekipler Amirliği'ne yeni bir şef atamış. Adı Sadettin Tantan. Söylenişine göre, gözünü budaktan sakınmaz, çalışkan ve hatır-gönül dinlemeyen bir polismiş. Makinelisini de koltuğunun altından eksik etmezmiş. Bakalım ne yapacak?' dediğimde patron bana, 'O zaman 'İstanbul'a aranan kan bulundu' desene yavrum,' dedi ve 'Alın bu fotoğrafı birinci sayfadan bu başlıkla kullanın,' emrini verdi.

İşte *Günaydın* gazetesinde Sadettin Tantan'ın 'Aranan kan bulundu' başlığı ile boy fotoğrafı ile tanıtımı böyle yapıldı. İstanbullular onun bundan sonraki icraatlarını sade *Günaydın* değil diğer gazetelerden de devamlı okudular. Hiç unutmam fotoğrafı çeken arkadaşımız Fehim Yener'in daha sonra anlattığına göre, devamlı kravatsız gezen Tantan'a o gün o sarı kravatı şu anda Muğla Emniyet Müdürlüğü'nü yapmakta olan Başkomiser Muhittin Yegül boy-nundan çıkarıp vermiş ve 'Madem gazetede fotoğrafın çıkacak, al şunu tak,' demiş. İşte o koca kravatın hikâyesi de bu."²

Ününe Ün Katan Baskın

Tantan, Şirinevler ve Beyoğlu'ndaki gece kulüplerini elinde MP5 tüfeğiyle, normal yollardan ya da kapı ve pencereleri kırarak basarken herkes onun her gece büyük parti paraların ortaya döküldüğü "makara" oyununun merkezi Moda Deniz Kulübü'nü basıp basamayacağını konuşuyordu. Bu kulüp; zengin işadamları, armatörler ve hatta bürokratların mekânıydı. İstanbul'un gece âlemini bilenler, buraya kumar oynamaya gelen kişilerin kulübün bahçesinde kontak anahtarlarını arabalarında bırakacak kadar güven içinde olduklarını da biliyorlardı. Büyük meblağların döndüğü bu kulüp hırsızlık ihtimaline karşı da olağandışı bir biçimde korunuyordu. İddiaya

göre kulüp, eski cumhurbaşkanlarından Celal Bayar'ın himayesindeydi.

Tantan, bir gece vakti bu kulübü bastı ve bazı tanınmış simaları gözaltına aldı. Ancak gözaltılardan çok, bu genç, posbıyıklı, kabadayı görünüşlü, iriyarı polis amirinin Moda Deniz Kulübü'ne hangi cesaretle girdiği tartışma konusu oldu.

Ama sonuçta Tantan asıl şöhretini bu baskınla kazandı. İstanbulluya göre bu adam, orta halli insanların takıldığı Abbas Kahvesi gibi sıradan mekânlarla uğraşmayı bırakmış, o güne kadar kimselelerin dokunamadığı kodaman isimlerin uğrak yerlerine el atmıştı. Bu mekânlardan olmasa bile, küçük çaplı eğlence merkezlerinden topladığı kişileri Emniyet'in minibüslerine doldurup Kilyos'a götürdüğü ve ceza olarak geceyarısı orada bıraktığı da kulaktan kulağa yayılır oldu. Bu dönemde bir arkadaşının oğlunu gece kulübünde görünce, "Bak bir daha görürsem, babanı çağırır her şeyi birer birer anlatırım. Ben nasılsa buralardayım. Eğer dolaşırken yine sana rastlarsam sonunu sen düşün," diye de nasihat etmişti.

Tantan, Moda Deniz Kulübü operasyonunun üzerinden çok geçmeden Sheraton Otel'i'nin barında bir arama yaptı. Bu operasyon da çok büyük gürültü kopardı. Çünkü Kasım 1983 seçimlerinden sonra başbakanlık koltuğuna oturacak olan Turgut Özal'ın eşi Semra Özal'ın bazı yakınları burada gözaltına alındı ve Tantan'ın ekibince Emniyet'te sorgulandı. Daha sonra serbest bırakılan bu isimler "bir emniyet amirinin bunu hangi cüretle yapabildiğini" siyasi ve bürokratik çevrelerdeki dostlarına sormaktan da geri durmadılar. Tantan buna rağmen en azından bir süre daha işini yapmaya devam etti.

Korkut Özal Desteği

Tantan'ın kişisel tarihinde Sheraton Otel'i'ndeki baskında gözaltına aldığı kişilerden çok daha önemli yer tutan bir kişi vardı ve o da Özal soyadını taşıyordu: Dönemin MSP'li İçişleri Bakanı Korkut Özal.

Özal, bu genç polisin İstanbul'da özellikle fuhuş, uyuşturucu ve kumar mekânlarına düzenlediği cesur baskınlardan İçişleri Bakanı olarak memnun kalmıştı. Ve görevli olduğu sürece onu orada tutmaya kararlıydı. Korkut Özal'a Tantan'ın yerinin değiştirilmesi ko-

nusunda Semral Özal'ın çevresinden talep gelip gelmediği bilinmiyor, ama bilinen başka bir şey var: Korkut Özal'ın Tantan'a desteği, onun "İslamcı ve tarikat bağlantılı olduğu" yorumlarına neden oldu. Bu söylenti de tıpkı Tantan'ın "acı, sert" olduğu iddialarını ortaya atan çevrelerle aynı kaygıları taşıyan, yani "hızlı polis"ten rahatsız olan gruplarca ortaya atıldı ve büyük ölçüde de kabul gördü.

Tantan'ın –babası Şükrü Bey'in dileklerine uyacak şekilde– muhafazakâr, gelenekleri önemseyen, dindar bir yapıya sahip olduğu ve vakit bulabildiği ölçüde namaz kıldığı biliniyor. Ancak Nakşibendi tarikatı üyeleriyle daha o dönemden ilişkili olduğu yönündeki söylentiler, araştırmalarımıza göre, maddi delillere dayanmıyor.

Tespitlerimize göre din-devlet ilişkileri konusunda şöyle bir Tantan resmi ortaya çıkıyor: Yıllardır devlet hizmetinin de verdiği alışkanlık ve "terbiye" ile, "Cumhuriyet'in temel ilkelerine zarar verdiği düşünülen akımlar"a, özellikle de tarikatlar etrafındaki gruplaşmalara karşı olan ve İslami geleneklerin kültürel düzlemde, laik bir anlayışla gözetip desteklenmesini savunan muhafazakâr bir devletçi.

"Fazilet" Operasyonu

Korkut Özal'ın, Sadettin Tantan'ın mesleki tarihindeki önemini destekleyen başka maddi bulgular da var. Özal-Tantan ikilisi beraber ve uyum içinde çalışmış olmalarından öte, bir dönem özellikle İstanbul için büyük sorun teşkil eden unsurlara karşı ciddi bir temizlik operasyonu başlattılar. Özal'a kalırsa bu "temizlik harekâtı" Tantan'ın varlığıyla daha belirgin anlam kazanan bir iç-sistem hareketiydi. Yani o dönemde yalnızca Şirinevler, Bakırköy, Sefaköy ve Bahçelievler civarındaki suç yuvaları değil, aynı zamanda Emniyet içindeki bazı unsurların da temizlenmesine ihtiyaç duyuluyordu. 1977'nin son yedi ayında İkinci MC (Milliyetçi Cephe) Hükümeti'nin İçişleri Bakanlığı görevini yürüten Korkut Özal, Emniyet'te bu köklü değişikliği yapmak istedi ve bunu kısmen başardı. Emniyet, o dönemde de –hemen her zaman olduğu gibi– İstanbul-Ankara çatışmasına sahne oluyordu ve Özal bu çatışmanın devlet birimleri arasındaki koordinasyona zarar verir halde olduğunu görmüştü.

Bakan Özal'a göre, Nihat Kahraman İstanbul'da kendi ekibini kur-

muştı. Bu ekip, nüfuz sahibi kişiler karşısında direnç gösteremiyor ve başarılı operasyonlar yürütemiyordu. Özal, "Bir operasyona gidilecek mesela. Önlerine engel çıkınca geri adım atıyorlar. Ben bu yüzden kadro değişimini zorunlu görmüştüm," diyor.

Ciddi bir kadro değişim harekâtına girişen Korkut Özal'ın döneminde tam 256 rütbeli polisin yeri değişti. Bunlar arasında Şükür Balcı'nın selefi olan dönemin İstanbul Emniyet Müdürü Nihat Kaner de vardı. İşte Sadettin Tantan, bu kadro değişimi harekâtının hemen öncesinde Asayiş Şubesi'nde Ekipler Amiri olmuştu. Özal göreve gelince Tantan'la iş yapılabileceğini gördü ve ilk zamanlar Emniyet Müdürü Nihat Kaner'i atlayarak onunla birebir temas kurdu.

Bu teması gözler önüne seren olay 1977'nin yazında gerçekleşti. Asayiş Şubesi, Tantan'ın koordinatörlüğünde bir gece kulübünü basmaya hazırlanıyordu. Ancak baskının olacağı gün rütbeli bir asker Emniyet'i aradı ve Tantan'dan kulübün basılmamasını rica etti. Bu istek kuşkusuz bir telkin olarak algılandı ve İçişleri Bakanı Korkut Özal'a iletildi. Özal, "Bu gece basın, hiç durmayın, kimseyi dinlemeyin," dedi ve kulüp basıldı.

Bu tür baskınlar çoğalınca bazı nüfuzlu kimseler Tantan'ın görevden alınması için İçişleri Bakanı Özal'a baskı yapmaya başladılar. Bu talep iş çevreleri ve sosyeteyle ilişkili siyasi kanallardan geliyordu. Özal, o dönemde bu tür telkinler olduğunu ancak bunları dikkate almadığını söylüyor ve "Sosyete, vekilleri etkileyecek konumdaydı. Ben bu telkinlerin hiçbirini dinlemedim. Tantan başarılıydı, kendisini görevden almam için hiçbir neden yoktu ki," diyor.

Böylece operasyonlar devam etti. İlginç olan bu temizlik harekâtına "Fazilet Operasyonu" adının verilmesiydi. Bu isimlendirme, askeri tatbikatlar dışında pek sık rastlanmayan bir uygulamanın, yani polis operasyonlarına ayrı ayrı isim verme yönteminin başlangıcı sayılabilir. Kendi bakanlığı döneminde isim vererek operasyon yapma metodunu uygulayan Tantan'ın, bu uygulamayı "Fazilet Operasyonu"nda etkin rol alan bir polis şefi olarak o dönemlerde benimseyip benimsemediği bilinmiyor, ama operasyonun Tantan'a şöhret kazandırdığı bir gerçek.

"Fazilet Operasyonu" yalnızca fuhuş yuvalarının kapatılmasında değil, aynı zamanda sigara ve silah kaçakçılığı yapan grupların tasfiyesinde de etkili oldu. Aynı Emniyet'in yanı sıra dönemin

Gümrük Teşkilatı'ndaki dürüst kadrolar da bu operasyonda rol aldı. Dönemin Gümrük ve Tekel Bakanı MHP'li Gün Sazak, dürüst imajıyla ve parti içindeki parlak kişiliğiyle dikkat çeken bir isimdi.³ Sazak, 1977'nin son günlerinde İkinci MC Hükümeti'nin dağılmasıyla ilgili tartışmalar sürerken, "Bulgaristan'da TIR'lar bekliyor, hükümet yıkılır yıkılmaz girişler başlayacak," demişti.⁴

Aynı kabinenin üyesi İçişleri Bakanı Korkut Özal da, hükümetin yıkılışında mafyanın büyük rolü olduğunu söylüyor. Özal'a göre "Güneş Motel olayı" MC Hükümeti'nin bazı karanlık güçler tarafından ortadan kaldırılmış olduğunun tarihsel kanıtıdır. Özal, "Bizi istemedikleri için Güneş Motel olayını oynadılar. Mafya hakikaten bizden rahat olmuştur. Güneş Motel olayına da sadece siyasi değil, aynı zamanda bu pencereden bakmak gerekli. Bu kişilerin çıkarları ağır bastığı için biz görevden ayrılmak durumunda kaldık," diye konuşuyor.

Güneş Motel olayı MC Hükümeti'ni yıkmıştı ama Tantan bir bürokrat olarak yerinde duruyor ve bu arada tabii ki mesleki kariyer basamaklarını da hızla tırmanıyordu. İstanbul'daki hareketli yıllar ona şunu öğretmişti: "Her yolda önüne iki tercih çıkar. Seçmek için en uygun zamanı beklemelisin."

Sadettin Tantan, İstanbul'daki görev döneminde "seçilmiş"likle "atanmış"lık arasındaki farkı görmekte pek zorlanmamıştı. Atanmışlar nesnel iradeyi, seçilmişler ise nesnel iradenin ilkelerinden beslenen öznel iradeyi kullanmaktaydı. Tantan, atanmış bir polis olarak Emniyet teşkilatına girince elinden gelenin en iyisini yapmaya çalıştı, ama içindeki "seçilerek eylemde bulunma" isteğini hiçbir zaman silmedi. Hızlı İstanbul gecelerinde gayri kanuni faaliyet gösteren gece kulüplerine baskınlar düzenleyip asayiş sağlarken; ardından organize suç örgütlerinin tepesindeki isimleri takip ederken, "gücün çoğunluk desteğinden geldiğini ve atanmış olsa bile tıpkı bir seçilmiş gibi halk desteği alması gerektiğini" düşünüyordu.

İlk zamanlar, 1978 yılında arazi mafyasının etkin isimleri Sarıyer ve Beykoz'daki şatafatlı villalarda yaşarken, Tantan, Fatih'teki Polis Lojmanı'nda eşi ve çocuklarıyla mütevazı bir hayat sürüyor-

3. Gün Sazak 27 Mayıs 1980'de Devrimci Sol örgütü tarafından öldürüldü.

4. Ferhat Ünlü, *Çetelerin Gümrüğü*, Biray Yayınları, Mayıs 2009, s. 61.

u. Tantan'ın kısa bürokratik kariyeri boyunca edindiği "seçilmişlik" fikri yakın çevresince biliniyordu. Yani daha o dönemden itibaren asete doğal bir eğilimi vardı. Ancak bu eğilimin somutlaşması için 1994'te Fatih Belediye Başkanlığı'na adaylığını koyup seçilmesini beklemek gerekecekti.

Her ne kadar seçilmiş olmasa da Asayiş Şubesi'nde görev yaparken arkasına büyük bir kamuoyu desteğini alarak "seçilmiş" biri gibi davrandı. İstanbul'daki taksi şoförleri üzerinde örtülü bir baskı kurarak rüşvet temin eden personeli kollamakla suçlanan Şükrü Balcı döneminden sonra bir "halk kahramanı" rahatlığıyla işini yaptı. Deneyimli bir polis, İstanbulluların gözünde Balcı ile Tantan arasında, bir "uçurum" kadar fark olduğunu söylüyor.

Sadettin Tantan, Sakaryalılığın da verdiği özgüvenle İstanbul'un gece âlemine dalış yapmış ve kendi ölçülerine göre kentte asayiş sağlamıştı. "Ailenin yaşayan tek çocuğu" olarak edindiği ilk gençlik yılları deneyimleri ve özellikle liseyi başka bir bölgede okuması ona "kontrollü cesaretin kişiye büyük avantajlar kazandırdığını" öğretmişti. Yıllar içinde Emniyet teşkilatında deneyim kazandıkça bu cesaretin tek başına yetmediğini ve plancılığın verdiği ihtiyatla ortaya konması gerektiğini anlamıştı.

Sınırları çizilmiş bile olsa gücü elinde tutana kadar elindeki kozları hiçbir şekilde, blöf yapmak için bile, göstermemeliydi. Tantan, Asayiş Şubesi'nde verimli çalışmalar yapmıştı. Ancak o, uzman olduğunu düşündüğü başka bir alanda mesleğini icra etmek istiyordu: Mali suçlarla mücadelede...

Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi'ndeki eğitim yıllarında legal ekonomiyi yakından incelemekle kalmamış, illegal ekonominin yazılı olmayan kuramsal temellerini de kavramıştı. Artık İstanbul'da ve Türkiye pratiğinde iki ekonominin var olduğunu görüyordu. Birincisi resmîyete intikal eden ve resmî politikalarla etkilenen, görünen ekonomi. Diğeriyse kaydı ve kontrolü mümkün olmayan yeraltı ekonomisi.

Kızak Zamanı

Türkiye 12 Eylül darbesine adım adım yaklaşırken İstanbul uslanmaz, inatçı polis şefinin sıradışı uygulamalarını neredeyse kanıksamıştı. 1976-78 yılları arasında özellikle İstanbul'un yetersizliği kimi

kesimlerini rahatsız eden sert tavırlarıyla tüm dikkatleri üzerinde toplamıştı. Elinde MP5'i, hiç durmaksızın gazino basmıştı. MP5'ler 1968 yılında Karaköy Yolcu Salonu'nun turist kimlikli bir eylemci tarafından basılması ve beş kişinin ölmesiyle sonuçlanan olaydan sonra dönemin İstanbul Valisi ve Jandarma Komutanı'nın isteğiyle ithal edilmişti.

Tantan'ın operasyonlarından rahatsız olanlar, teröre karşı kullanılmak üzere alınan bu silahların "işadamları ve toplumdaki saygın isimlerin sindirilmesi" için kullanılmasından şikâyetçiydi. Sosyetenin azımsanmayacak bir kesimi, gece kulüplerine düzenlenen baskınlar ve gazino solistlerinin molalarında yapılan aramalardan sıkılmıştı. Doğrusu yaşamın tadını gece âlemlerinde çıkaran bu grupların Tantan'dan hoşlanmaları için hiçbir neden yoktu.

Bu rahatsızlık, siyasi iradenin hesaplarıyla birleşince Sadettin Tantan, darbeden tam iki yıl önce yani 12 Eylül 1978'de Basın Halkla İlişkiler Müdürlüğü Turizm Şubesi'ne atandı. Bir sonraki yılın aralık ayında da bu şubede müdür yardımcılığına getirilerek yeni bir makam edindi. Ancak hızlı polis, artık MP5'yle gazino basıp Şirinevler ve Beyoğlu'ndaki fuhuş ve uyuşturucu yuvalarını temizlemek bir tarafa, polis merkezi Sansaryan Han'dan dışarı çıkmaz olmuştu.

Sadettin Tantan, "kızak" olarak değerlendirilen yeni görev yerinde toplumsal bir yara haline gelen tüm suçlar ve yasadışı mali organizasyonlar üzerine pek çok araştırma yaptı. Boş vaktini bu konuyla ilgili rapor ve kitapları incelemekle geçiren Tantan, bundan artakalan zamanlarını da İtalyanca öğrenmeye çalışarak geçirdi. Doğrusu Tantan, İtalyanca'ya hiçbir zaman, akıcı konuşmayı öğrenebilecek kadar vakit ayıramadı. Ama bu dönemde hemen tüm suçların illegal mali organizasyonlardan beslendiğini kavradı. Bu arada Eskişehir'deki eğitiminin ardından Bursa İş İdaresi Enstitüsü'nde master yaparak lisans sonrası öğrenimini de tamamlamış oldu.

Balcı ve Kaner Deneyimi

Eskinin silahtar polisi İstanbul'a geldiğinde iki ilginç isimle karşılaşmıştı. Bunlardan biri İstanbul Emniyeti'nin –nötr görünen– müdürü Nihat Kaner'di. Diğerisi ise pek dıpsöz/görünmeyen tavırlarıyla

la dikkat çeken Müdür Yardımcısı Şükrü Balcı...

Bu iki isim ve onların altındaki polis şeflerinin kişiliğinde edin-diği deneyimler Tantan'a verimli bir bürokrat olabilmesi için nasıl davranması gerektiğini de öğretti. Tantan, Balcı'nın sağ ekolün en çok göze çarpan, sert polis şeflerinden biri olduğunu yıllardır bili-yordu. Zaten o dönemde İstanbul bir tarafa, tüm yurttan Balcı'nın adını duymayan yoktu. Balcı, Siyasi Şube'nin başına geçtiğinde korkusundan arabasına sivil plaka takan polislerle bağırmasıyla nam salmıştı. İstanbul'un sağ-sol çatışmasıyla kasıp kavrulduğu dönemde Balcı emrindeki polislerle aynen şöyle diyordu: "Oğlum neden sivil plaka takıyorsunuz? Siz polissiniz, niye korkuyorsun-nuz?"⁵ Daha sonra adı çeşitli yolsuzluk olaylarına karışacak olan Balcı, Emniyet içinde kendine bağlı bir klik yaratmıştı. Teşkilatın kendi bünyesinde belirgin bir ayrışma yoktu, ama Şükrü Balcı'nın halefi olan Ünal Erkan ve Mehmet Ağar onun ekolünün belirgin temsilcisi oldular. Bu ekol giderek yeni kurulan Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık İstihbarat Harekât Dairesi'nin Başkanı Atilla Aytek ve MİT'te aynı dairenin başına getirilen Mehmet Eymür'le bir çatışmaya girdi. Aytek ve Eymür'ün İstanbul'daki çalışmaları Balcı'nın takipçilerini rahatsız ediyordu. Dahası Eymür'ün yine Balcı'nın yanı sıra Birinci Ordu Komutanı Necdet Üruğ'la arası iyi olan MİT İstanbul Bölge Başkanı Nuri Gündeş'le de yıldızı bir tür-lü barışmamıştı. Böylece MİT'teki Gündeş ve yandaşları da Bal-cı'nın öğrencilerinin yanında yer aldılar.

Sadettin Tantan bütün bu gelişmeleri uzaktan izliyordu. Asayiş Şubesi'nde göreve başladıktan sonra İçişleri Bakanı Korkut Özal'ın yanı sıra —onun pek hazzetmediği— İstanbul Emniyet Müdürü Nihat Kaner ve Şükrü Balcı'nın da desteğini gören Tantan, gruplaş-malara dahil olmamakta ısrarlıydı. Kaldı ki ne takdir ettiği Atilla Aytek, ne de Balcı çevresi herhangi bir gruba dahil olması konu-sunda kendisine bir baskıda bulunmamıştı. Böylece ona da kapış-mayı izlemek düştü. Gerçeğin çoğu zaman uzaktan daha iyi görü-neceğini düşünen Tantan, gücü elinde tutmadan bir tercih ortaya koymayarak hem Emniyet'in yapısını anladı, hem de tarafsız kişili-ğini korudu.

Emniyet'teki kavgaların Şükrü Balcı'dan da önce Ahmet Ateşli dönemine dayandığı söylenebilir. Mafya tarafından işlenen cinayetleri kapattığı ileri sürülen İstanbul Emniyeti'nin etkili şeflerinden Ateşli, Balcı ve grubunun dahil olacağı kliğin tohumlarını atmıştı. Birinci MİT Raporu'na göre Ateşli emekli olduktan sonra Mehmet Ağar üzerindeki etkisini sürdürecekti.

Emniyet'te genellikle Ankara-İstanbul grupları arasında baş gösteren bu tür çatışmalar daha sonra da devam edecekti. İstanbul-Ankara kavgasına en uzun süre ile dahil olan polis şeflerinin başında Cevdet Saral geliyor. Sadettin Tantan'dan sonraki dönemde İstanbul Mali Şube Müdürlüğü'nü yürüten Saral, o yıllarda İstanbul ekibinin sivrilmiş isimlerindendi. Birinci MİT Raporu'nda Balcı'nın halefi Ünal Erkan-Mehmet Ağar ekibi içinde Banker Bako olayının organizatörü olmakla suçlanan Cevdet Saral'ın, Narkotik Şube Müdürü Sarper Baltacıoğlu ve İkinci Şube Müdürü Ömer Tüzel ile birlikte Emniyet Genel Müdürlüğü'ne karşı komplo planları hazırladığı ileri sürülüyordu. İstanbul Emniyeti'nin, yani Erkan ekibinin karşısında görünen ilk isim ise dönemin Emniyet Genel Müdürü Saffet Arıkan Bedük'tü. Bedük yıllar sonra Ünal Erkan ve Mehmet Ağar'la DYP çatısı altında birleşecekti.

Erkan-Ağar-Saral grubunun asıl hedefi ise Emniyet Genel Müdürlüğü'ndeki Kaçakçılık Şubesi'ydi. Bu savaşta karşı cepheye yer alan ve Aytek'le birlikte hareket eden Mehmet Eymür ise bu arada Birinci MİT Raporu'nu yazıyor ve Nuri Gündeş'i, Şükrü Balcı'yı, dönemin İstanbul Valisi Nevzat Ayaz'ı ve gazinocu Fahrettin Aslan'ı gayrimüslimlerden haraç almakla suçluyordu.

Daha sonraki kavgaların taraflarından biri ise Olağanüstü Hal Bölge Valiliği de yapan İstanbul eski Emniyet Müdürü Hayri Kozakçioğlu idi. Abdi İpekçi Suikasti'nin soruşturmasında görev yapan Kozakçioğlu, Güneydoğu'daki görevi sırasında zimmetine 2 milyar lira geçirmekle suçlandı. Kozakçioğlu söz konusu parayı 12 Ağustos 1991'de getirdiğini ve 18 Ocak 1993'te Bölge Valiliği'nin talebi üzerine geri gönderdiğini, parayı dönemin İçişleri Bakanı Mustafa Kalemli'nin onayıyla aldığını söyledi. Ancak Kalemli, bu olaydan haberi olmadığını ileri sürdü. O dönemde Kozakçioğlu'nun Vakıfbank'taki kişisel hesabında 7 milyar lira olduğu ortaya

çıktı, İçişleri Bakanı Mehmet Gazioğlu bu paranın dondurulduğunu açıkladı. Kozakçıoğlu son olarak, olayı Ünal Erkan ve Mehmet Ağar'ın komplosu olarak nitelendirdi. Eskilerin ünlü polis şefleri yine kapışmış ve Emniyet'teki kavgalar konusunda yakın tarihe yeni bir örnek daha kazandırmışlardı.

Emniyet'teki kavgalarda hiç kuşkusuz siyasi unsurların büyük etkisi vardı. Bürokratik kariyerlerini belirli bir siyasi parti liderine yakın durarak güçlendireceklerini düşünen polis şefleri bu anlamda –kimi zaman çok açık– siyasi angajmanlara girmekten geri durmadılar. Mehmet Ağar ekolüne yakınlığıyla bilinen Ankara, İstanbul ve Bursa eski Emniyet Müdürü Orhan Taşanlar'a karşı MİT'te Mehmet Eymür grubuyla sıkı ilişkileri bulunan Kemal Yazıcıoğlu, siyasi destekli polis şeflerinden biriydi. İlginç olan, Yazıcıoğlu'nun siyasi gücünü, Eymür'ün yıldızının bir türlü barışmadığı ANAP Lideri Mesut Yılmaz'dan aldığının ileri sürülmesiydi. Eymür'e, arkadaş Yazıcıoğlu'nun Yılmaz'a yakın olduğu yönündeki iddiaları hatırlattığımızda, "Kemal o tür angajmanlara girdi. Uyardım ama dinlemedi. Tabii bunlar çok yanılttı," dedi.

80'li yıllarda Ankara Emniyet Müdürlüğü'nde görevliyken Derin Araştırma Laboratuvarı (DAL) adındaki işkence birimini yönettiği ileri sürülen Yazıcıoğlu, Ömer Lütfü Topal cinayetiyle ilgili bilgileri yargıya zamanında bildirmediği için açığa alındı.⁶

Birinci MİT Raporu'nda suçlanan Cevdet Saral ise yıllar sonra Ankara Emniyet Müdürlüğü görevini yürütecek ve bu dönemde İstanbul'a talip polis şefi olarak İstanbul Emniyet Müdürü Hasan Özdemir ve daha sonra da dönemin Emniyet Genel Müdürü Necati Bilican'a savaş açacaktı. Bu savaş da Sadettin Tantan'ın İçişleri Bakanlığı döneminde açığa çıktı ve Tantan olay etrafındaki isimleri görevden aldı. Özetle polisteki kavgalar –özellikle de Ankara-İstanbul mücadelesi– yakın tarihten günümüze dek neredeyse aynı isimler etrafında dönüp durdu.

Esin Kaynağı Aytok

Emniyet içindeki çekişmeleri hep uzaktan izlemeyi tercih eden Sadettin Tantan İstanbul'daki görev döneminin ardından 10 Nisan

6. Doğan Yurdakul, Cengiz Erdoğ, Çelebi, Umut Yayınları, Kasım 1998, s. 309.

1980'de vekâleten Giresun Emniyet Müdürlüğü'ne atandı. Dört ay sonra İstanbul'a döndü ve 12 Eylül darbesinden iki ay sonra da İstanbul Mali Şube Müdürlüğü'ne getirildi. Doğrusu bu Tantan'ın tam da istediği görevdi. Böylelikle yazılı kaynaklar ve bürokratik hayatındaki deneyimlerinden edindiği "suçun merkezinde mali suçlar vardır" tezine göre hareket edebilecek ve suç kaynaklarını kurutmaya çalışacaktı.

Tantan'ın polis şefi Atilla Aytek'e duyduğu gizli takdir hissi yeraltı ekonomisini yakından izlemeye başladığı döneme rastlar. Aytek Şubat 1977'de Ankara'da Narkotik Şube Müdürü'yken, Birleşmiş Milletler'in düzenlediği bir toplantıda yeni bir kavram ortaya atmıştı. Türkiye pratiğinde yeraltı ekonomisinin hangi kaynaklardan beslendiğini ve daha sonra hangi gayri kanuni sektörleri biçimlendirdiğini gösteren bir kavramdı bu: "Narko-terör."

Narko-terör olgusuna göre uyuşturucu ve altın kaçakçılığından elde edilen para silaha yatırılıyor ve bu para ilgili ülkeye resmi olmayan yollardan giriyor, sonra da terör faaliyetlerinde kullanılıyor. İnterpol Genel Sekreterliği, Aytek'in bu yaklaşımına ilkin itiraz etti, ama "Pizza Connection" adı altında dünyanın dört bir yanında gerçekleşen operasyonlar sonucunda, ABD, İsviçre ve İtalya başta olmak üzere birçok ülkenin kabullenmeye yanaşmadığı bu tezin gerçek olduğu ortaya çıktı. Sadettin Tantan, "Pizza Connection"da elde edilen başarıyı görünce narko-terör olgusunu hafızasına iyice yerleştirdi.

Dört bin yüz kişiyi kapsayan Pizza Connection operasyonunun henüz başlamadığı dönemlerde Tantan, İstanbul Emniyet Müdürlüğü Mali Şube Müdürü'ydü. Ancak o zaman şubeler rakamlarla ifade edildiği için 8. Şube Müdürü olarak biliniyordu.

Pizza Connection operasyonu sırasında Abuzer Uğurlu gibi pek çok ünlü Türk mafya babası da gözaltına alındı. Sadettin Tantan, daha bu operasyondan önce Abuzer Uğurlu'yu gözaltına almış ve esaslı bir şekilde sorgulamıştı. Uğurlu 15 Nisan 1981'de Mali Şube ekiplerince gözaltına alındığında büyük bir özgüvenle hareket ediyordu. Tantan, ünlü kaçakçıyı gözaltına alırken onun MİT'le ilişkilerini ve yıllardır hangi koşullarda korunduğunu pekâlâ biliyordu. Ama hiçbir neden, onun Uğurlu'yu köşeye sıkıştırmasına engel olamayacaktı. Tantan, Uğurlu'nun uzlaşmaz tavrı üzerine ona İnterpol kayıtlarına göre Kasım 1979'dan beri kırmızı bültenle arandığını gösterdi. Ünlü mafya babasının itiraz edecek bir gerekçesi kalmamıştı. Artık Tantan soruyor, Uğurlu cevap veriyordu:

31

Tantan: Kaçakçılığa ne zaman başladın?

Uğurlu: 1971'de Almanya'dan kaçak sigara getirdik. Bu ülkeden aldığımız sigaraları TIR ve trenle Bulgaristan gümrüklerine gönderiyor, oradan da Türkiye'ye sokuyorduk. Sonra 1973'te babam Hüseyin Uğurlu ve kardeşlerimle birlikte hakkımda dava açıldı. Onların adı bir silah kaçakçılığı olayında geçmiş. Soruşturmaya beni de dahil etmişler. Halbuki benim bu olayla bir ilgim yoktu.

Tantan: Şimdi sen hiç silah kaçırmadın mı?

Uğurlu: Hayır. Hiçbir zaman silah ve uyuşturucu işi yapmadım. Bu bizim ilkelerimize ters düşer. Âlemde bu işi yapan belirli kişiler vardır. Çalışma yöntemlerimiz onlardan farklıdır.

Tantan: Kim bu kişiler?

Uğurlu: Urfi Çetinkaya¹ ve Yaşar Avni Musullulu'nun birkaç parti uyuşturucu işi yaptıklarını duydum. Ama bu konuda fazlaca bir bilgim yok.

Tantan: Bu Musullulu ile birlikte çalışmışsın. Elimizde deliller var.

Uğurlu: Ben onunla uyuşturucu ve silah işi yapmadım. Sadece yurtdışından motorlarla gelen sigaraların birkaç partisini onun adamlarının aracılığıyla soktum. Musullulu'nun diğer işlerini bilmem.

Tantan: Peki bu sigara işini başka kimlerle yaptın? Senin bu işler için gümrük görevlilerinin atamasına bile karıştığını söylüyorlar.

Uğurlu: Efendim, ben 1974 affından sonra Türkiye'ye döndüm. O dönemde bazı memurlarla irtibatımız oldu. 1974'ten sonra aradan ne kadar zaman geçti hatırlamıyorum. Bu arada Tali Yalçın'ın görevli olduğu kapıdan kardeşi Nazif Yalçın ve Tali Kut aracılığıyla bir iki sigara işi yaptık. Bu arkadaşlar yalnız benim işimi yapmadılar.

Tantan: Başka kimin işini yaptılar?

Uğurlu: Bilmiyorum ama başkalarıyla da çalıştıklarını duydum.

Tantan: İpsala Gümrük Müdür Vekili Harun Gürel'in ataması için uğraşmışsın. Nedir bu işin aslı? Bu adamla rüşvet ilişkin var mıydı?

Uğurlu: Harun'un kapısından altı iş yaptık. Her iş için 700'er bin lira olmak üzere toplam 4 milyon 200 bin lira verdim. Sonra Harun, görevden alındı yerine kim geldi bilmiyorum. Böylelikle kapı kapandı.

Tantan: Ama sen Harun Gürel'den sonra da gümrükle iş yaptın...

Uğurlu: Efendim, Harun'dan sonra bir süre bu kapı kapandı. Onu söylüyorum. Süleyman Yavuz'un adını Urfi'ye verdim. İsim verdikten beş ay sonra Süleyman Yavuz İpsala Gümrük Müdürü oldu. Süleyman Yavuz'la elektronik işi yaptım. Yaptığımız her araba için 1 milyon 500 bin lira kapıya para ödüyorduk.²

1. Urfi Çetinkaya, 2000 yılında İçişleri Bakanı Sadettin Tantan'ın döneminde Matador Operasyonu ile yakalandı.

2. Abuzer Uğurlu'nun İstanbul Mali Şube Müdürlüğü'nde verdiği 15 Nisan 1981 tarihli ifade. Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Abuzer Uğurlu bu sorgudan sonra mahkemeye ifadeyi işkence altında verdiğini söyledi. Bunun üzerine Uğurlu muayene edildi ve devlete göre vücudunda işkence emaresine rastlanmadı. Abuzer Uğurlu'nun sorgusu Tantan'ın yeraltı ekonomisi ve onun siyasi kaynakları ile sonuçlarına ilişkin düşüncelerini daha da netleştirmişti. Uğurlu her ne kadar "Silah işi yapmıyorum," dese de NATO ülkelerinden temin edilen silahlar bir Varşova Paktı üyesi olan Bulgaristan'a getiriliyor, oradan kara ve daha çok deniz yoluyla Türkiye'ye sokuluyordu. Ancak silahlar Türkiye'ye girdikten sonra iz sürmek zorlaşıyor, hatta neredeyse imkânsız hale geliyordu.

Bulgaristan'dan sağ eğilimli olduğu düşünülen kaçakçı tarafından Türkiye'ye sokulan silahı bir hafta sonra solcu bir militanın üzerinde yakalamak tesadüf sınırlarını aşan bir şey haline gelmişti. Bu gerçek, Tantan'a kaçakçılığın ideolojisi olmadığını bir kez daha gösterdi. Zaten Tantan'ın –henüz o dönemde adı organize suçlarla mücadele olmayan– illegal eylemlerle savaşta Atilla Aytek'in metodunu benimsemiş olmasının nedeni de buydu. Yeraltı ekonomisi siyasi eğilimlerden nedense hiç etkilenmiyordu.

Tantan, o dönemde çalışma arkadaşlarına şöyle diyordu: "Bu işte ideoloji yok. Bu işte fikir yok. Bu işte inanç yok. Bunlar bu işi para için yapıyorlar. sattıkları silahları kimlerin kullandığı, uyuşturucudan kimlerin zehirlendiği hiç önemli değil. Kazandıkları paranın miktarıyla ilgileniyorlar. Bu işin tek çözümü ideolojiler üstü bakışla sağlanabilir. Siyasi kisveleri ne olursa olsun önünü kesmek ve kaynağı kurutmak lazım."

Mumcu'ya Akıl Veriyor

Tantan, Atilla Aytek'i beğeniyle izliyordu. Ankara'daki başarılı çalışmalar hızlı polis şefini büyük ölçüde etkilemişti. Tantan işte o dönemde marjinal kararlar aldı ve "Asayiş'i sağlayan uygulayıcı polis" olmaktan çok, "mali suçlarla mücadelede uzman bir teorisyen ve pratisyen" olarak anılmaya karar verdi. Tantan'ın illegal ekonomi ile terör çarklarının birleştiği noktayla ilgili görüşlerini ilk açtığı kişilerden biri gazeteci-yazar Uğur Mumcu'ydu.

Uğur Mumcu, 1980-84 yılları arasında İstanbul Emniyet Mü-

dürlüğü'nde görevli bir Mali Polis Müdürü iken gerçekleştirdiği operasyonlarla kaçakçılara göz açtırmayan Tantan hakkında çok sayıda olumlu yazı yazmış, bu nedenle ikisi arasında bir dostluk doğmuştu. Bu dostluk, Mumcu'nun Tantan'ı yazılarına konu etmesiyle pekişmişti. Yazılarında Tantan'dan övgüyle söz eden Mumcu, onu "dürüst, namuslu polis" diye nitelendirdi ve mafya ile mücadelesinde de "Bu namuslu polise ve arkadaşlarına Allah yardımcı olsun," diye yazdı. Mumcu, o dönemdeki yazılarında Tantan'dan şöyle bahsediyordu:

"Dr. Martella, Sofya'da Bekir Çelenk'in sorgusunu yaptı; böylece Ağca soruşturmasında bir adım daha atılmış oldu. Yakında dava açılacak, hepimiz kanıtları birlikte göreceğiz. Şimdi Çelenk, Türkiye'ye dönmek için can atıyor. Oysa başına bu kadar iş gelmeden de Türkiye'ye dönebilirdi. Üstelik sıkıyönetim yetkililerince 'yurda dön çağrıları' ile aranmaktaydı. O günlerde Avrupa'nın çeşitli kentlerinde gece kulüplerinde keyif çatan Çelenk'in vatan özlemi nedense İtalya'daki kaçakçılık soruşturmalarından sonra depreşmeye başladı. Öyle ya; daha önce arandığını duyar duymaz Londra'da bir uçağa atlar, Yeşilköy'e gelir teslim olurdu. Yurda dönmek isteyeneye engel olan mı vardı? Çelenk o günlerde Londra'daki Türk yetkililerine, 'Sadettin Tantan görevinden ayrılınsın, ondan sonra döner teslim olurum,' dememiş miydi? Çelenk, dürüstlüğü ile tanınan İstanbul mali müdüründen niçin bu kadar çekiniyordu? Bir endişesi, bir korkusu mu vardı?"³

Mumcu, bir başka yazısında Tantan'ın "sağcı" olduğu gerekçeyle görevden alınmasına da tepki göstermişti:

"İşte örnek; yıllardır İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nde demir atan ve Ankara'da uyuşturucu madde ile yakalanan Zahid Avcıbaşıoğlu adındaki Mercedes arabalı güvenlik görevlisi. Avcıbaşıoğlu gibilerine yıllarca kimse dokunamamış ama İstanbul'da yeraltı dünyasına göz açtırmayan Sadettin Tantan, 'sağcıdır' diye bir çırpıda görevinden alınmıştı. Sadettin Tantanlara 'sağcıdır', Okan Ünalara 'solcudur' diye oluşturulan önyargılar, bu iki güvenlik görevlisini, yıllarca devlete yararlı olacakları alanların uzağında tutmuştur ve bunlar gibi kim bilir kaç güvenlik görevlisi. Sadettin Tantanlara 'sağcı', Okan Ünalara 'solcu' diyerek ne kazandık? Devlet ne ka-

zandı ve ne kazanacak?"⁴

Uğur Mumcu, başka bir yazısında yine Tantan'ın kızak göreve atanmasını karaparacı olarak nitelendirdiği yeraltı dünyasının kulisleriyle ilişkilendirmişti: "Bir zamanlar İstanbul'da yeraltı dünyasına göz açtırmayan Sadettin Tantan, geçmiş dönemlerde niçin apar topar görevinden alınıp başka yerlere sürgün edilmişti. Bunun yanıtı çok basittir. Türkiye'de siyasal etkinliği en yoğun olan grupların başında 'karaparacılar' dediğimiz, yeraltı dünyası gelir."⁵ Mumcu, bir diğer yazısında ise Tantan'a illegal ekonomiyle mücadelede başarılar diliyordu: "Çukurova şirketinin Caterpillar marka kaçak yedek parçalarının saklandığı 'Morsu' şirketinin ortaklarından Vedat Moreno kayıplara karışmış. Bu Moreno kardeşler, 1967 yılında basına 'porselen yolsuzluğu' adıyla yansıyan bir başka yolsuzluğa daha karışmışlardı. Antalya'da yapılan bir lüks otele 49 vagon porselen yollanmış, bunlara gümrükte el konmuştu.

Bu 49 vagon yükü porselenin 1969 yılında gümrüklerden çekilmesi için araya kimler girmemişti, kimler... Morenolar'ın, Şellefyanlar'ın siyasal çevrelerine şöyle bir bakalım. Evet, bakalım neler çıkacak. İstanbul Mali Polis Şefi Sadettin Tantan, bütün bunları birer birer çıkartıyor. Ne diyelim? Bu namuslu polise ve arkadaşlarına Allah yardımcı olsun."⁶

Tantan, yıllar sonra İçişleri Bakanlığı koltuğuna oturmasının ardından Uğur Mumcu'nun kendisiyle ilgili yazılarının hatırlatılması üzerine, "Her dönemde görevimizi yapmaya çalıştık. Yıllar içinde edindiğimiz tecrübeler, bugünkü çalışmalarımıza ışık tutmaktadır" diyecektir.

Mumcu yazılarında Tantan'a övgüler yağdırırken, Tantan da, "ihtisas alanımız aynıydı" dediği Mumcu'ya uzun uzun, uyuşturucudan elde edilen gelirin silaha yatırıldığını ve terörün tırmandığı dönemde silah piyasasının muazzam ölçüde hareketlendiğini anlatmıştı. Mali Şube Müdürlüğü'nde edindiği deneyimleri Mumcu'ya aktaran Tantan, sağ eğilimli Yavuz Kapanoğlu ile sol eğilimli Süleyman Necati Topuz'un Bulgar Gizli Servisi KDS ile irtibatlı Kintex şirketi üzerinden kaçakçılık yaptığını belgeleriyle göstermişti.

4. Uğur Mumcu, "Eski Ölçütler", *Cumhuriyet*, 5 Ocak 1981.

5. Uğur Mumcu, "Geçmiş Bakınca", *Cumhuriyet*, 22 Aralık 1980.

6. Uğur Mumcu, "Hukukla Sınırlanmış Bir Güç", *Cumhuriyet*, 11 Temmuz 1983.

Tantan'a göre terör eylemlerinde kullanılan silahların satışından elde edilen para da yerinde durmuyor, daha sonra başka illegal yatırımlara dönüşüyor ve piyasada hiç durmaksızın dönüyordu. Tantan, illegal ekonomide tehlike oluşturmayan ve güvenli olan paranın dönen para olduğunu görmüştü. Yeraltıında para durmazdı. Tantan da ona yetişmek için durmayacaktı.

Çelenk'in Kuşkulu Ölümü

Uğur Mumcu'nun, "Türkiye'ye dönmek için Sadettin Tantan'ın görevden alınmasını bekliyor" dediği Bekir Çelenk'in ölümü Tantan'ın yakın çalışma arkadaşı Gümrük eski Başmüfettişi Necati Can'a göre bazı kuşkular içeriyor. Bu kuşkular, o döneme tanıklık eden başka uzmanlar tarafından da dile getiriliyor.

Necati Can, uzun yıllar Gümrük Teşkilatı'nda etkin görevler almış ve İkinci MC Hükümeti döneminde de "hızlı bürokrat" olarak sık sık gündeme gelmiş bir isim. Dönemin Gümrük ve Tekel Bakanı Gün Sazak'ın A Takımı'ndan.

Sazak, Can'ın çalışmalarını görünce onu ilkin Ordu'da Alucralı Sami'nin adının karıştığı bir silah kaçakçılığı olayını soruşturmakla görevlendirdi ve ardından Trakya Gümrükleri Başmüdürlüğü'ne atadı. Sazak'la Can'ın diyalogu MHP'li bakanın ölümünden iki hafta öncesine kadar devam etti. Can, Sazak görevden ayrıldıktan sonra –daha sonra yolsuzluk suçlamasıyla Yüce Divan'da mahkûm edilecek olan– yeni Bakan Tuncay Mataracı döneminde de teşkilat içindeki kavgaları, teşkilat-mafya bağlantılarını yakından gözlemledi ve buna tepki olarak görevinden istifa etti.

Can, Tantan'la birlikte yaptıkları çalışmaları ve Mumcu'yla olan temaslarını şöyle açıklıyor: "Sadettin Tantan, başta Abuzer Uğurlu olayı olmak üzere birlikte yürüttüğümüz soruşturmalarda elde ettiğimiz bilgileri derlerdi. Ben de gümrük soruşturmasında çıkan bulguları Uğur Mumcu ile değerlendirirdim. Tuncay Mataracı'yla ilgili soruşturmanın başladığı dönemde Mumcu'yu Niyazi Eren'le görüştük. Ve Bulgaristan'ın Kuzey Kıbrıs'a silah gönderdiğini gösteren belgeleri verdik kendisine. O da bunu köşesinde yazdı."

Can'ın Çelenk'in ölümüyle ilgili açıklamaları da ilginç: "Bekir Çelenk soruşturmasını da ben yürüttüm. Çelenk, Bulgaristan'dan Türkiye'ye iade edilmeden önce onun Türkiye'den farktüs geçirip

öleceği söylenmişti. Bunu güvendiğim bir kaynak aktarmıştı bana. 'Zaman içinde kalp krizine götüren bir ilaç verilmiş,' dendi. Çelenk, biliyorsunuz geldikten sonra Mamak Cezaevi'nde enfarktüs geçirerek öldü."

Asker Desteği

12 Eylül darbesinden sonra İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 1978'e kadar kentin büyük eğlence merkezleri de dahil olmak üzere pek çok sosyetik mekânda yasadışı iş yapan kişilere soğuk terler döktüren polisi çoktan keşfetmişti. Asker zoruyla nispi bir sessizliğe kavuşan İstanbul'da artık yeni temizliklerin zamanı gelmişti. Fakat bu kez temizlik, başka düzlemlerde ve koşullarda gerçekleşmeliydi. Çünkü asker, Sadettin Tantan'ın mali suçlar ve terörle mücadele arasında kopmaz bir bağ olduğu yolundaki tespitini büyük ölçüde benimsiyordu.

Atilla Aytek'in narko-terör, Sadettin Tantan'ın uyuşturucu-parasilah tezi bütünüleşiyor ve giderek tüm suçların açılımını ortaya koyan sentez ortaya çıkıyordu. Asker de tıpkı Tantan gibi uyuşturucudan elde edilen gelirin silaha yatırıldığını ve silahın da terörü körükleyen ticari meta olarak işlevselleştirdiğini görmüştü. Darbeden kısa bir süre sonra Mali Şube'nin başına atanacak en uygun ismin Sadettin Tantan olduğu düşünüldü. Ve Tantan Sıkıyönetim Komutanlığı'nın da şifahi onayıyla bu göreve getirildi.

Tantan işe, aralarında bir kısım fabrikatör ve medya patronunun da bulunduğu İstanbul sosyetesinin pek çok ünlü ismini sorgulayarak başladı. Tıpkı Abuzer Uğurlu gibi, armatör İhsan Kalkavan da ünlü polis şefinin sorguda kendisine işkence yaptığını ileri sürdü. Ancak hiçbir tartışma Tantan'ın 29 kaçakçı ve mafya bağlantılı işadamlarını sorgulamasına engel olmadı.

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı'nın Sadettin Tantan'a verdiği destek hissediliyordu. Öyle ki Sıkıyönetim Komutanlığı'nda görev yapan bazı subaylar, içki ve sigara kaçakçılığına adları karıştıkları gerekçesiyle Tantan tarafından gözaltına alınıp sorgulanabildi.⁷

Kimse onu, daha ileri gitmemesi konusunda uyarmıyordu. Gerçi sorgulanan birkaç subay serbest bırakılmıştı. Tıpkı kaçakçılar ve

işadamları gibi... Tarafsız yapısıyla 12 Eylül sonrası askerin desteğini almış olan Tantan, yakın tarihin post-modern darbesi olarak nitelendirilen 28 Şubat sonrasında Paraşüt, Kasırga gibi operasyonları da yine aynı destekle gerçekleştirmemiş miydi?

En Uzun Röportaj

Sadettin Tantan, hemen her dönemde gazetecilerle görüştü, onlardan fikir aldı, onlara kendi görüşlerini aktardı. Bununla birlikte kendisi hakkında basınla pek konuşmayan ve çok seyrek röportaj yapılabilen bir isim olarak bilindi. Buna rağmen gazetecilerin onun aleyhine yazdıkları –en azından İçişleri Bakanlığı dönemine kadar– pek görülmedi. İçişleri Bakanlığı'na geldikten sonra Tantan'la en detaylı röportajı *Hürriyet* gazetesinden Yener Süsoy yaptı. Tantan, o röportajda kendisinden, ailesinden, zevklerinden ve çalışma prensiplerinden bahsetti. Tantan, röportajdan sonra Süsoy'a, "Bana hayatımın en uzun konuşmasını yaptırdın," diyerek bir anlamda onu tebrik de ediyordu. Tantan, çalışma ilkelerini söz konusu röportajda şöyle dile getirmişti:

"Ben siyaseti ülkeye ve millete hizmet için bir araç olarak görüyorum. Böyle hizmet çok ulvi bir görev, Allah'ın bir lütfü. Devlet işinde asla acıma ve hoşgörü olmayacağına inanırım. Devletin bekası ve devamlılığı açısından o ülke insanlarının, konulan kurallara kesin ve mutlak itaatinden yanayım. Ülkenin ve milletin menfaatine karşı eylemlere, yani bireysel çıkara karşıyım. Yasaların adaletli şekilde uygulanmasından, kanun hakimiyetinin sağlanmasından yana olduğum için özellikle menfaat grupları beni böyle sert ve acımasız olarak algılıyorlar. Oysa benim yapımda tamamen halka hizmet felsefesi ve düşüncesi vardır, karşımdaki insanları peşin hükümle hiçbir zaman yargılamam."

Tantan, Süsoy'un, kendisine hiç rüşvet teklif edilip edilmediği sorusunu da şöyle yanıtladı: "Bana direkt bu şekilde yaklaşabilen kimse hiç olmadı, belki çevreme olmuştur, hiç duymadım. Menfaat grupları kimin, nasıl, ne şekilde teslim alınacağını çok iyi bilir. Eğer size o şekilde yaklaşma şansı yoksa hiç üzerinize gelmez. Bütün mücadelem gayrı meşru düzene karşı. Literatürde 'Herkesin bir fiyatı vardır' denir, ama ben ona hiçbir zaman inanmam. Çünkü insan iradesi, şeref ve haysiyeti hiçbir şekilde parayla, makamla öl-

çölmez. Allah'ın verdiği irade gücünün hiçbir zaman maddeyle satılmayacağına inanıyorum."

Aynı röportajda Tantan özel hayatıyla ilgili şu bilgileri okuyucularla paylaştı: "Hayatımda hiç içki kullanmadım, sigara da içmedim. Ailemden de görmediğim için bu alışkanlıklarım olmadı. İyi de olmuş, çünkü bu mücadelede iradenizin güçlü olmasını istiyorsanız, son derece sağlıklı ve dinç olmanız gerekiyor. Arkadaşlarımdan hepsi içki de içer, sigara da... Uğur Falan gibi şeylere inanmam. Yanımda çocukluğumdan beri ayet taşıyım, her sporcu gibi... Beşiktaşlı olarak ligin ilk haftasında aldığımız yenilgiye üzüldüm, hatta kendi kendime geçmiş olsun dedim... İstanbul'da görevliken iki defa yarı zehirlenme olayı yaşadım. Onun için kapalı şişeler da-ima benim gözümün önünde açılır... Televizyon seyretmeye hiç vaktim yok, sadece haberlere bakabiliyorum... Sabaha karşı kitap okuyorum... Müzikte bir tercihim yok, her tür müziği dinliyorum... Allah'ın emrettiği şeyleri yapmak mecburiyetindeyiz. Vakit buldukça namazlarımı kılmaya çalışıyorum. Eksiklerimiz çok, Allah affetsin..."⁸

Fetret Devri

12 Eylül darbesinden sonra silah-uyuşturucudan, sigara ve oto yedek parça kaçakçılarına kadar illegal ekonominin pek çok temsilcisini gözaltına alıp sorgulayan Tantan, mali suçlarla mücadelede uzmanlaşmıştı. 7 Kasım 1984'te İstanbul Emniyet Müdür Yardımcılığı'na atanma kararı üstlerinin de aynı kanaatte olduğunu gösteriyordu. Gerçi Tantan'ın bu göreve atanmasında onun "Mali Şube Müdürlüğü yapmasını istemeyenlerin etkisinin olduğunu" düşünenlerin sayısı da az değildi.

Müdür yardımcılığı döneminde, İstanbul polisi ile Ankara polisi arasındaki çekişmeler, MİT içindeki gizli savaşlar ve bütün bunların siyasi arenaya yansımalarını yakından izleyen Tantan, tarafsız görünümlü, iş meraklısı bir polis müdürü olarak görevine devam etti.

Bu, Tantan için bir geçiş dönemiydi denebilir. Pek çok güç temsilcisinin birbirleriyle Osmanlı Devleti'nin Fetret Devri'nde olduğu

gibi kavgayla meşgul olduğu bir dönemde Tantan, olayları uzaktan izleyerek hem yeni deneyimler edindi, hem de kamuoyundaki "tarafsız, dürüst polis şefi" imajını korumayı bildi. Bu yönüyle Tantan, kavgalara karışmayan, ancak ileride bu kavgaların sonuçlarından ister istemez etkilenecek olan bir "sultan" gibiydi. Çünkü kendisini, –nedeni siyasi, ya da teknik olsun– yine kızak görevler bekliyordu.

Bu arada mesleki bilgi birikimini artırmak amacıyla 27 Temmuz 1987'de ABD'nin New York kentine gitti ve orada üç hafta süreyle anti-terör kursu aldı. Yabancı dil eksikliğini de fark edince iki yılda yoğun bir çabayla İngilizce öğrendi. Bu uğurda 1989 yılında yedi ayını İngiltere'de geçirdi.

Eğitiminin ardından daha önce görevli olduğu Tekirdağ İl Emniyet Müdürlüğü'nden alınıp bütün polis camiasında kızak görev olarak nitelendirilen Emniyet Genel Müdürlüğü Teftiş Kurulu İstanbul Bölge Başkanlığı bünyesine atandı. Teftiş Kurulu'ndaki görevi döneminde Tantan'ı zaman zaman ziyaret eden isimler arasında Anadol-D Hükümeti döneminde birlikte hareket edeceği Hüsamettin Özkan da bulunuyordu. Tantan o dönemde yakın bir dostuna Hüsamettin Özkan'ı tanıtırken, "Kendisi sosyal demokrattır" demeyi de ihmal etmiyordu.

Teftiş Kurulu'ndaki görevi boyunca çok özel durumlar dışında rutin soruşturmalarla uğraşan Tantan, kendine tıpkı Turizm Şubesi'nde olduğu gibi vakit ayırabiliyordu. Felsefe ilgisi, müzik araştırmaları ve tabii Wagner merakı işte o zaman başlamıştı.

Umutsuz Felsefe Yılları

Tantan ilk gençliğinden beri okumaya hevesliydi, ama doğrusu bunun için pek de vakit bulamamıştı. Yine de eski kızak görevler döneminde bilgi dağarcığını geliştirmek için geç kalmadığını düşünmüş ve yoğun bir şekilde "okumaya" başlamıştı. Tantan'ın bilgi ve kültür ufku pek sınırsız ve dağınıktı. Bir taraftan ünlü Çin filozofu Konfüçyüs'ün aforizmalarını okuyup onları gerçek hayata uygulamaya çalışırken, diğer taraftan Antik Yunan'ın büyük dehası Aristoteles'in *Metafizik*'inin şifrelerini çözme gibi çoğu felsefeci için bile umutsuz olan bir çabaya girişti. Aynı anda ünlü Alman filozofu Friedrich Nietzsche'nin *Ecco Homo* ve *Böyle Buyurdu Zerdüş'te* ortaya koyduğu üst insan öğretisini kavramaya çalıştı. Bu arada, aynı Nietzsche'nin eskiden dost olduğu, ancak daha sonra arasının bozulduğu Richard Wagner'in tınlarına merak sardı. *Gold, Sword, Siegfried, Walhalla'yı* dinledi. Ve tabii en ünlü eserlerden biri olan *Ring*'i de unutmadı.

Özel olarak bir müzik türünü dinlemekten ziyade pek çok müzik türüne merakı olan Tantan, müziğin de felsefesi olması gerektiğini kabul ediyor ve Batı'nın bu felsefi çözümü yaptığını inanıyordu. Klasik Batı Müziği ve hatta Klasik Rock'ın bazı eserlerinde Hristiyan düşüncesinin derin mistisizminden izlere rastlayan Tantan, bu kitabın yazarına müzik konusundaki görüşlerini şöyle açıkladı:

"Batı'da müziğin algılanması hep düşünsel bir temele dayanmıştır. Çünkü Batı, kendi müziğini felsefi bir akımla ya da Hristiyan mistisizmi ile bütünleştirebilmektedir. Böylece müzik bilimsel bir yaklaşımla ele alınmakta ve derinlik kazanmaktadır. Dikkat edin Batı'da kiliselerde dahi müzik vardır. Bizde ise gelenekçi anlayış, müziğin dinimizdeki ritmik uyumunu bir kenara atmaktadır. Oysa Kuran-ı Kerim'deki üslup ve dil uyumunu görmek farklı müzik alanlarında ritmik bütünlüğü yakalamak için geçerli bir neden."

Müzik ve felsefe merakı dışında spor yapmayı da çok seven

Tantan'ın favori dalları güreş, futbol, basketbol ve masa tenisi. Sıkı bir Beşiktaş taraftarı olan Tantan, güreş sporuna olan ilgisini de 1992 yılında Güreş Federasyonu Başkanlığı'nı fahri olarak yürüterek gösterdi. Tantan'ın sağlıklı yaşam için değişmez tercihleri de içki ve sigaradan uzak bir yaşam ve iyi beslenme.

Hırslı, İdealist Oğlak Burcu

Tantan, Oğlak Burcu'ndan. Bu burcun olumlu özellikleri arasında hırs, idealistlik, kararlılık, sabır ve disiplin sayılıyor. Tantan'ın bu özelliklere büyük ölçüde sahip olduğunu görmek için burçlara inanmaya da gerek yok aslında. Bununla birlikte Oğlak Burcu'nun olumsuz özellikleri arasında gösterilen karakter unsurları var ki bunların da Tantan'ın –devlet yönetiminde izlediği stratejilerden anlaşıldığı kadarıyla– yapısıyla örtüştüğünü söylemek mümkün: Keskin tavırlı, kötümser ve inatçı.

Tantan'ın burçlarla ilgilendiği pek söylenemez ama dini açıdan önem taşıyan manevi materyallere olan ilgisi kadere olan inancının sağlamlığının bir kanıtı. Tantan, belki de –2001 yılında vefat eden– babası Şükrü Bey'in onu dindar yetiştirme ve muhafazakâr bir kişilik olarak topluma kazandırma isteğinin bir yansıması olarak yanında sürekli ayet taşıyor. Bu, babasının ona çocukluk yıllarında kazandırdığı bir alışkanlık. Daha önce de belirttiğimiz gibi vakit bulabildiği ölçekte namaz kılıyor. Kitap ve gazete okumak için sabah güneşin doğuşundan önceki sessizlik anlarını tercih ediyor. İçişleri Bakanlığı görevini yürütürken saat 05.00'da kalkan Tantan, o günün gazetelerini gece yarısından sonra edinip okuyordu. Kahvaltıdan önce 45 dakikalık bir sabah koşusuna çıkan Saadetin Tantan'ın kahvaltı saati ise 06.30 ile 07.30 arasında değişiyor. Tantan'ın en sevdiği yemeğin ise "tükürük köftesi" olduğu söyleniyor.¹

Sadettin Tantan, 27 Mart 1994 yerel seçimlerinden önce Teftiş Kurulu'ndaki kızak görevine devam ediyordu. Ve artık siyasete atılmaya karar vermişti. Çünkü "atanmışlıkla", "seçilmişlik" arasındaki belirgin farkı, İstanbul'daki fırtınalı ve etkili görev yıllarından sonra pasif göreve atıldığı zaman daha iyi anlamış, atanmışlığın sunduğu avantajları siyasi tercihlerin bir çırpıda dezavantaja dönüştürebildiğini bizzat yaşamıştı. Zaten başından beri seçilmiş olmak istiyordu. Aslında hiçbir zaman keskin bir siyasi ideolojiye sahip olmadığı gibi, merkezde yer alan partiler de dahil olmak üzere siyasi partilerle direkt bir bağ içinde olmamıştı. Tantan, işini en iyi yapabileceği siyasi iradeye ihtiyaç duyduğunu düşünüyordu. Özetle destek istiyordu. Bu desteği bulabileceği herhangi bir siyasi partiye girebilir ve böylelikle hedefine adım adım ilerleyebilirdi. Siyasette bunu yapmak mümkündü.

Eğer bürokratsanız zamanla baş gösteren siyasi değişimler, hatta kişilerin siyasi tercihlerinden etkilenmeniz işten bile değildi. Her ortamda, her zamanda istediğiniz işi yapamazdınız. Bir siyasi irade –sesiniz fazla çıkmaya başladığı, ya da fazla iş yaptığınız zaman– önünüze engeller koyabilir, o da sonuç getirmezse sizi makamınızdan edebilirdi. Gerçi Tantan, seçilip Meclis'e ANAP Milletvekili olarak girdikten sonra İçişleri Bakanlığı görevini yürütürken de bu engellerle karşılaşacak ve sonunda –en azından bir süreliğine– köşesine çekilmek zorunda kalacaktı. Bakanlık da bir nevi bürokratik gibiydi. Yani kendi deyimiyle, "Devlet hizmetinde gelinir, gidilir," sözünün geçerliliğini gösterecek bir makamdı bakanlık. Oraya nasıl geldiyse, öyle gidebilirdiniz.

Tantan'ın siyasetteki ilk tercihi ya da fırsatı tabii ki bakanlık değildi. 27 Mayıs 1994'te, siyasete atılabilmek için 2839 sayılı yasa uyarınca devlet memuriyetinden çekildi. Yıllarca çalıştığı Emniyet'ten aynı yılın 28 Eylül'ünde emekli oldu.

Aslında 1994 yılındaki yerel seçimler ilkin 27 Mart'ta yapılmıştı. Tantan'ın daha sonra görev yapacağı Fatih'te kazanan aday da belliydi: RP'li Mehmet Ali Şahin. Şahin, yüzde 28 oy almış ve 40 gün süreyle Fatih'te Belediye Başkanlığı yapmıştı. ANAP'ın ilk seçimdeki adayı –daha sonra Kahramanmaraş Milletvekili olan– Ali Doğan ise kaybetmişti. Ancak daha sonra Fatih, Yalova ve Beykoz'da müşterek oy pusulasında İşçi Partisi'nin unutulmuş olduğu gerekçesiyle seçimler iptal edildi. 10 Temmuz 1994'te seçimler yeniden yapıldı. ANAP ikinci seçimlerde Doğan'ın yerine Sadettin Tantan'ı aday gösterdi. Çünkü Doğan'ın Şahin karşısında başarısız olacağı bir önceki seçimde deneyimle görülmüştü.

Tantan bu ikinci seçimde oyların yüzde 41'ini alarak Belediye Başkanı seçildi. Mehmet Ali Şahin, 27 Mart'taki yüzde 28 oyunu yüzde 36'ya çıkarmış, ancak bu yeterli olmamıştı. Şahin, o seçimlerle ilgili düşüncelerini şöyle açıklıyor:

"İşin doğrusu orada bir ittifak vardı. ANAP, benim fazla oy aldığımı görmüş ve başka bir adayı, yani Tantan'ı seçimlere sokmuştu. Ancak işin daha ilginç, sonuçları bilen diğer partiler bana karşı Tantan ismi etrafında toplandılar. Neredeyse firesiz bir ittifaktı bu. Böylece 40 günlük belediye başkanlığından sonra ikinci seçimlerde kaybettim. Daha sonra RP İl Başkanı oldum, ardında da İstanbul ikinci bölgeden milletvekili seçildim."

Sonuçta Tantan'ın Fatih'teki beş yıllık dönemi başlamış oldu. Ancak Tantan, Belediye Başkanı seçilmesine rağmen medyanın ve giderek kamuoyunun gözündeki hızlı polis şefi imajını bir türlü silemedi. Hatta daha çok bu imajla gündeme geldi. Alucralı Sami'nin Orduspor'u, Nurettin Güven'in Malatyaspor'u, Emin Cankurtaran'ın Fenerbahçe'yi, Mehmet Ali Yılmaz'ın da Trabzonspor'u yönettiği bir Türkiye'de Güreş İhtisas Kulübü Başkanlığı yaptı, ama "temiz ve dürüst polis şefi" imajına halel getirmedi.

Tantan, Belediye Başkanlığı'ndaki ilk icraatlarıyla Fatihlilerin beğenisini kazandı. Fatihliler bu eski polisi kısa sürede benimsediler. Tantan, Fatih'te daha çok tarihi yapıların korunması ve altyapı sorunlarının giderilmesi üzerine çalıştı. Zeyrek Koruma Projesi kapsamında harap halde bulunan Zembilli Ali Efendi Sübyan Mektebi'ni restore ettirip, içini bilgisayarlar ve dersliklerle donattı. Daha sonra Eğitim Gönüllüleri Vakfı'na bağışlanan bu tarihi yapı okul çağı öncesi çocukların yararlanabildiği sanat eğitim merkezi olarak

kullanılmaya başlandı. Tantan bu arada Fatih'te Çukurbostan ve Çarşamba semtlerinde iki çocuk parkı yaptırarak Eğitim Gönüllüleri Vakfı'na bağışladı. Kişisel gayretleri ile UNESCO ve Avrupa Birliği'nden sağlanan kredilerle Fener ve Balat'ın sahipsiz kalmış eski mahallelerini elden geçirip restore ettirerek birer turistik merkez haline getirdi.¹

Tayyip Erdoğan'la Karşı Karşıya

Recep Tayyip Erdoğan'ın, Fazilet Partisi'nin kapatılmasından sonra kuracağı partiye Sadettin Tantan'ı da davet ettiği yolunda birçok haber ve yorum yapıldı. Fakat bu ikilinin arasının pek de iyi olduğu söylenemez. Aralarındaki ilk tatsızlığın, Erdoğan'ın İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nde göreve başladığı dönemde çıktığı söyleniyor. İddiaya göre Erdoğan, 27 Mart'taki seçimlere katılmamış olan kızaktaki polis şefine İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nde Kontrol Daire Başkanlığı yapması teklifinde bulundu, ancak Tantan, bu teklifi kesin bir dille reddetti. Ardından ilk defasında RP'nin kazanmış olduğu Fatih Belediye Başkanlığı için aday olup seçildi.

Fatih Belediye Başkanlığı'nı yürütürken de –kendi gibi icraatlarıyla halkın beğenisini toplayan– Büyükşehir Belediye Başkanı Tayyip Erdoğan'la pek küçümsenmeyecek bir kavgaya girdi. Fatih'te bir muhtarlık binasının Büyükşehir Belediyesi ekipleri tarafından yıkımından kaynaklanan bir sorundu bu. Yaygın kanaat o ki, Erdoğan, Tantan'ın geçmişi ve o dönemdeki icraatlarını takdir etmekle birlikte Fatih'i RP'den almış olması nedeniyle öfkeliydi.

Sonuçta iki popüler belediye başkanı arasındaki soğukluk, Fatih sınırlarına dahil olan Aksaray Şehitlik Parkı'nda yaptırılmış yeni muhtarlık binasının gece yarısı operasyonu ile yıkılmasıyla, basına, sokak afişlerine ve hatta mahkemeye de yansıyan bir tartışmaya dönüştü. Tantan'a göre bina Erdoğan'ın imzasıyla yapılmış ve sonra anlaşılamayacak biçimde yine onun emriyle yıkılmıştı.

Tantan, aslında önemsiz gibi görünen bu görüş ayrılığını neden büyüttüğü sorulduğunda, "Önemli olan kuraldır. Kuraldan dönerseniz insanlar inanmaz. Sert tedbir denilen budur. Altına imza attığınız şeyin arkasında duracaksınız. Devlet hizmetinde acıma ve

hoşgörü olmaz. Ülke millet menfaatinde acıma olmaz. Hoşgörü hiç olmaz," yanıtını veriyordu.

Susurluk'u Uzaktan İzliyor

Tantan, Fatih Belediye Başkanlığı'nı yürütürken organize suçlar ve illegal oluşumlarla mücadele uzmanı olarak tarihi Susurluk kazasının ardından yaşanan gelişmeleri hep yakından izledi. Bursa'da işlenen ve daha sonra kendi İçişleri Bakanlığı döneminde yakalanan Erol Evcil'in azmettirmesiyle gerçekleştirildiği belirtilen Nesim Malki cinayetiyle ilgili gelişmeleri adım adım takip etti.

Türkiye'de "derin oluşumların" varlığının artık daha cesur ve bilinçli bir şekilde tartışıldığı bu dönem, Tantan'ın gözünde, geçmiş tecrübeleri ışığında yaptığı değerlendirmelerin doğruluğunu gösteriyordu. Tantan'ın Susurluk kazası ve Malki suikastıyla ilgili gelişmeler üzerine açığa çıkan derin ilişkilere dair en keskin görüşlerini bundan yaklaşık 2.5 yıl önce yapılan bir röportajda görmek mümkün.

Tantan, Malki cinayetinin belirli unsurlarıyla aydınlanmaya başladığı dönemde *Yeni Yüzyıl* gazetesinden Neşe Düzel'e önemli açıklamalarda bulunmuştu. Bu röportaj aynı zamanda –Tantan'ın İçişleri Bakanlığı döneminde karşılaştığı sorunları özetleyen– siyasetçi-bürokrat, lider-bakan ilişkileri üzerine görüşlerini de içeriyordu. İşte bu röportajdan kesitler:

Yıllarca polis şefliği yaptınız. Türkiye'nin en ünlü polislerindendiniz. Camiayla ilişkinizi koparmadığınız biliniyor. Polisin üstünde siyasilerin baskısı var mıdır?

Yılların getirdiği bir birikim var. Bu baskı sadece siyasilerin kendi iradelerinden kaynaklanmadı. Bazı mevkileri kendi menfaatleri için almak isteyen bürokratlar da siyasi baskıyı yaptırdılar. Türkiye'de geline nokta, bazı insanlar bazı mevkilere gelebilmek için siyasilerin etrafında pervane oldular ve hak etmedikleri makamlara oturdular.

Nasıl baskı yapar yöneticiler? Nedir yöntemleri?

Bu olayların üzerine gitmeyin, bu olayları pas geçin derler. Emre uymayanların da göreyi yerini değiştirir: emre ölü noktada tutarlar.

12 Eylül öncesi o kadar yaygın değildi, yaygınlaştı. Çünkü ülkeler arasındaki ve kendi sınırları içindeki savaşlar büyük para gereksinimi yarattı. Eroin trafiğinde Türkiye kullanılan bir ülke oldu. Bundan pay sağlamaya çalışan bazı siyasetçiler ve bürokratlar yüzünden de Türkiye Cumhuriyeti, dünyada uyuşturucuya destek veren bir konuma getirildi. Bakın bu olaylar, Türkiye içerisindeki birkaç insanın menfaate ulaşması olayı değil sadece. Devletin ele geçirilmesi kavgası bu. Baktılar ki siyasiler kullanılabilen bir meta, biz siyasilerden emir alacağımıza biz oraya geçip emir verelim konumuna geldiler. Bunu siyasiler yaptı. Aslında bunlar son derece zavallı korkak tipler. Niçin bu kadar hareket edebildiler. Vatandaş tepkisini göstermedi. Vatandaş hep yanıltıldı. Sağ-solla yanıltıldı, ilerici-gericiyle yanıltıldı. Gayri meşru kesim de siyasete hep finansman sağladı. Çete en üst noktalara kadar ulaşmış durumda.

Bununla neyi kastediyorsunuz?

Kirliliğin sınırı kalmadı. Şu anda siyasi irade süratle kara para olaylarının ve bütün bankalardaki parasal ilişkilerin hepsini masaya yatırmalı. Ayrıca gerek burada bayilik almış, gerekse ihalelere girmiş çokuluslu şirketlerin Türkiye'de kimlere rüşvet verdiğiyle ilgili bütün bilgiler o ülkelerin arşivlerinde istenildiği kadar var.

Nesim Malki cinayetinin altından da polisler çıktı. Cinayet işledikten sonra emniyet teşkilatı bu polisleri saptayamadı mı acaba?

Efendim polislere bakmanıza gerek yok ki orada. Bursa'da sokaktaki kedi bile bu olayları gözleriyle konuşuyordu. Polis bu işleri yapabilecek makamlardan sadece biri. Oranın savcısı, hakimi, valisi, siyasetçisi var. Olaylara bu şekilde polis düzeyiyle bakarsanız, bu iş çözülmez. Polis bunu tek başına çözemez. Polisi kendi haline bırakırsanız çözer, açıklar ama bırakılmıyor polis kendi haline. Birbirine girmiş her şey. Herkes akraba olmuş. Her kesim yara almadıkça gerçekler ortaya çıkmaz. Siyasi partiler de alacakları yaraları gözde almalılar. Yasaları çıkarmayıp televizyonlarda ahkâm keserek suç işliyorlar. Yasaları değiştirince aynı yasa yapıp aynı

lisin, adliyenin önünü açarsa, gayri meşru sinek bile havada uçamaz. Bunu yapmıyorsun, konuşuyorsun. Yalan konuşuyorsun.

Yanlış mı anladım; polisin elinde bilgiler var ama prosedür mü işlemiyor?

Devletin bütün güçlerinde bu bilgiler var. Üç sene, on sene önceki bantları devlet bilmiyor mu sanıyorsunuz.

Eroin kaçakçılığının ülkede çok yaygın olduğu anlaşılıyor. Bu kadar büyük bir organizasyonun ve bu çapta bir kaçakçılığın devletin dikkatinden kaçması mümkün mü?

Değil. Türkiye'den geçen uyuşturucu trafiğinin yıllık değeri 80-100 milyar dolar. Uluslararası şebekeye ait bu kadar büyük bir para tehlikeli bir biçimde, aptalca geçmez. Sistemler kurarak, geçiş yollarına güvenceği insanları yerleştirerek geçer. Ülkelerden geçerken kendisini güvenceye alır.

Başbakan Mesut Yılmaz, Malki cinayetinden sonra bir gecede 700 trilyonun el değiştirdiğini söylüyor. Böylesine büyük bir para hareketi polisin dikkatinden kaçabilir mi, mümkün mü bu peki?

Para hareketlerini daha ziyade maliyenin denetlemesi lazım. Devletin dikkatinden hiçbir zaman kaçmaz bu para hareketleri. Ama bizde banka hareketleri hiçbir zaman incelenmedi. 12 Eylül sonrasında da liberal ekonomiye canlılık gelsin diye hayali ihracatlar falan yapıldı. Hayali ihracatta ismi çıkanlara bakın, hepsi sürünüyorlar şimdi. Hayali ihracattan nemalananlarınsa hepsi; bürokrati da, siyasetçisi de imparator bugün. Bir de geçmişte batan sokak bankerlerinin yanında çalışan insanlara arşivlerden bakın. Türkiye'deki sistemin nasıl yozlaştığını görürsünüz.²

Devletin bir gün bunları cezalandıracağına inanıyor musunuz?

Vatandaş artık kendini soyan, satan insanları birer halk kahramanı gibi karşılamamalı. Eğer son 20 yıl yargılanacaksa, her kesimde et-

2. Tantan, "Alışverişin Ruhu Faik Uzun, Asım Çiçekli, Baki Karagöğmeninde de sürdürdü.

kin yerdeki bütün kimlikler ortaya çıkarılsın. Son 20 yılda aktif noktadaki insanlar, bu milleti alay edercesine sömürdüler. Gümrükteki, polisteki, sınırdaki, askerdeki, MİT'teki, iş çevrelerindeki bütün kimlikler ortaya döküldüğünde bazı insanların hangi parti, hangi yönetim, hangi bakan değişirse değişsin hep belli bölgelerde dolaştığını görüyorsunuz. Şimdi bunlardan parlamenter olanlar olabilir. Televizyonları parçalıyorlar konuşurken. Oysa ki suçlular. Bunları kim getirdi, kimler korudu, son 20 yılın siyasilerinin bir bölümünden hesap sorulmalı. Bu işe bulaşmış olanların hepsinin yargılanması lazım. Buna mecburuz.³

3. Neşe Düzel'in röportajı, *Yeni Yüzyıl*, 26 Ekim 1998. Yaşananları çok önceden haber veren ve her geçen gün önemi daha da artan bu röportajın tam metni için bkz. Neşe Düzel, *Türkiye'nin Saklı ve Gizli Parçaları: Kırışıklara Yel Düşün*, 2001.

İçişleri Bakanlığı'na getirileli tam iki yıl sekiz gün olmuştu. Görevden alındığını televizyondan öğrendi. Beklemediği bir şey değildi, ama yine de şaşırmıştı. Kendisinin haberi olmaksızın her şeyin bu kadar hızlı bir şekilde gerçekleşmesi sürpriz olmuştu.

Sakin görünmeye çalışıyordu. En azından yanına çağırdığı ve "Eşyalarımı toplayın, taşıyorum," dediği Özel Kalem Müdürü'nün ilk izlenimi böyleydi. Gümrüklerden Sorumlu Devlet Bakanlığı'na atandığını bilmesine rağmen, Özel Kalem'i'nden Meclis'te bir makam odası bulunmasını istemişti. Anlaşılan, muhtemel bir görev yeri değişikliği durumunda bakanlıktan istifa etmeyi çok önceden planlamıştı.

Sadettin Tantan'ın İçişleri Bakanlığı'ndan alınıp Gümrüklerden Sorumlu Devlet Bakanlığı'na koalisyon ortaklarının rızasıyla atandığı haberi duyulur duyulmaz İçişleri ve Emniyet'in üst düzey yöneticileri Özel Kalem'e gelmeye başladılar. İlk gelen o zamanki Bakanlık Müsteşarı Saim Çotur'du. Çotur, iki yıldır Tantan'ın en çok tuttuğu üst düzey bürokratlardan biri haline gelmişti. Tantan, özellikle şifreli konuşmalarını yapmadan önce Çotur'a danışırdu. İkisi, söylenecek sözlerin kimler tarafından nasıl algılanacağı üzerine fikir yürütür ve böylelikle hangi sonuçlara yol açabileceğini kestirmeye çalışırlardı. Kuşkusuz Tantan'ın basın mensuplarının ısrarlı soruları karşısında irticalen söylediği şifreli sözler de vardı.

Görev değişikliği haberini alıp İçişleri'ne gelen ikinci isim ise dönemin Emniyet Genel Müdürü Turan Genç'ti. 17 Haziran 1999'da Telekulak skandalıyla ilgili tartışmaların alevlenmesi üzerine izne çıkan Necati Bilican'ın ardından Emniyet Genel Müdürlüğü'ne vekâleten atanan Turan Genç, daha sonra asaleten Genel Müdür olmuş ve Tantan'ın A Takımı'nda önemli bir yer edinmişti.

İçişleri'ne gelen ilk ziyaretçiler Çotur ve Genç; birkaç gün sonra Tantan sonrası fırtınadan ister istemez etkilenecek ve görev yerlerinin değiştirilmesini isteyerek, zaten onların gönüllü istifalarını bekleyen hükümetin arzusunu yerine getireceklerdi.

İki yıldır görev yaptığı makamında oturan Sadettin Tantan, eşyalarının toplanmaya başlanmasının ardından sık sık yaptığı gibi maça gitme kararı aldı. Polis Akademisi spor salonuna futbol oynamak için gideceğini ve makam aracının hazır edilmesini istedi. Bu arada –ertesi gün bakanlığa iade edeceği– siyah renkli cep telefonu sürekli çalışıyor ve görev değişikliğini soranlara gülerek, "Devlet hizmetine nasıl gelinirse öyle gidilir. Müdür iken de aynısını yaşarsın. Atanırsın, alınırsın," diyordu.

Görevliler bu arada Tantan'ın özel eşyalarını ve kişisel olarak arşivlediği mavi klasörleri toplamaya başladı. Bakan'ın makam koltuğunun hemen ardındaki küçük masanın üzerinde sıra halinde konulmuş bu klasörlerden bazılarında gazete haberleri, bazılarında önemli soruşturmaların evrakları vardı.

Yaygın kanaate göre Tantan, Türk siyasi ve bürokratik geleneğinde sık sık rastlanan ve aslında kamu hizmeti göreviyle kişisel inisiyatif kullanma arasındaki dengesizlikten kaynaklanan bir tasarrufta bulunmuş ve ilgisini çeken gizli soruşturma dosyalarını bakanlığı süresince bir de kendisi için arşivlemişti.

Güvenlik bürokrasisinde görev yapan pek çok isim, "Bilgi iktidardır," anlayışıyla bu yönetime başvuruyordu. MİT'in Yenimahalle'deki karargâhında gece yarısına kadar çalışıp operasyonların raporunu tutan ve bir nüshasını da kendi taşınır bilgisayarının hard diskine kopyalayan, ardından aynı hard disk Amerika Birleşik Devletleri'ne taşınırken yanında götüren Mehmet Eymür ya da Susurluk kazasından önce pek çok telefon görüşmesinin kasetinden bir kopya da kendine ayırıp kişisel arşivine koyan Hanefi Avcı bunların en bilinenleriydi.

Ancak Tantan bu iki isimden, hem bir bürokrat değil, bir bakan olması, hem başına gelecekleri az buçuk biliyor olması, hem de elindeki bilgileri kişisel hesapları için kolay kolay kullanacak bir yapıya sahip olmaması yönüyle ayrılıyordu.

Sonuçta Tantan, İçişleri Bakanlığı görevinden ayrılıyordu. Tantan'ın bakanlıktan alındığı dönemden üç ay öncesine gidersek, her adımın sona doğru büyük bir final karşılaşmasına uzandığını gör-

mek mümkün. Peki Cumhuriyet tarihinde belki de yolsuzlukla mücadelede en çok isim yapan ve dürüst imajıyla sürekli propaganda konusu olan Tantan finalde kiminle ya da kimlerle karşılaşacaktı?

Özkan'la Kararlaştırılan İstifa

Görev değişikliği haberini televizyondan öğrendiği sırada TBMM İdare Amiri Ahmet Çakar'la birlikte olan Tantan, polis akademisinin de DSP'li Bahri Sipahi, MHP'li Nazif Okumuş, MHP'li Ahmet Çakar'la birlikte maç yaptı.

Tantan'ın maç bittikten sonra görev değişikliği konusunda ilk görüştüğü kişi DSP'li Başbakan Yardımcısı Hüsamettin Özkan oldu. Özkan, hem Tantan'ın İçişleri Bakanı oluşunda, hem de bakanlığı süresince yaptığı icraatlardan doğan partiler içi ya da partiler arası anlaşmazlıkların çözümünde en etkili isim olarak değerlendiriliyordu. Ecevit'in, DSP'nin hemen her şeyini emanet ettiği Özkan, Tantan'la geçmişe dayanan dostluğundan ötürü kriz durumlarında arabulucu olarak devreye giriyor ve sorunların çözümünü sağlama ya çalışıyordu. Özkan'ın, Tantan'ın asker destekli operasyonları uygulamasının perde arkasındaki güç merkezi olduğu da ileri sürülüyordu.

Özkan ve Tantan öyle sıkı dostlardı ki haftanın dört günü buluştukları bir restoranda hiç aksatmadan yemek yiyor ve siyasi, sosyal gelişmeler hakkında bilgi alışverişinde bulunuyorlardı. Tantan'a DSP kapılarının her zaman açık olduğu mesajını verdiği öne sürülen Özkan, buna rağmen onun ANAP içinde de görevini iyi ifa ettiğini düşünüyor ve istifa bunalımları ya da ANAP yönetiminin baskıları karşısında Tantan'ı korumak için siyasi manevra gücünü kullanıp yumuşak geçişlerle sorunları hallediyordu. Son olarak ANAP yönetiminin Tantan'ın Emniyet'le ilgili bazı düzenlemeler içeren kararnameyi imzalamakta direnmesi üzerine çıkan krizi Özkan savuşturmuş ve uzun süren cep telefonu görüşmeleri sonucunda Tantan'ı istifanın eşiğinden döndürmüştü.

Ancak bu kez durum farklı görünüyordu. Tantan, iki yıldır çok iş yaptığı İçişleri Bakanlığı'ndan alınmıştı ve yakın çevresi, onun bunu içine sindiremeyeceği görüşünde birleşiyordu. Özetle tüm yollar bakanlıktan ve ANAP'tan istifaya çıkıyordu. Özkan, Polis Akademisi'nde bir buçuk saat süren görüşmede Tantan'a, gelişme-

leri beklemeyi önerip her şeyin düzeleceği mesajını verse de Tantan istifa etmeyi düşünüyordu.

Akademideki görüşme yeterli olmayınca birlikte Tantan'ın evine gittiler. Burada Özkan, Tantan'ın istifa kararının yerinde olduğuna ikna oldu ve bir süre bağımsız kalıp gelişmeleri izlemekte fayda olduğu fikrine katıldı. MHP'li Ahmet Çakar'ın ilerleyen saatlerde Özkan'la Tantan'a katıldığı sırada, ikili istifa kararı üstünde çoktan uzlaşmıştı. Tantan, ertesi gün bakanlık görevinden ve ANAP'tan istifa ettiğini bildiren yazılı açıklamayı yaptı. Açıklamasında aynen şöyle diyordu:

"57. T.C. Hükümeti'nin İçişleri Bakanı olarak iki yıldan beri görev yapmaktayım. Bu görevden bir başka bakanlığa atanmam dolayısıyla bu uygulamayı kişisel ilkelerim ve siyaset anlayışımla bağdaştıramadığımdan kabinedeki yeni görevimden istifa ediyorum. Ayrıca Anavatan Partisi'nden de istifa etmiş bulunuyorum. Makamlar geçici, ancak vatanımıza ve halkımıza hizmet ideali kalıcıdır. Hayatım boyunca bu bilinç ve görev anlayışıyla hareket ettim. Her türlü haksızlıkla olan mücadelede hâkimiyet odaklarına karşı halkımın, ülkemizin ve devletimin menfaatleri doğrultusunda yaptığım hizmetlerin makamı, yeri ve zamanı hiç önemli değildir. Yaşadığım sürece bu mücadeledeki kararlılığımda hiçbir eksiklik olmayacağını özellikle vurgulamak isterim. Bu çalışmalarımızda halkımızın, kamuoyumuzun ve basınımızın büyük desteğini gördüğümü ifade ediyor ve kendilerine teşekkür ediyorum. Ayrıca eşsiz görev anlayışı ve bilinciyle benimle birlikte yılmadan hizmet veren İçişleri Bakanlığımızın bütün değerli mensuplarına şükranlarımı sunuyorum."

İstifanın hemen ardından gözler ilkin ANAP Lideri Mesut Yılmaz'a çevrildi. Hüsamettin Özkan'ın, "Tantan istifa edecek," şeklindeki sözlerine, "Kendisi bilir," tepkisini verdiği belirtilen Yılmaz, basına da, "No comment (yorum yok), no sürpriz" diyerek "yorumsuz" bir yorum yapıyordu.¹

Sadettin Tantan'ın istifası köşe yazarlarının sütunlarında da geniş yer buldu. Ancak Doğan Grubu gazetelerinden *Milliyet*'teki bazı yazarların istifayla ilgili yazılarının bazı taşra baskılarında Tantan'a yönelik övgülerden ötürü sansür edildiği ileri sürüldü. Bu yazarlardan biri olan Hasan Cemal –sansürsüz gibi görünen– yazısında, Tantan operasyonunu, başından beri parti yönetiminin Tantan'a bakişısıyla ilişkilendiriyor ve şöyle diyordu:

"Dünkü *Financial Times*'in birinci sayfasının en tepesinde şu başlık ve sözler yer aldı: 'Türkiye'de yürütülen yolsuzluğa karşı kampanyanın lideri tasfiye edildi. Türk hükümeti, Tantan'ı görevden alarak yolsuzluk ve rüşvet konusundaki çabalarının inandırıcılığına kendi eliyle darbe indirdi.' Yoksa durum böyle mi? Ya da imaj bu mu?

"Ecevit sağ kolu Hüsamettin Özkan'ın yakın arkadaşı olan Tantan'ın İçişleri Bakanı olması için bastırdı ve Yılmaz'ı sonunda ikna etti. Bundan sonra Tantan'ın yükselişi başladı. Bankacılık Üst Kurulu Başkanı Zekeriya Temizel'le birlikte Tantan'ın yıldızı, birbiri ardından patlayan operasyonlarla parlamaya başladı. Hırsızlara ve çetelere karşı savaşan kahraman polis imajı kamuoyunda yerleşmeye yüz tuttu.

"Tantan klasik bir partili ya da politikacı değildi. Hatır gönül işlerinden hoşlanmıyordu. Siyasetin yerleşik alışkanlıklarına göre biraz fazla doğrucu Davut'tu. Günlük deyişle partiyi, lideri takan bir havada değildi.

"Ayrıca, bakan olmasına rağmen hâlâ ekipler amiri tarafı ağır basıyordu. Hatta bazı uygulamalarındaki hoyratlık, 'Türkiye polis devleti mi oluyor?' sorularının kulaklara çalınmasına yol açıyordu. Bazı çevreler bu arada Tantan'ın siyasal yeteneklerinin nereye kadar gidebileceğini bilmelerine rağmen, 'Tantan ANAP'ta genel başkanlığa soyunuyor!' söylentisini politika kulisine keyifle yaymaya başladılar.

"Ama asıl Beyaz Enerji Operasyonu neden oldu, Yılmaz'la köprülerin tümüyle atılmasına. Tantan bu konuda liderini gelişmelerden zamanında veya zamanından önce haberdar etmemiştir. Yılmaz'a göre, Tantan bir yerde yalnızca jandarmanın talimatları doğrultusunda çalışıyor, kendisini siyaset sahnesinden silmeyi amaçlıyordu. Ya da

kendisini silmek isteyenlerin değirmesine su taşıyordu.

"Tantan yok artık. Tantan'ın gidişı, Yılmaz'ın güçlüklerini azalttı mı? Sanmıyorum. Yılmaz'ın çıkmazı daha derinlere gidiyor. Hükümete gelince... Tantan'ın eleştirilecek yanları elbette var. Ancak, yolsuzluk ve rüşvetle mücadele açısından Tantan'ın kamuoyunda dürüstlük ve gözüpeklik konusunda bir simge olduğu da malum. Hükümet ve Yılmaz, Tantan'ı görevden alarak bu simgeye dokundular. O yüzden şimdi hükümetin ve yeni Bakan Yücelen'in rüşvet ve yolsuzlukla çok daha sistemli kavga vermesi şart, eğer inandırıcı olmak istiyorlarsa..."²

Yılmaz'la Tantan arasındaki gizli savaş süresince Tantan'a yönelik ağır eleştirileriyle dikkat çeken bir başka *Milliyet* yazarı Tuncay Özkan ise istifanın ardından Tantan'ın İçişleri Bakanlığı dönemini şöyle değerlendiriyordu:

"Yolsuzlukla mücadele bazılarının kalkanı oldu. Hukuksuz hukukçular, yolsuzlukla mücadele diye yola çıkan yollular, temiz yönetim mücadelemizde 1996 sonrasında çıkılan yolda geldiğimiz aşamayı geri götürdüler. 1998 sonrasında mafya, çete, yolsuzluk ekonomisi noktasında toplumsal kararlılıktan güç alan, siyasi irade tarafından desteklenen gelişmeler, ne yazık ki sonrasında işi sadece polis copu ve baskıyla hallederek kendisine yer açmak isteyenler nedeniyle sekteye uğradı. Örnek Beyaz Enerji operasyonları ve sonrasında yaşananlardır. **Yolsuzluk** boyutu bir kenara atılan, sadece siyaseten yürütölen **operasyonlar** kirliliği büyötmekten başka ne işe yaradılar? Operasyonu, **kendi** siyasi operasyonuna dönöştörmek isteyen kadrolar bugün artık yoklar. Hukukun verdiği her karar o suratlarda tokat olmalıdır. **Yolsuzluk** soruşturmalarının siyasi rant kapısı olamayacağının en önemli kanıtıdır bu dava.

"Polisle olay çözme kafasından kurtulup, hukuku ve kamu yönetimini güçlendiren şeffaflık yasalarıyla yola devam etmeli. Cop yerine adaletin terazisini koymalı. Ama **terörle**, uyuşturucuyla, kara parayla, yolsuzluğun mali polisi ilgilendiren boyutuyla mücadelede emniyet güçlerine mali, teknik ve sosyal yardımı esirgememek de şart. Yani doğrularla yanlışları karıştırmamak gerekiyor. Gelin şu adli polis yasasını çıkartın. Savcı ile uzman polis olayı çözsun. Yoksa koltuğa oturan her despot kendini kurtarıcı sanıyor."³

Yine Hasan Cemal gibi gazetenin taşra baskısında yazısının çıkarıldığı ileri sürülen *Milliyet* yazarı Derya Sazak ise Tantan'ın görevden alınışına Özkan'dan çok farklı bir yorum getiriyor ve "Tantan operasyonunun, 'Beyaz Enerji' davasının başladığı güne rastlaması kaderin bir cilvesi olmalı" diyordu. Tantan'ı, Sezer-Temizel-Tantan temizlik üçlüsünün icracısı olarak nitelendiren Sazak'a göre istifa "asil" bir eylemdi:

"Tantan, eski bir polis şefi olmasına karşın, dürüstlüğüyle halkın gönlünde taht kurmuş bir siyasetçiydi. Ödünsüzdü! Yolsuzlukla mücadele denilince, son dönemde akla gelen, 'Sezer, Temizel, Tantan' üçlüsünün 'icracı' üyesiydi. Ortaçağın taht mücadelesini yansıtan filmlerde, kralın şövalyesi 'asilzadeler' arasında daima 'halktan biri' vardır. Tantan da 'halkının yanında dövüşen, halkın şövalyesiydi.' Son şövalyenin gidişi de 'asil' oldu. İki yıldır sürdürdüğü İçişleri Bakanlığı'ndan gümrüklere atanmaya evet demeyerek onurunu korudu. Kendisine uzatılan koltuğa oturması, 'yaşamı boyunca sürdüreceğini ilan ettiği, haksızlıklara ve güç odaklarına karşı savaşı' kaybetmesi anlamına gelecekti. Aslında bu tasfiyeyle kimin kaybettiğini zaman gösterecek. Başbakan Ecevit'in de gelişen süreçten üzüntü duyduğunu tahmin edebiliyoruz. Tantan'ın kabinde kalması yönünde telkini olmuş. 57'nci hükümetin kuruluşunda iki büyük iddia vardı: 'Yoksulluk ve yolsuzlukla mücadele.'

"Halkın artık koalisyon liderlerine güveni kalmadı. Cumhurbaşkanı Sezer'i istifaya zorlamak için az uğraşmadılar. Zekeriya Temizel'i kaçırdılar. Şimdi de Tantan gitti! Kabinedeki 'etik denge' açısından Tantan'dan boşalan yere Ersümer'i öneriyoruz! Hükümette bir 'Temiz Toplum Bakanlığı'nın ihdas edilmesi de 'reformcu' yaklaşım olur. Şeffaflığa iyi gelir!"⁴

"Yolsuzluksuzlukla" Mücadele

"Despotluk" ve "asillik" ya da kimin haklı, kimin haksız olduğu tartışmaları bir yana Tantan'ın görevden alınışının ve istifasının perde arkasında pek çok etken yatıyordu.

Tantan'ın "yolsuzlukla mücadele" adı altında genelleştirdiği faaliyetlerin tamamına karşı "yolsuzluksuzlukla mücadele" adlı yeni

bir kavram ortaya atılabilir ve yolsuzluğun olmadığı bir Türkiye istemeyen kesimlerin hâlâ güçlerini korudukları söylenebilir. Eğer bu tespit doğruysa, "yolsuzluksuzlukla mücadele" gruplarının Tantan'ı tasfiye ettiği yargısına varmak mümkün olacaktır. Bu, işin kamuoyuna yansıyan tarafında ilk olasılık gibi görünüyor, ancak olan biteni bu cümlede özetlemek, anlamı daraltmak mümkün değil.

Evet, Tantan bir mücadele yürütüyordu. Ancak bu, güvenlik bürokrasisindeki yaygın kanaate göre; "yolsuzlukla mücadele" olarak görünmekle birlikte daha belirgin olarak devletteki bir güç tasfiyesi operasyonunun parçasıydı. Aslında İçişleri Bakanı, 18 Nisan 1999 seçimlerinde kendisini İstanbul'dan Meclis'e sokan ve 28 Mayıs'ta da bakanlık koltuğuna oturmasına izin veren siyasi iradeyle, yani ANAP yönetiminin kendisiyle karşı karşıya gelmişti. Tantan'ın uzun zamandır sürekli olarak örtülü bir istifa baskısı altında olduğu ve bunun giderek basın yoluyla kendisine açılmış bir savaşa dönüştüğü gözlemleniyordu. Bu gizli savaşın temellerinin çok önceden atıldığı belirtiliyordu.

İlk Raunt Telekulak

Aslında Tantan, ANAP Genel Başkanı Mesut Yılmaz'a yakın olduğu iddia edilen isimlerle ilk savaşını 1999 Haziranı'nın başında başlatmıştı. Yeni İçişleri Bakanı'nın göreve geldiği ilk günlerde Ankara Emniyeti'nin üst yönetiminde önemli değişikliklere yol açacak skandal yeni patlak vermişti.

Dönemin Ankara Emniyet Müdürü Cevdet Saral'ın koordinatörlüğündeki Emniyet'in üst yönetimi, geçerli bir neden olmaksızın devletin önemli kurumlarının telefonlarını dinliyordu. Bazı telefonların Ankara Emniyeti'nce kanunsuz bir şekilde dinlendiği –skandal patlak vermeden önce– Emniyet'in pek çok üst düzey yöneticisi tarafından biliniyordu. Ancak işin asıl boyutu daha sonra ortaya çıkacaktı. Henüz skandalın ortaya çıkmadığı günlerde olayın basına sızdırılmasının iyi olacağı görüşünde birleşen iki polis şefi Emniyet Genel Müdürlüğü'ndeki bir makam odasında konuşuyorlardı:

- Hadi beni dinliyorlar. Seni neden dinliyorlar onu anlamadım.
- Açığımı aradıklarını zannetmiyorum. Çünkü bulamayacakla-

rını biliyorlar. Kimlerle görüştüğümü öğrenip bilgi toplamak istiyorlar herhalde.

– Birlikte çalışma tekliflerini kabul etsen böyle olmazdı. (Gülüyor)

– Sevmediğim adamlarla niye çalışayım? Herkes kendi işine baksın. Abi sen bunları boşver de listeyi toparla, sonra da götür Genel Müdüre.

– Haklısın.

Bu iki polis şefinin konuşmasının ardından konu dönemin Emniyet Genel Müdürü Necati Bilican'a iletili. Basının ve dolayısıyla kamuoyunun bilgilendirilmesi Emniyet Genel Müdürü eliyle gerçekleşecekti. Bilican olayın soruşturulması talimatını verdi. Müfettişlerin incelemesi sonucunda elde edilen bilgiler son derece çarpıcıydı. Ankara Emniyeti, sadece Genel Müdürlük'teki birkaç polis şefinin değil, başta MGK, Başbakanlık ve Genelkurmay olmak üzere pek çok önemli devlet kurumunun telefonunu izlemeye almıştı.

Emniyet Genel Müdürü, bundan sonra ne yapacağını biliyordu. Konu, hem ilgili makamların, hem de basının "bilgisine" sunulacaktı. Haberin verileceği gazete olarak *Hürriyet* seçildi. 4 Haziran 1999'da "Tele-rezalet" başlığıyla Ankara Emniyeti'nin kanunsuz telefon dinleme skandalı Emniyet belgesiyle açıklandı. Haberde şöyle deniyordu:

"*Hürriyet*'in ele geçirdiği şok belge, Ankara Emniyeti bünyesindeki istihbarat biriminin son bir yıl içinde başta Başbakanlık olmak üzere, çok sayıda bakan, 30 dolayında milletvekili, bazı ünlü gazeteciler, işadamları, belediye başkanları ve bizzat Emniyet üst düzey yöneticilerinin telefon dökümlerini hukuk dışı bir şekilde incelediğini ortaya çıkardı. Skandalın belgesi, söz konusu istihbaratçıların keyfi davranarak, siyasilerin telefon bağlantılarına göz atmayı alışkanlık haline getirdiklerini gösteriyor.

"Skandalın özünde, Emniyet Genel Müdürlüğü İstihbarat Dairesi Başkanlığı bünyesinde kurulan ve Telekom, Turkcell ve Telsim'e ait telefon konuşma kayıtları ve fatura bilgilerinin düzenli olarak arşivlendirildiği sanal bilgi bankasına usulsüz bir şekilde girilmesi yatıyor. İl Emniyet müdürlükleri bünyesindeki istihbarat birimleri, PKK, diğer terör örgütleri, mafya ve çetelerle mücadele

ederken, şüphelendikleri ve izlemeye aldıkları potansiyel suçluların ilişkilerini okuyabilmek için bu bilgi bankasına giriyorlar. Bilgi bankası, hedeflenen telefon numarasının kimlerle görüştüğü ve ayrıca kimlerin bu numarayı aradığına ilişkin bütün bilgileri isim ve adres vererek polis istihbaratına anında iletebiliyor. Polis, böylelikle şüphelendiği kişinin kimlerle irtibat içinde olduğunu, hangi sıklıkta görüştüğünü, ne zaman görüştüğünü, ne kadar süreyle görüştüğünü öğrenerek soruşturmayı derinleştirebilmek bakımından kritik bilgilere ulaşabiliyor.

"İl emniyet müdürlükleri bünyesindeki istihbarat birimleri ana bilgisayara girdiklerinde, merkez bilgisayar kimin, hangi kodla hangi tarih ve saatte sisteme girdiğini otomatik olarak güvenlik sistemine kaydediyor.

"Emniyet Genel Müdürü Necati Bilican'ın bazı soru işaretleri üzerine görevlendirdiği müfettişlerin merkezi bilgisayarın güvenlik sisteminin hafızasında yaptıkları inceleme, Ankara istihbaratının kimleri büyüteç altına aldığını çarpıcı bir şekilde ortaya koydu. Ancak çıkan sonuç, Ankara Emniyeti istihbaratının mesaisinin önemli bir bölümünü, bakanlar, milletvekilleri, gazeteciler ve belediye başkanlarının ilişkilerini öğrenmeye ayırdığını gün ışığına çıkarttı."⁵

Gazetenin haberinde telefonu dinlenen bazı kurum, siyasetçi, gazeteci ve bürokratların isimleri de veriliyordu. Bu isimler şunlardı:

Başbakan Yardımcısı Hüsamettin Özkan.

Devlet eski Bakanı Salih Yıldırım

Maliye Bakanı Zekeriya Temizel

Milli Eğitim Bakanı Hikmet Uluğbay

Devlet Bakanı Metin Gürdere

Devlet Bakanı Rıfat Serdaroğlu

Devlet Bakanı Işın Çelebi

ANAP Milletvekilleri Murat Başesgioğlu, Tevfik Diker, İrfan Köksalan, Şinasi Altınar, Enis Sülün, Ali Uyar, Ataullah Hamidi.

FP Milletvekilleri Ahmet Derin, Mustafa Bayram.

DYP Milletvekilleri Saffet Arıkan Bedük, Ahmet İyimaya, Osman Çılsal, Mehmet Sağlam, Sedat Bucak, Tekin Enerem.

CHP Milletvekilleri Fikri Sağlar ve Önder Kırılı.

Çankaya eski Belediye Başkanı Doğan Taşdelen. Eşi İlkse Taşdelen, oğlu Alper Taşdelen, annesi Ane Taşdelen, kızkardeşi Gülsen Taşdelen, erkek kardeşleri Ali Ekber Taşdelen ve Ahmet Taşdelen.

Hürriyet gazetesi yazarı Emin Çölaşan.

Yargıtay Sekizinci Ceza Dairesi üyeleri Yusuf Kenan Doğan, Muhittin Mıhçak ve Ahmet Köksal.

Barış Partisi Genel Başkanı ve Vinsan şirketinin sahibi Ali Haydar Veziroğlu.

Başbakanlık.

Demokrat Türkiye Partisi.

Radikal gazetesi yazarı Mine Kırıkkanat.

Radikal gazetesi yazarı Tuncay Özkan.

Ressam Bedri Baykam.

Devam eden günlerde Ankara Emniyeti'ndeki Telekulakçı grubun Genelkurmay Başkanlığı, Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği, Başbakanlık makam ve Başbakan Bülent Ecevit'in ev telefonlarını da izlemeye aldığı anlaşıldı

Polisler Açıkta

Sadettin Tantan'ın göreve geldiği ilk günlerde iyiden iyiye gün ışığına çıkan bu olay, İçişleri Bakanlığı'nda büyük gürültü kopardı. Tantan, telekulakçı grubun başını çeken Cevdet Saral'ın yıllardır kendi partisinin Genel Başkanı Mesut Yılmaz'ın etrafında örgütlenmeye çalıştığı yönündeki iddiaları biliyordu. Emniyet çevrelerinde dile getirilen görüşlere göre, Saral ve ekibi, siyasi güç elde edip kullanarak dönemin Emniyet Genel Müdürü Necati Bilican ve İstanbul Emniyet Müdürü Hasan Özdemir'e karşı bir grup oluşturmuş ve İstanbul'a atanmak için tüm kozları oynamaya başlamıştı. Yine "Bilgi iktidardır," anlayışıyla hareket eden bu grup, devlet imkânlarıyla bilgi edinmek için kanunların verdiği yetkiyi ve özel hayatın gizliliği ilkesini aşarak kişilerle ilgili, devletin çalışma prensiplerini aşarak da devletle ilgili gizli bilgileri edinmek istemişti.

Emniyet'teki kavgayı tahlil eden Sadettin Tantan, telekulakçı ekipte yer alan polisleri 8 Haziran'da açığa aldı. Başlatılan inceleme sonucunda adı fazla yıprandığı anlaşılan o zamanki Emniyet

Genel Müdürlüğü İstihbarat Daire Başkanı Sabri Uzun da bu tasarruftan nasibini aldı. Görevden uzaklaştırılan diğer isimler arasında dönemin Ankara Emniyet Müdürü Cevdet Saral, Müdür Yardımcısı Osman Ak, İstihbarat eski Şube Müdürü Ersan Dalmaz, İstihbarat eski Şube Müdür Yardımcısı Zafer Aktaş, Ankara İstihbarat Şubesi'nde Komiser Yardımcısı Dünder Özbayrak, Ankara İstihbarat Şube Müdürlüğü'nde görevli Komiser Yavuz Sağdıç, Yenimahalle İlçe Emniyet Müdürlüğü'nde görevli Komiser Tolga Yılmaz, Ankara İstihbarat Şube'de görevli polis memurları Salih Aydemir ve Elif Şahmetoğlu bulunuyordu.

Tantan, polislerin açığa alındığı gün yaptığı yazılı açıklamada, Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesinde oluşturulan ve telefon izlemeyi sağlayan sistemin "kaçınılmaz" olduğunu belirtiyor, ancak bunun Anayasa'da yer alan "özel hayatın gizliliği" ve "haberleşme özgürlüğü" ilkeleriyle ters düştüğünün varsayılabilceğini vurguluyordu. Tantan Almanya, Avusturya, İngiltere, Fransa, İsviçre ve Danimarka'daki dinleme olayları ile ilgili olarak da bilgi verirken, bu ülkelerde telekomünikasyon araçlarının izlenmesine dönük yasaların bulunduğu da dikkat çekiyor ve Türkiye'de böyle bir yasanın bulunmadığını hatırlatıyordu.

Tantan, "Bu durumun ise bazı görevlilere bu yetkinin kötüye kullanılması için müsait bir ortam sağladığı açıktır. Bu bakımdan bu konuda çağdaş ve yararlı bir düzenleme getiren 'Bazı Örgütlü Suçlarla Mücadele Kanunu Tasarısı'nın acilen yasalaşması şarttır. Bu amaçla yasal çalışmalar başlamıştır," diyordu.

İçişleri Bakanı, partisi ANAP'ın grup toplantısında, Mesut Yılmaz'ın da bulunduğu bir ortamda, Emniyet istihbarat birimlerinin kahveye döndüğünü ve sırların sokağa döküldüğünü söylüyor ve şu değerlendirmeyi yapıyordu: "Görevliler dışındaki diğer polislerin bile girmemesi gereken bu yerlere herkes girmiş, çıkmış; çay kahve içmiş, sohbet etmiş. Telefon dinleme dünyanın her ülkesinde yapılmaktadır. Ancak bu hukuk hükümleri çerçevesinde olmaktadır. Türkiye'de bu konuda yasal bir boşluk var. Bunu doldurmak gerekir. Yasalar öncelikle benim bakanlığımda uygulanmalı ki, diğer yerlerde de uygulansın. Bu böyle olacak."

Yılmaz da aynı toplantıda yaptığı konuşmada, görevden alınan emniyetçilerin kendisine yakın olduğu yönündeki iddiaları görmezden gelip, "Sorumlu kişilerce kullanılmazsa, haberleşme hürri-

yeti için çok önemli bir tehdit var demektir," diye konuşuyordu. Emniyet'in siyasi etkilerden arındırılması gerektiğini anlatan Yılmaz, iktidarları döneminde Emniyet'e destek vermelerini yanlış anlayan bazı görevlilerin varlığına şahit olduklarını söylüyor ve şöyle devam ediyordu:

"55'inci hükümetin zamansız görevden uzaklaştırılmasının en önemli nedeni, Emniyet içindeki hizmet yetersizliğidir. Eğer belli birimler görevlerinin gereğini yapıp sahip oldukları bilgileri bize zamanında aktarmış olsalardı, o siyasi kriz yaşanmayacaktı. Ama bazı görevliler yasadışı olarak ulaştıkları bilgileri kendi amirlerine ve bize değil de bir muhalefet milletvekiline verdiklerinde, Türkiye siyasi krize girdi. Ondan sonraki hadise bunların devamıdır. Türkiye'nin geleceği açısından Emniyet'in politize olması kadar ağır bir tehdit düşünmüyorum."

Yılmaz telefon dinleme konusunda da, "Türkiye'de dinleme konusunda bazılarının tahmin dahi edemeyeceği ölçüde ileri, aklın alamayacağı teknolojik araçlar var. Artık telefon tellerine kanca atılarak yapılmıyor bu iş," yorumunu yapıyordu.⁶

Görevden uzaklaştırılan isimlerin başında gelen dönemin Ankara Emniyet Müdürü Cevdet Saral'ın İçişleri Bakanlığı'nın tasarrufunun ardından sarf ettiği sözler ise ilginçti. Saral iddiaya göre, Ankara Emniyeti'ndeki müdür yardımcıları ve şube müdürleriyle yaptığı toplantıda, "Bu ilk raunttu, kaybettik," demişti. Saral'ın dediği gibi ilk raunt 1999'un Haziran ayındaydı. Bu tarihte gizliden gizliye başlayan savaş, aktörler değişse de sürecekti. Ve ilk raundun galibi İçişleri Bakanı Sadettin Tantan, bakanlıktan alındığı gün –yani bir sonraki rauntta– yenilmiş görünüyordu.

Hemen hiç kimse, 18 Nisan 1999 seçimlerinden önce Sadettin Tantan'ın İçişleri Bakanı olacağını tahmin edemezdi. Çünkü 1994 yılından beri İstanbul Fatih Belediye Başkanlığı'nı yürüten Tantan büyük olasılıkla bu seçimlerde ANAP'ın İstanbul Büyükşehir Belediye Başkan adayı olacaktı. Ne var ki Tantan, 11 Ocak'ta Fatih Belediye Başkanlığı görevinden sürpriz bir şekilde istifa etti. Bu istifa, Tantan'ın Büyükşehir Belediye Başkanlığı'ndan ziyade milletvekilliğini arzuladığı ya da birilerinin Tantan adına milletvekilliğini düşündüğü anlamına geliyordu.

Tantan, milletvekili seçimlerine katılabilmek için zorunlu olan istifayı, son gün de olsa gerçekleştirmişti. Bu durum, onun Büyükşehir Belediye Başkanlığı adaylığından vazgeçtiği yorumlarına bile neden oldu. Ancak bunun için henüz erkendi. Büyükşehir Belediye Başkanlığı adaylığına "talip" olan bir diğer isim de Bakırköy eski Belediye Başkanı ve ANAP İstanbul Milletvekili Ali Talip Özdemir'di.

Siyasi gözlemciler ve yazarlar, bir gün öncesine kadar Tantan'ın adaylık yarışında Özdemir'den bir adım ileride olduğunu düşünüyorlardı. Fakat ne ilginçtir ki, Tantan'ın tercih sıralamasında ön sırayı işgal etmesi Mesut Yılmaz ve parti yönetiminden ziyade DSP Lideri Bülent Ecevit'in özel ilgi ve isteğiyle ilişkilendiriliyordu. Nitekim Ecevit'in Tantan'a yönelik bu ilgisi daha sonra Tantan'ın İçişleri Bakanlığı koltuğuna oturmasını sağlayacaktı.

Seçimler yaklaşırken Tantan ne düşünüyordu? Daha o dönemde, milletvekili olarak Meclis'e girip ardından kabinede İçişleri Bakanı olarak yer alma hesapları var mıydı aklında? Tantan, yerel siyaseti mi, yoksa ulusal siyaseti mi düşünüyordu? Siyasi geleceğinden parti yönetiminden ve halktan beklentileri neydi?

Sadettin Tantan'ın o günlerde yaptığı açıklamalar, ANAP yönetiminden destek anlamında fazla bir şey beklemediği ıte işaret edi-

yor ve ileride İçişleri Bakanlığı süresince karşılaşacağı zorlukların ipuçlarını veriyordu. Tantan Fatih Belediye Başkanlığı görevinden istifa gerekçesini şöyle açıklamıştı:

"Şimdi Fatih Belediye Başkanlığı'ndan istifa etmeye ve siyasi hayatımı halkımın ve partimin bana göstereceği hedef ve makamda devam ettirmeye karar verdim. İstifa etmemin nedeni kesinlikle belirlenmiş ve kararlaştırılmış bir makam doğrultusunda çalışmak değildir. Belediye Başkanlığı'ndan istifa etmemin nedeni esas olarak, bundan sonraki dört aylık süre içinde yapacağımız yoğun çalışmalar sırasında Fatih'e yeterli oranda vakit ayıramamak hassasiyetidir. Bu süre içinde yapacağımız yoğun siyasi faaliyetlerimiz sırasında, çok kutsal saydığım Fatih Belediye Başkanlığı makamına halel gelmesini istemiyorum. Bu durumun benim elimi kolumu ve yüreğimi bağlayacağına inanıyorum. Çok değerli Fatihlilere ve İstanbullulara veda etmiyorum. Bir başka görevde yine birlikte, omuz omuza çalışmayı sürdüreceğimize inanıyorum." Sadettin Tantan, parti yönetiminden İstanbul Büyükşehir Belediye Başkan adaylığı için açık mesaj almadığını belirtirken, adaylık için gönüllü olduğunu hissettiriyordu. Tantan şöyle diyordu: "Kendi siyasi çalışmalarım için devletin ve halkın bir toplu iğnesini bile kullanmak istemiyorum. Bu yüzden istifa doğru bir karardı. Büyükşehir konusunda partiden bir işaret almadım. Bu yüzden partimin ve kendimin önünü tıkamak istemedim. Halkımın ve parti yönetiminin teveccühü doğrultusunda rahat çalışabilmek için istifa ettim. Fatih Belediye Başkanlığı'nı yürütürken dört yıl boyunca yerel, ulusal ve uluslararası boyutlarda kurduğumuz ilişkiler sonucunda önemli tecrübeler edindik. Bu tecrübeler siyasi değil, daha çok yerel yöneticilik düzeyindeydi. Ben bu birimi yine aynı alanda değerlendirmek istiyorum. Görev ve eylem adamıyız. Halk beni nerede görmek istiyorsa orada olurum. Hiçbir yarıştan çekilmedim. Buradayım ve her göreve hazırım."

Tantan, bu sözleriyle Büyükşehir için gönüllü olduğunu hissettiriyordu ama ANAP yönetiminin gönlü belli ki Ali Talip Özdemir'den yanaydı. Çünkü Özdemir, –daha sonra Yılmaz'a karşı bir rakip olarak görülse de– başından beri ANAP Genel Başkanı'na daha yakın bir isim olarak duruyordu. Özdemir'le Yılmaz arasındaki bu yakınlık seçimler öncesinde de hissediliyordu. Öyle ki Mesut Yılmaz'la, olası Büyükşehir Belediye Başkan adayı Özdemir İstan-

bul Swisshotel'de görüşmüş ve bu görüşmede ANAP'ın İstanbul'da ancak Özdemir'le ipi göğüsleyebileceği sonucuna varılmıştı.

Özdemir, oteldeki toplantıda konuşulanlarla ilgili şu açıklamayı yapmıştı: "Sayın Başbakan seçimlerle ilgili benden görüş istedi. Kendisiyle istişare ettik. Çok olumlu, çok verimli bir görüşme oldu. Görüşmemiz seçim çalışmasıyla ilgili. İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nı da değerlendirdik. İstanbul bu dönem bizim için önemli. Kazanacağımıza inanıyorum. Bu konuda hata yapmamamız gerektiğine inanıyorum. Onun için onu da Sayın Başbakan ile konuştuk. Ben kendisine bilgilerimi arz ettim. Bu konu değerlendiriliyor. İstanbul için aday adayları var. Hepsinin ayrı ayrı değerlendirmesi yapılıyor. Çünkü İstanbul çok önemli. Ben adayım demekle olacak bir hadise değil. Bir ateşten gömlek. Oraya başara-bilecek bir arkadaşın gelmesi lazım. Bu ben olur, başkası olur. Bir konsensüs içerisinde hiçbir ihtiras olmadan, bu işi ANAP olarak bizim çözmemiz gerekir. Çünkü ben bu partinin kurucusuyum. Han-gisiyle iyi olarsa onun çalışmasını yapıyoruz."

Birkaç gün sonra yaşanan bir gelişme hem Tantan'ı yeni karar-ların eşiğine getirdi, hem de ANAP'ın içişlerine karışmayı göze ala-rak "Belediye Başkan adayı Tantan olsun," diyen DSP yönetimini sıkıntıya soktu. ANAP yönetimi, anket sonuçlarına göre İstanbul halkının tercihinin Özdemir'den yana olduğunu ileri sürerek Tan-tan'ın adaylığını kabul etmemişti. Pek hissettirmemeye çalışsa da Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nı isteyen Tantan bu duruma fena bozuldu. ANAP'lı yöneticiler, Tantan'ın yapılan anketlerin sonucu-nu kabul etmesi gerektiğini söylüyor ve parti yönetiminin kararını ısrarla savunuyorlardı. Aynı savunma, iki yıl sonra Sadettin Tan-tan'ın İçişleri Bakanlığı koltuğundan ayrılmak zorunda bırakıldığı dönemde de yapılacak ve ANAP'ın üst düzey yöneticileri tek bir vücut gibi Yılmaz'ın tasarrufunun gerekliliği ve doğruluğundan dem vuracaklardı.

ANAP yönetiminin kararından en az Tantan kadar rahatsız olan bir diğer isim ise DSP Lideri Bülent Ecevit'ti. Ecevit, sağ kolu Hü-samettin Özkan'ın pek güvendiği ve tuttuğu bir isim olan Tantan'ın gönlünü almak adına onu DSP'den belediye başkanlığına aday gös-termeyi bile düşünüyordu. Çünkü söylentiler, Tantan'ın, Yılmaz'ın kararı üzerine ANAP'tan istifa etmeyi planladığı yönündeydi. An-cak Hüsamettin Özkan, yakın dostu Tantan'ın ANAP'tan istifa edip

DSP'den aday gösterilmesi durumunda iki parti arasındaki ilişkilerin gerginleşebileceğini ve bunun siyasi açıdan pek doğru bir karar olmayacağını Genel Başkanı'na ilettili. Ecevit, bunun üzerine ikna oldu. Ama diğer taraftan halkın pek sevdiği Tantan'ın siyasi arena-da at koşturması gerektiği yönündeki görüşünü de yitirmedi. Tantan, o veya bu şekilde halka hizmet vermeliydi Ecevit'e göre.

Çok geçmeden bir ara formül bulundu. Aslında bu formül Mesut Yılmaz tarafından çoktan tasarlanmıştı. İstanbul'daki seçim kampanyası toplantısı sırasında Tantan'la görüşen Yılmaz, ona İstanbul ikinci bölge birinci sıra milletvekilliği adaylığını önermişti. Böylece Tantan, seçimler sonrası Meclis'e girme imkânı bulmuş oldu.

Meclis'teki yeterli çoğunluğu sağlayan DSP-ANAP ve MHP, hükümeti kurup kabine üyelerini belirlemek üzere harekete geçtiğinde Sadettin Tantan'ın adı hem İçişleri Bakanlığı, hem de Devlet Bakanlığı için geçiyordu. Hüsamettin Özkan ve giderek Bülent Ecevit'in yoğun isteğiyle Tantan'ı kabineye sokmaya bir anlamda mecbur kalan Mesut Yılmaz, Ecevit'e iki seçenek sundu. Birinci seçeneğe göre İçel Milletvekili Rüştü Kâzım Yücelen İçişleri Bakanlığı'na, İstanbul Milletvekili Sadettin Tantan ise Devlet Bakanlığı'na atanacaktı. İkinci seçenek ise Tantan'ın İçişleri'ne, Yücelen'in de Devlet Bakanlığı'na atanması yönündeydi.¹ Yılmaz bu önerisini dönemin Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'e de sundu. Demirel bunun üzerine DSP Lideri Ecevit'e danıştı ve "Sizin tercihiniz ne?" diye sordu. Gönüllü başından beri Tantan'dan yana olan Ecevit bunu Cumhurbaşkanı'na söyledi. Demirel de, ileride yeğeni Yahya Murat Demirel'in cezaevine koyulmasını sağlayacak olan Tantan'ın İçişleri Bakanlığı'nı onayladı. Ve Tantan, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı adaylığı tartışmaları ve milletvekili seçilişinin ardından 28 Mayıs'ta İçişleri Bakanı oldu.

1. Tantan'ın daha hükümetin kuruluş aşamasında rakibi gibi görünen Rüştü Kâzım Yücelen, iki yıl sonra Mesut Yılmaz'ın Tantan'ı bakanlıktan alması üzerine İçişleri Bakanlığı'na atandı. Tantan da gümrüklerden sorumlu Devlet Bakanlığı'na kaydırıldı, lakat istifa etti.

Tantan'ın A Takımı

Tantan, Mehmet Ağar'dan sonra Emniyet içinden gelip de İçişleri Bakanlığı koltuğuna oturan ve böylelikle teşkilat tarafından benimsenen bir diğer isim oldu. Aslında jenerasyonları, çalışma yöntemleri ve Emniyet içindeki yükseliş trendleri çok farklı olsa da Ağar ile Tantan bu aşamadan sonra sıklıkla mukayese edilecekti.

Tıpkı Ağar gibi bu tartışmaların dışında kalmayı tercih eden Tantan yıllarca hizmet verdiği teşkilatın şimdi sorumlusu olarak İçişleri Bakanlığı koltuğundaydı. Tantan, ilkin İçişleri ve Emniyet içinden uyumlu çalışabileceği bir çekirdek kadro oluşturmak için harekete geçti.

Görev süresi boyunca, Kafkas kökenli Emniyet mensuplarını etkin görevlere getirmek ve hemşehricilik yapmakla suçlanan Tantan'ın asıl önemseddiği isimler geçmişte birlikte çalıştığı ve yakından tanıdığı polis şefleri ya da onların önerdiği isimler oldu.

Tantan'ın benimsediği ve görev süresi boyunca çalışmak istediği isimlerin sayısı hiç de az değildi. Bu isimler giderek Tantan'ın A Takımı'nı oluşturacaklardı. Tantan'ın A Takımı'nda yer aldığı belirtilen başlıca isimler şöyle sıralanıyordu:

Emniyet Genel Müdürü Turan Genç, İçişleri Bakanlığı Müsteşarı Saim Çotur, İstanbul Emniyet Müdürü Kâzım Abanoz, Emniyet Genel Müdür Yardımcısı Nihat Kurtiç, Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanı Emin Arslan, İstihbarat Daire Başkanı Muzaffer Erkan, Diyarbakır Emniyet Müdürü Gaffar Okkan, Bursa Emniyet Müdürü Aydın Genç, Ankara Emniyet Müdürü Kemal İskender, Bolu Emniyet Müdürü Uğur Gür!.

1. Sadettin Tantan'ın İçişleri Bakanlığı'ndan alınmasından sonra A Takımı'nda yapılan görev değişiklikleri şu şekilde olmuştur: Kemal İskender Balıkesir Emniyet Müdürlüğü'ne, Emin Arslan Emniyet Genel Müdür Yardımcılığı'na, Hasan Yücesan Merkez'e, Nihat Kurtiç Araştırma Planlama Koordinasyonu'na (APK) atanmışlardır; Aydın

Göreve ilk geldiğinde –A Takımı'nın oluşturulmasını geciktirmek pahasına bile olsa– il emniyet müdürlükleri, daire başkanlıkları ve daha spesifik atamalara ilişkin düzenlemeleri bir süre ertele-yen yeni İçişleri Bakanı, bundan önce Emniyet'te tayin ve terfilerin niteliklerini değiştirecek bir düzenin altyapısını hazırlamaya başladı. Bu düzen ordunun YAŞ sistemine benziyordu.

Aslında Tantan'ın, görev yaptığı dönem boyunca sadece sistemin işleyişiyle ilgili düzenlemeler yaparken değil, siyasi duruşunu, ya da özellikle yolsuzlukla mücadelede bakan olarak kararlar alırken siyasi yapıların kendisi karşısındaki duruşunu ordunun yaklaşımlarına göre belirlediği ileri sürülecekti. Ve iki yıl boyunca Tantan'ın, partisinin Genel Başkanı Mesut Yılmaz'dan çok askeri yetkililerle görüştüğü, bazı spesifik operasyonları –askerin yolsuzlukla mücadelede uzmanlaşması bahanesiyle– Jandarma kanalıyla yürüttüğü ve ANAP'la ordu arasındaki görüş ayrılığı ya da sürtüşmelerde suskun kaldığı ve işine devam ettiği iddia edilegeldi.

Tantan'ın yolsuzluk soruşturmalarındaki duruşuna ilişkin görüşler, kitabın özellikle ANAP'ı ve Mesut Yılmaz'ı çevreleyen Beyaz Enerji Operasyonu'na ilişkin bölümünde detaylarıyla ele alınmaya çalışılacak. Çünkü bu konudaki ayrışma, başka birkaç temel faktörle birlikte Tantan'ın İçişleri Bakanlığı koltuğundan uzaklaştırılmasına ve Cevdet Saral'ın iki yıl önceki sözlerinden esinlenirsek "ikinci raundu kaybetmesine" yol açan en önemli neden.

Diğer taraftan Türk Silahlı Kuvvetleri'nin manevi –ve bazen de Jandarma kanalıyla yürütülen operasyonlarda maddi– desteğini alan Tantan, operasyonlar sürerken belki kendisine kısmen rahat bir çalışma alanı açılmasını sağladı. Ama Tantan'ın askeri bürokrasi üzerinden yürüttüğü bu strateji nedeniyle, siyasi cephenin konumunu ve kendisine karşı yapılacak olası hamlelerini tespit etmekte zorlandığı da yaygın bir görüş. Özetle Tantan'a iki yıllık görev süresince pek çok yolsuzluk operasyonuna imza atmasına olanak verdiği düşünülen ordu-Tantan yakınlaşması, bu iki yılın sonunda onun İçişleri Bakanlığı'ndan alınması gibi tam tersi bir sonuç da doğurdu.

Genç ve Saim Çotur görevlerinden alınmışlardır; Turan Genç yeni İçişleri Bakanı Rüştü Kâzım Yücelen'in isteği üzerine, Kâzım Abanoz da kendi isteğiyle istifa etmişlerdir. Diyarbakır Emniyet Müdürü Gaffar Okkan ise suikaste kurban gitmiştir.

Sadettin Tantan, polisin çalışma esaslarını askeri yapıya benzer şekilde düzenlerken ve polise askeri tayin ve terfi düzeni getirirken şu esasları taslağa dahil etmişti:

- Tayin ve terfileri belirlemek için Yüksek Emniyet Şurası oluşturulacak. Emniyet Teşkilatı'ndaki üst düzey terfilerde bundan böyle politikacıların talepleri göz önüne alınmayacak, terfiler Yüksek Emniyet Şurası'nda belirlenecek.

- İller, nüfus yoğunluğu, suç oranları, altyapısı, eğitim ve okullaşma oranı, teşkilat yapısı ve ilçe sayıları da dikkate alınarak yeniden sınıflandırılacak.

- İstanbul "metropol", Ankara, İzmir, Bursa, Adana, Antalya ve Diyarbakır gibi büyük kentler de "özel statülü il" olacak. Samsun, Muğla gibi iller "A statülü", Bingöl, Bitlis, Siirt, Muş gibi iller de "B statülü" il olacak. "C statülü il" sınıfı ise kaldırılacak.

- Hiçbir polis şefi birdenbire metropol statülü İstanbul, özel statülü Ankara, İzmir, Bursa, Diyarbakır, Adana, Antalya, Muğla gibi illere atanamayacak.

- Üst düzey personel kademeli olarak alt statülü illerden başlayıp en üst statülü illere atanacak. Bir emniyet müdürü önce B statülü ilde çalışacak, sonra A statüsünde daha sonra da başarı gösterirse özel statü veya metropol statüsündeki ile atanabilecek.

- Emniyet Genel Müdürlüğü Daire Başkanlıklarına, özel statülü il sayılan Ankara, İzmir, Bursa, Adana, Antalya, Muğla, Diyarbakır, Kayseri, Konya gibi büyükşehir belediyesi bulunan illerde görev yapmış kişiler atanabilecek.

- İl statüsünün değişmesine paralel olarak il emniyet müdürlüklerinin bazı şubeleri de o ilin durumuna ve ihtiyacına göre ayrı ayrı statüye kavuşturulacak.

- Özel statülü il kapsamından metropol statülü ile dönüştürülen İstanbul Emniyet Teşkilatı'nın yapısı, yönetimi, personel atama ve terfileri de özel olacak. İstanbul Emniyet Müdürlüğü'ne atanacak kişide en az üç kez şark hizmeti kapsamındaki illerde görev yapmış olma özelliği aranacak.

- Daire Başkan Yardımcılığı ve Emniyet Müdür Yardımcılığı rütbesindeki kadroların sabit olması sağlanacak. Bu düzenlemeye göre kadro şişkinliğini önlemek amacıyla her ilin ve daire başkanlığının ihtiyacı olan Müdür Yardımcılığı kadrosu belirlenecek.

- Kıdem, liyakat ve başarıya göre bir üst rütbeye terfi edeme-

yenler kadrosuzluktan emekliye sevk edilecek.

• Alanya, Bodrum, Kuşadası, Marmaris gibi turistik yörelere özel uygulamalar getirilecek. Bu ilçelere yaz aylarında geçici görevle atama yapılarak kadro takviyesi sağlanacak.²

Bu yeni sistemle Tantan, askeri model, yani YAŞ (Yüksek Askeri Şura) modelinden esinlenerek daha az sistematik bir düzen kurmaya çalışıyordu. Emniyet, YAŞ ilkelerine göre örgütlenecek böylelikle tayin ve terfilerde askeri disiplinin hakim kılınması sağlanacaktı. Bu yeni sisteme göre Emniyet mensupları, tıpkı TSK mensuplarının bir bölgeden bir başka bölgeye tayini ve rütbe kazanımında olduğu gibi tayin ve terfi sistemine tabi tutulacaktı. Bu düzenlemenin ardından Tantan, Emniyet'te kilit noktaları kapsayan kadro değişimleri için harekete geçmek üzere en uygun zamanı bekleyecekti.

Evcil'le Yılmaz'a Mesaj

İçişleri Bakanı, yolsuzluk operasyonlarının henüz bütün süratiyle başlamadığı bir dönemde Bursa'da gerçekleşen önemli bir operasyonla hem Emniyet içindeki bazı çevrelere ve ayrıca Erol Evcil'le bir dönem görüştüğü ileri sürülen kendi partisinin Genel Başkanı Mesut Yılmaz'a mesaj vermiş oldu. Evcil'in Bursa'da yakalanması gerçekten pek çok siyasi anlam da içeriyordu.

Fakat Tantan, bu operasyondan önce olayın gerçekleştiği bölge olan Bursa'nın Valisi Orhan Taşanlar ile İl Emniyet Müdürü Kemal Bayrak'ı başka göreve atamıştı. Özellikle Bayrak'la ilgili tasarrufu tartışma konusu olan Tantan, operasyonun ardından bu iki kamu görevlisini alırken ne kadar doğru davrandığını söylemeye başladı.

Evcil, Alaattin Çakıcı'nın Ağustos 1998'de Fransa'nın Nice kentinde yakalanmasının hemen ardından yurtdışına çıkmış ve sırta kadem basmıştı. İlkın İspanya'ya giden Evcil'in Çakıcı'nın Türkiye'ye gelişinden önce onu Fransa'da ziyarete gittiği de belirtiliyordu. Ancak daha sonra Evcil'in izi kaybedildi. Pek çok kişi onun yurtdışında olduğunu düşünüyordu.

1999'un Ekim ayının son günlerinde sonuç veren bir çalışma Erol Evcil'in aslında uzun bir süredir Bursa'da gizlendiğini ortaya

çıkardı. Ve Evcil, Bursa'da arkadaşının evinde gözaltına alındı. Uzun süredir izlendiği söylenen Evcil'in sahte pasaportla yurda giriş yaptığı nedense gözden kaçmıştı.

Eski MİT görevlisi Yavuz Ataç'la ilişkili olduğu bilinen ve Ataç'ın etkin göreve getirilmesi için Yılmaz nezdinde kulis yaptığı ileri sürülen Evcil gibi kilit bir ismin yakalanması, Emniyetçilere göre ANAP Lideri'ni de yakından ilgilendirebilirdi. Ancak basına yansıyan fotoğraflardan sorgusunda epey fiziki baskıya maruz kaldığı anlaşılan Evcil, bankalardan nasıl usulsüz kredi aldığını ve Çakıcı'yla ne zaman, nasıl ilişkide bulunduğunu açıklamış ama siyasi bağlantılarını gizlemeye özen göstermişti. Böylelikle Mesut Yılmaz ve Erol Evcil etrafında dönen iddialar da unutuldu.

Bu arada İçişleri Bakanı Tantan'ın Evcil üzerinden yüklenmeyi düşündüğü bir isim vardı. Bu isim geçmişte Mehmet Ağar'a yakınlığıyla bilinen ve Ankara, İstanbul, Bursa'da Emniyet Müdürlüğü yapan Orhan Taşanlar'dı. Taşanlar, yargı makamlarına göre Evcil'in azmettiriciliğinde gerçekleşen Nesim Malki cinayetinin işlendiği dönemde İstanbul Emniyet Müdürü'yü ve cinyeti soruşturan bazı müfettişlerin İstanbul'da çalışmasını engellemekle suçlanıyordu. Dönemin Bursa Emniyet Müdürü ve Orhan Taşanlar'ın yakın çalışma arkadaşı Ahmet Demir de Evcil'in çevresinden olup Malki cinayetini örtbas etmekle suçlanan bir başka isimdi.

Taşanlar ile Bayrak'ın görev yeri değişikliğini de içeren Vali ve Emniyet Müdürleri Kararnamesi Çankaya ile Başbakanlık arasında büyük sorunlara neden olmuştu. Kararname hazırlandıktan ancak üç ay sonra, yani Eylül 1999'da çıkarılabilmmişti. Bu süre içinde Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in Bursa Valisi ve Emniyet Müdürü'nün görevden alınmasına karşı çıktığı iddiaları ortaya atıldı. Ancak bu iddialar Çankaya tarafından anında yalanlandı. Çankaya'nın, Bursa Emniyet Müdürü ve Valisi'nden daha çok İçişleri Müsteşarlığı'na yapılacak atama ile ilgili tasarrufla bulunmak istediği söylendi.

Sonuçta bu olaylı kararname ile Bursa Valisi Orhan Taşanlar merkez valiliğine atanırken, Emniyet Müdürü Kemal Bayrak Malatya Emniyet Müdürlüğü görevine kaydırıldı. Tantan, Erol Evcil'in yakalanmasının ardından Taşanlar'ın Evcil'i koruduğunu ima eden bir açıklama yaptı. İçişleri Bakanı, Evcil'in Bursa'da yakalanmasının ardından, "Sanırım vali ile emniyet müdürünü görevden

almadaki ısrarım anlaşılmıştır," dedi.

Bursa'nın, Tantan'a yakınlığıyla bilinen yeni Emniyet Müdürü Aydın Genç de, Evcil'in korunduğunu ima ederek kendisinden önce Bursa'da görev yapan meslektaşı Kemal Bayrak'ı örtülü bir şekilde suçlamaktan geri durmadı. Aydın Genç şöyle diyordu:

"Bir yıldır Bursa'da olan adamı yakaladık. Terörle Mücadele Şubesi'nde sorgulamayı bizzat ben yapıyorum. Sorgulamanın ardından İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi'ne göndereceğiz. Soruşturma için gün talebinde bulunacağız. Normal ve olması gereken bir operasyondur. Yanında kendisi ile birlikte arkadaşları var."

Genç'in bu sözlerine Kemal Bayrak'tan hemen karşı cevap geldi. Bayrak, Bursa Emniyet Müdürlüğü görevine 1997 yılında getirildiğini anımsattı ve "Üç yıl faili meçhul kalan Malki cinayetini ben çözdüm. Tetikçilerini yakaladık. Azmettirici olarak da Erol Evcil'i tespit ettik. İmalî sözleri ciddiye almıyorum. Evcil'in Bursa'da olduğuna ilişkin hiçbir ihbar almadık. Alsak gereğini yapardık. Şimdi şunu sormak lazım, bilgi gelmiş de biz mi yakalamamışız?" dedi.

Sadettin Tantan, İçişleri Bakanlığı döneminde kendisinin 'A Takımı'nda yer alan bir Emniyet Müdürü'nün sorumlu olduğu ilin sınırları içinde Malki cinayetinin azmettiricisi ünlü işadamı Erol Evcil'in yakalanmasını sağlayarak hem belirli merkezlere mesaj göndermiş, hem de bir süre sonra başlayacak olan temel yolsuzluk operasyonlarının ilk alıştırma hareketini yaptığını ilan etmiş oldu.

Askerin Özel İsteği: Adnan Oktar

Genelkurmay'ın komuta kademesinde dini unsurlar üzerinden siyasi ve parasal çıkar elde etmeye çalıştığı ileri sürülen gruplara karşı hep büyük bir tepki olmuştur. Zaman zaman yükselen veya azalan bu hassasiyetin sonucunda hep bazı gruplar devlet eliyle tasfiye edilegelmiştir. Hemen her Milli Güvenlik Kurulu toplantısında İslami olduğu savlanan unsurlar üzerinden örgütlenen gruplara ilişkin şikâyetler asker tarafından hükümete iletiliyordu. Çok geçmeden bu konuda hazırlanan bir rapor hükümete sunuldu.

Tantan'ın İçişleri Bakanlığı döneminde Adnan Hoca diye bilinen Adnan Oktar'ın grubunun faaliyetleri orduyu epey rahatsız etmekteydi. Bu grup, hem dini motifleri kullanıyor, hem de bir dizi

skandala bulaşıyordu. Komuta kademesi, tasfiyesi edilmesi istenen grupların başına bu grubu yerleştirmişti. Bu amaçla Tantan'dan, grubun tüm faaliyetlerinin tespiti ve gereğinin yapılması için özel istekte bulunuldu. Böylece Oktar Operasyonu için düğmeye basıldı.

İstanbul polisi, 12 Kasım 1999 günü Anadolu yakasındaki pek çok evden Adnan Oktar ve onun yakın müritlerini teker teker toplamaya başladı. Onlarca polis ve eğitimli polis köpekleriyle yürütülen bu ani operasyon, Oktar ve grubunu şaşkına çevirdi. İlk gün 88, ilerleyen günlerde ise 8 kişi gözaltına alındı. Operasyonlar sırasında çok sayıda silah ve dokümana da el konuldu.

Adnan Oktar grubu Türkiye'de uzun süredir Siyonizm, Masonluk ve Marksizm karşıtı faaliyetler yürütüyordu. Adnan Oktar, yandaşlarının yardımıyla "Harun Yahya" adıyla çok sayıda kitap yayımlamıştı. Ancak grubun işleri bununla sınırlı değildi. Esas olarak zengin gençlerden oluşan grup, bazı mankenlerin adının karıştığı seks skandallarıyla anılıyordu. Polise göre Oktar, ünlü kişileri etki altına alabilmek için seks tuzağı hazırlayan ve şantajla başvuran bir çete kurmuştu.

Bu kapsamda DGM'nin görev alanına giren "cürüm işlemek amacıyla teşekkül oluşturmak" suçu çerçevesinde poliste sorgulanan Oktar ve adamları daha sonra mahkemeye sevk edilip tutuklandılar. Soruşturma sonucunda Oktar Grubu'nun bazı siyasi faaliyetleri de açığa çıkarıldı.

İddialara göre grup, bir süre DYP Lideri Tansu Çiller'i parti içindeki ve dışındaki muhaliflerine karşı desteklemişti. Bu bağlamda Oktar'ın savaş verdiği isimlerin başında Refahiyol hükümeti döneminde Susurluk skandalı yüzünden İçişleri Bakanlığı'ndan istifa eden ve ardından DYP'den ayrılan Elazığ Bağımsız Milletvekili Mehmet Ağar geliyordu. İddiaya göre Oktar, polis ifadesinde İstanbul Emniyeti'nde görev yaptığı 1991 yılında kendisine yönelik kokain operasyonu düzenlediğini iddia ettiği Ağar'ı DYP'den uzak tutmak istediğini söylemişti.³

Böylelikle Adnan Oktar grubu, askerin özel isteği ile uzun yıllardır at koştuğu alandan çekilip alınmış ve organize suç örgütü suçlamasıyla tasfiye edilmişti.

Oktar operasyonunu İstanbul Emniyet Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Şube Müdürü Adil Serdar Saçan yürüttü. Saçan, İstanbul Valisi Erol Çakır'la iyi ilişkiler içinde olduğu öne sürülen bir isim. Vali Çakır'ın da Mesut Yılmaz'a yakın olduğu özellikle Çakır-Abanoz kavgasının basına yansıdığı dönemde sıklıkla dile getirilen bir iddia. Emniyet camiasında hızlı polis olarak bilinen ve rutin çalışma prensipleri gereği bu operasyonu yürüten Adil Serdar Saçan'ın; Tantan'ın, İstanbul Emniyeti'nde görev yerinin değiştirilmesini istediği isimlerden biri olduğu ileri sürülüyordu. Tantan, bu amaçla dönemin İstanbul Emniyet Müdürü Kâzım Abanoz'la birlikte bir görev değişikliği taslağı hazırlamıştı. Bu listede Adil Serdar Saçan'ın yanı sıra Mali Şube Müdürü Ayhan Mimaroglu ve bazı müdür yardımcılarının da adının bulunduğu belirtiliyordu.

Gazeteci-yazar Tuncay Özkan, İstanbul'da görev yerlerinin değiştirilmesi düşünülen 3 bin kişilik polis listesiyle ilgili yazıyı yazan ve böylece tartışmaları başlatan isim oldu. *Radikal* gazetesindeki son yazısını bu konuya ayıran Özkan, Tantan ve Abanoz'un tam 3 bin polisi il dışına yollamak için liste yaptığını öne sürüyordu. Etkili İçişleri bakanlarının ve Emniyet Müdürlerinin en akıl almaz atama projeleri hazırladığı dönemlerde bile bu rakama ulaşmayan listenin bu kadar kişiyi nasıl kapsadığı anlaşılamadı.

Tuncay Özkan; Mesut Yılmaz'ın ve Erol Çakır'ın benimsediği iddia edilen isimleri de kapsayan bu listeye ilgili yazısında Tantan ve Abanoz'a hissedilir bir biçimde yüklendi. Özkan, bu yazısıyla Sadettin Tantan'ın görevden ayrıldığı dönemin hemen öncesinde *Milliyet* gazetesinde yer alan seri yazıların temelini de atmış oldu.

Tuncay Özkan, Mesut Yılmaz'la Tantan arasındaki gizli savaş hakkında pek çok ipucu veren *Radikal*'deki son yazısında şöyle diyor:

"Yolsuzluk bataklığı kurutulsun derken, yolsuzlukla mücadelenin kendisi büyük bir bataklık haline dönüşüyor, fark ediyor musunuz? Birileri kafalarındaki garip bir planı yolsuzlukla mücadele perdesi altına saklayarak gerçekleştirme yolunda büyük adımlar atıyor. Sistemli ve planlı bir şekilde davranıyorlar. Toplumun yolsuzlukla mücadele isteğini ve azmini kendi rüzgârları haline geti-

rip, takiyenin yıldızlısını gerçekleştiriyorlar. Amaç Türkiye'de bambaşka bir düzen yaratmak. Şimdi atıkları eski temelleri sağlamlaştırıp, üstüne akılları sıra bina yapacaklar. Hepimiz körüz, bir onlar akıllı ya...

"Ankara'da polisin gerçekleştireceği operasyon, jandarmaca yapılıyor. Yapılsın. Hiçbir adli mekanizmada bulunmayan, hukuka sığmayan çabalarla olay siyasi noktalara çekiliyor. Çekilsin. Bu toz duman içinde birileri topluma sunduğu 'Beyaz Enerji' adlı yolsuzluk sarmalını (ortaya çıkarılan rakamsal büyüklük 600 bin dolar civarında) temiz toplumun en önemli mücadelesi olarak gösteriyor. Göstersinler. Ve hemen ortadan çekildiler. Neden? Orasından burasından kırpılmış ifadeler, bilgi notları ve söylentiler ortalıkta. Her yeri bir sis perdesi sarıyor. Bunu yaratanlar ise suskun, bambaşka işlerle uğraşıyor.

"İstanbul polisinde büyük bir tasfiye operasyonu yaşanıyor. Haberiniz var mı? İçişleri Bakanı Sadettin Tantan ve İstanbul Emniyet Müdürü Kâzım Abanoz bir gecede 45 polis şefini (bütün çete ve temizlik operasyonlarını yapanlar) ve çoğunluğu çevik kuvvetten, çeşitli düzeylerdeki 3 bin polis memurunu görevden almaya kalktı. Hem de Enerji Bakanı Cumhur Ersümer'in adının olmadığı ama varmış gibi sunulduğu için 'Ersümer fezlekesi' olarak anılan bilgi notunun yayımlandığı gün. Yani hepimiz cambaza bakmaktayken...

"Bir polis teşkilatında 3 bin kişiyi bir yerden bir yere bir gecede götürmek, görülmemiş bir olay. Eğer İstanbul Valisi Erol Çakır, siyasi istikrarsızlık, güvensizlik ve boşluk ortamında, küçük bir tereddüt geçirseydi, bugün İstanbul'da Emniyet hiçbir yerde örneği görülmemiş biçimde, bir görüşün emrine girecekti. Çakır, Kâzım Abanoz'un kendisine, 'yolsuzluk ve usulsüzlüğe bulaşan veya bulaşması muhtemel veya çetelerle ilişkisi bulunan veya bulunması muhtemel görevliler' ile ilgili il dışı tayin isteğini sunduğunda imzayı atmış olsa, sis ve duman içinde bazı şeyleri gerçekleştirmek isteyenler zafer sarhoşluğu yaşayacaktı.

"Çakır listeyi gördüğünde (kendisi yok böyle bir şey diyor ama biliyorum var), öğrendiğim kadarıyla, gidenlerin yerine kimlerin getirileceğini sormuş. Aldığı yanıt herkesin yerine adam bulunduğunda şeklinde olmuş. Israr edip 'Kışta kıyamette nasıl yapacaksınız?' deyince, 'Bir-iki ay yeter,' denilmiş. Uzunca süredir biliyorum ki

polis okullarına yapılan atamalar bu operasyon içindi. Okullar 'depo' olarak kullanılıyordu.

"Çakır imzayı atmış olsaydı, kendisine bağlı olarak çalışan ve 1997'den bu yana çetelere, teröre, yolsuzluklara karşı en etkin biçimde kullandığı, çok yakından tanıdığı kendi polis kadrosunu da, 'rüşvetçi, çeteci, yolsuzluk yapanlar' olarak damgalayacaktı. Önüne konulan ve Tantan ile dostu, hemşehrisi Abanoz'un hazırladığı liste, yürürlükte olacaktı. Çakır geleceği gördü ve makamını tehlikeye sokarak imza atmadı. Bakarsınız sırf bu yüzden görevden alınır. Tantan'ın gücü yeterse... 'Ben imzalamam, Ankara'dan bakanlık nokta tayini yapsın,' diyen Çakır, Abanoz'u geri çevirdi. Abanoz ertesi gün doğru Ankara'ya gitti. Vali de geçen hafta Ankara'daydı. Bunu görüştü. Vali mutlu döndü. Ama bu mutluluğu ne kadar sürer bilemem.

"3 bin polisi bir gecede değiştirip, kimselere haber vermeden, izin almadan, yasalara uygunluğunu sorgulamadan yeni telefon dinleme teknik ve usullerini yürürlüğe koymak, sınırsız telefon dinleme yetkisi isteyerek, Cumhurbaşkanı'nın, 'Fethullahçı' diyerek geri çevirdiği valilerin yerine aynı görüşte kişileri atamak için çaba göstermek, hep aynı planın parçası. Öyle ki bakanlıkta hemşehrilik; Sakaryalı, Hendekli olmak Gürcü kökenden gelmek çok önemli. Üst düzey atamalarda belli noktalarda muhafazakâr kadrolaşmayı sağlamlaştıracak adları göreve yeniden getirerek yapılmak istenen nedir?

"Amerika'ya sığınan ama Türkiye'de aranan Fethullah Gülen'i, orada devletin resmi korumasına korutmak ne demekse bunlar da o demek. Gülen'i koruyan polisi tepkiler üzerine aylar sonra geri çekip, İstanbul'da en yakın arkadaşınız olan, paraya para demeyen kulüp başkanına birkaç gün önceye kadar koruma yapmak ne demekse, o demektir.

"Tantan istiyor: MİT iç istihbaratı bıraksın... Ama kime? Emniyeti istihbarat ve teknik birimleri de dahil eline geçirmek için kıyasıya mücadele eden mafya ile Fethullahçılara mı bıraksın? Temiz toplum diye bağırان halka, oyalanması için verilen operasyonlar zaten yapılması zorunlu olanlardı. Bankalarla ilgili operasyonlar Bankalar Yeminli Murakıpları'nın isteği ve raporları ile hayali ihracat ile ilgili olanlar müfettişlerin ve denetçilerin raporları ile suçları sabit görülen ve yargıya intikali zorunlu olan dosyalardı. Ger-

çekleri daha ne kadar saklayacaklar... Yolsuzluk ekonomisi tanımı da bununla mücadele de Tantan'ın bakanlığından çok öncedir.

"Yolsuzluk ve çete mücadelesi Türkiye'de 1996'da başladı. Su-surluk kazası olduğunda, bu mücadele toplumsal destekle birlikte doruğa ulaştı. O günden bu yana yapılanlar bir büyük temiz toplum kavgası idi. Bu kavga son dönemde gerçekleştirilen operasyonlar ve alınamayan siyasi kararlar yüzünden tıkandı. Tantan'ın rüşvete, hırsızlığa karşı olduğu kesin. Ama siyaseten kime karşı, kime değil bilen var mı? Tantan ANAP milletvekili ama ANAP'lı mı? Hükümette, hatta Hüsamettin Özkan'ın kadim dostu ama DSP'li mi? MHP'li olmadığını da Allah'tan biliyoruz. DYP'li de değil.

"Artık yapılanlar siyasi şov ve hesaplaşmaların kısır çekişmesinden başka şey değil. Temiz toplum mücadelesi parlamento, sivil demokratik kuruluşlar, hukuk ve mali uzmanlar devre dışı bırakılıp polis şovuna dönüştürüldüğü için büyük değişim gerçekleştirilememiştir. Ama Türk halkı neyi nasıl yapacağını öğrendi. Mutlaka başarılı olacaktır.

"Türkiye'de İstanbul'u ele geçirmek için çaba veren en önemli illegal güç merkezini Fethullahçılar ve mafya oluşturuyor. Gözü-müzden kaçırılan operasyonların arkasında sakın onların ve destek aldıkları uluslararası odakların parmağı olmasın?

"Türkiye'yi yönetenler bilerek veya bilmeden bu güç merkezlerinin oyununa gelmesin? Sakın Gülen'in Türkiye'ye dönüşünü hızlandırıp, onu ulusal kahraman gibi karşılatmak isteyenlerin siyasi amaçlarına hizmet ediliyor olunmasın? Şimdi bunların yanıtlarını medyadaki destekçilerden alırız. Tantan da bunlara bir mülakat patlatır, bulmaca gibi konuşur sonucu biz çıkarırız. Bakarsınız 'Nüfus mu, nüfuz mu' casusu olduğu belli olmayan Türk casus tipler-melerine yeni örnekler katılır.

"Hukukla kavga, askerle kavga, siyasetle kavga... Kavga, kavga, kavga... Kavgaдан sonuç bir gecede İstanbul Emniyeti'nde kim-selere çaktırmadan 3 bin polisin görev yerini değiştirip, sicillerine yolsuzluk ve çete bağlantılı notu düşmekse ne âlâ... Ama kavga ve kaos ortamından başka sonuçlar elde edilmek istendiği kanısında-yım. Kaos içinde Türkiye'de ne olup bittiğini çok az insanın fark ettiğini sanıyorum. Türkiye'deki olayları kesenizden, ıktbal hisleri-nizden, koltuk ihtiraslarınızdan, para korkunuzdan kaynaklanan yorumlara tabi tutarsanız yanılırsınız. Fili tarife çalışan körün duru-

muna düşersiniz. Gözlerimizdeki bağı çözmenin zamanıdır."⁴

Bu yazı Yılmaz-Tantan gizli savaşının pek çok sacayağını içeriyordu. Her şeyden önce Tuncay Özkan, yalnızca 3 bin kişiyi kapsadığı ileri sürülen liste üzerinden değil, Beyaz Enerji Operasyonu, iç istihbaratın İçişleri Bakanlığı'na bırakılması gibi Tantan'ı daha sonra ipe götürecek kilit konulardaki görüş ve eylemleri nedeniyle de İçişleri Bakanı'na yükleniyordu.

Özkan'a göre Türkiye'de temizlik hareketi Susurluk kazasından sonra başlamıştı ve kimsenin –İçişleri Bakanı ya da Emniyet Müdürü olsa bile– temizlik harekâtları adı altında yeni bir sistem yaratmaya hakkı yoktu. Emniyet, hemşhriciliğin ve siyasi yönelimlerin kullanıldığı bir arena olmamalıydı. Ayrıca İçişleri Bakanı, "Yolsuzlukla mücadele ediyorum," derken hangi partiden olduğu ve hangi siyasi eğilim adına hareket ettiğini de açık etmeliydi. Özkan'a göre İstanbul Valisi Erol Çakır, bu felaket listesini onaylamayarak büyük bir dirayet göstermiş ve Tantan-Abanoz ikilisinin İstanbul'daki oyununu bozmuştu.

Peki Tantan buna ne diyordu? Hiçbir şey... Sadettin Tantan, Tuncay Özkan'ın yazısına susarak yanıt verdi. Sadece Fethullah Gülen'e verildiği ileri sürülen korumanın kendi bakanlığından önceki dönemde ABD'ye gönderildiğini açıklamakla yetindi. Savaşın bir tarafı konumundaki Tantan susuyordu. Şu halde savaşın arena ya dökülmesi için yeni gelişmeleri beklemek gerekecekti.

Beyaz Enerji Operasyonu, iç istihbarat tartışmaları ve polisteki 3 bin kişilik liste konusunun Yılmaz-Tantan savaşını hangi boyutta etkilediğini daha detaylı irdelemeden önce biraz gerilere gidip Tantan döneminin ilk –gürültü koparan– yolsuzluk operasyonlarını anımsatmakta fayda var.

Mayıs 1999'da İçişleri Bakanlığı koltuğuna oturan Sadettin Tantan, bir yıllık süre zarfında silahlı teşekkül oluşturan ve genelde yerel olarak çalışan organize suç gruplarından ziyade, hayali ihracat, banka kredileri ve daha sistematik yöntemlerle yapılan usulsüz faaliyetlerle ilgilendi ve bunlar üzerine inceleme yaptırdı. Bu amaçla İçişleri Bakanlığı bünyesinde oluşturulan uzman kuruldan, işadamları, politikacılar ve bürokratlar ekseninde örgütlenen bu organize suç gruplarının hangi sistemle çalıştıklarının araştırılmasını istedi. Dönemin Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanı Emin Arslan, klasik çete döneminin sona erdiği günümüzde organize suç gruplarının nasıl faaliyet gösterdiği konusunda kendisine sık sık gayri resmi brifing veren isimlerin başında geldi.

1998'i çetelerle mücadele yılı ilan eden Emniyet Genel Müdürlüğü, bu yıl içinde hazırlanan bir rapora göre toplam 169 "klasik" organize suç örgütü belirlemiş ve bu örgütlere üye 1087 kişi yakalamıştı. Ancak organize suçlarla mücadele uzmanlarına göre illegal örgütlerin yapısı son iki yıl içinde büyük ölçüde değişmişti. Aslında örgütlerin yapısında ciddi bir değişim yoktu, fakat Emniyet zaten varolan, ancak hem legal hem de illegal düzlemde faaliyet gösterdiği için pek fark edilmeyen –fark edilmek istenmeyen– bir grubun varlığını yeni görmüştü. Hayali ihracat, organize kaçakçılık, usulsüz banka kredisi faaliyetleriyle uğraşan bu gruplar Susurluk'tan sonra bu konuda uzman olmayanların bile görebileceği şekilde deşifre olmuştu. Ancak nedense devlet, bu gruplarla kökten mücadeleyi birtakım siyasi zorluklar getireceğini bildiği için erte-

lemişti. Sonuçta devletin –ya da bir süre devlet adına güç kullanacak yetkili makamların– yeni bir konsept belirlediği anlaşıyordu. Peki bu konseptin mimarları hangi koşullarda bu kararı almışlardı? Pek göze çarpmayan, ancak uygulama için manevi destek veren hangi iradenin gücünü arkalarına alıyorlardı?

Genelkurmay komuta kademesinde değişiklik yapılmasından sonra, yani 1998'nin ortalarından bu yana, TSK'nın yolsuzluk ve yasadışı eylemlerle mücadelede farklı ve etkin stratejiler izlenmesini istediği biliniyordu. Genelkurmay Başkanı Hüseyin Kıvrıkoğlu'nun bu süreçte tarafsız kimliğiyle öne çıkan dönemin Emniyet Genel Müdürü Necati Bilican'a sürpriz bir ziyarette bulunduğu gözden kaçmamıştı. Komuta kademesinden herhangi bir ismin Emniyet Genel Müdürlüğü'nü ziyareti alışılmadık bir şeydi. Öyle ki Kıvrıkoğlu'nun Emniyeti ziyaret ettiği gün gazetecileri bahçede gören bir polis şefi şaşkınlığını, "Komutanların burada ne işi var? Bunca yıllık meslek hayatımda hiç böyle bir ziyaret görmedim," diyerek dile getirmişti.

İçişleri Bakanı Tantan'ın bu yeni konjonktürde yeni yöntemler geliştirmesi ve mücadeleyi bu stratejiler üzerinden yürütmesi gerekiyordu. Tantan'ın bu bağlamda önem kazanan Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Dairesi'nin işleyişini anlamaya ihtiyacı vardı. Çünkü bu daire, Tantan'ın tasarladığı yolsuzlukla mücadele programının yürütülmesi için en etkin biçimde çalışabilmeliydi.

Dairenin o zamanki Başkanı Emin Arslan, hem geçmişte İstihbarat Daire Başkanlığı yaptığı, hem de 1998'de kurulan bu yeni dairenin başında önemli operasyonlara imza attığı için Tantan'ın özellikle ilgilendiği isim oldu. Arslan, ilk günlerden başlayarak, Tantan'ın fikirlerini en çok önemsendiği üç kişiden biri haline geldi. Diğer isimler ise –bir süre sonra İstanbul Emniyet Müdürlüğü'ne atacak olan– İstihbarat Daire Başkanı Kâzım Abanoz ve Emniyet Genel Müdür Yardımcısı Nihat Kurtiç'ti. Bu iki isim Tantan'ın istifasından sonra görevlerinden alındılar.

Yolsuzluk İlk Tehdit

Tantan, bakanlığa gelir gelmez mücadele edilmesi gereken ilk büyük sorun olarak yolsuzluğu görmüştü. Emin Arslan'ın uyarılarını dikkate alan Tantan, bürokratlarına tam destek sözü verdi. Tantan

ve ekibinin organize suç gruplarıyla mücadelede izleyeceği yeni stratejinin ilk ipuçları Paraşüt Operasyonu ile verildi. Haraç toplayan ve çek-senet tahsilatı yapan yerel çetelerin yanında teşekkül halinde hayali ihracat yapan, kaçak yollarla Türkiye'ye mal sokan ve haksız KDV iadesi alarak devleti dolandıran çetelerin varlığını gören devlet yeni bir döneme adım atıyordu. 25 Mayıs 2000'de başlatılan Paraşüt Operasyonu gümrük kaçakçılığı, haksız kazancı yurtdışına çıkarmak ve kamu görevlilerine rüşvet vermek eylemleriyle somutlaşan 500 trilyon liralık yolsuzluğu gözler önüne serdi.

Gaziantep'te faaliyet gösteren Altınbaş Holding'in sahibi Yasin Altınbaş'la birlikte 17 adamı gözaltına alındı. Altınbaş ve grubu, Kilis Öncüpınar ve Hatay Cilvegözü sınır kapılarından akaryakıt ve motor yağından şeker ve muza kadar uzanan birçok malı kaçak olarak yurda sokuyordu.

Hürriyet gazetesi, Altınbaş'ın servet edinme öyküsünü anlatırken işadami-siyasetçi-bürokrat üçgeninde bir örgütlenmeden bahsediyor ve şunları yazıyordu:

"Son yılların en büyük hayali ihracat ve gümrük kaçakçılığını ortaya çıkaran 'Paraşüt Operasyonu', İçişleri Bakanı Tantan ve DGM Savcısı Talat Şalk'a doğrudan bağlı çekirdek kadro tarafından gerçekleştirildi. Milyonlarca dolarlık gümrük yolsuzluğunun ortaya çıkarılmasını sağlayan operasyonu, dönemin Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanı Emin Arslan yönetti. Altınbaş'ın sahibi olduğu Altınbaş Holding'in işlemleri ve çalışanların telefon konuşmaları 4 ay boyunca takip edildi. 4 ay boyunca dışarıya tek kelime bile bilgi sızdırılmadı. Şirketteki tırların geçiş noktaları yükleri nereye boşalttıkları tek tek fotoğraflandı. Tamamen 'merkezden' gerçekleştiren operasyon çerçevesinde Cuma günü düğmeye basıldı ve Altınbaş aynı gün Ankara'da gözaltına alındı. Ortağı ve kardeşi Abdullah Altınbaş'ın da aralarında bulunduğu 14 kişi ise Ankara'dan özel helikopterle Gaziantep'e giden özel ekip tarafından yakalandı. Gaziantep'ten dün sabah helikopterle Ankara'ya getirilen şirket çalışanları, Ankara Mali Şube Müdürlüğü yerine Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı'na götürüldü. Zanlıların sorgusunun Merkezde yapılması şaşkınlık yarattı.

"Çok gizli sürdürülen operasyondan, Gaziantep ve Kilis valilerinin bile haberi olmadı. Altınbaş şirketinin 6 yıllık işlemleri ince-

lenirken gümrük müdürlerine de haber verilmedi. Nizip, Gaziantep ve Kilis'te bir kamyon dolusu evrağa el kondu. Ankara'ya getirilen evraklar arasında, Altınbaş şirketinin bürolarındaki muhasebe kayıtları, banka hareketleri, para transferleri, gümrük kayıtlarının bulunduğu öğrenildi. Altınbaş'ın şirketlerinin, Habur, Kilis, Öncüpinar, Cilvegözü, Mersin, İskenderun, Gaziantep Kargamış gümrük kapılarındaki işlemleri de didik didik incelenmeye başlandı. Bu arada Türki Cumhuriyetlere yapılan ihracatlar da mercek altına alındı.

"Yapılan ihbar ve şikâyetler bizzat Tantan ve Emin Arslan tarafından mercek altına alınarak titiz bir çalışma yapıldı. Maliye Bakanlığı MASAK bünyesinde özel ekip bu ihbarları araştırdı. Altınbaş'ın hayali ihracat ve gümrük vurgunu yaparken bazı siyasetçiler ve bürokratlarla yakın ilişki içine girdiği vurgulandı. Yasin Altınbaş'ın, milyonlarca dolarlık vurgunu, siyasetçi ve bürokratlardan gördüğü destek sayesinde elde ettiği ileri sürülüyor.

"Paraşüt operasyonu ile gözaltına alınan Yasin Altınbaş'a Gaziantep'in Nizip İlçesi'ne yaptırdığı okul nedeniyle dönemin Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel tarafından eğitim alanındaki katkılarından dolayı 23 Aralık 1999'da 'Devlet Üstün Hizmet Madalyası' verildi. Gaziantep'te daha önce de bazı hayırsever yurttaşların okul yaptırmasına karşın Gaziantep Valiliği'nin Yasin Altınbaş'ın ismini Cumhurbaşkanlığı'na vermesi o dönemde tepkilere yol açmıştı. Altınbaş'a yaptırdığı bu okul nedeniyle geçtiğimiz günlerde de Gaziantep Valisi Muammer Güler tarafından şilt verildi. Yasin Altınbaş'ın ismi çok sayıda bürokrat ve siyasiyle anılıyor. Gaziantep'in bazı ileri gelen sanayici, işadamı ve yöneticileri ile ticari ilişkileri bulunduğu da iddia ediliyor. Yıllardır hayali ihracat dosyasında adı geçen, geçtiğimiz yıllarda ise Afrika'dan getirdiği kalitesiz toz şekeri, ihraç ediyor gibi gösterip iç piyasaya sürdüğü iddiasıyla hakkında Gaziantep polisi tarafından soruşturma yapılan Yasin Altınbaş'ın hayali ihracat işlerini hayırsever kimliği ile kapatmaya çalıştığı ileri sürüldü."¹

Bu operasyonun sonuçları, organize suç teşekküllerinin silahlanmadan, bürokraside kilit görevlerde bulunan birtakım isimlerle işbirliği yaparak yasadışı eylemde bulunacak güç kaynağı yarata-

1. Kadir Ercan, *Hürriyet*, 29 Mayıs 2000.

bildiklerini gösteriyordu. Devletin uzun süredir unuttuğu yurtdışı bağlantılı ticaret alanı ve finans sektörü bu operasyondan sonra daha ciddi biçimde takip edilecekti.

Mevzuatta, "cürüm işlemek amacıyla teşekkül oluşturan grup" olarak tanımlanan çetelerin silahsız olarak da faaliyet gösterebileceği ve Türkiye'de pek etkin olan yolsuzluk ekonomisinin dinamikleriyle haksız kazançlar elde ederek suç (cürüm) işleyebilecekleri böylelikle kanıtlanmış oldu. Artık yalnızca mevzuat değil, devlet otoriteleri de çetelere "suç işlemek amacıyla oluşturulan grup" olarak bakıyordu. Klasik çete tanımının yerini, daha geniş kapsamlı ve sistemli bir mücadeleyi gerektiren daha "organize" bir tanım almıştı. Ve bu aşamadan sonra "organize" suç gruplarına karşı daha "organize" bir mücadele yöntemi benimsenecekti.²

Paraşüt Operasyonu, organize suç gruplarıyla mücadele sistemindeki değişimleri gösterirken, yeni bir uygulamanın da başlangıcı oldu. Sadettin Tantan, yürütülen operasyonların daha etkili ve akılda kalıcı olabilmesi için her operasyon için bir isim belirleme yöntemini ilk olarak Paraşüt Operasyonu ile uyguladı. Bu aşamadan sonra her önemli operasyona bir ad verildi.

Operasyon isimleri İçişleri Bakanlığı'ndaki üst düzey personel tarafından bulunuyor, ya da dışarıdan gelen öneriler dikkate alınarak belirleniyordu. Tantan, operasyon ismi bulmak için danıştığı birinin, "Armageddon adını verin. Armageddon İncil'de yeryüzünün son büyük savaşı olarak kaos dönemini anlatmak için kullanılmıştır," önerisiyle karşılaşınca, gülerek, "Hayır yahu. Sonra bize Katolik derler. Hem bu sonuncu büyük savaş olmayacak ki!" demişti.

Tantan bu öneriyi reddetse de entelektüel kaygıları ve arşiv merakından ötürü tarihteki örneklerden başka türlü faydalanacaktı. Mesela Armageddon'u *Gülün Adı* adlı romanında anlatan ünlü İtalyan yazar Umberto Eco'nun bir diğer romanı *Foucault Sarkacı*'nda sıkça geçen "Tapınak Şövalyeleri"ni "yolsuzluk ekonomisinin öncüleri"ni tanımlamak için kullanacaktı.

2. Yolsuzluk ve yolsuzlukla mücadele konusunda ayrıntılı bir çalışma için bkz. Nedim Şener, *Tepeden Tırnağa Yolsuzluk*, Metis, Haziran 2001, İstanbul.

2000 yılının Eylül ayının son günleri. İçişleri'nde önemli bir toplantı yapılıyor. Bakan Tantan, Müsteşarı ve Kaçakçılık Daire Başkanlığı'nın üst düzey yetkilileri artık son aşamaya gelen ve önümüzdeki günlerde kamuoyunun gündemine oturacak olan bir operasyonu konuşuyorlar. Operasyonun adı şimdiden belli: Kasırğa...

Üzerinde çalışılan iş, devletin el koyduğu Egebank'taki "back to back" krediler ve "off-shore işlemler". Back to back kredilendirme, bankacılık mevzuatından kaynaklanan kredi engellerini, başka bankalarla anlaşmalı bir şekilde kendi iştirakine kredi açarak aşma anlamına geliyor.³ İngilizce'de "karşılıklı" anlamına gelen "back to back" yöntemi, "yasadışı kredilendirme uzmanı" bankacılar için pek tercih edilen bir yöntem. Off-shore işlemler ise kıyı bölgelerde yalnızca bir ofisten ibaret olarak kurulmuş yüksek faiz veren bankaların mevduat toplaması ya da paravan şirketlere kredi açması yoluyla gerçekleştiriliyor.

Kasırğa Operasyonu başlamadan önce Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu Başkanı Zekeriya Temizel, yaptıkları incelemeleri İçişleri Bakanı Tantan'a aktarmış ve Tantan'dan Demirel'in sağ kolu, Estone Finansal S.A. şirketinin Yönetim Kurulu Başkanı Gökâl Baştürk'ün takibini istemişti.

Emniyet istihbarat birimi, Baştürk'ün telefonunu dinledikçe dokuzuncu Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in yeğeni, Egebank'ın sahibi Yahya Murat Demirel başta olmak üzere pek çok Egebank yöneticisinin ilginç konuşmalarını kaydetti. Yeğen Demirel, Baştürk ve yöneticiler o kadar rahatlardı ki hangi paravan şirkete, ne miktarda, ne zaman kredi verildiğini bile telefonda –kaydedilme ihtimalini önemsemeksizin– konuşuyorlardı.

Ancak Demirel, son dönemlerde –polisteki köstebekleri sayesinde– Egebank'la ilgili bir operasyon hazırlığı olduğunu öğrenmiş ve yurtdışına kaçmak üzere yat kaptanına 'hazır ol' emri vermişti.⁴

İçişleri'ndeki toplantıda bulunan Tantan, o zamanki Müsteşar Çotur ve üst düzey emniyetçiler Murat Demirel'in operasyon hazırlığını polisteki bir kaynağından haber aldığı üzerinde durdular. Dö-

3. Murat Kelkitlioğlu, *Hortum, Egebank Nasıl Soyuldu?* Metis, Mayıs 2001, İstanbul, s. 21.

4. Hamit Karalı, *Zaman*, 23 Ekim 2000.

Yemin Kaçakçılık Daire Başkanı Emin Arslan, Demirel'in yurtdışı-
na kaçma ihtimalini hatırlatarak, operasyon için İstihbarat birimi-
nin yeterli delil topladığını, ayrıca Bankalar Yeminli Murakıpla-
rının hazırladığı raporlarda da teknik kanıtlar bulunduğunu söyle-
li ve start verilmesi önerisinde bulundu. Zaten zanlıların evlerine
Egebank'a yapılacak ani baskınlarla daha fazla delil de toplana-
bilirdi. Tantan, bu öneriyi destekledi. Yahya Murat Demirel'in
nahkemeye hangi suçla sevk edileceği biliniyordu: "Organize suç
grubu oluşturarak 80 milyon doları off-shore bankalara aktarmak
ve böylelikle devletin el koyduğu Egebank'ın içini boşaltmak..."

Polisin, eldeki delilleri Ankara DGM Başsavcısı Nuh Mete
Öksel'e ilemesiyle Murat Demirel'in İstanbul'da Mali Şube ekip-
erince gözaltına alınması bir oldu.⁵ Demirel, sorgulanmak üzere
Yemen Ankara'ya götürüldü. Demirel'in eşi Ayşenur Esenler ve sağ
kolcu Gökalp Baştürk ile birlikte pek çok banka yöneticisi de gözal-
tına alındı. Ancak asıl gürültü, Türkiye'nin en büyük reklam ajans-
larından biri olan Cenajans-Grey'in Amerikalı bir şirketle birlikte
ahibi olan Nail Keçili ve Egebank'ın esrarengiz ilişkileriyle ünlü
Yönetim kurulu üyesi avukat Aydoğan Semizer'in gözaltına alınma-
ıyla kopacaktı.

Semizer, gözaltına alınmadan önce Ankara'daydı. Ankara'da
kimlerle görüştüğü bilinmez ama Mali Polis'le kurduğu temas so-
nucu kendi aleyhine bir durum olmadığını iddia etti, ne var ki bir
gün sonra gözaltına alındı.

Keçili'nin gözaltına alınmasında ise Murat Demirel'in bankası
le reklam anlaşması yapmış olmasının değil, bankayla karmaşık
kredi ilişkilerine girmiş olmasının etkisi vardı. Dahası Keçili, Ege-
bank'a el konulmadan bir gece önce, yani 22 Aralık 1999'da banka
Yöneticilerinin çuvallarla para kaçırdığı sırada bankadaydı. Keçili,
burada Egebank'ın güvenlik kameralarına yakalanmıştı. İçişleri
Bakanı Sadettin Tantan, Egebank operasyonundan yaklaşık 15 gün
önce gittiği Portekiz'in Lizbon kentinde bu güvenlik kameraların-
daki görüntülerle ilgili kafa karıştıran bir açıklama yaptı. Tantan,
görüntülerde "dikkat edilmeyen" bir kişinin bulunduğunu ve bu ki-
şinin "enteresan ilişkileri" olduğunu söyledi. Tantan'a göre bu isim
ermaye piyasasında "garip" ilişkileriyle tanınan Nasrullah Ayan

ile bağlantılıydı. Tantan, bu ilişkiyi açıklarken, "Ancak bu Ayan ile Murat Demirel arasında ilişki olduğu anlamına gelmiyor," demeyi de ihmal etmedi.

Gizemli konuşmayı seven İçişleri Bakanı, yine Egebank soruşturmasında adı geçen ve Murat Demirel'den bir milyon dolar aldığı iddia edilen gazetecinin kim olduğu sorusuna da "Bir isim var, ancak bilgi, belge yok," yanıtını verecekti.

Zaten asıl dikkat çekmek istediği görüntülerdeki kişiydi: "Görüntü üzerinde durulursa, bu kişinin ilişkilerinin Nasrullah Ayan'a kadar gittiği görülür. O kişinin orada oluşu çok ilginç. O çözülürse çok şey çözülebilir. Görüntüdeki kişi, Türkiye gerçeğinin üst seviyedeki, perde arkasındaki ilişkilerini gösteriyor. Para hareketlerini çok iyi bilen bu kişinin çok geniş ilişkileri var. Çok yakından tanıyan birisi olabilir."⁶

Tantan'ın bu açıklamaları üzerine herkes bir fikir yürütmeye başladı. Önce bu kişinin güvenlik kameralarının tespit ettiği görüntülerde bulunan kişilerden reklamcı Nail Keçili olduğu ileri sürüldü. Ancak daha sonra Tantan'ın kastettiği ismin basında yazan bir başka isim olduğu anlaşıldı.

Kasırga Operasyonu büyük gürültüler kopardı. İlk kez Türkiye Cumhuriyeti'nin eski bir cumhurbaşkanının yakın akrabasına yönelik böylesi bir operasyon düzenleniyordu. Hayali ihracatı 1970'li yıllarda Mıdırgıç Şellefyan'dan esinlenerek Türkiye'ye getirdiği söylenen Demirel'in bir başka yeğeni Yahya Demirel'le ilgili de pek çok tartışma olmuştu, ama böylesi "fırtınalı" ya da "kasırgalı" bir operasyona ilk kez tanıklık ediliyordu. Bu, Süleyman Demirel'in gerçekte yakını olmayan ama "aile fotoğrafı"na dahil olan diğer isimlerin de "tehlikede" olduğu anlamına gelir miydi? Bunu söylemek için henüz erkendi ama birilerinin, Tantan'ın göz önünde, bilfiil çalıştığı bir ortamda "bağırsak temizleme" operasyonunu perde arkasından kayıtsız-şartsız desteklediği ortadaydı.

Her dönem çeşitli gizli kavgalara sahne olan Türk bürokratik ve siyasi arenasını bu kez farklı bir kavgaya tanıklık ediyordu. Güç temsilcilerinden biri, ya da "en güçlü temsilci"; sermaye piyasasında ve hatta bürokratik ortamda uzun bir dönem at koşturmuş eskinin "etkili" güç temsilcilerine ve onların uzantılarına, "Artık eskisi ka-

dar kolay yiyemeyeceksiniz" mesajını mı veriyordu?

Kasırğa Operasyonu elbette Tantan'ın ne İçişleri Bakanlığı dönemindeki, ne de polislik yıllarındaki ilk operasyonuydu, ama siyasi unsurları ile başka anlamlar taşıyordu. Bazılarına göre yeğen Demirel'in gözaltına alınması dokuzuncu cumhurbaşkanının görev süresinin bitmesinden sonra gerçekleşmişti ki bu anlamlıydı. Köşk artık "manevi aile fotoğrafı" olmayan ve dahası gerçek ailesinde de karmaşık ilişkilere rastlanmayan bir cumhurbaşkanına ev sahipliği yapıyordu. Ahmet Necdet Sezer, temiz geçmişi ve ilkeli duruşuyla dikkat çeken bir kişilikti. Pek çok kişiye göre, bu operasyonların hız kazanması ya da herhangi bir engelle karşılaşmamasında Sezer'in rolü büyüktü. Sezer, bu imajı ve İçişleri Bakanı Sadettin Tantan'ın eylem yapısı ile de büyük oranda uyum sağlayan bir cumhurbaşkanıydı bir kanaate göre...

Bu öngörüdeki gerçeklik payı bir tarafa, Türkiye'de Kasırğa ya da ondan önce Paraşüt Operasyonu ile başlayan yeni dönemi, yani değişim sürecini yalnızca Köşk-İçişleri uyumu ile açıklamak, hele İçişleri'nin Çankaya angajmanı ile ilişkilendirmek gerçekten uzak görünüyor. Hükümet-Köşk, İçişleri-Hükümet ve Köşk-İçişleri ilişkilerini daha sonraki bölümlerde işleyecek olmakla birlikte, siyasi ve bürokratik aktörlerin değiştiği bir ortamda başlayan bu yeni dönemin perde arkasındaki gerçeği anlayabilmek için şimdiden biraz zihin jimnastiği yapmakta fayda var.

Tantan Güç Uygulayıcısı mı?

Türkiye'nin her yeni değişim, hatta temizlenme döneminde bu dönemlerin perde arkasında başka nedenler aramayı gerektirecek kadar karmaşık siyasi ve bürokratik bir yapıya sahip olduğu bir gerçek. Gelişmiş Batı ülkelerinde İngilizce'de "unlawful action" olarak genellenen yolsuzluk olgusuna karşı toplumsal ve giderek yönetsel bir bilinç söz konusu. Bu bilinç, irili ya da ufaklı olsun henüz o yolsuzluk başlamadan, hayata geçmeden önlem alıyor ve kamuoyunun ya da devletin çıkarı doğrultusunda eylemde bulunabiliyor. Bu eylem için farklı ve hatta aykırı siyasi ya da bürokratik aktörlere ihtiyaç yok. Sistem şeffaf görünüyor, ya da en azından siyasi güç bunu böyle göstermeyi başarıyor. ABD'de CIA'in çok gizli yurtdışı operasyonları, ya da FBI'in ülke güvenliğine ilişkin iç uy-

gulamaları dışında hemen hemen açıklanmayan gerçek yok gibi. Bir siyasi aktör ya da sermaye grubu yasadışı eylemde bulunma ya da kazanç edinme yoluna gittiği zaman, görünmeyen, sıkı bir denetimle karşı karşıya kalıyor. Bu denetim mekanizmasının işleyişinde yalnızca devlet değil, basın ve hatta bizzat kamuoyunun iradesi rol oynuyor. Farklı bir örnek gibi görünse de, ABD eski Başkanı Bill Clinton'un Beyaz Saray'da bir stajyerle girdiği sıradışı ilişkinin açığa çıkması üzerine işleyen prosedür bunun basit bir kanıtı.

Geçmişte etkili olan yabancı kökenli mafya gruplarının bile bu denetimin etkisiyle yasal alana kanalize oldukları biliniyor. Eski-den yasadışı yollardan büyük kazançlar elde etmiş bir İtalyan ya da Rus mafya grubu parasını akladıktan sonra kanuni faaliyet gösteriyor. İş çevreleri vergisini tam olarak ödüyor, çünkü bunun kendisine bir hizmet olarak döneceğini biliyor. Böylelikle devlet, bu işleyişi düzenleyen değil, sadece oturmuş sistemin aksamamasını sağlayan bir güç odağı olarak önem kazanıyor.

Buna benzer durumları Avrupa ülkelerinde ve ayrıca Kıta Avrupası'ndan bağımsız hareket eden İngiltere'de de görmek mümkün. İngiltere'de kimse kolay kolay Kıbrıs benzeri kıyı bölgelerde denetimden uzak banka ya da şirket kuramıyor. Paranın kaynağı bütün unsurlarıyla araştırılıyor. Ayrıca en az bunun kadar önemsenen bir başka olgu, banka ya da şirket yöneticilerinin sermaye sahiplerinden çok daha titiz bir şekilde incelenmesi. Devlet gerektiği zaman şirket kurmak isteyen sermaye sahibinden yönetici adayı listesi istiyor ve atamayı bu kişiliklerin geçmişine göre kendisi yapabiliyor.

Eğer doğal denetimin bütün unsurlarından kaçıp yasadışı bir eyleme girişmek söz konusu olursa bu kez eylem sonrası önlem alınmıyor ve yargı süreci başlıyor. Böylece usulsüz bir uygulamanın neden yargı süreciyle sonuçlandığı sorgulanmıyor. Çünkü sistem, kanunsuz eylemde bulunmayı aykırı ve yanlış bir şey olarak belirlemiş.

Türkiye'deki gelişmeler gösteriyor ki bizdeki sistem farklı. İç, doğal denetim mekanizması çalışmakta zorlanıyor. Hatta oturmuş bir doğal mekanizma yok. Yasadışı yollardan para kazanmanın pek çok yöntemi biliniyor, konuşuluyor ve eyleme geçiriliyor. Yasadışı eylemde bulunma ve bu eylemlere karşı tepkisiz kalma adeta bir alışkanlık halini almış. Birisi ya da bir güç grubu çıkıp da doğal denetimden uzak bu durumun önünde yapay bir denetim unsuru ola-

rak dikilince bu kez bunun kaynağı sorgulanıyor ve sorular peş peşe geliyor: "Temizlik dönemi mi başladı?", "Acaba neden başladı?", "Arkasında kim var?"

Daha sık sorulan bir başka soru ise, "Sonuna kadar gider mi?"

Normal koşullarda yolsuzluğun sınırı ne ise o sınıra kadar uzanması gereken denetim mekanizmasının, Türkiye koşullarında belirli siyasi faktörlerin etkisiyle engelle karşılaşacağı düşünülüp böylesi bir soru ortaya atılıyor ve bu sorunun ardındaki merak da hiç yersiz değil.

Geçmiş dönemlerde zaman zaman gerçekleşen ve Tantan'ın İçişleri Bakanlığı döneminde de Kasırga Operasyonu ile belirginleşen "temizlik dönemi" adı altındaki sürecin ardında yine siyasi nedenler aramak gerekiyor. Ya da bu temizlik sürecinden "Galiba doğal denetim mekanizması çalışmaya başladı" sonucunu çıkarmak gerekiyor.

Kişilere ve gruplara endeksli siyasi bir yapının hakim olduğu Türkiye'de Tantan'ın döneminde gerçekleşen operasyonlar da doğal olarak ona ve onun arkasındaki desteğe bağlandı. Yaygın iddiaya göre Tantan tek başına hareket etmiyordu, devlet içinde onu destekleyen bir güç merkezi vardı. Tantan'a göre ise halk uyanmıştı ve yapılanların hesabını sormak istiyordu. Ama aynı Tantan, halkın aydınlanma sürecinde devletteki güç temsilcileri aracılığıyla verilen mesajların etkili olmadığını da söylemiyordu.

"Halk artık görmüştür," sözünün perde arkasındaki mesaj pekalla, "Biz halka gösterdik, halk bundan sonra olanlara izin vermeyecek. Kimse bundan sonra kolay kolay yiyemeyecek," olabilirdi.

Özkan-Tantan İttifakı

Tantan'ın bu harekâtı kimlerin desteğiyle gerçekleştirdiği biraz karışık. Onu İçişleri Bakanlığı koltuğuna taşıyan irade ile mi? O irade kendi partisi miydi, yoksa koalisyon ortağı DSP mi?

ANAP Lideri Mesut Yılmaz'ın, daha işin başında, Rüştü Kâzım Yücelen'i İçişleri Bakanı yapmak istediği düşünülürse bu iradenin Mesut Yılmaz ya da partisi ANAP olmadığı söylenebilir. Peki DSP içinde Tantan'ı bu kadar isteyen ve Ecevit'i Tantan seçimine yönelten faktör ne olabilir? Siyasi gelişmeleri yakından takip eden pek çok uzmana göre Hüsametdin Özkan.

Pek çok yolsuzluk dosyasını zamanında işleme koymadığı ve en az o yolsuzluk dosyaları kadar "derin" ilişkilerin ardında bulunduğu ileri sürülen Özkan, Tantan'ı neden istemiş olabilir?

Özkan ile Tantan İstanbul yıllarından tanışıyorlar. Hüsamettin Özkan, Tantan'ı Emniyet Teftiş Kurulu İstanbul Bölge Başkanlığı'ndaki görevi boyunca zaman zaman ziyaret eden isimlerin başında geliyordu. İkili, aynı dönemde halı saha futbol maçlarında da bir araya geliyordu.

Uzun yıllar İstanbul'da bulunan Hüsamettin Özkan, ağabeyi Necdet Özkan'la birlikte burada müteahhitlik yaptı. Renkli bir kişilik olan Özkan'ın 1968 yılında Altın Fener Dans Yarışmasında birinciliği de var. "Dans Kralı" iktisat ve işletme eğitiminin ardından müteahhitliği seçiyor. Ağabeyi Necdet Özkan 1973'te Bayrampaşa Belediye Başkanı olunca müteahhitlik işlerini o yürüttü. Özkan'ın aynı dönemde Tantan dışında maç yaptığı diğer isimler ise Mehmet Ağar ve Ünal Erkan.

Özkan 1990'da ağabeyinin aday olduğu Bayrampaşa'daki ara yerel seçimde Bülent Ecevit'le yakınlaştı. Bu seçim sürecinde Ecevit'e yardım etti. Necdet Özkan seçimi kazandı. Hüsamettin Özkan ise Ecevit'in isteğiyle DSP'ye üye oldu, kurultayda da parti meclisine girdi. 1991 seçimlerinde Ecevit, Necdet Özkan'ı milletvekili adayı yapmak istedi. Ancak ret yanıtını alınca, Hüsamettin Özkan'ı partide daha etkin bir göreve getirmek istedi. Yakınlaşma böylece pekişti ve Özkan Ecevit'in "manevi evladı" oldu.

Tantan'la Özkan arasındaki yakınlaşma da aynı dönemlerde pekişti. Özkan, İstanbul'a her gittiğinde 1994'te Fatih Belediye Başkanı seçilen Sadettin Tantan'a uğradı ve ağabeyi Necdet Özkan'ın Bayrampaşa Belediyesi'ndeki deneyimlerini ona aktardı.

Acaba bütün bunlar olurken "dürüst" imajıyla bilinen Sadettin Tantan, Hüsamettin Özkan'la ilgili iddialardan haberdar mıydı? Özkan'ın o dönemlerde pek aktif ilişkilere sahip olmadığı düşünülürse, hayır. Çünkü Özkan, asıl etkinliğini bakan olduktan sonra gösterdi. Ama yine de Tantan; Özkan'ın, Mehmet Ağar'dan öldürülen kumarhaneci Ömer Lütfi Topal'a kadar pek çok ilginç isimle ilişkisi bulunan Saray Halıları'nın sahibi Necati Kurmel'in yeğeni olduğunu biliyor olmalıydı. Kurmel, Başbakanlık Teftiş Kurulu eski Başkanı Kutlu Savaş'ın raporuna göre Susurluk ilişkilerinin merkezindeki bir isimdi.

Dahası Özkan, bakan olduktan sonra çok daha ilginç ilişkiler edindi ama Tantan-Özkan yakınlığı devam etti. Neydi bu ilişkiler? Örneğin HAVAŞ'ı Topal'ın parasıyla aldığı yine Kutlu Savaş'ın Su-surluk Raporu'nda ileri sürülen Turgay Ciner'le, hakkında hayali ihracat soruşturması olan Turgut Yılmaz'la, yine Kasırga Operasyon'u çerçevesinde tutuklanıp cezaevine konulan Etibank'ın sahibi Dinç Bilgin'le samimiyeti... Ketum tavrıyla tanınan Özkan, Ciner'le olan arkadaşlığını bu kitabın yazarına beş yıl önce açıklarken, "Dostluk başkadır, ben herkesi tanırım. Adamla iş yapmıyorum ki," demişti.⁷

Peki, Tantan'ın bakanlığı süresince uğraşacağı ve operasyon konusu yapmaya çalışacağı kişiler aynı isimler değil miydi? Beyaz Enerji Operasyonu'nda Turgut Yılmaz'ın gözaltına alınacağı, ancak Mesut Yılmaz'ın müdahalesi üzerine bundan vazgeçildiği ileri sürülüyor. Ciner'in şirketlerinde yapılan aramalar ortada. Dinç Bilgin'in Kartal Cezaevi'nde olduğu da aşikâr. Belki, "Tantan yapacağını yaptı, Özkan'la değil, kiminle ilişkili olursa olsun bu isimlere yönelik operasyonları düzenledi," denebilir.

Ama bu karşı çıkış da Tantan'la Özkan arasındaki çok yakın ilişkinin şifrelerini çözmek için yeterli değil. Operasyonlarda Tantan'ın elinden geleni yaptığı biliniyor, en azından Dinç Bilgin'in uzun kavgalar sonucunda gözaltına alındığı kulislere konuşulan bir şey. Fakat diğer taraftan Tantan'ın özellikle hükümetin ANAP kanadını ve Mesut Yılmaz'ı zor durumda bırakacak operasyonlarda Hüsamettin Özkan'ı bir maddi-manevi destek, hatta güç merkezi olarak değerlendirmiş olması da çok anlamlı.

Özkan –hiç de böyle bir yetkisi olmamasına rağmen– Tantan'a yolsuzlukla belirli bir mücadele alanı açmış mıydı? Böylesi bir anlaşmanın somut bir düzlemde yapıldığı düşünülemez. Ama bu konuda bir fikir birliğinin olduğu öne sürülüyor. Sonuçta Özkan-Tantan ilişkisinin "temizlik süreci"nde garip ve anlaşılabilir bir etkisi olduğu söylenebilir.

Özkan'ın siyasetteki yerinin sağlam olduğu söyleniyor. Peki bürokratik nüfuzu? Kendine bağlı bankalarda kendine yakın isimlerin görev yaptığı iddia ediliyor. Ama "kamuoyunda bu kadar konu-

7. Hüsamettin Özkan'ın hayatı ve siyasetteki yeri için bkz. Cengiz Kuşçuoğlu, *Hüsamettin Özkan, Bir İktidar Öyküsü*, Metis, Temmuz 2001, İstanbul.

lacak kadar" önemli biri olması için daha çaplı bir nüfuza ihtiyacı olsa gerek. Özkan'ın MİT'e nüfuz etmeye çalıştığı sıklıkla dile getirilen bir başka iddia. Dikkat edilirse MİT'le ilgili soru önergelerini yanıtlayan da Başbakan Yardımcısı Özkan.

Ama MİT'teki yönetimin daha çok Mesut Yılmaz'a yakın olduğu öne sürülüyor. Müsteşar Şenkal Atasagun, Şubat 1998'de Londra'daki görevinden MİT Müsteşarlığı'na atanmıştı. Son dönemlerde Atasagun'un tasfiye etmek istediği söylenen Mikdat Alpay da Köşk'ün direnişine rağmen bir atama operasyonu ile kurumdan ayrılıma zorlandı.

MİT'e istediği ölçüde nüfuz edemeyen Özkan'ın ordu ile ilişkilerinin sıcak olduğu ve Sadettin Tantan'la yollarının bu bağlamda birleştiği yaygın bir kanaat. Komuta kademesi Tantan'ın yürüttüğü operasyonlardan memnundu. Bu memnuniyet Genelkurmay Başkanı Hüseyin Kıvrıkoğlu'nun açıklamalarına bile yansdı. Kıvrıkoğlu, Kasırga Operasyonu'yla ilgili gelişmeler için şöyle diyordu: "Bu operasyonları tamaniyle destekliyoruz. Ülkemizin tertemiz olması, güzel imaj ortaya koyması hepimizin arzusu. Bunu Türkiye'de yapanların dışında istemeyen kimse yoktur."⁸

Peki Tantan, kendine bağlı teşkilatın yürüttüğü operasyonlar hakkında ne düşünüyordu? Türkiye'de çok sıklıkla sorulan o gerçekli soruyu biz de sorarsak, "Nereye kadar gidilecekti?"

Sabah gazetesi yazarı Yavuz Donat'ın Tantan'la yaptığı konuşmaya göre Kasırga ve daha önceki operasyonlarla ortaya çıkan gerçekler "yalnızca pisliğin binde biriydi." Tantan, Donat'a "Türkiye bu işlerin aydınlatılmasını istiyor. Ama bu desteksiz olmaz. Başbakan'ın, Hükümet'in, siyasetin, vatandaşın desteğini aldık. Bu çok önemli. Hele medya. Çok büyük destek verdi. Her şey çorap söküğü gibi ortaya dökülüyor," dedi.

Donat'ın "Yolun neresindeyiz?" sorusunuysa "Başlangıcında. Daha olayların binde biri ortaya döküldü," diye yanıtladı.⁹

Sadettin Tantan, aynı günlerde, yani Kasırga Operasyonu'ndan sonra yolsuzlukla ilgili tartışmaların yoğunlaştığı bir dönemde Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı'nın (TESEV) Boğaziçi Üniversitesi'nde düzenlediği bir konferansa katılacak ve burada

8. *Hürriyet*, 3 Kasım 2000.

9. Yavuz Donat, *Sabah*, 18 Ekim 2000.

çok önemli sözler sarf edecekti. Tantan'a göre Türkiye'de mücadele edilmesi gereken en önemli şey "yolsuzluk"tu, yani yolsuzluk birinci tehditti.

Bu tespit, 28 Şubat'ta "irtica" olan "öncelikli tehdit"in yerini yolsuzluğun aldığı anlamına geliyordu. Üstelik bu yeni konsept, ordu ile sıcak ilişkileri bulunan ve komuta kademesi tarafından desteklenen bir bakan tarafından açıklanıyordu. Tantan, bu konuşmasında "Tapınak Şövalyeleri"nden de bahsediyor ve bir filozofun sözlerine dayandırarak yolsuzluğu fahişeliğe benzetiyordu. Tantan, menfaat çevrelerinin suni gündemlerle talanı örtbas ettiklerini belirtirken, "Ülkemizde yaşanan birçok sorunun temelinde yatan ve ileriye yönelik toplumumuzu ve anayasal rejimimizi tehdit eden yolsuzluk ekonomisi, Türkiye için birinci tehdittir. Bununla mücadele, Türkiye'nin öncelikleri arasında birinci sırayı almalıdır. Bunun için yapmamız gereken şey açık ve bellidir. Birinci olarak doğru ve iyi işleyen bir devlet idaresine sahip olmalıyız," diyordu. İşte Tantan'ın çok tartışılan o konuşmasının tamamı:

"Küreselleştikçe küçülen dünyanın en önemli ahlaki ve sosyal gelişme sorunlarından birisi, belki de en önemlisi 'yolsuzluk' olgusudur ve geçmişten günümüze dünyanın her yerinde az ya da çok var olmuştur. Yolsuzluğun farklı tanımları yapılabilir. Ben yolsuzluğu kısaca kamu kaynaklarının ve milletimizin birikimlerinin soyulması, talan edilmesi olarak tanımlıyor ve değerlendiriyorum. Yolsuzluk suçları; rüşvet, zimmet, irtikap, emniyeti suiistimal, ihaleye fesat karıştırma biçiminde doğrudan kamu görevlileri tarafından kamu kurum ve kuruluşlarında işlenebildiği gibi, sermaye piyasalarında, bankalarda, yatırım ortaklıklarında, özel finans kurumlarında tefecilik, sahtecilik, dolandırıcılık, kara para aklama gibi yöntemler uygulanarak da işlenebilmektedir.

Büyük çıkarlar söz konusu olduğunda yolsuzluk olayları; tehdit, şiddet, sindirme boyutu da olan, karmaşık ilişkiler ağı içerisinde gelişen ulusal ya da uluslararası organize eylemler şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

Bu nedenle yolsuzluğun organize suçların en önemli silahı haline geldiği, yolsuzlukla mücadele edilmeden organize suçlarla mücadelede başarının sağlanamayacağı uluslararası alanda da kabul edilmektedir. Gerçekten de, yolsuzluk olmaksızın organize suç gruplarının, sı-

radan suç çeteleri olmanın ötesine geçmeleri mümkün değildir.

Yolsuzluğun nedenleri çok ve çeşitli olmakla birlikte sonuçları hep aynı:

- Fakir ve muhtaçların durumlarını daha da zorlaştırıp haklarını ihlal ediyor,

- Demokrasiyi temelinden sarsıyor,
- Hukukun üstünlüğü ilkesini alt-üst ediyor,
- Eşitlik ve adalet ilkelerini ve devlete olan güveni sarsıyor,
- Ekonomik rekabeti olumsuz etkiliyor,
- Suça teşvik ediyor ve suç oranlarını artırıyor, mafyalaşmaya yol

açıyor,

- Verimsiz yatırımlara yol açıyor,
- Yabancı sermayeyi kaçırıyor,
- Kalkınmayı geciktiriyor ve belki de hepsinden önemlisi,
- Yolsuzluk, yoksulluğu artırıyor ve sonuçta, toplumu ahlaki çöküntüye sürüklüyor.

Sosyal maliyetleri hesaplanamayacak derecede çok yüksek bir olgu, yolsuzluk.

Bir filozof bu konuda şöyle diyor: 'Yolsuzluk fahişelikten daha kötüdür. Fahişelik bir tek insanın ahlakının bozulmasıdır, oysa yolsuzluk tüm toplumun ahlakını tehlikeye düşürür.'

Değerli konuklar, ülkemizde 1940'larda başlayan kentleşme hareketi; sanayileşme, sosyo-ekonomik ve kültürel gelişmeyle birlikte gide-memiş ve geleneksel ailenin yapısında ve işlevinde önemli değişikliklere yol açmıştır.

Kentsel alanlarda geleneksel toplumsal dayanışma ve güvence sistemleri giderek çözülmüş, bunun yerine toplumsal ve kültürel değerleri hiçe sayan, ülke menfaatleri yerine kişisel çıkar, hırs ve ihtirası ön plana alan bir anlayış gelişmiştir.

Bu çarpık gelişme, bir yandan siyasi, ideolojik, dini ve ekonomik menfaat guruplarının bireyleri ve kurumları istismarına müsait bir ortam yaratırken, diğer taraftan bu menfaat gruplarının beslenip her geçen gün daha da güçlenmelerine ve faaliyetlerini sürdürmelerine imkân sağlayan yolsuzluk olgusunun başlı başına bir sektör, bir ekonomik faaliyet alanı haline gelmesine yol açmıştır.

'Soygun ve talan düzeni' de diyebileceğimiz yolsuzluk ekonomisi, gelir dağılımının giderek daha fazla bozulmasına ve yoksulluğun daha

da artmasına neden olmuştur.

Öte yandan, yolsuzluk ve yoksulluğun girdiği etkileşim, cehaleti ve kanundışıılığı besleyerek teröre kaynaklık eden ortamı besleyici bir etki de yapmıştır.

Yıllar boyu yolsuzluk olaylarının ülkemizde yapmış olduğu bu ağır tahribat maalesef ülkemizde göz ardı edilmiş, yolsuzluklar basit birer polisiye olay şeklinde algılanmıştır. Organize suçlarla yolsuzluk arasındaki ilişki, suç ve suçlu ile mücadele eden birimler ve akademisyenlerce gözden kaçırılmıştır. Bu soygun ve talan düzenine karşı sivil toplum bilincine de yeterli ölçüde sahip olunamamıştır. Bunda halkımızın bilinci ve enerjisinin gerçek sorunlar yerine sahte ve suni gündemlerle meşgul edilmesinin önemli bir payı olduğuna inanıyorum. Böyle olduğu için maalesef halkımız yeterli ölçüde bilinçlenmemiş; ve halkın vicdanında ebediyen mahkûm olması gereken soyguncu ve sömürücü kişiler saygın ve itibarlı kişiler olarak aramızda dolaşabilmiş, hatta önlerinde düğmeler saygı ile iliklenmiştir. Yıllardan beri halkımıza soyguncu ve talancı olarak sadece eline silah alıp gasp yapanlar; evlere ya da dükkanlara girip hırsızlık yapanlar gösterildi.

Buna karşılık; kendilerine emanet edilen kamu kaynaklarını halkın ihtiyaç ve çıkarlarına göre akılcı bir şekilde kullanacakları yerde; kendilerinin ve yakın çevrelerinin sağlayacakları menfaatlere göre tahsis edenler; ve bu tahsisleri alanlar;

Kamu yatırımlarını ülke ve millet menfaatine ve ekonomik realitele göre değil; kendilerinin veya çevrelerinin alacakları komisyonlara göre kararlaştıranlar ve bu komisyonları verip karşılığında kaynaklarımızı sömürenler;

Ekonomik sonuçlara yol açacak niteliğindeki kararları ve uygulamaları halkın çıkarlarına göre değil, işbirliği içerisinde oldukları çevrelerin çıkarlarına göre alanlar ve icra edenler; ve bu kararlardan nemalananlar;

Ve böylece kamu kaynaklarını istihdam yaratıcı, üretim artışı sağlayıcı, rekabet gücü kazandırıcı ekonomik faaliyetlere değil; kendilerine ve işbirliği ettikleri çevrelere haksız çıkarlar ve rantlar sağlayacak şekilde aktaranlar ve bunlardan rantlar sağlayanlar;

Kısacası yolsuzluk ekonomisinin mimarları ve aktörleri etkili, güçlü ve saygın insanlar olarak topluma lanse edildiler.

Kirli siyasetin ve bürokrasinin koruması altında yolsuzluk ekonomi-

sinden hayat bulanlar, toplum içerisinde kabul görmelerini sağlamak amacıyla değişik sivil toplum örgütleri ve *tapınak şövalyeleri* içerisinde de yapılanmaya gittiler ve giderek bu örgütlerin yönetiminde söz sahibi oldular. Ve ne yazık ki; bu soygun ve talan düzeninin baş aktörleri gerçekten de toplum ve kamu hayatımızda güçlü ve etkili olmaya muvaffak oldular. Güçlü ve etkili oldukları için gündemimizi de onlar tayin etti. Halkımız çoğunlukla onların tayin ettiği gündem çerçevesinde düşünmek, değerlendirmeler yapmak durumunda bırakıldı. Önemliyi önemsiz, önemsizi önemli olarak göstermeye muvaffak oldular. Çünkü önemli ile önemsizi tayin etme tekeli onların ellerindeydi. Böyle bir ortamda onların tayin ettiği sahte gündemin peşine takılanlar övgüler kazandı, aksine davrananlar kınandı, tecrit edildi.

Ama her türlü imkânlarına rağmen halkımızın sağduyusunu yok edemediler ve edemeyecekler.

Halkımız kendi gerçek gündemini kendisi tayin etmeye başlamıştır.

Halkımız ve kamu görevine başlarken ettikleri yemine bağlı kalan dürüst ve onurlu kamu görevlileri daha müreffeh bir hayata, daha özgür ve hukuka saygılı bir toplum düzenine, daha iyi işleyen bir devlet idaresine ulaşabilmenin kendi ellerinde olduğuna inanmalıdırlar.

Değerli konuklar, işte bu tespitlerden hareketle diyoruz ki, ülkemizde yaşanan birçok sorunun temelinde yatan ve ileriye yönelik olarak toplumumuzu ve anayasal rejimimizi tehdit eden yolsuzluk ekonomisi Türkiye için birinci tehdittir ve bununla mücadele Türkiye'nin öncelikleri arasında birinci sırayı almalıdır.

Bunun için yapmamız gereken şeyler açık ve bellidir.

Birinci olarak; doğru ve iyi işleyen bir devlet idaresine sahip olmalıyız. Bu her şeyden önce güvenlik ve adaleti eksiksiz sağlayacak bir devlet idaresi demektir. Bunu sağlayabilmenin de suç ve suçluluğun önlenmesi;

Suç işlenmişse etkin bir soruşturma ile sanıkların yakalanması ve adalete teslimi ve adil bir yargılama sonucunda suçlu bulunanların cezalarının infaz edilmesinden geçtiğini bilmek zorundayız. Bu husus yolsuzluk ekonomisi için de aynen geçerlidir.

Belirtmek gerekir ki; yolsuzluk ekonomisi olarak adlandırdığımız eylemlerin suç ve ceza soruşturmalarına tabi tutulabilmeleri, bu eylemlerin çok bilinçli ve nitelikli takip ve soruşturulmaları ile mümkün olabilmektedir.

Çoğu kez bu tip hareketler çok ustaca bir şekilde normal ekonomik faaliyetler kapsamında değerlendirilebilecek şekilde icra edilebilmektedirler.

Ceza hukukunun temel ilkesi olan kanunsuz suç ve ceza olmaz ilkesi uyarınca bunların ceza soruşturmasına tabi tutulabilecekleri bir ceza kanunu maddesi ilk bakışta yokmuş gibi gözükür. Ya da ülkemizdeki savcı ve ceza yargıçlarının ekonominin ulaştığı global aşamanın getirdiği ekonomik, finansal yeni teknik ve araçlar konusunda ihtisas sahibi olmayışlarından dolayı bu eylemlerin karakteri ancak çok uzun soruşturmalar sonucunda elde edilen haksız kazançların fahişliği ile mütenasip olmayan hafif suçlar kategorisinde değerlendirilebilmektedir. Bu ise kamu vicdanını rahatsız etmekte ve toplumda adalet ve ahlak prensiplerinin zedelenmesine yol açmaktadır.

İşte doğru ve iyi işleyen bir devlet idaresi; kanunlarını ihtiyaçlara cevap verir hale getirirken kanun uygulayıcılarını da kanunları etkili bir şekilde uygulayabilecek nitelik ve ihtisasa sahip kılabilen devlettir. Buna iyi bir örnek olarak geçen yıl çıkardığımız 4422 sayılı 'Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Yasası'nı gösterebiliriz. Gerçekten bu yasa günümüzün sosyal, siyasal ve ekonomik realitelerinin ürettiği ve kamu düzenini ciddi olarak tehdit eden suç tipleri ve organizasyonları ile mücadeledeki gerek suçu tarif etme, gerek suçu takip ve yargılama usulleri ve gerekse müeyyideler açısından yasalarımızda var olan yetersizlikleri aşmak için bakanlığımızın çalışmaları neticesinde meclisimizce çıkarılan çok önemli bir yasadır.

Bu yasanın sağladığı imkânlar olmasaydı, bugün kamuoyunun gündeminde bulunan gerek siyasal ve gerekse ekonomik nitelikteki birçok suç organizasyonlarının yakalanmaları ve yargılanmaları mümkün olmayabilecekti.

Bununla birlikte belirtmek zorundayım ki; 4422 sayılı yasa cumhuriyet savcılarımızca gerektiği şekilde tam olarak henüz uygulamaya konamamıştır.

Zamanla ve uygulamaların ışığında bu yasanın yolsuzluk ekonomisinin toplum ve kamu hayatımızdan atılıp yok edilmesinde en belirleyici fonksiyonu göreceğine eminim.

İkinci olarak; güçlü ve bilinçli bir sivil toplum hareketi şarttır. Bu hareket yurttaşlık bilincine sahip kişilerce oluşturulan ve esas olarak idareyi denetleyebilen ve siyasal hesap sorabilen bir nitelik taşımalıdır.

Konusu belki suç oluşturmayan ancak, vahim nitelikte usulsüzlükler, kayırmalar ve ihmallerle icra edilen yolsuzluklar ve siyasal yozlaşmalara karşı halkın her platformda sesini yükseltmesi ve hesap sorması anlamında etkili bir sivil toplum; yolsuzluğa karşı en etkili mücadele aracıdır.

Unutmayalım ki, bu anlamdaki yolsuzluk veya yozlaşma; halkın parasının israf edilmesinin, halka iyi kamu hizmeti sunulamamasının, halkın yoksullaşmasının en önemli sebebidir.

2000 yılı itibarıyla cari fiyatlarla 86 katrilyon tutarında bir büyüklüğe sahip ülkemiz kamu yatırım stokunun siyasal ve bürokratik yozlaşmalar, kayırmalar, iltimaslar, usulsüzlüklerle örneğin % 20'sinin israf edilmesi halinde oluşacak kamu zararının halkımıza ne büyük oranda hizmet kaybı olarak yansıtacağını göz önüne getirdiğimizde, idarenin ve siyasetin halk tarafından denetlenmesi anlamında bir sivil toplumun aynı zamanda müreffeh bir toplum için de ne kadar gerekli olduğunu anlamak daha kolay olmaktadır.

Üçüncü olarak; bilinçli, sorumlu ve ahlaklı yurttaşlara ihtiyaç vardır. Unutmayalım ki, dünyanın en iyi kanunları dahi bilinçli, sorumlu ve ahlaklı yurttaşların yokluğunda hiçbir fonksiyona sahip olamazlar. Yurttaşlık bilincine sahip kişilerin oluşturduğu bir toplum ise mutlaka iyi ve doğru işleyen bir devlet idaresine sahip olacaktır.

Değerli konuklar, iyi ve doğru işleyen bir devlet idaresi!

Bilinçli ve güçlü bir sivil toplum!

Bilinçli, sorumlu ve ahlaklı yurttaş!

Bu üç unsurun varlığı ve işbirliği ile varılacak yer: hukuk devletidir, demokrasidir. Böyle bir yapıda toplumun ve fertlerin maddi ve manevi dayanaklarını tahrip eden, devlet idaresini yozlaştıran, adalet duygusunu yok eden, kamu düzenini tehdit eden yolsuzluk ekonomisinin yaşama şansı yoktur! Bunun tam tersi de doğrudur! Yani, bir toplum ve kamu hayatında yolsuzluk ekonomisi hakim olmuşsa; o yerde toplumun ve fertlerin maddi ve manevi dayanakları tahrip olmuştur; devlet idaresi yozlaşmıştır, adalet duygusu yok olmuştur, kamu düzeni sarsılmıştır.

Böyle bir yerde hukuk devletinin, demokrasinin yaşama şansı yoktur; ve böyle bir ortamda; kirli siyasetin finansmanı, irticain finansmanı, bölücülüğün, terörün finansmanı esas olarak halkın birikimlerinin ve kamu kaynaklarının soyulması ve sömürülmesi ile sağlanır. Bu kaynak kurutulmadan devlet idaresi ve siyaset temizlenemez: toplumda gü-

venlik ve adalet sağlanamaz.

İrtica, bölücülük ve terörün, kirli siyasetin, bozuk devlet idaresinin esas kaynağının yolsuzluk ekonomisi olduğunu anlamaz ve bunun gereklerini yapmazsak bataklığı kurutmak yerine sivrisineklerle mücadele anlayışına saplanıp kalırız; ve ne kadar iyi niyetli olursak olalım; adalet ve güvenliği kalıcı bir şekilde temin ve tesis edemeyiz.

Değerli konuklar, anlaşılabacağı üzere, *yolsuzluk ekonomisi* ile mücadele çok yönlü ve tüm kesimlerin katılımını gerektiren bir olgudur. Bu mücadelede bütün kurumlar ve toplum kesimleri ile işbirliği kurumsallaştırılmalıdır.

Bu konuda en önemli husus yolsuzluklara neden olan ortamın oluşmasını engellemek, bu konuda gerekli ekonomik, sosyal ve idari tedbir ve düzenlemeleri yapmak, bunları kararlılık ve etkinlikle uygulamaya koymak ve izlemek olmalıdır. Bu da yolsuzluk konusunda bilimsel araştırmaların yapılması, sonuçların kamu kurum ve kuruluşların istifadesine sunulması, sistematik ve etkin bir şekilde mücadele yöntemlerinin geliştirilmesi ve kamuoyunun bilinçlendirilmesini zorunlu kılmaktadır.

Bu anlayıştan hareketle; İçişleri Bakanlığı olarak, *yolsuzluk ekonomisi* ile mücadelede bir yandan suç ve suçlulara karşı operasyonel faaliyetleri yürütürken, diğer yandan bu mücadele için gerekli hukuki alt yapıyı oluşturma;

Mücadele için gerekli bilgi birikimini sağlamak için bakanlık müfettişlerimizi ve güvenlik güçlerimizi eğitme (ki diğer bakanlıkların da aynı anlayış içerisinde olması gerekir);

Ve hepsinden önemlisi topyekûn mücadelenin en önemli unsuru olan halkımızı her fırsatta aydınlatma ve bilinçlendirme çabası içerisindeyiz.

Yıllardır suni gündemlerle halkımızın dikkatinden kaçırılan bu hayati meseleyi her fırsatı değerlendirerek sürekli gündemde tutmaya çalışıyoruz.

Çünkü biliyoruz ki, bu mücadeleden rahatsız olanlar geçmişteki anlayış ve alışkanlıklarını tekrarlamak ve halkımızı bu mücadeleden uzaklaştırmak için fırsat kollamaktadırlar. Bu imkân ve fırsatı halkımızla birlikte bu akbaba sürüsüne tanımama azim ve kararlılığı içerisindeyiz.

Yazılı ve görsel basında kalemine sadık, yurttaşlık bilincine sahip basın mensupları tarafından bu konunun kesintisiz dile getirilmesi de oldukça sevindiricidir ve mücadele azmimizi artırmaktadır. Öte yandan

bakanlık olarak bu konuda diğer ilgili kamu kuruluşları ve sivil toplum kuruluşları ile işbirliğine de büyük önem veriyoruz.

Başbakanımızın onayı ile beş müfettişten müteşekkil süper yetkili bir heyet oluşturulmasının, ilgili kuruluşlar arasındaki işbirliğinin sağlanması yönünden önemi üst seviyededir. Diğer taraftan, bakanlığımız strateji merkezi ile TESEV arasında imzalanmış bulunan protokol de sivil toplum kuruluşları ile işbirliğine verdiğimiz önemin en somut örneğidir.

Birlikte hareket etme azim ve iradelerini ortaya koyan İçişleri Bakanlığı ile TESEV'in birbirleri ile koordineli olarak hazırlamış oldukları ülkemizdeki durumu tespitiye yönelik yolsuzluk araştırması, sahasında önemli bir boşluğu dolduracak ve bu mücadelede bize ışık tutacaktır. Biz bu araştırmayı başından beri destekliyoruz ve desteklemeye de devam edeceğiz.

Değerli konuklar, yolsuzluk ile mücadelenin uluslararası boyutu ile ilgili olarak da birkaç değerlendirme yapmakta fayda mütalaa ediyorum. Takip edilirse görülecektir ki; yolsuzluk, organize suç, kara para aklama gibi suçlar ancak 1990'lardan itibaren uluslararası kuruluşların ilgi ve takip alanı içerisinde girmiştir.

1990 öncesi, yani soğuk savaş yıllarında yolsuzluk ve kara para gibi olgular uluslararası ekonomi için bir tehdit unsuru olarak algılanmıyordu. 1990 sonrasında yolsuzluk ve benzeri suçlar sadece ulusal değil aynı zamanda uluslararası bir tehdit olarak değerlendirilmeye başlandı. Bunda en önemli etken olarak soğuk savaş yıllarında yolsuzluğun süper güçler tarafından az gelişmiş ülke yönetici ve bürokratlarını işbirlikçi hale getirmek, yozlaştırmak, bağımsızlıklarını yok etmek için kullanılan bir araç olarak kullanılmasında aramak daha doğru olacaktır. Yoksa uluslararası sistem bugün daha ahlaklı olduğu için değil;

Yozlaşma ve yolsuzluk, rüşvet, kara para gibi enstrümanlar dünya çapında hakimiyet için kullanılan araçlar olmaktan giderek çıktığı için bu gelişme yaşanmaktadır.

Unutmayalım ki; daha dün kadar silah satıcısı ülkelerdeki çokuluslu firmalar az gelişmiş ülke yöneticilerine verdikleri rüşvetleri yasal olarak vergiden düşebilmekte ve bunu gayri ahlaki bulmamaktaydı. Bu yüzden bu konunun bugün uluslararası ekonomik sistem örgütleri veya unsurları tarafından bir tehdit unsuru olarak dile getirilmeleri bizi yanıltmamalıdır.

Biz yolsuzlukla, kara parayla, organize suçlarla başkaları istiyor di-ye değil; kendimiz bunları gayri ahlaki bulduğumuz için, milli ekonomi-mize zarar verdiği için, insanlık dışı bulduğumuz için mücadele ediyor-ruz ve etmeliyiz.

Bu konularda kimse bize ahlak dersi vermeye kalkmasın ya da aş-ğılık duygusu içerisinde başkalarından ahlak dersi almaya da kalkma-yalım.

Unutmayalım ki, rüşvet alan ülkeler sıralamasını yapan uluslarara-sı güçler henüz rüşvet veren ülkeler sıralamasını yapmaktan imtina et-mektedirler.

Aynı şekilde bu güçler 'yolsuzluğun uluslararasılaşması'nın en önemli vasıtası olan off-shore sistemini kendi işlerine yarıyor diye tas-fiye etmemişler ancak kendi ülkelerine yönelik faaliyetlerde kullanıl-maması için tedbirler almışlardır.

Geçtiğimiz günlerde basında yer alan haberlerden, bu sistemin ka-ra parayı aklama amacıyla kullanılmasını önlemek için dünyanın en bü-yük 12 bankasının standart kurallar belirlemek üzere işbirliğine gittikle-ri ve bu kuralları önümüzdeki günlerde kamuoyuna açıklayacaklarını, bu teklifin de dünya off-shore hesap piyasasının yaklaşık yüzde 35'ini elinde tutan İsviçre bankalarından, adlarının kara para aklama soruş-turmalarında sıkça geçmesi üzerine geldiğini öğreniyoruz.

Bu bakımdan yolsuzlukla mücadelede uluslararası işbirliği önemli-dir; ancak, esas belirleyici olan bu konuda bizim kendi niyet, irade ve eylemlerimizdir.

Halkımız doğru ve temiz bir idareye layık olduğu, adaletli, ahlaklı ve güvenli bir sosyal, ekonomik ve siyasal yapıya sahip olmaya hakkı ol-duğu için bu mücadeleyi kendi kararımızla yapmalıyız. Bu duygu ve dü-şünceler içerisinde, bu konferansı düzenleyen ve destekleyen yerli-ya-bancı kişi ve kurumlara, araştırmada çalışan ve katkı yapan tüm bilim adamı, uzman ve diğer kişi ve kuruluşlara teşekkür ediyor, yerli ve ya-bancı tüm konuklara ve uzmanlara başarılar diliyorum."¹⁰

Metinde görüldüğü gibi Sadettin Tantan, TESEV'in konferansındaki konuşmasında önemli mesajlar vermişti. İçinde bulunulan durumu betimlemek için –biraz da felsefe merakının verdiği heyecanla– sürekli tarihten, ya da düşünce tarihinden örnekler verme yoluna giden Tantan, Tapınak Şövalyeleri lafı ile tam olarak ne anlatmak istemişti?

"Templiers" olarak da anılan özellikle Ortaçağ'da etkin bu gruptan söz ederek Tantan, tarihten günümüze uzanan ilginç bir bağlantı kuruyor ve yolsuzluk ekonomisinin geniş çaplılığını anlatmaya çalışıyordu.

Tapınak Şövalyeleri 1300'lü yılların mistik gizem örgütüydü. Örgütün son büyük üstadı Jacques de Molay, 1314 tarihinde idam edilmişti ama bu idam örgütün sonu olmamıştı. Resmi kayıtlara göre şövalyeler Ortaçağ'da Papalık tarafından dağıtılmıştı. Aslında bu bir anlaşma ya da bir imtiyazdı ve araştırmacılara göre örgütün yüzyıllarca sürecek kalıcılığını amaçlamıştı. Örgüt –işlevselliği azalsa da– o günden bugüne karanlık yapısıyla varlığını sürdürmeyi başardı. Bugünkü şövalyelerin ve Avrupa uzantılarının dış görünüşleri, antik araştırmalar yapmak ve hayırseverliğe adanmış çalışmalar yürütmek şeklinde özetleniyor. İçte ise masonluğu çağrıştıran ritüeller göze çarpıyor.

Sadettin Tantan, Pan-Avrupa ideali hâlâ süren bu örgütün 1990 senesindeki faaliyetlerinin bilgisini de kitaplardan edindi. Şövalyelerin günümüzdeki öncüsü Portekizli Kont Antonio de Fontes'ti. Bir diğer güncel lider Anton Zapelli ise Paris'te örgütlenmişti. Yapılan araştırmalar Zapelli'nin uluslararası bankacılık ve finans organizasyonunu yönettiğini ortaya koyuyordu.

Hürriyet'ten Serdar Devrim, Sadettin Tantan'ın sözünü ettiği Tapınak Şövalyeleri'ne ilişkin daha ayrıntılı bilgiler içeren bir yazı kaleme aldı. Devrim yazısında Templiers'e ilişkin şu bilgileri veriyordu:

"İçişleri Bakanı Sadettin Tantan'ın günümüzün batakcılarına, vurguncularına benzettiği, 'Tapınak Şövalyeleri' aslında, 'Papaz Askerler' denilen bir Hristiyan tarikatıdır. Haçlılar 1099 yılında Kutsal Topraklar üzerinde ilk Frank Krallığı'nı kurunca, Fransız asilzade Hugues de Payns ve 8 silah arkadaşı Kudüs Kralı 2. Bau-

doin'e çıkıp, 'Hacıların yolda güvenliğini sağlamak ve kutsal yerleri korumak için silahlı papazlardan oluşan bir birlik kuralım' diye önerirler. Kral, şövalyeleri, Hz. Süleyman'ın efsanevi tapınağını inşa ettiği, bugün El Aksa Camii'nin yanındaki Kraliyet Sarayı'na yerleştirir. Böylece, kuruluş adı 'Süleyman Mabedi'nin Fakir Askerleri' olan asker-papazlar tarihe Tampliye (yani Mabet) Şövalyeleri olarak geçer.

"1139'da Papa 3. Innocentius, Tarikat'a, 'vergi muafiyeti, yargı dokunulmazlığı ve imtiyazlar' veren bir emir yayımlar. Tampliye Şövalyeleri bütün krallardan ve Kilise hiyerarşisinden bağımsız, sadece Papa'ya bağlı bir tarikat haline gelir. Hatta zamanla tarikatın Büyük Üstadı, Papa'yı bile ciddiye almayan 'devletler ve dinler üstü' bir güç haline gelir. 'Dinsizlerle' yani Müslümanlar'la, Kral ve Papa'ya danışmak bile ihtiyacı duymadan diplomatik ve ticari ilişkiler kurar. Çelik örgülü zırhlarının üzerine, göğsünde kırmızı bir haç bulunan beyaz elbiseler giyen 15 bin asker-papaz ağır ağır bütün Avrupa ve Ortadoğu'ya yayılır. Avrupa'da 9 bin Tampliye Şatosu inşa edilir.

"Hacıları koruyan, onlara bankacılık hizmeti veren, paralarını 'transfer' eden, kredi açan, faiz alan şövalyeler dönemlerinde kraları hatta Vatikan'ı bile kışkırtacak bir ekonomik güce ulaşırlar. 'Para gücü+silah gücü+iman gücü' karşısında iki düşman, Fransa Kralı Güzel Philippe ile Papa Clemens işbirliğine gider. Papa son Büyük Üstat Jacques de Molay'nin ruhani gücünü gölgelediğinden şikâyetçidir. Fransa Kralı ise Tarikat'a o kadar çok borçlanmıştı ki, alacaklısını ortadan kaldırıp, mal varlığına el koymaya karar vermiştir. 13 Ocak 1307 sabahı Kral'ın askerleri aynı anda, Fransa'daki her şatoyu basar, binlerce şövalye tutuklanır. Papa da bir fetva ile bu 'operasyonu' kutsar. Şövalyeler, Engizisyon mahkemelerinde, çarmıha tükürmekten sübyancılığa kadar bir sürü inanılmaz suçtan yargılanır. Üç yıl hücrede yatıp işkence gören Büyük Üstat ve yardımcıları 'halkın önünde aman dilemek' için Paris'in Notre-Dame Katedrali'nin önünde zincirlere vurulur, ama son anda cayarlar. 'Asıl suçlu Kral ve Papa' derler.

"Böyle olunca, Kral ve Papa, 54 Tampliye büyüğünü, daha önce Yahudiler'in katledildiği, 'Yahudi Adası' denilen yerde ateşe atarak yakarlar. Son Büyük Üstat, alevler ihtiyar bedenini sararken, 'Papa Clemens, Şövalye Guillaume, Kral Philippe, en geç bir yıl

içinde üçünüzü de Tanrı'nın mahkemesinde yargılanmak üzere bekliyorum. Lanet! Lanet! Soyunuzun 13. kuşağına kadar sizi lanetliyorum' diye bağırır. Gerçekten de bir ay sonra Papa, yedi ay sonra Fransa Kralı ölür. Baş Engizitör sokakta öldürülür. Engizisyon Mahkemesi'nde de Molay aleyhine şahitlik eden iki kişi de asılır. Korku, kralın hayatını ölene kadar zehir eder. Ve Tampliye Tarikatı tarihten silindi zannedilirken, günümüze kadar süren bir efsaneye dönüşür.

"Tampliye Tarikatı (1118-1312) tarihteki ilk uluslararası ekonomik güçtür. Tampliyeler Avrupa'dan Kudüs'e kadar binlerce şatoya sahipti. O zamanın Doğu-Batı ticaret ve haç yollarını askerleriyle korur, hacıları şatolarında ağırlar, onların paralarını saklar, kredi verir, kambiyo işlemleri yaparlardı. Hacılar ve tacirler, nakit para taşımamak için, örneğin Paris'te Tampliyeler'e emanet ettikleri paralarını, Kudüs'te istedikleri döviz cinsinden çekebilirlerdi. Tarikat para havalesini, çek sistemini, ikili muhasebe sistemini, defteri ke-biri icat etmişti. Borç verip vergi vermeyen Tarikat'ın serveti dillere destandı. Öyle ki, günümüzde bile, yollara düşüp Tampliyeler'in gizlediğine inanılan hazinelerini arayanlar vardır."¹¹

Tantan, Tapınak Şövalyeleri benzetmesini BBC muhabirlerinin yazdığı *Kutsal Kâse*, *Kutsal Kan* ve ünlü İtalyan yazar Umberto Eco'nun eseri *Foucault Sarkacı*'ndan esinlenerek kullanmıştı. *Hürriyet* gazetesinde yer alan bir habere göre Tantan, Şövalye benzetmesi konusunda yakın çevresine şunları söylüyordu:

"Bir süre önce İtalya'da mafya ve çetelere karşı yapılan mücadele sırasında da ortaya çıkan bir durum vardı. Bir ucu yurt dışında, diğeri yurt içinde olan organize suç örgütlerini kastediyorum. Yurt içinde iyi niyetli bir yapı ortaya çıkıyor. Bu iyi niyetli yapı bir süre sonra bazı kişiler tarafından ele geçirilip bozuluyor. Bir çıkar ve suç örgütü halini alıyor. Bunun da etrafında ikinci bir çember oluşuyor. Bunlar da o suç örgütünden ekonomik olarak nasiplenmeye başlıyor. Aynen Tapınak Şövalyeleri'nde olduğu gibi. Bu de-yimi de 1980'lerin başında okuduğum bir kitaptan hatırlıyorum. Kitap 600-700 sayfa kadardı. BBC muhabirleri yazmışlar. Kitabın adı, 'Kutsal Kâse, Kutsal Kan' idi. Okuyup bitirene kadar da göbe-

ğim çatlamıştı. Kitap, Kudüs'te bir mabedi korumak için görevlendirilen şövalyelerin, kiliselerin ve Hristiyan âleminin gönderdiği yardım paraları ile nasıl zengin olduklarını, ilerleyen yıllarda yardımla edindikleri güç sayesinde nasıl ekonomik bir varlık haline gelip, devleti ele geçirmeye başladıklarını anlatıyordu. Hatta, kralara bile borç verir hale geldiklerinden söz ediyordu. Çok güzel bir kitaptı. Daha sonra Umberto Eco'nun *Foucault Sarkacı* adlı kitabını okudum. O kitap da Tapınak Şövalyeleri'ni anlatıyordu. İstanbul'daki konuşmamı hazırlarken bu kitaptaki durum aklıma geldi. Nasıl İtalya'da Di Pietro, soruşturmayı yürüttükçe, yolsuzluğun hırsızlığın içinde uluslararası bağlantıları olan Mason locasıyla karşılaştı, bizde de böyle uluslararası bağlantılı yolsuzluk, çıkar, suç örgütleri türedi. Şimdiki mücadelemiz de onlara karşı. Üçlü bir çıkar ilişkisinden söz ediyorum."¹²

Templiers'lerin gizemli ve hatta karanlık yapısı, yeraltı ekonomisini çağrıştıran ilişkilerin nitelendirilmesinde kullanılan, "Tapınak Şövalyeleri" kavramının pek tutmasına neden olmuştu. Sadettin Tantan, yolsuzluk ekonomisinin öncülerine "Tapınak Şövalyeleri" demeye karar vermişti. Ve kendisi de şövalyelere karşı fırtınalar estirmekte iddialı bir İçişleri Bakanı'ydı artık.

Köşkle Hükümet Arasında

"Yeni birinci tehdit" yolsuzlukla mücadele sürerken, İçişleri Bakanlığı, Çankaya ile Hükümet arasındaki görüş ayrılığından nasibini alacaktı. Halkın geniş bir kesimince kısa sürede benimsenen yeni Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer, yolsuzlukla mücadelede güvenilecek bir isim olarak görülmüyordu. Bu durum, kamuoyunda İçişleri'nin yürüttüğü bazı operasyonların Cumhurbaşkanlığı desteğiyle gerçekleştirildiği şeklinde yanlış bir fikrin yayılmasına dahi yol açtı. Oysa Cumhurbaşkanı Sezer ve İçişleri Bakanı Tantan, her ikisi de yolsuzlukla mücadeleyi benimsemekle birlikte, bazı görüş ayrılıklarına sahip güçlerin temsilcisiydi.

Bu güçlerden biri olan Köşk, yolsuzlukla mücadelede sınırsız bir alan açılması taraftarıydı. Bu amaçla Devlet Denetleme Kurulu'nu harekete geçirerek, Başbakan Ecevit'in deyiimiyle "denetimin

12. Aynı tarihli gazete.

denetimi"ni yapmak istiyordu. Tantan ise hükümetin DSP kanadının desteğiyle ve ordunun beğenisiyle yoluna devam ediyordu.

Dürüstlük imajı Köşk'le İçişleri'ni asgari müştereklerde birleştirse de iki kurum arasında sınırsız bir fikir birliği yoktu. Her şeyden önce Köşk, Tantan'ın stratejilerinin uyuştugu Başbakan Yardımcısı Hüsamettin Özkan'ın tarzından rahatsızdı ve bu olgu, bir MGK toplantısında krize yol açacaktı.

Tantan bu süreçte, "Köşk ile İçişleri Bakanlığı arasında uyum sorunu olup olmadığı" yönündeki sorumuza, "Cumhurbaşkanı'nın vereceği destek bizi memnun eder," yanıtını vermekle yetinmişti.

Perde arkasındaki siyasi karar uygulayıcısı, arabulucu, sorun giderici isim olduğu ileri sürülen Hüsamettin Özkan'ın kişiliği, stratejileri ve kararlarının Sadettin Tantan 'sünde etkili olduğu söyleniyor. Özkan'la Tantan arasındaki bağ o kadar derin ve karışık ki, Tantan'ın İçişleri Bakanlığı'na, Mesut Yılmaz'ın egemenliğinin sarsılmasına yönelik bir plan sonucu getirildiğini iddia edenler bile var. Tantan'la birlikte başlayan operasyonların önünde sonunda Yılmaz'ı etkileyeceği ve bunun da aysbergin görünmeyen yüzündeki gizli savaşı açığa çıkaracağı önceden hesaplanıyordu. Bu anlamda Özkan bir süre sonra yaşanacak Tantan-Yılmaz kavgasını, kavganın perde gerisindeki asıl aktörler gibi biliyordu.

Türkiye'de değişim sürecindeki siyasi kavgayı perde arkasında izleyen aktörler kimler olabilir? Avrupa Birliği üyeliği sürecinde faal rol oynamaya soyunan Mesut Yılmaz'ın karşısındaki Amerikancı bir kanadın yurtiçindeki uzantıları mı? AB'ye üyeliği olmazsa olmaz görmeyen, hatta üye olmamaktan yana tavır alan ordu içindeki etkin gruplar mı? "Temizlik süreci adı altında siyasi aktörlerin değişimini zorunlu gören" bir güç grubu mu?

İçlerinde cevaplarını da içeren bu soruları kesin doğru olarak kabul etmemekle birlikte hepsini ihtimal sepetine dahil etmek gerekiyor. Daha kesin olan bir şey var ki o da Türkiye'nin, siyasi aktörlerini değiştirmek istediği. Ve geçmiştekinin tam tersine, yolsuzluk ekonomisinin sunduğu imkânları kullanarak parasal güç sağlayan gruplardan değil, belli bir siyasi karizmaya, saygın bir aile yapısına ve ortalamanın üzerinde bir zekâyâ sahip, iyi eğitilmiş kişilerden yeni aktörler devşirilmek isteniyor.

Vitrine çıkacak/çıkarılacak isimlerin her biri hem başarılı geçmişle dikkat çekmeli, hem de kişisel hesaplar üzerinden hareket etmeyecek ölçüde sağlam bir yapıya sahip olmalı. Ayrıca perde gerisinde, bu aktörlerin Türkiye koşullarındaki eksiklerini tamamlamak, yanlışlarını gidermek için başka etkin aktörler bulunacak. Bu aktörler, temizlik hareketi yürüten, ulusal-uluslararası ve partisel-partilerarası sorunları çözebilecek sosyal zekâyâ sahip isimlerden oluşacak.

Kemal Derviş'in duruşu, Hüsamettin Özkan'ın geçmişi ve siyasi oyunları kotaran yapısı, Tantan'ın dürüst imajı... Bütün bu farklı özellikleri, bu üç ismi pekâlâ belirli noktalarda bir araya getirebiliyor. Bu üçlüden Kemal Derviş'in, siyasi aktörlerin ve siyasal yapıların değişim sürecinde Mesut Yılmaz ya da Tansu Çiller gibi isimlerden daha şanslı olduğu iddia ediliyor.

Peki Tantan'ın, hatta Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'in

göreve gelişi, Özkan'ın hükümet içindeki manevraları ile anlam kazanan bu süreç yalnızca Türkiye içindeki bir lokomotif güç tarafından mı işletiliyor? Bunun yerine olayın uluslararası dengelerle anlam kazandığını düşünmek mümkün mü? Sadettin Tantan, bu kitabın yazarına Gaffar Okkan suikastinden sonraki bir görüşme sırasında, "Almanya-Rusya-İran birlikte hareket ediyor," demişti.¹

Yaygın kanaate göre, bazı terör eylemlerine verdiği destekle bölgede Türkiye'nin karşısındaki en büyük rakip gibi görünen İran'ın tavrından sürekli şikâyet eden Ankara'nın güçlenmesi Amerikan stratejileri için de uygun olan bir şey. Almanya'nın, Bulgaristan gibi gelişmemiş Avrupa ülkelerinde daha çok istihbari anlamda, uzak bölgelerde ise daha çok ekonomik yaptırım gücünü kullanarak Amerikan politikalarını olumsuz etkilemeye çalıştığı bir gerçek.

Rusya'nın –Mesut Yılmaz döneminde imzalanan– Mavi Akım projesiyle Türkiye üzerinde politik anlamda daha etkili olacağı söylenebilir. Buradan Almanya-Rusya-İran ortaklığının hem siyasi dengeler, hem de o dengeleri etkileyecek ekonomik kriterler açısından önem taşıdığı sonucu çıkıyor. Tantan, bu birlikteliğe dikkat çekerken siyasi değişim sürecinin uluslararası boyutunu da hesaplamış mıydı? Ya da böyle bir değişim sürecine inanıyor muydu? Bu değişim sürecinin kendi partisinin genel başkanı Yılmaz'ı da içine alan bir hortuma dönüşeceği öne sürülebilir mi? Hüsamettin Özkan'ın Yılmaz karşısında, perde gerisindeki bir siyasi güç olarak değişim sürecinden kârlı çıkabileceği yönündeki iddialar ne derece geçerli?

Bu sorulardan özellikle sonuncusunun cevabını vermek için çok erken ama İçişleri Bakanı Sadettin Tantan'ın tasfiyesine rağmen süren hareketin Mesut Yılmaz'ı etkilemeye devam edeceğine kestirmek mümkün.

Gümüşsuyu Şifresi

Şifreli konuşmalarıyla bakanlığı döneminde pek çok tartışmaya neden olan Tantan'ın özellikle bazı sözlerinin "belirli amaçlarla söylendiği ve değişime direnen güçlere yönelik mesajlar içerdiği" biliniyor.

1. Ferhat Ünlü, *Yeni Şafak*, 30 Ocak 2001.

"Tapınak Şövalyeleri", ekonomik güçle siyasi etki manevrasına sahip olan gruplara yönelik bir nitelendirmeydi. Türkiye'deki siyasi aktörlerin değişim sürecinde ekonomik güç aracılığıyla siyasi yaptırım gücü elde eden gruplara yer olmadığını hatırlatırsak, "Şövalye" deyiminin ekonomik çıkar gruplarının siyasi uzantılarını anlatmak için kullandığı söylenebilir.

Tantan'ın bir diğer ilginç şifreli sürprizi, adres olarak İstanbul'daki Gümüşsuyu semtini gösterip birtakım illegal ekonomik bağlantılara dikkat çekmesiydi: "Türkiye bir dönem Gümüşsuyu'ndan yönetildi. Gümüşsuyu'nda oturan bir adam, ekonomiyi yönetiyordu. Türkiye'nin kara para trafiğini yürüten bu adamın Marsilya'da iki yıl önce öldürülen esrarengiz banker Edmond Safra'yla da bağlantısı vardı."

Habertürk sitesi yazarı Güler Kömürcü'ye göre Gümüşsuyu'ndaki işletmeler, "Besim Tibuk ve uluslararası yahudi banker Soros'un da ortakları arasında bulunduğu Net Grubu'nun merkezi, borsayı dolandırdığı iddia edilen Çarşı Menkul Değerler'in merkezi, otobüs şirketleri, Park Otel mezarlığı ve şu anda zor durumda olan asırlık Gümüşsuyu halıları"ndan oluşuyordu.²

Ekonomik ya da daha doğrusu illegal ekonomik bağlantılara dikkat çekilerek söylenen bu sözün başka siyasi anlamı var mıydı? "Türkiye bir dönem Gümüşsuyu'ndan yönetildi," sözünün ardında şüpheyi açık olsa da "Gümüşsuyu'nda bulunan Almanya Başkonsolosluğu Türk siyaseti üzerinde etkiliydi," anlamını aramak mümkün mü? Almanya-Rusya ve İran'ın ortak hareket ettiği yönündeki sözleri hem ekonomik, hem de politik anlamlar içeren Tantan'ın Gümüşsuyu açıklaması da benzer bir anlam içeriyor muydu? Kuşkuyla yaklaşılmayı gerektirirse de bu ihtimalin de unutulmaması gerekiyor.

"Mali 28 Şubat" ve Sezer-Özkan

Dürüstlük ve temiz geçmiş imajıyla benzerlik gösteren Cumhurbaşkanı Sezer ve İçişleri Bakanı Tantan'ın arasındaki mesafe; Hüsamettin Özkan'ın Köşk'e bakışı üzerinden biçimlenmiş olabilir mi? Sezer'in yeni değişim sürecinde yolsuzlukla mücadelede aç-

lan sınırlı alanı genişletmek için harekete geçtiği biliniyor.

Peki, "Mali 28 Şubat" olarak adlandırılan grubun tasfiye planı –adı ihmallerle, hatta yolsuzluk yapanları koruduğu suçlamalarıyla gündeme gelen– Hüsamettin Özkan'ı kapsıyor muydu? Sezer, bu tasfiye planının ne kadarından haberdardı?

Cumhurbaşkanı Sezer, Tantan'ın da katıldığı Türk İdareciler Derneği tarafından düzenlenen bir toplantıda, "Türkiye kendisini yenilemek zorunda," diyordu: "Neyi, nasıl yapacağımızın ölçütleri bilinmektedir. Bu konuda yapılan gereksiz tartışmaların, ancak zaman kaybına yol açacağını düşünüyorum."³

Sezer burada acaba süregelen değişim hareketinin yanlışlığını mı vurgulamak istiyordu, yoksa aslında temel stratejilerde birleştiği bir iradenin, uygulamada bazı yöntem değişikliklerine gitmesini mi istiyordu? Cumhurbaşkanı Sezer'in *Tempo* dergisinin deyimiyle "Mali 28 Şubatçı" irade tarafından Çankaya'ya çıkarıldığı, ancak siyasi arenada Hüsamettin Özkan'ın da bu sürece dahil olduğu söylenebilir mi? Sezer ile Özkan arasında MGK toplantısındaki krize kadar belirgin bir ayrılık göze çarpmamıştı. Acaba her ikisinin ortak noktası "Mali 28 Şubatçı" iradenin benimsediği isimler olması mıydı? Peki Özkan'ın bu irade içindeki yeri ne?

Hükümetle ordu arasındaki kritik işlerin Özkan tarafından yürütüldüğünü ve ordunun Tantan operasyonlarındaki desteğinin de Özkan faktörünün etkisiyle güçlendiğini düşünürsek bu yer hiç de küçümsenecek ölçüde değil.

Tantan'ın Yasal Altyapı Sıkıntısı

Aslında polis ve yargı sistemindeki bazı eksikliklerden beslenen ve İçişleri ile Adalet bakanlıkları arasında ayrılığa neden olan krizin bir farklı versiyonu Hükümet ile Köşk arasında yaşanıyordu. Ancak bu kriz, İçişleri-Adalet ikilemindeki yasal altyapı ayrılıklarından değil, farklı kişisel özelliklerden ya da farklı kliklerden gelmenin doğurduğu görüş ayrılıklarından besleniyordu.

Diğer taraftan İçişleri'nin başka devlet kurumlarıyla da yasal altyapı farklılıklarından beslenen sıkıntıları vardı. Tantan'ın yolsuzlukla ve terörle mücadelenin daha etkin biçimde yürütülmesi

için iç istihbaratın tek elde –İçişleri bünyesinde– toplanması konusunda kamuoyu oluşturma çabaları bunun bir göstergesiydi. Bu durum, İçişleri-MİT ilişkilerini etkileyen bir olguya dönüşecek ve Tantan'ı yeni projelere itecekti. Ancak bu projeler, daha sonra onun İçişleri Bakanlığı'ndan alınmasında belki de en önemli faktör duruma gelecekti.

Tantan'ın görevden alınmasına uzanan süreçte istihbaratla ilgili düşüncelerinin rolünü irdelemeden önce ilkin "nüfuz casusları" terimi tartışmalarına ve sonra da Emniyet'in 1990'lı yıllardan itibaren –özellikle de Mehmet Ağar dönemindeki– gelişimine ve istihbarat arenasında söz sahibi oluşuna değinmekte fayda var.

Nüfuz Cas'US'ları Nerede?

İçişleri Bakanlığı süresince kafalarda soru işareti yaratan gizemli açıklamalar yaparak bir yerlere mesaj göndermeye çalışan Sadettin Tantan'ın "Türkiye'de nüfuz casusları" var şeklindeki sözleri üzerine hiç de küçümsemmeyecek bir tartışma doğdu.

Her şeyden önce hemen herkes, Tantan'ın bu sözleriyle kimi kastettiğini, ayrıca bu açıklamayı yaparak neyi amaçladığını anlamaya çalıştı. Önce Tantan'ın kastettiği ileri sürülen isimler ortaya atıldı. Hatta Tantan'ın elinde bir liste olduğu da söylendi. *Hürriyet* gazetesi, İçişleri Bakanı Tantan'ın elinde bir "nüfuz casusları" listesi olduğunu ileri sürdü. Gazete, Tantan'ın "Biraz daha sabırlı olursanız, ülkemizde yıllardan beri nüfuz casusluğu yapan insanları yakından tanıma şansı elde edilebilir" sözlerinden yola çıkılarak siyasi çevrelerde Bakan'ın elinde ayrıntılı bir liste olduğu fısıltılarının yayıldığını yazdı. Gazetenin haberinde şu iddialara yer veriliyordu:

"Başkent'te şimdi bu ajanların kimler olduğu konuşulurken, İçişleri Bakanı Tantan'ın Mısır gezisi sırasında yaptığı, 'Önümüzdeki günlerde bombalar patlayacak' açıklaması da Türkiye'de bürokrasi, istihbarat ve polis örgütlerine sızmış, başka devletler adına faaliyet gösteren ajanların belirlendiği ve yakında isim isim açıklanacağı biçiminde yorumlandı.

"'Etkin konumda olan, hatırı sayılır kişi' anlamında kullanılan, istihbaratçı dilinde ise 'tesir ajanı' olarak nitelenen 'nüfuz casusları'nın listesinden, Başbakan Bülent Ecevit'in de bilgisinin bulundu-

ğu bildirildi. Siyasi kulislere, 'nüfuz casusları' kavramı ilk ortaya atıldığında, Tantan'ın, kendisine bu konuda sorular soran Ecevit'e verdiği 'Size daha önce arzettiğim konular ve kişiler' yanıtına dikkat çekildi. Tantan, titizlikle gizlediği bu ajan listesinde kimlerin yer aldığına ilişkin ise çok örtülü işaretler vermekle yetinmişti. 'İngiltere'de yıllar önce önemli bir olay yaşandı. Çok önemli mevkilere gelmiş kişiler KGB casusu çıktı' diyen Tantan, bunların arasında üst düzeye gelmiş bürokratlar, etkinliği olan gazeteciler ve işadamlarının bulunduğuna dikkat çekmişti.

"Başkent'te herkes bu listede kimlerin bulunduğunu konuşup tahminler yürütürken; son yılların en önemli siyasi suikastlerini soruşturan iki DGM savcısının, 'nüfuz casusluğu' olayının hemen öncesinde bir 'Casusluk Genelgesi' yayımlayan Başbakanlık'a sürpriz bir ziyaret yapmaları dikkat çekti. Başbakanlık Müsteşarı Ahmet Şağar, bir süre önce yayımladığı genelgede, bazı memurların yabancı ülke vatandaşlarıyla ilişkilerine dikkat çekmiş, tüm devlet birimlerini casusluğa karşı uarmıştı.

"İçişleri Bakanı Sadettin Tantan'ın 'Nüfuz casusları' açıklamasını, ABD'de yaşayan MİT eski yöneticisi Mehmet Eymür de onayladı. Eymür, istihbarat dilinde bunun 'tesir ajanlığı' veya 'yönlendirici ajanlık' diye ifade edildiğini belirtti. Eymür, internetteki sitesinde özetle şu açıklamayı yaptı:

"Bu kişiler, bir ülkenin siyasal ve ekonomik kararlarına, iç ve dış politikasına tesir edebilecek görevlerde bulunan ve yabancı bir ülke lehine faaliyet gösteren ajanlardır. Bunlar genç yaşlardan itibaren, sempati duydukları ülke tarafından yetiştirilirler. Devlet bürokrasisine yerleşip, yükseldiklerinde, sempati duydukları ülke ya da rejimler lehine girişimlerde bulunurlar. Ana görevlerinden biri bu tip faaliyetleri ortaya çıkarmak olan MİT'in, 'Kontr-Espiyonaj' ünitesi, günümüzde küçüle küçüle, teşkilatın en ihmal edilen birimlerinden biri haline getirilmiştir. Tantan'ın tesir ajanlarını ima etmesi, önümüzdeki günlerde çok önemli gelişmelerin ortaya çıkabileceğine işarettir. Temennim, 'tesir ajanlığı'ndan kastın, yalnız İran'la sınırlı kalmamasıdır. İstihbarat faaliyetlerinde, oyun içinde oyunlar vardır. Bazen 'şah' derken 'mat' olunabilir. Bunu unutmamak lazım.""⁴

Yine Mehmet Eymür, istihbarat terminolojisinde "tesir ajanlığı" diye adlandırılan "nüfuz casusluğu" ile ilgili tartışmalar sürerken Amerika'daki görüşmemizde bana şu açıklamaları yapmıştı:

"Türkiye casus kaynıyor. Ama senelerdir ne casus yakalayan var, ne de bir gizli faaliyeti ortaya çıkaran... Zaten klasik casusluk bitti. Casus gizli sırları, gizli bilgileri alan insandır. Eğer bir ülkeyi yönetiyor ve yönlendiriyorsanız gizli bilgileri çalmaya hiç gerek kalmaz. Gizli örgütlenmeler de var tabii ki ama artık 'tesir ajanı' dediğimiz kritik yerlerde bulunan isimler bu işi yönlendiriyor. Mesela bir gazetede. Bir gazeteyi yöneten kişi olabilir, bir köşe yazarı olabilir. Bir bakanın sekreteri olabilir. Tesir ajanlığı bu anlamda önemli bir şey. Tabii Sadettin'in 'nüfuz casusluğu' yeni bir terim benim için. Tesir ajanları kamuoyunu yönlendirebilecek, devleti etkileyecek pozisyonlarda bulunur. Mesela yakın tarihten olabileceğini düşünebileceğimiz bir isim Akman Akyürek'tir."⁵

Eymür'ün sözünü ettiği Susurluk Komisyonu raportörü hakim Akman Akyürek, kazanın ardından Çatlı ve ekibi aleyhine olan bilgileri basına sızdırdığı bilinen bir isimdi. Gazeteci-yazar Tuncay Özkan'ın Çatlı ve ekibiyle ilgili bilgilerin bir kısmını Akyürek'ten aldığı öne sürülüyordu. 1997'de kuşkuyla bir kaza sonucu ölen Akyürek'in Alman gizli servisiyle irtibatlı olduğu yönünde iddialar ortaya atıldı. Bu kanaati Mehmet Eymür de taşıyordu. İddialara göre Akyürek, devlet içinde Amerikancı olarak tanımlanan derin güç temsilcilerini deşifre ediyordu.

İçişleri Bakanı Sadettin Tantan'ın "İngiltere'de yıllar önce önemli bir olay yaşandı. Çok önemli mevkilere gelmiş kişiler KGB casusu çıktı," diyerek gündeme getirmeye çalıştığı olay "Beşli Zincir" olarak bilinen köstebek şebekesi olayıydı. İkinci Dünya Savaşı yıllarından başlayarak KGB'ye hizmet eden beş ayrı MI5 ve MI6 (SIS-Secret Intelligence Service) yöneticisinin (İngiliz iç ve dış istihbarat servisleri) Moskova'ya çalıştığının ortaya çıkmasıyla patlak veren bu olay, casusluk tarihinin en büyük köstebek skandallarından biri olarak biliniyor. Beşli Zincir'de adı en çok bilinen istihbarat yöneticisi Harold Adrian Russell (Kim) Philby.

Philby, yaşamının sonuna doğru, "İhanet etmek için insanın önce bir yere ait olması gerekir. Oysa ben hiçbir yere ait değilim," de-

mişti.⁶ Zincirin diğer üyeleri ise Anthony Blunt, Guy Burgess, Donald Maclean ve John Cairncross'tu. Bunlardan Blunt bir eşcinseldi ve kendisi gibi eşcinsel olan Guy Burgess'ı İngiliz gizli servisine aldırması. Rus casus yöneticisi Yuri Modin'in koordine ettiği "Beşli Zincir", uzun yıllar boyunca İngiliz gizli servislerini uyutarak KGB'ye önemli bilgi ve belgeler aktardılar.

O dönemlerde çok güçlü ve etkili bir gizli servis olarak nitelenen İngiliz Gizli Servisi'nin aslında sızmalara açık bir gizli servis olduğu sonraki yıllarda uzman yazarlar tarafından dile getirildi. Bu yazarlardan biri Jeffrey T. Richelson'du. Richelson, *A Century of Spies (Bir Casuslar Yüzyılı)* adlı eserinde Büyük Britanya istihbarat servislerinin sızmalara karşı güçlü bir örgüt olarak bilinmesine rağmen gerçeğin bundan farklı olduğunu yazıyor. Richelson'a göre, İngilizlerin Londra'daki istihbarat yöneticileri ve Berlin, St. Petersburg gibi bölgelerde faaliyet gösteren ajanları sanıldığı kadar güçlü yapıda olmayan, hassas kişilerdi.⁷ Bu durum onları "iki taraflı çalışmaya" itebilecek faktörlerin başında geliyordu.

Emniyet Öne Çıkıyor

Organize suç örgütleri ya da devlet içindeki gizli yapıların ortaya çıkarılması için verilen savaşın hızlanması ya da yavaşlamasında MİT'le Emniyet içindeki ve her iki kurum arasındaki dengelerin değişmesinin büyük rolü bulunuyor. Buradan hareketle bazı grupların deşifre ve tasfiye edilmesinde, hatta giderek "temizlik" adı altında yürütülen operasyonların anlam kazanmasında istihbarat savaşlarının önemi olduğunu söylemek mümkün.

Sadettin Tantan'ın, bu konjonktürde bir güç merkezi, daha doğrusu güç merkezinin pratisyeni olduğu öne sürülüyordu. Pek çok gözlemciye göre Tantan, daha güçlü bir irade tarafından hayata geçirilmeye çalışılan projelerin etkin ismiydi. Ancak sonunda geldiği noktanın kendi gücünü aştığını gördü. Tantan'ın daha başlangıçta "temizlik operasyonlarıyla" bir yarışa girdiği belirtiliyordu. Tantan'ın bu yarışta üstünlük sağlayabilmek için Emniyet'in gücünü

6. Ernest Wolkman, *Casuslar*, Sabah Kitapları, Nisan 1996, İstanbul, s.8.

7. Jeffrey Richelson'un *A Century of Spies* adlı kitabındaki bu ifadeler internetteki İngilizce kaynaklardan alınmıştır.

artırmak ve onu daha bağımsız, daha etkin bir oluşum haline getirmek istediği göze çarpıyordu. Fakat gerçekte Emniyet'in güç kazanma dönemi, bazı iç dinamikler ve dış faktörlerin etkisiyle Tantan'dan önce başlamıştı. Tantan, zaten güçlenmekte olan Emniyet'e daha büyük –ve deyim yerindeyse gücünü aşan– bir misyon yüklemeye çalıştı.

Neydi bu misyon? Yasal ekonominin içine sızmış ve neredeyse yasallaşmış olan yeraltı ekonomisinin kaynaklarını kurutma misyonu mu? Siyasi ve bürokratik yapının göbeğine oturmuş –yanlış olduğunu inanılan sistemin– değişimi misyonu mu? Yoksa istihbari anlamda güçlenerek "Bilginin gerçek anlamda iktidarla eşdeğer" anlama geldiği yeryüzünde Türkiye'ye daha etkin bir rol yüklemek misyonu mu? Belki hepsi birden.

Peki Tantan ve ardında var olduğu ileri sürülen irade bunu nasıl yapmayı planlıyordu? Emniyet'in yakın geçmişteki, günümüzdeki ve gelecekteki rolü bu sorunun cevabını bulabilmek için büyük önem taşıyor.

Sadettin Tantan, özellikle Susurluk kazasından sonra yasadışı örgütlenmelerin deşifre ve tasfiye edilmesinde MİT'le Emniyet içindeki grupların çatışmasının yanı sıra, Emniyet'in 1990'lardan itibaren alışılmışın dışında bir şekilde güçlenmesinin etkili olduğunu biliyordu. Tantan, kendisinden önceki dönemde yaşanan bu gelişmeleri yakından takip etmiş ve eski teşkilatının son zamanlarda ne ölçüde güç kazandığını görmüştü. Aslında Susurluk öncesinde Emniyet'te yaşanan gelişmeler hem Susurluk'ta ortaya çıkan yapının güçlenmesine, hem de bu yapının deşifre edilmesine olanak sağlamıştı. Emniyet'in üst yapıda güçlenmesi yurtdışında Abdullah Öcalan operasyonuna uzanan sürecin kilometre taşlarını döşerken, Emniyet İstihbarat biriminin teknolojik atılımı hem Susurluk örgütü, hem de organize suç çetelerine ilişkin detaylı bilgilerin edinilmesini sağladı, bilgi de bazı isimler ve gruplara güç ve iktidar sundu.

Emniyet'in üst yapısındaki değişim siyasi iradenin desteğinin yanı sıra bürokratik etkenlerle hızlanmıştı. Emniyet Genel Müdürlüğü'ne Mehmet Ağar'ın getirilmesi, Emniyet'in ulusal ve hatta uluslararası güvenlik politikalarında daha belirleyici bir rol oynamasına yol açtı. Dönemin Başbakanı Tansu Çiller, klasik bir siyasi taktikle kilit noktalara birbiriyle yıllardır anlaşılamayan iki ismi

Mehmet Ağar ve Mehmet Eymür'ü getirdi. Çiller bu yolla, iki isimden birinin olağanüstü güç elde etmesine ve böylelikle yabancı olduğu güvenlik bürokrasisi eliyle siyasi gücünün elinden alınmasına engel olmaya çalışmıştı.

Çiller'in etkin göreve getirdiği isimlerden biri olan Mehmet Eymür, bu değerlendirmeyi direkt doğrulaması da, "Çiller'in Ağar'ı kullanmayı düşündüğünü, ancak daha sonra Ağar'ın pratik zekâsına yenik düştüğünü" kabul ediyordu.

Mehmet Ağar'ın Emniyet Genel Müdürlüğü'ne getirilmesinden sonra üst yapının tasarruflarıyla sağlanan etkinlik, yurtdışında operasyon düzenleme girişimlerine kadar varacaktı. Mesela MİT'te Mehmet Eymür grubu tarafından planlanan Öcalan suikastinin benzeri Emniyet birimlerince de denenecekti. İlginç olan, Emniyetçe düzenlenecek Öcalan operasyonunun teknik altyapısını ve stratejisini Susurluk kazasından sonra Ağar ekibinin faaliyetlerini deşifre eden isimlerden biri olan Hanefi Avcı'nın hazırlamış olmasıydı.

Avcı, pek çok yönüyle Susurluk kazasından önce de Emniyet içinde ve giderek tüm güvenlik bürokrasisinde önem taşıyan bir isimdi. Organize suç örgütlerinin ve devlet içindeki grupların çalışma esaslarını Diyarbakır'da ve İstanbul'da görev yaptığı dönemlerden biliyordu. Ayrıca teknolojik istihbarata ilişkin bilgisi, Emniyet istihbarat birimindeki teknik altyapının güçlendirilmesine ve telefon dinleme yöntemiyle pek çok önemli bilginin Emniyet tarafından edinilmesine olanak sağladı.

Avcı, Emniyet İstihbarat Daire Başkanlığı için adı geçerken Daire Başkan Yardımcılığı'na getirilmişti ve değişik dönemlerde üstünde görev yapan isimleri bilgisiyle etkilemeyi başarmıştı. Bu isimlerden ilki dönemin İstihbarat Daire Başkanı Emin Arslan'dı. Susurluk kazasından önce Yeşil kod adlı Mahmut Yıldırım'ın ordu-dan alınan bir miktar patlayıcıyı kullanacağı bilgisini edinen Avcı, Daire Başkanı Emin Arslan'ı uyardı, Arslan da bu patlayıcının bulunması için harekete geçti. Bunu haber alan Mehmet Eymür, Emin Arslan'ı Yenimahalle'deki MİT karargâhına çağırdı. Arslan uyarıları dikkate alarak Eymür'le yaptığı görüşmeyi teybe de kaydetti.

Özellikle Emniyet'in istihbarat faaliyetleri açısından güçlenmesinde büyük etkisi olan Hanefi Avcı'nın Sadettin Tantan döneminde

etkin göreve getirilmesi düşünülmedi. Çünkü Avcı, Tantan'a göre Susurluk sürecinde "fazla konuştuğu için" yıpranmış bir isimdi. Belki Tantan, Avcı ile ilgili yapılacak bir tasarrufun özellikle siyasi arenada fazlaca göze batacağını ve planlarını olumsuz etkileyeceğini düşünmüştü.

Tantan, isimler üzerinden strateji belirlemese de, 1990'lı yılların başından itibaren teknolojik altyapı ve uygulama açısından güçlenen Emniyet'i daha da etkinleştirmek ve iç istihbaratı İçişleri bünyesinde toplamak istiyordu.

Bu yeni stratejiyi uygulamak isteyen Tantan, "iç istihbaratın tek elde toplanması" yönünde, çoklarına aykırı gelecek bir fikri ortaya atan ilk İçişleri Bakanı oldu. Refahiyol hükümetinde Mehmet Ağar'ın İçişleri Bakanlığı'na getirildiği dönemde bile böyle bir öneri ortaya atılmamıştı. Halbuki Ağar, Emniyet Genel Müdürlüğü'ndeki icraatlarıyla teşkilatın dış operasyonlara yönlendirilmesini sağlayacak kadar MİT'in karşısında bir güç oluşturmuştu. Ancak siyasi dengeler, Ağar döneminde bile konunun gündeme getirilmesine engel olmuştu.

Tantan, İçişleri Bakanlığı'na geldikten bir süre sonra yeni konseptin gerektirdiği çetelerle savaşta ve daha çok da terörle mücadelede yaşanan birkaç somut olay üzerine istihbaratın İçişleri bünyesinde toplanması gerektiğini söyledi. İstanbul'da polis otolarına yönelik silahlı saldırılar yoğunlaşınca Tantan, "İstihbaratın tek elde toplanması gerektiğini söylemiştik," mealinde açıklamalar yapmaktan da geri durmadı. Bu tür açıklamalar ister istemez, "Devletin ana istihbarat kurumu hassas durumlarda edindiği bilgileri İçişleri'nden saklıyor mu?" sorusunu da beraberinde getirdi.

Aslında İçişleri Bakanı'nın yaptığı, bu konuda kamuoyu oluşturmaya çalışmaktı. Tantan, MİT'in Basın Bürosu'nun açıldığı günlerde düzenlediği bir basın toplantısında yöneltilen sorular üzerine şöyle diyordu: "Hizbullah, Uğur Mumcu, Bahriye Üçok, Muammer Aksoy ve Ahmet Taner Kışlalı suikastleriyle ilgili çalışmalar tamamen Emniyet içinde gerçekleştirilmiştir. 20 binin üzerinde personeli bulunan Emniyet İstihbarat Dairesi artık nitelik açısından ve teknolojik açıdan iç istihbaratı yürütecek güçtedir."

İstihbarat toplamakla yükümlü ana kurum olan MİT, genel hükümlerle dolu esnek mevzuatı ve daha gizli yapısı nedeniyle iç ve dış istihbaratın merkezi konumundaydı. Tantan ise istihbaratta ABD ve İngiliz modelini örnek alıyor ve Türkiye'ye Amerikan FBI'ı ya da İngiliz MI5'ına benzer yeni bir örgüt kazandırmak istiyordu. Aslında bunu gerçekleştirmek, Türkiye gerçeğinde yakın vadede pek zor görünüyordu. Ama Tantan, bu konuda o kadar ciddi bir program yapmıştı ki iç istihbaratın İçişleri Bakanlığı bünyesinde toplanması durumunda oluşturulacak yeni istihbarat teşkilatının başına getirmeyi düşündüğü ismi bile belirlemişti. Bu kişi, Tantan'ın İçişleri Bakanlığı'ndan alınmasından sonra görevinden ayrılan İstanbul eski Emniyet Müdürü Kâzım Abanoz'du.¹

Mevzuat, Emniyet'e yurtdışında istihbarat toplama ve operasyon yapma yetkisi vermezken, yurtiçinde de sınırlı bir çalışma alanı açıyordu. MİT ise istihbaratın toplandığı merkez konumundaydı ve İçişleri kendi imkânlarının yetmediği hallerde ana istihbarat teşkilatından bilgi talep etmek durumundaydı.

Tantan, bu durumdan hem teknik, hem de siyasi nedenlerle rahatsızdı. Tantan, şeffaf çalışma koşullarıyla istihbarat için pek uygun bir yapısı olmasa da Emniyet'in iç istihbarat toplama ve değerlendirme işlevini yerine getirebileceğine inanıyordu.

Peki Tantan'ın bu yaklaşımına MİT'in bakışı nasıldı? Resmi açıklamalar, "İstihbaratta ayrışmanın faydalı olacağı" şeklinde olsa da MİT'in "içteki gücünden" vazgeçmeye pek niyeti yoktu.

Hürriyet gazetesi yazarı Sedat Ergin, MİT Müsteşarı Şenkal Atasagun'un, teşkilatının iç istihbaratı Emniyet Genel Müdürlüğü'ne bırakarak, doğrudan dış istihbarata yönelme arzusunda olduğunu köşesinde yazdı. Atasagun böylesi bir açıklamayı daha önce de yapmıştı, ama gerçekte istihbarat yönetiminin, Türkiye'nin böylesi bir ayrışmaya hazır olmadığını düşündüğü söyleniyordu. Sedat Ergin de Türkiye'nin yeni istihbarat yapılanmasına hazır olmadığını düşünenlerdendi. Ergin şöyle yazıyordu:

"İç ve dış istihbarat faaliyetinin birbirinden ayrıldığı model bugün pek çok Batı ülkesinde uygulanıyor. Örneğin, ABD'de CIA dış

1. Abanoz, bu göreve Emniyet Genel Müdürlüğü İstihbarat Daire Başkanlığı'ndan kaydırılmıştı.

istihbarata yönelirken, iç istihbarat FBI tarafından yürütülüyor. Türkiye'de farklı bir yapı söz konusu. MİT, hem iç hem de dış istihbarata bakıyor. Ayrıca, iç istihbarata Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesindeki İstihbarat Dairesi Başkanlığı da bakıyor. Bir başka deyişle, bir 'ikilik' söz konusu.

"Özellikle Özal döneminde 1985 yılında 'Polis Vazife ve Selahiyetleri Kanunu'nda yapılan değişikliğin ardından Emniyet'in iç istihbarattaki ağırlığı giderek artmaya başladı. Bu değişikliklerle getirilen 'Polis, devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, Anayasa düzenine ve genel güvenliğine dair bulunur' hükmü, MİT'in görev talimatıyla büyük ölçüde çakışıyor.

"Özal döneminde başlayan Emniyet istihbaratını güçlendirme politikası, Tansu Çiller'in başbakanlığa gelmesiyle birlikte büyük bir ivme kazandı. Çiller'in iktidara geldiğinde en önemli projelerinden biri, iç istihbaratı MİT'ten alarak Emniyet'e vermektir. Buna siyasi gücü yetmedi. DYP lideri, bunun üzerine Mehmet Ağar'ın Emniyet Genel Müdürlüğü döneminde Emniyet istihbaratını güçlendirme arayışına yöneldi, bu birimin teknik alanda kendisini yenileyebilmesi için yüklü kaynaklar tahsis etti.

"Gel gelelim, Emniyet istihbaratının güçlenmesi zamanla MİT ile bu birim arasında çekişmeye ve kargaşaya yol açtı. Bu arada, Refahyol döneminde Emniyet'in, darbe olasılığını öğrenmek için ordunun içine ajanlar sokması devletin tepesinde krizlere yol açtı. Birden fazla kurumun aynı tehdit alanlarına birlikte yönelmeleri tedahüle (duplikasyon) yol açmıyor mu? Kimin neden sorumlu olacağı, ilgi alanlarının sınırlarının nasıl çizileceği ister istemez sorun yaratıyor. Ancak böyle de olsa, istihbaratın bütünüyle Emniyet'e bırakılması önerisinin bir dizi sakıncalar taşıdığı da teslim edilmelidir. Bunların başında, Emniyet istihbaratının siyasi etkilere MİT'e kıyasla çok daha fazla açık olması geliyor.

"Sadettin Tantan'ın Emniyet örgütüne yerleştirdiği katı ilkelerin bundan sonraki İçişleri Bakanları tarafından da aynı titizlikle gözetileceğinin güvencesini kim verebilir? Siyasi etkiler, bu teşkilatın yapacağı istihbarat analizlerinin 'müşteri' konumundaki siyasal iktidarın siparişlerine, dünya görüşüne göre şekillenmesine yol açmayacak mıdır?

"Ve nihayet Emniyet istihbaratının, elindeki teknik imkânları kullanırken ne ölçüde disiplinli davranacağı sorusu, yargıya intikal

etmiş Emniyet kaynaklı Telekulak skandalları dikkate alındığında başlı başına bir hassasiyet konusudur.

"Buna ek olarak, bölücülük ve irtica gibi tehditlerin iç ve dış boyutlarını birbirinden ayırmanın güçlüğü de ortadadır. Sonuçta, bu tartışmanın Türkiye için erken olduğu söylenebilir."²

Tantan ise, bu tartışmalar sürerken *Zaman* gazetesi yazarı Faruk Mercan'ın, "MİT'in iç istihbarat ile ilgili yetkilerini mi istiyorsunuz?" sorusuna şu yanıtı verecekti: "Zaten Emniyet'in iç istihbaratı nitelik olarak çok gelişmiş vaziyette. Hangi kurum olursa olsun, bütün kurumlar ne kadar güçlü olursa işimiz o kadar kolaylaşır. Kurumlar, teknolojik olarak, nitelik olarak ne kadar güçlü olursa güvenlik ortamının sağlanması o kadar kolaylaşır."³

MİT Sıcak Bakmıyor

Tantan'ın, MİT'in iç istihbarat yetkilerini almak istemesinin uzun vadeli planların yanı sıra siyasi bir nedeni de vardı. Bu da, MİT Müsteşarı'nın ANAP Lideri Mesut Yılmaz'a yakın olduğu yönündeki iddialardı. Bu iddiaların ortaya atılmasının nedeni Atasagun'un Mesut Yılmaz'ın Başbakanlığı döneminde Müsteşarlığa getirilmiş olmasıydı.

İçişleri Bakanı Tantan'ın son dönemlerde partisinin genel başkanı Yılmaz'la olan sorunları artık iyice su yüzüne çıkmaya başlamıştı. Tantan, bazı siyasi nedenlerle MİT'ten İçişleri'ne bilgi akmadığını öne sürüyor ve iç istihbaratı kendi bakanlığı bünyesinde toplamak istiyordu. İçişleri cephesi böyle düşünürken, MİT'in bakış açısı farklıydı. MİT, Emniyet'in teknik altyapısının ve mevzuatının bu düzenlemeye uygun olmadığı kanısındaydı. Bir istihbarat görevlisi bu konuda şöyle konuşuyor:

"Türkiye'nin buna hazır olduğunu düşünmüyorum. Emniyet siyasi irade tarafından yönlendirilmesi kolay olan bir kurum. Çünkü açık çalışıyor. Bizde ise durum farklıdır. Çoğu siyasetçi MİT'in nasıl çalıştığını bilmez. Bazen bir operasyon için bile yönetmelik değişikliği yapılır. Müsteşar Başbakan'a götürür, Başbakan sual etmeden imzalar. Direnç gösterse bile bu tür dirençlerle iç yapıyı çözmesi mümkün değildir. Başbakanlar Müsteşarlığa kendilerini

yakın bir ismi atayabilirler. Ancak bu yine Başbakan'ın teşkilata nüfuz ettiği anlamına gelmez. Çünkü bizim mevzuatımız ve bu doğrultuda gerçekleştirilen uygulamalar siyasi sızmayı önler nite-liktedir."

İstihbaratçı, yaklaşımını MİT'in siyasi dalgalanmalardan pek etkilenmediği fikri üzerinde temellendiriyor. Ama önümüzdeki dönemde MİT'te yaşanması beklenen gelişmeler, teşkilatın siyasi ve bürokratik dengelerden etkilendiğini gösteriyor. Çünkü daha şimdiden MİT Müsteşarlığı'na Şenkal Atasagun'dan sonra getirilmesi düşünülen isimler etrafındaki tartışmalar başladı. Atasagun'dan sonra MİT içinden müsteşarlığa getirilmesi muhtemel iki isimden bahsediliyor. Bunlardan biri deneyimli bir isim olan Cevat Öney, diğeri ise "3 E" olarak bilinen ve birbirlerinden bağımsız olarak parlayan üç isimden biri olan Emre Taner. (Diğer iki isim ise Er- tuğrul Güven ve Mehmet Eymür'dü.) Ancak teşkilat dışından aday- ların da öne çıkabileceği ve müsteşarlığa, hükümetin yoğun iste- ğiyle dışarıdan –üzerinde uzlaşılın– bir ismin getirilebileceği öne sürülüyor.

Bir İçişleri Bakanlığı görevlisi ise, yukarıda görüşlerini aktardığımız istihbaratçının MİT'in siyasi dalgalanmalardan etkilenmediği yönündeki yaklaşımını, "MİT'i de Başbakanlık yönlendiriyor. Kürtçe TV konusunda Müsteşar'ın yaptığı açıklamalar en güzel ör- nek," sözleriyle eleştiriyor.

Tantan'ın İçişleri Bakanlığı döneminde yeni çete konseptinin ve terörle mücadelenin daha etkin biçimde yürütülmesi için öngördü- ğü proje hangi pencereden bakılırsa bakılsın uzun soluklu ve zor bir proje olarak değerlendiriliyordu. İçişleri'nin, bu konuda –Emni- yet içindeki spesifik yasaların çıkarılmasında bile problem yaşadığı– ANAP Grubu'yla nasıl fikir uyumu sağlayacağı tartışma konu- suydu. Ayrıca bunun için başka siyasi ve bürokratik desteklere de ihtiyaç olduğu biliniyordu. Nitekim İçişleri'nin, "yolsuzlukla mü- cadele"de kazandığı başarının bir benzerini istihbarat sisteminin köklü değişimi konusunda göstermesi mümkün olmadı. Çünkü, Tantan buna fırsat ve imkân bulamadan İçişleri Bakanlığı'ndan alındı.

MİT yönetiminin benimsemediği "Tantan'ın istihbarat planını" şu anki MİT yönetimiyle kavgalı olan istihbaratçı Mehmet Eymür de benimsemiyor. Bu, MİT'le Emniyet arasındaki yaklaşım tarzı-

nın, görevinden ayrılmış bir istihbaratçı gözüyle bile farklı olduğunu göstermesi bakımından önemli. Eymür, kendisine yönelttiğimiz, "İç ve dış istihbaratın ayrıştırıldığı ABD ve İngiliz modeli Türkiye'de uygulanamaz mı?" sorusuna şu yanıtı vermişti:

"Bunu doğru bulmuyorum. Bence polis Türkiye'de bu işi müstakil olarak yapabilecek seviyede değil. Hem ne kadar çok birbirini denetleyen teşkilat olursa o kadar iyi olur. Bugün bir şeyler ortaya çıktıysa MİT'in çalışmalarının çok rolü vardır. Susurluk sürecinde de İçişleri Bakanı vardı. Şimdiki bakan gibi işleyişi şöyle düzenleyelim dedi mi? Demek ki Türkiye'de işler müesseselerle değil, kişilerle yapılıyor hâlâ. Tenzih ederim, tamamen bir teşkilatı karşıma alıyorum demek değildir bu. Ama Emniyet'in halka açık çalışmasından ötürü yapısal birtakım sorunlar var. MİT'in Türkiye'de istihbarat topluyor olmasının İçişleri Bakanlığı'nı rahatsız edecek bir yönünün olmaması lazım. İyi bir koordinasyon olsa bu hiçbir şekilde mevzu bahis bile olmaz. ABD'de de güvenlikte kısmi sürtüşmeler oluyor. Ama milli konularda son derece etkili bir şekilde bir araya gelebiliyorlar. Amerika'da istihbarat çarkı çok büyük bir çark. Herkes CIA'i bilir ama CIA'in dışında bir sürü faaliyet gösteren birimler var. Son yıllarda FBI biraz dışarıya açıldı. Burada denetimsiz hiçbir müessese yok hemen hemen. Tamamen uygulanan sistemler ülkesidir ABD. Türkiye'de de sistem var. İstihbaratın merkezi MİT'tir. Ama uygulanmıyor ki... Güneydoğu'da PKK'lı yakalanıyor, sorgulanıyor. Ben o sorguyu elde edebilmek için özel çaba sarfediyorum. Terörle mücadele nedir? İlmi çalışmadır. Yoksa sivrisinek avlar gibi adam öldürmek değildir."⁴

Tantan'ın Planı

Sadettin Tantan, bütün karşı görüşlere rağmen yeni bir iç istihbarat teşkilatı kurulmasında ya da istihbaratın kendi bakanlığının denetimine verilmesinde ısrar ediyordu. 1927'den 1965'e kadar MAH, bu tarihten sonra da MİT adıyla faaliyet gösteren tek hakim istihbarat servisinin iç istihbarattaki yetkilerinin tümüyle edinilmek istenmesinde ne gibi bir maksat olabilirdi? Bu Türkiye'nin bütün bir istihbarat geleneğine örtülü bir tepki miydi, yoksa daha güncel koşulla-

rın ortaya çıkardığı bir talep miydi?

Tantan'ın talebinin nedenlerini ve giderek yerinde olup olmadığını anlamak için yakın geçmişe doğru kısa bir zaman yolculuğunda fayda var:

22 Eylül 2000: Sadettin Tantan, MİT'in dış istihbarata yönelmesi yönündeki fikrini ilk olarak Gürcistan ziyareti sırasında ortaya attı. Tantan, gazetecilerin sorularını yanıtlarken biraz da bilinçli bir tercihle sözü istihbarat örgütlerinin yapısına ve Türkiye'deki istihbarat dengelerine getirdi. Tantan şöyle diyordu:

"Milli İstihbarat Teşkilatı, dış istihbarat örgütü olarak yeniden örgütlenmelidir. 21. yüzyıl istihbarat örgütlerinin savaşına sahne olacaktır. Yabancı istihbarat örgütleri, çıkar sahası olarak gördüğü ülkelerin insanlarını kullanarak birtakım olumsuzluklar yaratacaktır. Bu yüzden MİT'in dış istihbarat teşkilatı olarak yeniden örgütlenmesi ve nitelikli olarak geliştirilmesi gerekmektedir. İç istihbaratta yeniden bir yapılanmaya gidilmelidir. Bunun kaçınılmaz olduğu düşüncesindeyim."⁵

29 Eylül 2000: Tantan, Cumhurbaşkanlığı'nın kaymakam kararnamesi ile ilgili olarak İçişleri Bakanlığı'nı atlayıp MİT'le temasa geçtiğini söyledi. Tantan'ın konuyla ilgili açıklamaları *Hürriyet* gazetesini yazarı Muharrem Sarıkaya'nın köşesinde yer aldı. Sarıkaya, Tantan'ın "yakın çevresine", "Bizimle hiç temas etmiyorlar. MİT ile çalışıyor," diye yakındığını yazdı. Sarıkaya yazısında şu ifadelere yer verdi:

"Tantan, geçen hafta gittiği Gürcistan'da kararnameye atıfta bulunarak, 'Devletin başka arşivi mi var? Kaymakamların dosyaları İçişleri Bakanlığı'nda, kararnamede takıldıkları bir yer varsa bize sormaları lazım' demişti. Tantan, bu açıklamasının hemen ardından Milli İstihbarat Teşkilatı'nın (MİT) 'İç istihbaratı bırakıp, dış istihbarata yönelmesi gerektiğinin' altını çizmişti. Tantan, bu sözlerle yetinirken, yakın çevresine tepkisini açık bir şekilde dile getirdi. Tantan, 'Cumhurbaşkanı 320 kaymakam hakkında tek tek MİT'e araştırma yaptırıyormuş. Bu bize güvensizlik değil mi? Bu konularla ilgili devletin başka arşivi mi var? Neden bizden bilgi almak

yerine dış istihbaratla ilgili olması gereken MİT'e yöneliyorlar' dedi."⁶

2 Ekim 2000: MİT'in Basın Müşavirliği bürosu açıldı. Açılış nedeniyle gerçekleştirilen "MİT'i keşif" toplantısına yüzün üzerinde gazeteci katıldı.

Aslında MİT'te basındaki gelişmeleri yakından takip eden bir birim vardı. Hatta bu birimde görev alanlar arasında medya dünyasının yakından tanıdığı "eski gazeteciler de" bulunuyordu. Birim, basındaki haber ve yorumları dokümanite ediyordu.

Bu kitabın yazarı, Nisan 1998'de bir MİT görevlisiyle MİT'te basındaki gelişmeleri takip eden birim ve o günlerde medya kulislerinde adı MİT'çiye çıkan "eski bir gazeteci" ile ilgili iddialar hakkında konuştu. MİT görevlisiyle aramızda şu diyalog geçti:

– MİT'teki basın bürosunda eski bir gazetecinin görev aldığı söyleniyor. Bu doğru mu?

– MİT'te bir basın bürosu olduğunu nereden çıkarıyorsunuz?

– Belki kamuoyuna tanıtılmış bir basın bürosu yok. Ama sırf basın üzerine çalışan birim olduğu ve adını söylediğim gazetecinin bu birimde görev aldığı söyleniyor.

– Hayır öyle bir birim yok. Ama adını söylediğiniz eski gazetecinin MİT'te görev aldığını ben de duydum.

– Peki bu gazeteci hangi birimde görev yapıyor?

– Onu ben de bilmiyorum. Bilsem de söylemem.

"Siyah" kod adlı gazeteciyle ilgili tartışmaların ardından benim iki yıl önce MİT görevlisine sorduğum "eski gazetecinin" MİT'te Psikolojik İstihbarat Dairesi'nde görev aldığı iddiaları ortaya atıldı. Ve bu gazeteci "Siyah" kod adlı gazeteciden sonra adı açıklanan ikinci MİT'çi gazeteci olarak anıldı.

Bundan bir süre sonra da MİT'te resmi bir Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği açıldı ve bu birimin başına da Cem Koca adlı bir MİT görevlisi getirildi. MİT'in istihbarat biliminin öngördüğü sınırlar dahilinde kamuoyuna açılması düşüncesiyle atılan bu yeni adım pek şaşırtıcı bulunmadı. Güvenlik bürokrasisindeki gelişmeleri yakından takip edenlere göre MİT, böyle bir sürece Tansu Çiller'in başbakanlığı döneminde Müsteşarlığa –Körfez Krizi'ni ilk haber

alan büyükelçi olarak ün yapan– Dışışleri kökenli Sönmez Köksal'ı getirerek sivilleşme için ilk adımı atmıştı.

Çünkü daha önceki dönemlerde Türk gizli servisinin şefleri hep asker kökenli isimlerden seçilmişti. Bu isimlerden sonuncusu Teoman Koman'dı. Mesut Yılmaz'ın Şubat 1998'de Başbakanlığı döneminde Müsteşarlığa yine teşkilat içinden sivil bir isim olan Şenkal Atasagun'u atamasıyla sivilleşme eğilimi geçerliliğini korudu.

4 Ekim 2000: *Star* Gazetesi yazarı Saygı Öztürk MİT'teki basın bürosunun açıldığı günlerde "İçişleri Bakanlığı ve MİT'in penceresinden bakış" başlığıyla ilginç bir yazı yazdı. Bu yazı, "iç istihbaratın İçişleri bünyesinde toplanmasına yönelik tartışmaları" da aydınlatacak nitelikteydi. Öztürk yazısında şöyle diyordu:

"İçişleri Bakanı Sadettin Tantan'ın gündeme getirdiği 'MİT iç istihbaratı bırakıp tamamen dış istihbarata yönelsin' önerisi, 'kaymakamlarla ilgili araştırmanın niçin MİT tarafından yapıldığı' sorusu, 'iç tehdit' sıralaması, irticai örgütlere yönelik operasyonlar önceki gün MİT Müsteşarı Şenkal Atasagun'a sorulanlar arasındaydı. Atasagun, kanunla kendilerine verilmiş görevleri yerine getirmeye çaba gösterdiklerini belirtmiş, başka kuruluşlar yetersiz kaldığı için iç istihbaratın da yaklaşık 30 yıl önce MİT'e verildiğini hatırlatmıştı.

"İçişleri Bakanlığı Basın Müşavirliği'nden Tantan'ın basın toplantısı düzenleyeceği haberi gazete ve televizyonların bürolarına bildirildi. Tantan bugüne kadar hiçbir konuda özel olarak basın toplantısı düzenlememişti. Sadece Hizbullah örgütünün vahşetinin sergilendiği brifingi gazetecilerin temsilci ve yazarlarına göstermek için toplantı düzenlemiş, buna da kameralar alınmamıştı. Tantan'ın aniden basın toplantısı düzenlemesinin altında başka nedenler olsa gerek. Nitekim basın toplantısının konusu, Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından üç gün önce bir basın bülteniyle duyurulan 'Malatyalılar Grubu'na yönelik operasyonmuş. Yazılı olarak daha önce açıklaması yapılan bir konuda Tantan'ın açıklama yapmak üzere gazetecileri davet etmesi şaşırtıcıydı. Genel Müdür Turan Genç, İstihbarat Dairesi Başkanı Muzaffer Erkan, Terör Dairesi Başkanı Süleyman Ekizer'i de yanına oturtup soruları cevaplandırdı.

"Bir gün önce MİT Müsteşarı Şenkal Atasagun'a yöneltilen so-

ular bu kez Tantan'a soruldu. Tantan, iç istihbarat görevinin MİT'ten alınıp tamamen Emniyet'e bağlanmasını istiyor. 20 binin üzerinde personeli bulunan İstihbarat Dairesi Başkanlığı'nın nitelik ve teknoloji açısından önemli aşamalar kaydettiğini vurguluyor, 'Hizbullah Operasyonu da, Uğur Mumcu, Bahriye Üçok, Muammer Aksoy, Ahmet Taner Kışlalı suikastlarının aydınlatılması da tamamen Emniyet'in çalışmasıyla gerçekleştirilmiştir. Son olarak gerçekleştirilen Malatyalılar Grubu'na yönelik operasyonlarda MİT'in desteği oldu. Emniyet İstihbarat Dairesi'nin ülke genelinde gücü giderek büyümekte ve gelişmektedir' diyor. Atasagun'a sorulan 'Kaymakamlarla ilgili araştırma görevi niçin size verildi?' sorusu bu kez değişik bir biçimde Tantan'a yöneltildi. Kaymakamlarla ilgili araştırmayı yapamadıkları için mi bu görev Cumhurbaşkanı tarafından kendilerine verilmemişti. Tantan, 'Kendi personelimizi A'dan Z'ye bilecek, takip edecek güçteyiz' karşılığını veriyor.

"İç tehdit sıralaması' sorulduğunda Atasagun, 'İrtica, Kürtçülük ve solculuk'u sıraladı ve hepsine aynı ölçüde önem verdiklerini vurguladı. Bu kez aynı sorunun muhatabı İçişleri Bakanı Sadettin Tantan oldu. Bakan ne 'İrtica', ne 'Kürtçülük', ne de 'solculuk' dedi. Tantan'a göre 'yolsuzluk ekonomisi' en büyük tehdit, yolsuzluğun inanç ve zihin fakirliğine yol açtığını belirten İçişleri Bakanı, halk bu tuzaktan kurtulmadığı müddetçe terör örgütlerinin hep varolacağına işaret etti. Bakan, diğer tehditlerin sıralanabilmesi için çok iyi bir araştırma yapılması gerektiğini vurguladı, böyle bir araştırmayı daha önce başlattıklarını anlattı.

"MİT Müsteşarı, terör örgütlerinin beyin takımının 'tarumar edildiğini' kaydetti, bunların yeniden toparlanmak için çaba göstereceğine dikkat çekti. Tantan, terör örgütlerinin ekonomik gücünü yıkmadan terör örgütlerinin bitirilemeyeceğini söyledi. Örgütlerin para kaynaklarından birisi haline gelen vakıf ve derneklerin çok yönlü incelemeye alındığını, bunun için mülkiye, vakıflar ve polis müfettişlerinin ortak çalışma yürüttüğünü anlatan Tantan, 'İrtica ile mücadele İslam'la mücadele değildir' diyerek bazı kesimler tarafından sıkça istismar edilen bir konuya açıklık getirdi.

"Hırsız, soyguncusu, uçkağıtçısı Türkiye'de el üstünde tutuluyor. Tantan'ın dediği gibi bunlar 'saygın kişi' olarak görülüyor. Bakan, vatandaşın kendisini soyan kişileri 'saygın görme hastalığı'ndan mutlaka kurtulması gerektiğini üstüne basa basa söylüyor.

Güvenlik güçlerinin ülkemizi örgütlerin rahatça hareket edemediği bir ortama getirebilmek için çaba gösterdiğini kaydeden Tantan, yolsuzluklarla mücadele konusunda kişi ve kurumların üzerine düşeni yapması gerektiğini hatırlatıyor.

"İçişleri Bakanı ilk kez düzenlediği basın toplantısında hemen herkese mesajlar verdi. Bunlar yerine ulaştı mı bilinmez ama İçişleri Bakanlığı ile MİT'in penceresinden bakıldığında Türkiye farklı görünüyor."⁷

Devlet Erkânı İstihbaratı Tartıştı mı?

Sadettin Tantan'ın MİT'in iç istihbarattaki yetkilerine talip olması, yolsuzluk ve terör operasyonlarını daha etkili yürütmek ve Emniyet'in siyasi yelpazeye karşı gücünü artırmak isteğinden besleniyordu.

Hemen her fırsatta Emniyet'in siyasi irade tarafından yönlendirildiğini, hem de yanlış yönlendirildiğini anımsatan Tantan, kurumun daha özerk, etkin ve güçlü olmasını istiyordu. Geçmişte asker kökenli müsteşarlar sayesinde MİT'i rahatlıkla kontrol edebilen ancak günümüzde "MİT'teki sivilleşme eğilimi" ve müsteşarların teşkilat içinden çıkması nedeniyle bu kuruma eskisi gibi nüfuz edemeyen ordunun da Emniyet'in güçlenmesini istediği söylenebilir. Acaba Tantan, önerisinde ısrar ederken Genelkurmay'ın komuta kademesinden manevi bir destek görmüş müydü? Ya da bundan daha çok cevaplanması gereken bir soru olarak, Türkiye'nin iç ve dış güvenliğinden sorumlu istihbarat birimlerinin sorumluları –yani Genelkurmay, MİT ve İçişleri yetkileri– basındaki tartışmalar dışında hiç bir araya gelip bu konuyu konuşmuşlar mıydı? Tantan, kamuoyu oluşturmak amacıyla basının önünde sık sık tekrarladığı bu "gerekliliği" komuta kademesine ve MİT yönetimine açtı mı? Onlardan fikir aldı mı? Eğer aldıysa onların yaklaşımı net olarak neydi?

Eğer sorup da cevap alamadıysa ya da hiç sormadıysa, İçişleri'nin iç istihbaratı alma konusundaki talebinin de rasyonel bir anlamı kalmıyor. Böylesi önemli bir konuda önerilen fikirlerin Milli Güvenlik Kurulu'nda ya da özel toplantılarda konuşulması, en

azından devlet açısından bir gereklilik olsa gerek.

Böylesi bir görüşmenin olup olmadığı bilinmiyor, ama eğer olsaydı –basın önünde bu konuların açıkça tartışıldığı bir konjonktürde– bu toplantının sonuçları konusunda da herhalde kamuoyuna bazı bilgiler yansıtılırdı. Tantan, yapmak istediğini kamuoyu oluşturarak hayata geçirmeye çalıştı. Ancak zamansızlık ve siyasi dengeler bu isteğin önündeki engeller olarak yakın tarihteki yerini aldı.

İstihbarat tartışmaları sürerken Sadettin Tantan'ın ve giderek Emniyet teşkilatının yolsuzlukla sistemli bir mücadele için ciddi bir siyasi ve sosyal desteğe ihtiyacı vardı. Siyasi desteğin yalnızca, kendisini hasbelkader İçişleri Bakanlığı koltuğuna oturtan ANAP yönetimi ya da Mesut Yılmaz iradesiyle sağlanması mümkün değildi. Ancak hükümetin DSP kanadı Tantan'a önemli ölçüde destek verince bu sorun aşıldı. Sosyal destek ise kendiliğinden oluşuyordu. Çünkü Tantan, –liderlik için siyasi karizmaya sahip olmasa da– çalışkan kişiliği, temiz geçmişiyle kamuoyunun benimsediği bir isimdi.

130

Başlangıçta sorunsuz gibi görünen bu geçici sistem sonra çatırdayacaktı. Her şeyden önce DSP'nin, Tantan'a yolsuzlukla belirli oranda mücadele alanı açtığı ileri sürülüyordu. Yani yolsuzlukla mücadele alanı sınırsız değildi bu iddialara göre.

Tantan'ın yeni yolsuzlukla mücadele konseptinin can damarını oluşturan bazı özel bankalara ve hatta kamu bankalarına elini uzatmasının Başbakan Yardımcısı Hüsamettin Özkan faktöründen ötürü zor olduğu savunuluyordu. Özkan, Tantan'a destek veren bir isimdi ve bu destek daha sonra Tantan'ın, Mesut Yılmaz'dan iyiden iyiye uzaklaşmasına gerekçe olacaktı. Doğrusu Yılmaz da Tantan'ın isminin fazlaca öne çıkmasından rahatsız olmaya başlayacak ve ANAP Grubu'nu İçişleri Bakanı'nı kuşatan bir şekilde büründürecek. Yılmaz-Tantan savaşı böylece artık kontrol edilemez bir hal almıştı.

Yılmaz'ın giderek Tantan'ı istifaya zorlamak için Meclis'teki kozlarını harekete geçirdiği iddiaları ortaya atılmaya başlandı. Sadettin Tantan, Emniyet teşkilatıyla ilgili bir yasanın değerlendirildiği ANAP Grubu'nda yaşanan tatsızlıkla ilgili sorular üzerine basına, "Öyle bir şey yok," diyordu ama yakın çevresine, "O olay da bir şey mi, sürekli istifa baskısı altındayım," diye yakınıyordu.

Tantan'ın yakın kurmaylarından biri ANAP yönetimi ile İçişleri Bakanı arasındaki gizli savaşa ilişkin bize şunları anlattı: "Aslında ANAP, Tantan'ı İçişleri Bakanlığı'na getirdiği için pişman oldu. Bu yüzden bir taraftan parti içinde Emniyet teşkilatında olumlu düzenlemeler sağlayacak yasaların geçmemesi için direnç yaratılırken, bir taraftan da özellikle teşkilatın alt kadrosunda Tantan'ın kendi polisine sahip çıkmadığı iddiası yaygınlaştırılmaya çalışıldı. Bu, bizzat ANAP yönetimi tarafından basın yoluyla yapıldı. Tantan'ın, Emniyet'in üst yönetimiyle hiçbir anlaşmazlığı yok, diğer taraftan teşkilatın alt kadrolarındaki memurları korumama, onların haklarını savunmama gibi bir tercihi de yok. Bakan, bu kadrolar lehine olan yasaları geçirmek için çaba gösteriyor ancak ANAP grubu zorluk çıkarıyor, sonra da 'Tantan size sahip çıkmıyor' fikri yayılmaya çalışılıyor. Bakan bunu söylemez. Ama gerçek bu."

Konsept Değişiyor

1998'den önce genelde adam kaçırma, fidye isteme, çek-senet tahsilatı faaliyetleriyle uğraşan çeteler 1998'den sonra bir yapı değişikliğine uğradılar. Daha doğrusu devletin çetelerle mücadele konusunda yeni bir konsept belirlemesi, kamuoyuna yansıyan ve deşifre edilen çetelerdeki nitelik değişikliğini de gözler önüne serdi. Emniyet'in çete listesinde bir süre sonra silah zoruyla çek-senet tahsilatı yapan yerel gruplardan çok, yurtdışı bağlantılı olarak organize bir şekilde hayali ihracat yapan, uyuşturucu kaçıran ve banka kaynaklarını kullanan gruplar yer almaya başladı. 1998'den önce devletin "çete konsepti" neydi? Ve bu konsept Tantan döneminde nasıl bir değişime uğradı?

Bunu anlamak için devletin eski çete haritasına bakmakta ve geçmiş yılların uyuşturucu operasyonlarından Tantan döneminin Matador operasyonuna uzanan süreci incelemekte fayda var.

Devlet, eski çete haritasını çıkarmak, yani "çek senet tahsilatı yapan ve mafya usulü çalışan" grupları daha kapsamlı bir şekilde raporlaştırmak için Alaattin Çakıcı'nın Fransa'da yakalanmasını ve Türkbank skandalının patlak vermesini beklemişti. 1998'in ikinci yarısında Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı'nca hazırlanan bir raporda çete tanımına uyacak tam 75 gruptan bahsedildi. Raporda Alaattin Çakı-

cı, Erol Evcil ve Yeşil kod adlı Mahmut Yıldırım gibi tanınmış isimler; faaliyet alanları ve nitelikleri ile birlikte çete haritasına dahil edildi. Raporda yer alan çetelerin faaliyetlerinin Tantan döneminde yönelinmiş olan organize suç gruplarının yapısından farklı olduğu göze çarpıyordu.

Yeşil Operasyonu

İçişleri, her ne kadar çete konsepti değişse de eski çete haritasının içinde yer alan bir isme –kamuoyundaki tartışmalardan ötürü– ulaşmaya çalışacaktı. Bu isim Susurluk kazasından beri aranan, ancak bir türlü bulunamayan, dahası yaşayıp yaşamadığı bile tam olarak bilinmeyen Yeşil kod adlı Mahmut Yıldırım'dı.

Tantan, İçişleri Bakanlığı'na gelmeden önce, Susurluk kazasından itibaren Yeşil hakkında basında çıkan yorumları yakından takip etmişti. Böylelikle Yeşil'in ilişkileri konusunda bazı bilgiler edinen ve eksik kalan parçaları da Emniyet'teki eski dostlarına danışarak tamamlamaya çalışan Tantan, İçişleri Bakanlığı'na gelince Yeşil'le ilgili rutin çalışmanın hâlâ yürütülmekte olduğunu gördü. Fakat Yeşil'in akıbeti konusunda son dönemlerde çok farklı tezler ortaya atılıyordu. Kimilerine göre gizlenen ve hâlâ devletin içindeki bir grup tarafından korunan Yeşil, kimilerine göreyse öldürülmüştü. Ancak hangi şık geçerli olursa olsun Tantan'a göre Yeşil operasyonu, yeniden düzenlenerek daha etkili biçimde gerçekleştirilmeliydi.

Bu nedenle dönemin Emniyet Genel Müdürü Turan Genç, Tantan'ın "Şu Yeşil'i bulun," talimatıyla karşılaşınca pek şaşırmadı. Genç'in yanı sıra bütün üst düzey Emniyet yetkilileri, Susurluk kazasından bir ay sonra MİT'le ilişkisi kesilen ve o dönemde kayıplara karışan Yeşil'in yakalanması için zaman zaman keskinleşen araştırmalara girildiğini ve bu girişimlerin sonuçsuz kaldığını biliyorlardı. Ancak bu, yeni operasyon emrinin yerine getirilmesi için bir engel teşkil etmiyordu.

Operasyon, Emniyet istihbarat biriminin Yeşil'le geçmişte irtibatlı olduğu bilinen ve halen onunla bağlantı kurabilecek tüm isimleri takibe almasını sağlamak suretiyle başlayacaktı. İzleneceklerin başında Yeşil'i uzun süre kullanmış olan bir emekli albay geliyordu. Geçmişte JİTEM komutanlığı yapan ve İstanbul'da yaşayan bu

emekli albayın telefonları dinlemeye alındı. Ancak Yeşil'in bu isimle irtibat kurmadığı görüldü.

Daha sonra Mahmut Yıldırım'ın yine bir dönem yurtdışı operasyonlarına birlikte katıldığı Astsubay Duran Fırat izlemeye alındı. Ankara'da benzin istasyonu işletmeciliği yapan Fırat'ın da Yıldırım'la irtibatı saptanmadı.

Tantan, teamül gereği Yeşil'le ilgili operasyonun Terörle Mücadele Daire Başkanlığı'nca yürütülmesini istemişti. Gerçi Terörle Mücadele Dairesi Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele ve İstihbarat Daire Başkanlığı'ndan Yeşil'le ilgili bilgi almıştı, ama yine de operasyonu başarılı bir şekilde yürütememekle itham ediliyordu. "Delilden sanığa" yöntemini benimseyen Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Dairesi'nin Yeşil'le ilgili operasyona katılmaması Emniyet içinde tartışmalara neden oldu.

Bu arada dinleme ve izleme faaliyetleri tüm hızıyla sürerken umutlar da giderek azalıyordu. Çünkü Yeşil'in izine hiçbir yerde rastlanamamıştı. Bu durum, daha önce Yeşil'in yaşadığını düşünen üst düzey Emniyet yetkililerini bile, "onun artık öldüğü" fikrine yöneltti. Ve sonuçta Tantan döneminin Yeşil operasyonu da sonuçsuz kaldı.

Arslan'ın Çete Sınıflaması

Emniyet, "eski çete konseptine" uyan Yeşil'le ilgili çalışma yapmış olsa da "çete tanımının" değiştiği artık gözden kaçmıyordu. Geçmiş dönemlerde olduğu gibi Sadettin Tantan döneminde de organize suçlarla mücadelede adı öne çıkan polis şefi Emin Arslan, Emniyet'in çete konseptinde yaşanan değişimi 25 Nisan 2001'de İstanbul'da yapılan bir toplantıda özetledi. Tantan'ın da katıldığı ve konuşmasında "yolsuzluk operasyonları konusunda askerin desteği"ni anımsattığı bu önemli toplantı basında –özellikle de Aydın Doğan grubunun gazetelerinde ve televizyonlarında– pek yer bulmadı.

Zaman gazetesi yazarı Faruk Mercan, Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanı Emin Arslan'ın çete sınıflamasına köşesinde değindi. Mercan şöyle yazıyordu: "Emniyet Organize Suçlar ve Kaçakçılık Dairesi Başkanı Emin Arslan, 1,5 yıl öncesi-ne kadar organize suç olarak adam öldüren, vuran, kıran, kaçırın

çeteleri gördüklerini, ilk önce bu mafya grupları ile uğraştıklarını belirtti ve şöyle devam etti: 'Ancak daha sonra bunların diğer büyük organizasyonlar karşısında asalak veya tetikçi düzeyinde olduklarını gördük.' Arslan'a göre, mafya gruplarını bu büyük organizasyonlar besledi: 'Sen şu ihaleden, şu teşvikten 7-8 trilyon kazandın, bu paranın 500 milyarını bana vereceksin, demiş. O da bu parayı veriyor.'

"Emin Arslan, dürüst yollardan para kazanan hiçbir işadamlarının mafyacılara kolay kolay bu kadar para vermediğini belirtmekle, Türkiye'de mafyanın yolsuzluk yapanlarca finanse edildiğini ilk defa bu kadar açık belirtmiş oldu. Arslan, 'Mafyacıların, asıl büyük organizasyonların tetikçileri olduğunu gördük' dedikten sonra, büyük organizasyonun dört ayağını şöyle açıkladı: 'İçinde güvenlikçileri var, adliyecisi var, siyasetçisi var, medya mensubu var.'¹

Arslan'ın sözleri, Emniyet'in çete konseptinin Sadettin Tantan döneminde köklü bir değişikliğe uğradığı yönündeki tezimizi doğruluyor. Bu açıklamalar, "Artık, eski çete haritasında yer alan ve adam kaçırmaya ve çek-senet tahsilatı gibi işlerle uğraşanların değil, onları finanse eden bazı iş çevrelerinin peşindeyiz," şeklinde özetlenebilir. Peki ya diğer gruplar? Ve özellikle faaliyetleri hâlâ süren uyuşturucu organizasyonları? Tantan döneminin bu operasyonlar bakımından da fakir olmadığını söylemek mümkün.

Matador'a Uzanan Yol

Türkiye'nin uyuşturucu kaçıran organize gruplarla mücadelesi, Matador Operasyonu bir tarafa, çete konseptinin değişiminden çok öncesine rastlar. Avrupa ülkeleri ve daha çok da ABD'nin, sınırlarından giren uyuşturucuyu yerinde alınan önlemlerle bertaraf etmek için izlediği yeni strateji Türkiye'nin uyuşturucuyla mücadeledeki başarısını da artırdı.

Uyuşturucuyla süren savaşın uluslararası işbirliği eksenli yürüdüğünü gören Türk Narkotikliği 1992 ve 93'te Amerikan Uyuşturucuyla Mücadele İdaresi DEA (Drug Enforcement Administration) ile koordinasyon içinde gerçekleştirilen üç büyük uyuşturucu operasyonunu (Kısmetim-1, Lucky-S ve Sarp Operasyonları) Kısme-

1. *Zaman*, 26 Nisan 2001.

tim-1'deki beklenmeyen sonuca rağmen tamamladı. Bu operasyonlar, yeni bir dönemin başladığına işaret ediyordu.

Her şeyden önce DEA'nın enformatik desteğiyle "kontrollü teslimat" adlı farklı bir uygulama başlatılmıştı. "Kontrollü teslimat" yöntemi, bir ülkede dağıtılacak uyuşturucu maddenin ya da o ülkeden transi geçecek malın, uluslararası ölçekte yetkili makamların bilgi ve denetimi ile nakillerini sağlamak ve malı son dağıtım noktasında ele geçirmek esasına dayanıyordu. Sözgelimi Afganistan'dan beri izlenen uyuşturucu yüklü kamyonlar Türkiye'nin Sarp Sınır Kapısı'nda yakalanmıştı. Uluslararası uyuşturucuyla mücadele kuruluşları operasyonun yapılması için malın, çalışmayı başlatan ülkenin sınırlarına girmesini bekliyordu. Ancak bu yöntemin uygulanması için suç delillerinin başka türlü elde edilme imkânının kalmaması şart koşuluyordu. Çünkü "kontrollü teslimat," izlenen uyuşturucu maddelerin, teslim noktalarında gözden kaçırılması riskini de beraberinde getiriyordu. İstanbul Narkotik Şube eski Müdürü Mestan Şener döneminde uygulanan bu yöntem, daha sonra giderek popülerleşti ve sürekli kullanılmaya başlandı.

Sadettin Tantan döneminde Ankara merkezden yönetilen Matarador Operasyonu ile son dönemlerin en büyük uyuşturucu çetesi Urfi Çetinkaya ve grubu çökertildi. İspanya, Portekiz ve Hollanda polisiyle birlikte yürütülen bu operasyon bizzat İçişleri Bakanı Sadettin Tantan'ın koordinatörlüğünde gerçekleştirildi. Bunun nedeni daha önce İstanbul Narkotik Şube Müdürlüğü'nden uyuşturucu çetesine bilgi sızdırıldığının tespit edilmesi idi. Kamuoyundan gizlenen bu olay, dönemin İstanbul Narkotik Şube Müdürü Tayfur Erdal Ceren'in katıldığı bir operasyon sırasında beklenmeyen gelişmelerin yaşanmasıyla kanıtlandı. Olay şöyle gelişti:

1999'da Urfi Çetinkaya grubunun İstanbul Aksaray'da bir depoya uyuşturucu sevk edeceğini haber alan Narkotik Şube dedektifleri bu deponun yakınına karargâh kurup burayı izlemeye aldı. Şube Müdürü Tayfur Ceren de izleme çalışmasına katıldı. Bu sırada Çetinkaya, adamlarıyla birlikte depoya geldi. Ancak uyuşturucu sevkiyatı yapılmadı. Narkotik Şube polisi Çetinkaya'yı hemen gözaltına aldı. Ancak mahkeme –depoya uyuşturucu sevkiyatı yapılmadığı için yeterli delil elde edilemediği gerekçesiyle– Çetinkaya ve adamlarını serbest bıraktı. Ceren, Narkotik Şube'den bir polisin Çetinkaya Grubu'na, uyuşturucunun Aksaray'a sevk edilmemesi

için bilgi verdiğini tespit edip bu memurun görevinden uzaklaştırılmasını sağladı.

Tantan, bu olaydan haberdar edildi; bunun üzerine 14-21 Ağustos 2000 tarihleri arasında gerçekleştirilen ikinci Çetinkaya operasyonu (Matador) Tayfur Erdal Ceren dışında İstanbul'daki tüm nar-kotik şube görevlilerinden gizlendi. Yapılan ilk operasyonda Çetinkaya'nın sekiz adamı çok sayıda silahla birlikte yakalandı. Daha sonra da Urfi Çetinkaya'nın bulunduğu 20 zanlı gözaltına alındı. Bu kez deliller sağlam olduğu için toplam 21 kişi tutuklanarak cezaevine konuldu. Bu arada başka pek çok uyuşturucu çetesi de çöktü.

Bu operasyonları özetleyen 1998, 1999, 2000 ve 2001 yılı dökümleri, en çok uyuşturucunun İngiltere, Avusturya ve Hollanda'ya sevk edildiğini gösteriyor. Aynı dökümler yakalanan zanlıların genelde sevkıyatı yapan şoförler ya da dağıtım noktalarındaki isimler olduğunu ortaya koyuyor. Yurtdışında yaşayan ya da Türkiye'de olup da suçluluğu için yeterli delil elde edilemeyen uyuşturucu madde sahiplerinin yakalanması biraz daha zor.

Değişen, evrim geçiren çete grupları içinde yöntem değişikliklerinin haricinde büyük bir dönüşüm yaşamayanlar uyuşturucu çeteleri. Organize suçlarda ihale kotarma, kredi yolsuzluğu ya da hayali ihracata yoğunlaşma yaşanırken legal ekonomi ile illegal ekonomi arasındaki ince çizginin hassasiyetlerinden yararlanılmıştı. Oysa uyuşturucu kaçakçılarının böyle bir şansı yoktu. Onların yaptığı iş dünyanın her tarafında illegal kabul ediliyordu ve kaçakçılar da bu yüzden dahil oldukları yeraltı dünyasının derinliklerine inmek zorundaydılar.

Bazı özel bankaların kredi ilişkileri ile kara para aklama faaliyetlerinde göze çarpan ve klasik çete tanımına aykırı faaliyet gösteren grupların nasıl deşifre olduğunu görmek içinse polisin bankalara el atmasını beklemek gerekiyordu.

Ancak bu soruşturmalardan bazılarında polis ile yargı makamları arasında yöntem farklılığından doğan fikir uyuşmazlıkları baş gösterecek ve polis yargıdan, yargı da polisten şikâyet eder hale gelecekti. Böylece devlet, çetelerle mücadele ederken aynı zamanda kendi içinde de bir "senkronizasyon" mücadelesi verecekti.

İçişleri Bakanı Sadettin Tantan, değişen çete konseptinde—zaten çete cenneti olan—İstanbul'un daha da önem kazandığını biliyordu. Bu yüzden İstanbul Emniyet Müdürlüğü'ne kendisine yakın bir isim olarak bilinen Emniyet Genel Müdürlüğü İstihbarat Daire Başkanı Kâzım Abanoz'u getirdi. Tantan, Abanoz'u İstanbul'a gönderirken ona, "Önceliğin yolsuzlukla mücadele. Buradan yürütülen ya da İstanbul'dan yürütülen her operasyonda savcılarla işbirliği istiyorum. Onların soruşturmalarına katkıda bulunmalıyız. Basından mümkün olduğu kadar uzak dur. Hiçbir şey erken sızmasın," diyordu.

Tantan, çok önem verdiği İstanbul Emniyeti'nde bazı düzenlemeler yapmayı amaçlıyordu. Basına zamansız bilgi sızdırılmasından şikâyetçi olan İçişleri Bakanı, bazı polis şeflerinin bu konuda daha hassas davranmasını istiyor, bu yüzden Abanoz'u sürekli uyarıyordu.

Tantan için en önemli olan iki şube Mali Şube ile Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Şubesi'ydi. Yeni çete konseptine göre banka operasyonlarında önem kazanacak İstanbul Mali Şube Müdürlüğü, Ayhan Mimaroglu'nun yerine atanacak yeni bir ismin koordinatörlüğünde daha işlevsel kılınacaktı. Eski konseptin yanı sıra yeni konseptte uyan operasyonlar için hâlâ önem taşıyan Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Şubesi de Adil Serdar Saçan'ın yerine atanacak yeni bir ismin koordinatörlüğünde daha etkin bir çalışma prensibini benimseyecekti.

Tantan'ın Abanoz'a savcılarla işbirliği konusunda söyledikleri, aslında Adalet Bakanlığı makamlarıyla yaşanan gizli anlaşmazlığın bir yansımasıydı. İçişleri Bakanı, yargının bazı soruşturmalarda istenen sonuçları elde edemediğini düşünüyordu. Pek çok polis şefi de, artık neredeyse sloganlaştırılmış olan "Biz yakalıyoruz, mahkeme serbest bırakıyor" düşüncesiyle yargıdaki aksaklıkları dile getiriyordu. İçişleri-Adalet uyuşmazlığı, kimi zaman savcıların, "Polis soruşturmaları sızdırıyor," şeklinde açıklama yapmasıyla da kendini gösteriyordu.

İçişleri Bakanlığı yolsuzluğun birinci tehdit olarak kabul edildiği yeni konseptte yargı-polis işbirliğinin sağlamlaştırılması için bazı akademisyenler ve sivil toplum kuruluşları ile olan teması artırdı.

Uzun yıllar İçişleri ve Adalet Bakanlıkları'nda komisyon başkanlığı yürüten Ordinaryüs Prof. Dr. Sulhi Dönmezer ve genç kuşak akademisyenlerden öne çıkan bir isim olan Prof. Dr. Feridun Yenisey'den polis sistemi ve adli yapıda işlerliğin sağlanması için fikir istendi. Bu iki hoca, yaptıkları araştırmayı Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı (TESEV) aracılığıyla geçtiğimiz yıl kitaplaştırdı. Hatırlanacağı gibi, İçişleri Bakanı Sadettin Tantan da, daha önce "Tapınak Şövalyeleri" olarak nitelendirdiği ve yeni çete konseptinin hedef seçtiği gruplarla mücadelede izlenecek yeni stratejileri TESEV'in düzenlediği bir konferansta açıklamıştı.

Prof. Dönmezer ve Prof. Yenisey'in çalışması İçişleri Bakanlığı'nda incelemeye alındı. İşler sisteme göre; soruşturma, yargılama ve infaz işlemleri; kolluk (polis, jandarma), savcılık, sorgu hakimliği, takibat müdürlükleri ve mahkemeler kanalıyla yürütülüyordu. Özellikle bazı Batı ülkelerinde uygulanan bir yöntem, polisin çok geniş çaplı olmayan soruşturmalarda suçluları mahkemeye sevk etmesi esasına dayanıyordu. Tam tersine bazı ülkelerde ise hüküm verme fonksiyonu polis ve savcılık tarafından gerçekleştiriliyordu.

Ceza Adalet Sistemi'nin (CAS) rasyonelliği için faydalılık, etkinlik ve meşruluk olmak üzere üç esas sıralayan Prof. Dönmezer ve Prof. Yenisey, bu esasların uygulanması ile nitelikli bir adli sistemin hayata geçirileceği görüşündeydiler. İki hoca, sistemin, işlenen suçları müeyyide ile karşılaşması ve bu karşılaşmanın kesin, eşitliğe uygun, dürüst ve adil olması gerektiğine de dikkat çekiyordu.²

Polisin ve adli sistemin bundan önceki sıkıntısı da zaten işleyişin haklı ve kesin müeyyidelere dayanmamasıydı. Dokuzuncu Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in aile fotoğrafında yer alan bazı isimlere o güne kadar dokunulmamış olması bunun bir kanıtıydı.

Ancak Türkiye'de suçluların yargıda hesap verebilmesi için işler bir polis-adli sisteminin yanı sıra güçlü bir siyasi irade gerekiyordu. Bu irade Demirel'in Köşk'ten ayrılmasıyla bir ölçüde sergilenmeye başlandı. İlkın İnterbank vurgunu, Sümerbank'la ilişkileri ve Egebank/Etibank'la olan temasları nedeniyle öne çıkan Demi-

2. Sulhi Dönmezer, Feridun Yenisey, *Ceza ve Adalet Sistemi'nin Etkinliği*, TESEV, İstanbul 2000, s. 15.

rel'e yakın işadamı Cavit Çağlar için kırmızı bültenle eşdeğer "difüzyonla arama kararı" çıkarıldı. Ve Türk polisinin uzun süredir ABD'de olduğunu bildiği Çağlar, 18 Nisan 2001'de eşi Nursel Çağlar'ın Delta Havayolları ile gerçekleştirdiği New York seyahati sonrasında New York JFK Havalimanı'nda gözlem altına alındı ve hemen tutuklandı.

Demirel'in "aile fotoğrafı"nda görünmeyen ancak, "gerçek aile fotoğrafı"nda önemli yer tutan Yahya Murat Demirel ise zaten 28 Eylül 2000'de Egebank soruşturması kapsamında gözaltına alınmış ve tutuklanmıştı. İlginç olan Demirel'in, DGM'nin talimatıyla "çete" kapsamında sorgulanmış olmasıydı. Çete tanımını, değiştiren ya da daha doğrusu geliştiren yeni konsept, uygulamada da kendini göstermeye başlamıştı.

İçişleri'nde Bir Think-tank

Sadettin Tantan, yeni yolsuzlukla mücadele konseptini hayata geçirirken, kuşkusuz bu konseptin gereklerinin yerine getirilmesi için gereken yasal düzenlemeleri yapmak ve stratejik kararlar almak istiyordu. Bu yüzden İçişleri Bakanlığı bünyesinde adeta bir think-tank gibi çalışan Strateji Merkezi Başkanlığı'nı kurdu. Başkanlığını Hasan Canpolat'ın yürüttüğü bu merkezin çalışmalarına büyük önem veren Tantan, İçişleri Bakanlığı'ndan ayrıldıktan sonra yakın çevresine, Strateji Merkezi'yle ilgili olarak, "Orada ne yaptığımız görülürse bakanlığımız süresince yapmaya çalıştığımız şeyler de anlaşılır," diyecekti.

Bu merkez, çıkar amaçlı suç örgütleriyle daha etkili mücadele için 30 Temmuz 1999'da TBMM'de kabul edilen 4422 sayılı yasa hükümlerinin uygulanması, stratejik operasyon isimlerinin belirlenmesi ve deneyimlere göre ihtiyaç duyulan yeni çalışma tarzının benimsenmesi için yoğun bir çalışma temposuna girdi. Tantan, bu merkezin çalışmalarını çok önemsendi, pratiği uygularken bu birimin yaklaşımlarını da değerlendirdi. *Zaman* gazetesi, Tantan'ın Strateji Merkezi'yle ilgili bir haberde şu ifadelerle yer veriyordu:

"Bakan Tantan, Strateji Merkezi ile şehirleşme, nüfus hareketleri, Avrupa Birliği, gençlik, yerel yönetim uygulamaları, organize suçlar, yönetimi geliştirme, insan hakları ile uluslararası hukuk gibi konularda İçişleri Bakanlığı'nca uygulanacak strateji ve politika-

ların oluşturulacağını belirtti. Strateji Merkezi Başkanlığı'nın (SMB) bu konularda kıyas ve idari düzenlemeler yapabilmesine imkân sağlamak üzere bakanlık adına iç ve dış gelişmeleri takip edeceğini ifade eden Tantan, 'SMB gelişmelere göre analizler yapmak, araştırmalarda bulunmak ve varılan sonuçları değerlendirmek, yönetimin konulara değişik açılardan bakmasına yardımcı olmak gibi çalışmalarda bulunacak' dedi.

"Strateji Merkezi'nde üzerinde çalışılan belli başlı konular şöyle:

- Ülke genelindeki bölük pörçük itfaiye teşkilatlarında ülke genelinde bir teşkilatlanmaya gidilecek.

- Siyasal Bilgiler Fakültesi ile birlikte Mahalli İdareler Bilgi Bankası Projesi yürütülüyor. Bu proje ile mahalli idareler bilgi bankası oluşturulması hedefleniyor. Aynı zamanda mahalli idareler hizmet kriterleri belirlenecek. Hizmet politikaları, hizmetin asgari standardı belirlenecek. Bu standart, kaynak kullanımında da önemli tasarruf sağlayacak. Toplam kalite anlayışı yerleşecek. Vatandaşa sunulan hizmet standardı yükselecek.

- İl yönetimlerinin desteklemesi amacıyla Türkiye çapında bir veri bankası oluşturulacak. Yönetici yeni bir ile gittiği zaman elinde o yerin mülki ve yerel yönetimleri ile ilgili teknik veri sağlanmış olacak. Karar vermelerine destek olacak veri tabanı oluşturulacak. Yöneticiye bilgi havuzu sunulacak. O ilin potansiyelleri depolanacak. Yönetici verdiği kararlarda bu veri tabanından faydalana-cak.

- Mülki İdare Araştırma Projesi ile mülki idarenin fotoğrafı çekilecek. Mülki idarenin geleceği ortaya konulacak. Büyük şehirlerde mülki teşkilat il ve ilçe yeniden ele alınacak. Zaman içinde yetki karmaşasına yol açan, mülki idarenin yetki daralmasına sebep olan konular tespit edilecek.

"3 Mart 2000'de kurulan Strateji Merkezi Başkanlığı'nda (SMB) TESEV ile ortaklaşa yürütülen 'Yolsuzluk Araştırma Projesi'nden sonra önümüzdeki günlerde, 'Mülki İdare Araştırma Projesi', 'İtfaiye Hizmetlerinin Artırılması Projesi', 'Mahalli İdareler Bilgi Bankası Projesi' ve 'Trafik Eğitimi Projesi' ile Türkiye'nin gündemin-den eksik olmayan sorunlar masaya yatırılacak."³

Kasırğa-1 adı altında yürütülen Egebank operasyonu ilginç ilişkileri açığa çıkarmıştı. Bir dönem Mesut Yılmaz'ın prensi olan Devlet eski Bakanı Rüşdü Saraçoğlu'nun Egebank'tan usulsüz kredi ve yazılmamış bir kitap karşılığında para aldığı anlaşıldı.

Egebank operasyonu sonrası Saraçoğlu'na yurtdışına çıkış yasağı kondu. İstanbul DGM Cumhuriyet Başsavcılığı'nın istemi üzerine, Rüşdü Saraçoğlu'nun da aralarında bulunduğu 17 kişi hakkında yurtdışına çıkış yasağı getirildi.⁴ Saraçoğlu bu sırada İstanbul Atatürk Havalimanı'ndan Londra'ya uçmak isterken gümrükten çevrildi ve pasaportuna el kondu. Mesut Yılmaz'ın ilk zamanlar ekonomi prenslerinden olan, ancak daha sonra Güneş Taner'in Devlet Bakanlığı'na getirilmesi üzerine Yılmaz'la arası bozulan Rüşdü Saraçoğlu operasyonunun Yılmaz-Tantan ilişkilerini nasıl etkilediği bilinmez; ancak bilinen bir şey var ki o da operasyonun sonunun gelmediği.

Saraçoğlu operasyonu sonuçsuz kalırken Tantan ekibi, "yeni konsept" in önceliklerine uygun olarak banka operasyonlarını sürdürüyordu. Tantan'ın "akıl kurulu", her operasyona kalıcı olsun diye bir isim de veriyordu. Yahya Murat Demirel ve Egebank yöneticilerine yönelik Kasırğa-1 operasyonunun ardından gerçekleştirilen Sümerbank operasyonuna da Kasırğa-2 denildi. Toplam 35 kişinin gözaltına alındığı ve 11 zanlının sanık olarak kabul edilip DGM'ce tutuklandığı operasyon sırasında Sümerbank Efektif Off-Shore hesaplarında toplanan 750 trilyon liranın yurtdışında kurulu paravan şirketlere aktarıldığı saptandı.

Mesut Yılmaz'ın Başbakanlığı döneminde patlak veren ve hükümetin gensoru ile düşürülmesine neden olan Türkbank skandalında da Korkmaz Yiğit'le birlikte adı geçen Hayyam Garipoğlu, bir süre önce devlet güvencesine alınan bankasının içini boşaltmakla suçlanıyordu. Aslında Musevi asıllı tefeci Nesim Malki'nin ölümünden beri Sümerbank üzerine pek çok iddia ortaya atılmıştı. Bunlardan en önemlisi, Malki'nin bankaya yüzde 40 hisseyle gizli ortak olduğu idi. Ancak Garipoğlu, bu iddiaları yalanlıyordu. Özel bankalardan –adı en fazla şaibe ile anılanları arasında– ilk sıralarda yer alan Sümerbank, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu

Başkanı Zekeriya Temizel ve ekibinin çalışmalarıyla Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'na devredilmişti. İstanbul Mali Şube'nin operasyonu Kurul'un bu kararının tamamlayıcısı oldu.

Bütün bunlar olurken bankasından yaklaşık 400 trilyon lirayı banka personeline baskı yaparak yurtdışında kurulan paravan şirketlere transfer ettirdiği belirlenen Yurtbank'ın eski sahibi Ali Balkaner ve banka yöneticileri de tutuklandı.

Balkaner'den Maaşlı Gazeteciler

Sümerbank operasyonunun ardından gelen Yurtbank operasyonu sırasında edinilen bazı bilgiler, basın-iş çevreleri üzerine sıkı bir etik tartışmanın başlamasına neden oldu. Kasırga-3 adı verilen operasyon çerçevesinde 18 kişi ile birlikte gözaltına alınan Yurtbank'ın eski sahibi Ali Balkaner, polisteki ifadesinde bazı gazetecileri maaşa bağladığından bahsedince kıyamet koptu. Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Başkanı Nail Güreli, "iddiaların dehşet verici olduğunu" belirtti ve gazetecilerin adlarının açıklanmasını istedi. Konuyla ilgili iddialara ilk değinen *Star* gazetesi yazarı Saygı Öztürk ise ilk yazısının ardından "Balkaner'den maaş alan gazetecilerin listesi"nin DGM'de olduğunu yazdı. Öztürk yazısında şöyle diyor:

"Üyesi bulunduğumuz Gazeteciler Cemiyeti ile Basın Konseyi ayrı ayrı bildiriler yayımlayıp gazetecilerin bulunduğu listenin 'varsa' açıklanmasını istediler. Evet, bu liste var. Ama bunu kimse çıkıp açıklamaz. İçişleri Bakanı Sadettin Tantan, niçin gazetecilerin listesini açıklasın? Soruşturmayı yürüten İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi Başsavcılığı 'Ali Balkaner'den maaş alan gazeteciler şunlar şunlar' desin. Emniyet yönünden olay gizli. Savcılık yönünden bugüne kadar davası açılmadığı için yine bu isimler gizli kaldı. Ali Balkaner'in davası açıldığına, gazetecilerin isimlerinin bulunduğu liste de Balkaner soruşturması içinde yer aldığına göre artık bunları almak gazetecilerin yeteneğine kalmış. İşte gazetecilik de şimdi başlıyor. Varlığını İçişleri Bakanlığı'nın da doğruladığı böyle bir listeyi ele geçirmek için tüm meslektaşlarımızın çaba göstermesi gerekiyor. Yoksa Gazeteciler Cemiyeti ile Basın Konseyi'nin açıklansın demesiyle bir yere varılamaz. Bunu açıklayan yine gazeteciler olacak.

"Yurtbank'ın eski sahibi Ali Balkaner'in DGM'deki dosyaları hayli kabarık. Edindiğim bilgiye göre, 43 klasör belge bulunuyor. Bu belgeler arasında gazetecilerin de isimleri var. Kilis ve Gaziantep'te gerçekleştirilen 'Paraşüt Operasyonu'nda da holding sahibi Yasin Altınbaş'ın kimlere özel hesaptan para verdiğine ilişkin disket ele geçirilmişti. Bunların arasında bürokratlar, güvenlik görevlisinden gümrükçüsüne varıncaya kadar isimler tek tek yazılmış, karşılıklarına da ne kadar para verileceği belirtilmişti.

"Yurtbank'ın eski sahibi Ali Balkaner'in de özel hesaptan para aktardığı kişiler var. Bunlar yalnız gazetecilerle sınırlı değil, başka isimler de var. Bu isimlerin kimler olduğunu İstanbul DGM Başsavcılığı biliyor. Yakın bir gelecekte bu isimler teker teker mahkemeye çağrılıp o parayı neyin karşılığında aldıkları mutlaka sorulacaktır. Konuyu yakından bilen yetkililer, Yurtbank'ın sahibinden maaş alan gazetecilerin varlığını belirtiyor. Ali Balkaner'in özel hesabından maaş ödenen kişiler arasında kimler yok ki. Örneğin halen aranan ve Amerika'da olduğu bilinen M.K. de var. Dahası organize suç liderlerinden birinin 'kasası' olarak bilinen Ü.Ş.'nin adı da listede geçiyor. DGM'nin el koyduğu listenin çıktılarının da 1998 yılına ait olduğunu kesin olarak öğreniyorum.

"Gazetecilerin kimliği İstanbul DGM Başsavcılığı'nın yanı sıra İstanbul Emniyet Müdürlüğü Mali Şube Müdürlüğü'nde bulunuyor. 'Ünlü' denen gazetecinin belgeler üzerinde yazılı olan tarihte büyük bir gazetenin köşe yazarı olduğu belirtiliyor.

"Klasörler arasına sıkışmış gazetecilerin adlarını, gazeteciliğimizi kullanıp elde etmemiz gerekiyor. Masa başında oturup bildiri yayımlamakla gazetecilerin kimliğini kimse öğrenemez. Her olayın perde arkasını ortaya çıkarmayı başaran, nice yolsuzluğu, vurunu gün yüzüne çıkaran gazeteciler, kendi içlerinde yer alan bu kişileri de mutlaka deşifre edecektir. Bu mesleki bir görev, dahası gazeteciliğin ta kendisi."⁵

Saygı Öztürk dört ay sonra sözünü ettiği listeyi de açıkladı:

"Gazeteciliğin gereği olarak Yurtbank'tan para aldığı öne sürülen meslektaşlarımızın isimlerini onların görüşleri olmadan açıklamadık. Listede isimleri geçen bazı meslektaşlarımıza dün ulaşabildik. Onların görüşlerini de aldık.

"Balkaner'in muhasebe işlerini yürüten Yurdakök'ün el konulan disketlerinde isimleri geçenler için Emniyet'te, Ali Balkaner'e, 'Aramalar sırasında muhasebenizi tutan Mustafa Nihat Yurdakök'te yakalanarak zapt edilen ödemelere ilişkin defterlerde yer alan ve ödeme yapıldığı belirtilen şahıslar kimlerdir? Bunlara niçin ödeme yaptınız?' diye soruluyor. Balkaner birkaç kişinin ismini belirtip bunlara niçin ödeme yapıldığını ifade ediyor, 'yapılan bazı ödemeleri ayrıntılı olarak hatırlamasının şu anda mümkün olmadığını' söylüyor. Keşke, listeler Ali Balkaner'e, ödemeleri yapan Mustafa Nihat Yurdakök'e tek tek sorulabilseydi. Eğer sorulabilseydi daha önce bir gazetenin köşe yazarlığı ve yöneticiliği görevinde bulunan, halen bir internet haber portalının sahipliğini yapan Can Ataklı ve diğer meslektaşlarımız zan altında bırakılmazdı.

"Bilgisayar çıktısının bir bölümünde 'tahsilatlar', bir bölümünde 'tediyeler' yazılı. Listede Can Ataklı'nın adını görüyoruz. Adının karşısında (04.05./10.000\$) yazılı. Buna göre Can Ataklı'ya 10 bin dolar verilmiş.

"Can Ataklı, yıllarca *Sabah* gazetesinde köşe yazarlığı yaptı, önemli görevlerde bulundu. Yurtbank'tan para alan gazeteciler konusunu gündeme getirdiğim zaman bazı haber portallarında, Can Ataklı'nın adı yazılmıştı. Ataklı'nın görüşünü alma gereği bile duyulmamıştı. Dün Can Ataklı ile konuştum. Şunları söyledi:

"'Yurtbank'ın eski sahibi Ali Balkaner'i tanıyorum. Evine, bürosuna gider, davetlerine eşimle birlikte katılırdım. Eşini de tanıyorum. Tanıdığım insanı zor durumda olduğu dönemde de tanıdığımı söyler, bunu kimseden saklamam. Ancak Ali Balkaner'den para aldığımı hatırlamıyorum. Adımın böyle bir olaya karışmış olması inanılır gibi değil. Adım bilgisayar disketine niçin yazılmış onu da hiç bilemiyorum. Adımın karşısında 10 bin dolar yazılmasının da ne anlama geldiğini bilmiyorum.'"6

Öztürk bir gün sonraki yazısında ise, Ataklı'nın Balkaner'den para aldığını hatırladığını yazarken, listede Güler Kömürcü'nün de bulunduğunu Emniyet'in listesine dayandırarak açıkladı. Öztürk, "Güler Kömürcü, internette yazdığı cesur, gözüpek yazılarıyla tanınıyor. O yüzden köşesine 'Kontrol Dışı' adı verilmiş. Balkaner'in el konulan muhasebe kayıtlarına göre, 8 Haziran 1998 tarihinde

Güler Kömürcü'ye 3 milyar 500 bin lira ödenmiş. Bu paranın neyin karşılığı olabileceğini en iyi bilenler kuşkusuz Ali Balkaner ve muhasebesini tutan Mustafa Nihat Yurdakök ile eğer aldıysa Güler Kömürcü'dür," diye yazıyordu.⁷

Güler Kömürcü ise şöyle diyordu: "Balkaner ve Yurtbank'la ilgili sayısız yazılarım oldu. Dolayısıyla tüm bu iddialara 'asılsız' demeyi bile kendi adıma utanç sayıyorum. Bu iddiaların ortasında olmak bile karakter olarak beni çok üzüyor. Bu savaşın ortasında kendimi aptal gibi hissediyorum. Çünkü ben, size komik gelecek ama takdir beklerken ne yazık ki dayak yiyorum. Bunu da hak ettiğime inanıyorum. Temizlik mücadelesinde kazanan kirli eller oldu. Bu olmasaydı, başka şekilde bir dayak yemeyi bekliyordum. Bu konunun derinlemesine araştırılmasını rica ediyorum. Bu arada sizi tebrik ediyorum. Aynı haber benim elime geçseydi, içimde kendim bile olsa aynı şekilde takdim ederdim."

Devam eden günlerde Balkaner'den para aldığı ileri sürülen gazetecilere Faik Gürses, Togay Bayatlı, Necati Karakaya, Necla Dalkan ve Ardan Zentürk de eklendi. İddialara muhatap olan bu gazeteciler Balkaner'le maddi bir ilişkileri olmadığını açıkladılar.

Basın-Sermaye, Basın-Devlet İlişkileri

Balkaner'in polis ifadeleri ve daha sonra ödeme kayıtlarından yola çıkılarak aydınlatılan bu konu, Türkiye'de basın-iş çevreleri ve bir başka açıdan bakılırsa basın-devlet ilişkilerini kavrama bakımından büyük önem taşıyor.

Özellikle "yolsuzluk ekonomisi" üzerine araştırma ve inceleme yapan gazetecilerin, o ekonominin temsilcileri nezdinde kontrol altına alınmaları gereken ilk hedefler olarak değerlendirildiği biliniyor. Küçük de olsa şirketlerin, şirket yöneticilerinin ya da banka sahiplerinin hakkındaki hikâyelerin yazılmaması için hiç de azımsanmayacak rakamların gazetecilere teklif edildiği de muhakkak. Bu tür teklifler kimi zaman anlaşmayla sonuçlanıyor. Yakın geçmişte televizyoncu Kadir Çelik'in, Eminönü Belediye Başkanı Ahmet Çetinsaya ile olan parasal ilişkileri, televizyon programında iki ismin kavgasına neden olmuştu. Bu olay ortaya çıkmadan önce,

Çetinsaya'nın Çelik'e pahalı hediyeler aldığı medya dünyasında sıklıkla dile getirilen bir iddiaydı. İnsan eğer bir iddianın gerçek olduğunu sonradan görürse, "Ateş olmayan yerden duman çıkmaz" sözünü anımsıyor. Aynı televizyoncunun, mafya lideri Alaattin Çakıcı ile 1 Mayıs 1997 tarihinde "haber ilişkilerinin sınırlarını aşacak" şekilde yaptığı bir telefon görüşmesi de var. Ben bu görüşmeyi *Yeni Şafak*'ta haberleştirmiştim. Çelik, bu görüşmede özetle Çakıcı'nın bir televizyon programında hangi konularda, hangi üslupla konuşması gerektiğini ona uzun uzun anlatıyordu.

Belki bir mafya liderinin kendi çevresi dışında ilk görüşmesi gereken kişiler haberciler. Haberci penceresinden bakarsak bir gazetecinin mafya lideri ile görüşmesi de son derece doğal. Ancak burada sorgulanması gereken bu görüşmenin niteliği. Görüşmeden anlaşıldığı kadarıyla Çelik-Çakıcı ilişkisi "haberci-haber kaynağı ilişkisini" aşmıştı.

Ortada sadece bir üslup sorunu yok, ortada bir sistem sorunu var. Modern Türk medya sistemi ya da anlayışı haberin belirli cephelerden, değişmez birtakım kanallardan geldiği seçenekler sunuyor gazetecilere. Bu bir haber arenası. Uygulamada haberin kaynağının bürokraside, siyasette, resmi güvenlik çevrelerinde ya da illegal mafya çevrelerinde olduğunu gören haberci de bu alanlara yöneliyor, bu sahada haber arıyor. Bu arayış süresince sistemin içinde kayboluyor, ilişkilerinin karmaşıklaştığını ayırt edemiyor. Eğer –kanunsuz işler yaptığı düşünülen– bir işadamlıya haber görüşmesi dışında temas kurarsanız onu fazlaca dinler hale geliyor ve ona hak vermeye başlıyorsunuz. Aynı şekilde belirli bir haber kaynağından sürekli akan bilgiyi gördükçe, "O kaynaktan gelen her bilginin doğru olduğuna" kendinizi inandırmaya başlıyorsunuz.

Böylece "soruşturarak" yazma değil, "soruşturulani" yazma eğilimi öne çıkıyor. Basın mensubu olarak pek çoğumuzun yaptığı, devlet kaynaklarından edinilen raporları ve hatta irticalen söylenmiş bilgileri haberleştirmek. Daha önce başka bir kanal tarafından yapılmış soruşturmayı doğru kabul edip, o doğrultuda haber üretme Türkiye'de hemen her gazetecinin başvurduğu bir yöntem. Bu, belirli bir gazetecinin yöntemi değil, devlet-medya ilişkilerinin ürettiği bir mekanizma. Oysa ABD ve İngiltere gibi ülkelerde medya anlayışı, devlet soruşturmalarının bir de gazeteci, yani öyküyü üreten kişi tarafından yapılmasını salık veriyor. Hatta bazen gazeteci, dev-

letin baktığı cephenin tam zıddından bakmak zorunda bırakılıyor. Bu yolla kimi zaman, "devletin suçlu olduğuna inandığı mahkûmların" suçsuzluğunun ispat edildiği de biliniyor. Batı'da gizli servise ya da diğer resmi kaynaklara yakın olduğu bilinen gazeteler de var. Ancak bunlar ayrılıyor ve hem o ülke içinde hem de tüm dünyada "resmi kaynaklara yakın" gazeteler olarak anılıyor. Dış basından derlenmiş haberlerde, "Resmi kaynaklara yakınlığıyla bilinen X ajansı, ya da Y gazetesi" ifadesine hepimiz rastlamışızdır.

İngiltere'de gazeteci kökenli yazarların devletle ilişkileri de aynı eksende yürüyor. İlk romanı *The Day of the Jackal* (Türkçe'ye *Çakal* adıyla çevrildi) ile dünya çapında bir üne kavuşan İngiliz yazar Frederick Forsyth'ın ilişkileri tüm ülkede ve dünyada biliniyor. Dahası Forsyth da bir yazar olarak hayal gücünü kullanmakla birlikte "resmi kaynaklardan fazlaca faydalandığını" sakınmaksızın söylüyor. Forsyth ile Londra'da görüşme imkânı bulmuştum. Ona, "İngiliz Gizli Servisi'ne çalıştığınızı düşünenler var. Bu doğru mu?" diye sorduğumda Le Carré örneğinde olduğu gibi servis hesabına çalışmadığını ısrarla söylese de Forsyth'ın cevabı aslında gizli bir "evet"i içeriyordu:

"Her şeyden önce gizli servise çalışmadım. Ama onlardan bilgi aldığım ve romanlarımı kurgularken bu bilgilerden yararlandığım doğru. Zaman zaman onların isteğiyle bazı bölümleri çıkardığım da oldu."

Forsyth gibi ilişkilere sahip ve onun kadar ünlü isimler pek az sayıda. Ve bu isimler biliniyor. Ancak Türkiye'de bu tür ilişkileri olan gazetecilerin sayısı hakkında tahminler dışında net bir bilgi yok. "Siyah" kod adlı gazetecinin spesifik bir durum üzerine, yani Mehmet Eymür'ün bu gazeteciyle kişisel kavgası nedeniyle kamuoyunun gündemine geldiğini varsayarak, diğer isimlerin, ya da gizli servisle-güvenlik çevreleriyle haber ilişkisini aşacak ilişkilere girmiş gazetecilerin bilinmesi için benzer bir sürecin işlemlerini beklemek gerektiği düşünülebilir. Türkiye'de siyasi hesaplarla haber-yazı yazar gazeteciler ve aynı hesaplarla bunları yayına sokan gazete yönetimlerinin tavrını tartışmak için henüz erken olduğu ileri sürülebilir. Ancak Balkaner'den para alan gazeteciler örneğine benzer durumların devlet-haberci ilişkileri düzleminde de tartışma konusu olması halinde bu ilişkiler gözden geçirilebilir ve sağlıklı bir özeleştirme ortamı yaratılabilir.

27 Ekim 2000 tarihinde faaliyetlerini sağlıklı bir şekilde yürütemedikleri için iki bankaya el konuldu. Bunun ardından bu bankalardan birine yönelik polisiye operasyon başlatılması, bankacılık sektöründeki kısmi temizlik sürecine farklı bir anlam katacaktı.

El konulan bankalardan Etibank'ın sahibi Dinç Bilgin, Türkiye'nin en güçlü medya patronlarından biriydi. Bu nedenle medya patronlarının aynı zamanda finans sektöründe varlık göstermeleri de tartışmaya açılmış oldu. Bilgin, gazeteci bir aileden geliyordu. Babası Şevket Bilgin'den devraldığı, Ege bölgesinde yayımlanan *Yeni Asır* gazetesi ile gazeteciliğe başlayan ve 1980 sonrası gazeteciliğini bölgesellikten çıkarıp ulusal düzeye taşıyan Bilgin, yıllarca gazetecilikten başka iş yapmamakla övündü. Ne var ki 1998'de Etibank'ı alarak banka patronluğuna da soyundu.

Yeni Asır gazetesinin geçmişi, 1 Eylül 1895 yılında Selanik'te çıkmaya başlayan *Asır* gazetesine kadar uzanıyordu. Çarşamba ve Cuma günleri haftada iki kez yayımlanmakta olan bu gazetenin kurucuları, Abdurrahman Nafiz ve Fazıl Necib'di. Fazıl Necib, 1909'da matbuat müdürlüğüne atanınca gazete, yeğeni Abdurrahman Arif (Bilgin) tarafından yönetilmeye başlandı. 22 Temmuz 1908'de *Yeni Asır* adını alarak günlük yayımlanmaya başlayan gazete, 6 Eylül 1934 tarihinden itibaren Yunanistan'dan İzmir'e göç eden Bilgin ailesi tarafından Türkiye'de yayımlanmaya başladı.

Yeni Asır'da çalışmaya başlayan Dinç Bilgin, başlangıçta eniştesi Cemil Devrim ile gayet uyum içinde çalıştı. Ancak bir süre sonra Devrim'le yollarını ayırdı. Askerliğini bitirdikten sonra tekrar *Yeni Asır*'a dönen Bilgin, 1976 yılında gazetede tek söz sahibi oldu. Bilgin, 1979 yılında *Demokrat İzmir*'i ve 1980 yılında da *Ege Ekspres*'i satın alarak *Yeni Asır*'ı İzmir'in tek gazetesi yaptı.

1982 yılında İnterstar ve İmarbank'ın sahibi Kemal Uzan'la İstanbul'da ortak bir gazete çıkarmak üzere anlaştı. İmtiyaz sahibinin kim olacağı konusunda anlaşmazlık çıktığı için proje suya düştü. Bilgin bunun üzerine İstanbul'da yaşayan işadamı Selahattin Beyazıt'la görüştü. Beyazıt'tan 100 milyon liralık bir çek almayı başaran, ardından Citibank'tan 200 milyon lira ve Yapı Kredi Bankası'nın o zamanki müdürü Hüsnü Özyeğin'den 100 milyon lira kredi temin eden Bilgin, rakiplerinin dağıtım şirketi Gameda'dan da 175 milyon lira avans alarak İstanbul'da gazetecilik yapma düşünü gerçeğe dönüştürdü.

Nihayet 22 Nisan 1985'te *Sabah* gazetesi yayın hayatına atıldı. 1997-99 yılları arasında 75 milyon dolarlık yatırım tamamlayan şirket, baskı tesislerini bir süre önce İstanbul Samandıra'da kurduğu PrintCity adlı komplekse taşıdı. *Sabah* gazetesi ile yıldızı parlayan Dinç Bilgin, 1990'lardan itibaren şirket sayısını da artırdı. Bilgin, böylece daha sonra kendisini ağır külfetlere sokacak yatırımlara girişmiş oldu. Bundan böyle Medya Holding ve Bilgin Holding gibi şirketlerin patronu olarak anılan Dinç Bilgin, alınan kredi ve teşviklerin yanı sıra piyasaya da borçlanmaya başladı. 2 Mart 1998'de özelleştirilen Etibank'ı Nergis Holding'in ve İnterbank'ın patronu Cavit Çağlar ile birlikte aldı ve böylece yıllardır her fırsatta dile getirdiği "gazetecilikten başka iş yapmama" prensibini bozmuş oldu.¹

Bir süre sonra İnterbank'ın Tasarruf Mevduat Sigorta Fonu'na devredilmesiyle Çağlar ile yollarını ayıran Bilgin, 27 Ekim 2000 tarihine gelindiğinde özellikle Etibank'taki borçları bir hayli kaba-ran sıkıntılı bir patrondu artık. Ocak 1999'dan önce Etibank'ta yüzde 49 hisseye sahip olan ve kısa sürede bankanın tüm hisselerini satın alan Sabah Medya Grubu ve Bilgin ailesi, Etibank'ın Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'na devredildiğinin açıklanmasıyla sıkıntılı bir döneme girdi. Dinç Bilgin, Etibank'a el konulduğunu öğrendiğinde Londra'daydı. Bankaya el konulduğu gün Bilgin Grubu'ndan yapılan açıklamada, Etibank'ın yerli veya yabancı bir başka gruba devredilmesi için çalışmalar yürütüldüğü, ancak mali sektördeki gelişmelerin bu çabaları olanaksız kıldığı belirtilerek, bir anlamda bankaya el konulmuş olmasının yerinde olduğu itiraf edildi.²

Bu süreçte Koç Grubu'nun Etibank'ın hesaplarını incelediği ancak uygun bulmadığı için bankayı satın almaktan vazgeçtiği söylendi. Koç Holding Yönetim Kurulu Başkanı Rahmi Koç, 18 Mayıs 2001'de Ramstore'un Sofya Şubesi'nin açılışı sonrasında gazetecilerle yaptığı sohbet toplantısında, Etibank'ı almayı düşündüklerini, ancak hesapların uygun olmadığını görünce bundan vazgeçtiklerini doğruladı.

Bilgin Grubu, Etibank'a olan borçlarının tamamını ödeyeceğini ısrarla vurguluyordu. Bir süre sonra Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu, Etibank'ın yüzde 15.7'sini elinde tutan Sabah Yayıncılık'a ortak oldu. Ayrıca Sabah Pazarlama, borsadaki A grubu hisselerden oluşan yüzde 19.01'lik dilimi işadamı Turgay Ciner'e sattı. Bilgin Grubu, bir süre sonra *Sabah*, *Yeni Binyıl* gazeteleri ile ATV'deki hisselerini de Mehmet Emin Karamehmet, Turgay Ciner ve Murat Varğı'dan oluşan bir konsorsiyuma satmak zorunda kaldı. Ancak Bilgin, daha sonra bu satıştan vazgeçtiğini açıkladı ve Bilgin Yayıncılık kurumlarını geri aldı. Dinç Bilgin, Etibank'ın içini boşalttığı yönündeki iddiaları ise şöyle yanıtlıyordu:

"Şu anda hayatımın en üzüntülü günlerini yaşıyorum. Ama dost düşman bilsin ki, her zamankinden daha güçlüyüm ve kararlıyım. Çünkü tümüyle ve sadece mali sektörün içine düştüğü olumsuz nedenlerle sıkıntıya giren ve Fon'a devredilen Etibank'tan kredi kullandım, ama tek kuruş bile hortumlamadım."³

Tempo Sabah'ı Sorguluyor

Dinç Bilgin, Etibank olayı konusunda kendini savunurken, Aydın Doğan'ın dergisi *Tempo* aynı günlerde ilginç bir dosyayı kapak konusu yaptı. "Kırk soruda *Sabah* olayı" başlığını taşıyan bu dosya yalnızca Etibank ve *Sabah* konusunu değil, ilişkili pek çok olay ve kişiyle ilgili bilgileri de gözler önüne seriyordu.

Tempo'nun dosyasında yer alan birinci cevaba göre, yürütülen operasyonların ardında Tantan, Temizel ve Sezer vardı. Ancak daha önemlisi "temizlik sürecinin" perde arkasında bir başka gücün olduğu belirtiliyordu. Dergi, ikinci soruda bu gücün hükümet olmadığını, "Mali 28 Şubat" sürecini başlatan gizli bir çalışma gru-

bu olduğunu yazıyordu. İşte *Tempo*'nun Vural Ergül ve Cengiz Erdinç tarafından hazırlanan bu önemli dosyasındaki sorular ve bu soruların kısaltılmış cevapları:

Ne zamandan beri "yolsuzluk ekonomisi" birinci tehdit?

1999 yılından beri. MASK'ın (Milli Askeri Stratejik Konsept) önceliklerinde yolsuzluk ekonomisi ilk sırada.

Etibank operasyonunun "Mali 28 Şubat'la" ilgisi var mı?

Bütün operasyonlar kendiliğinden bir zincirin parçalarına dönüşüyor.

Etibank'a tam olarak neden el konuldu?

Bankalar Yeminli Murakıpları'nın incelemeleri ve çeşitli usulsüzlüklere ilişkin uyarıları yüzünden.

Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu ne yaptı?

Etibank ve Bank Kapital yöneticilerinin malvarlıkları üzerinde tedbir kararı koydurdu.

İşin parasal boyutu nedir?

Etibank'taki zarar 438 milyon dolar.

Zarar daha büyüyebilir mi?

Bazı açıklarla büyüyebilir.

Dinç Bilgin bu borçları üstlendiğini söylüyor mu?

Evet söylüyor, ancak Bilgin grubunun üzerinde gözükmeyen borçları üstlenmesi bu kredilerin paravan şirketlere açıldığını gösteriyor.

Medya Holding ve Sabah Pazarlama nasıl borçları olmadığını söylüyor?

Aslında yaptıkları açıklama doğrudan bir kredi ilişkisi olmadığının yönünde değerlendirilmeli.

Neden bu kadar karmaşık?

Kullanılan büyük miktartlı kredilerin yasal sorumluluklarını dağıtmak için.

Borcu öderse ne olacak?

Bilgin masanın üzerine nakit 500 milyon dolar koymadıkça yapabileceği bir şey yok.

Başka kimler sorumlu?

Etibank yönetim kurulu üyeleri, kredi komitesi başkan ve üyeleri.

Etibank'ta sadece usulsüz krediler mi söz konusu?

Hayır, murakıplara göre ayrıca ihracatta kullanılan "sahte döviz alım bordroları" ile bazı hesaplar kapatıldı ve KDV iadesi alındı.

Etibank'ta usulsüz olarak kullanılan kaynaklar nereden geliyor?

Öncelikle bankaya yatırılan mevduat. Krediler, teminat mektupları, hazine garantileri.

Neden kamu bankaları yurtdışı temsilciliklerini kullanıyor?

Bu, bir gruba açılacak kredilerin yasal sınırlarını aşmak için kullanılan bir yöntem.

Kamu bankalarında gerçek durum ne?

Ziraat Bankası, Halkbank ve Vakıfbank'ın kredilerden uğradığı zarar tam olarak bilinmiyor.

Etibank'a kredi veren kamu bankaları hangileri?

Emlakbank, Vakıfbank, Halkbank.

Peki bunlar yeni mi fark edildi?

Hayır, murakıp raporları usulsüzlükleri iki yıl öncesinden ortaya koyuyor.

Bilgin Etibank'a el konulacağını biliyor muydu?

Kesin bir bilgi yok, ancak emarelerden söz edilebilir.

Borsadaki olağandışı hareket nedir?

Bu hareket, satıştan hemen önce yoğun işlem ve hisselerin fiyatının anormal bir şekilde yükselmesiyle yaşandı.

Sabah'ın ortaklık yapısı nasıl?

Yüzde 15.77'si devlette, yüzde 15.93'ü Medya Holding'te, yüzde 3.58'i Bilgin Holding'de, binde 11'i Dinç Bilgin'de, binde 11'i Önay Bilgin'de. Yüzde 40.43 hissesi halka açık olarak işlem gören hisselerin toplam yüzde 15'ini de Turgay Ciner satın aldı.

Turgay Ciner kimdir?

HAVAŞ'ı aldıktan sonra adını duyurdu. Ciner'in bazı şirketleri için MASAK tarafından yürütülen bir kara para soruşturması var.

Sabah gazetesi ne olacak?

Gazetenin kontrolü Turgay Ciner'e geçti. Ancak TMSF bu satışı iptal ederse yönetim TMSF'ye geçmiş olacak.

Borsadaki işlemlerin Etibank'la ilgisi var mı?

Doğrudan bir bağlantı yok. Ancak dolaylı olarak banka kaynaklarını kullanan şirketler üzerinden var.

Etibank Dinç Bilgin'e ne zaman satıldı?

Etibank 1998 yılı başında önce Cavit Çağlar'a satıldı. Bilgin daha sonra bu hisseleri satın aldı.

Neden Etibank zor durumda olan Cavit Çağlar'a satıldı?

Bu 1998 yılı başlarında alınan siyasi bir karardı.

Etibank'ın Egebank'la ilişkisi var mı?

Evet var. Kredi ilişkisi bulunuyor.

Başka ilişkiler de var mı?

Evet, Nail Keçili'ye ait Cenair gibi hem Egebank, hem de Etibank ile 'back to back' şüphesi uyandıran kredi ilişkisi olan şirketler söz konusu.

Ortak isim var mı?

Evet, Şükrü Karahasanoğlu. Karahasanoğlu'nun çalıştığı ya da hissedarı olduğu 4 banka battı.

Etibank'la ne ilgisi var?

Etibank'ta yöneticiydi.

El konulan bankaların sistem içindeki büyüklüğü ne?

Batık on bankanın aktif büyüklüğü 11.5 milyar dolar. Toplam 80 bankanın büyüklüğü ise 142 milyar dolar.

Alacakların tahsili ne zaman mümkün?

Bu, belki de yıllarca sürececek alacağın tespiti ve tasfiye davalarına konu olacak.

Kim mağdur oldu?

Off-shorezedeler ve 57 bin yatırımcı.

Bankalar ne kadar batırdılar?

El konulan bankalar toplam 797 trilyon lira batırdı.

Bunların kamuya maliyeti ne olacak?

Her şeyden önce Hazine'den alınan 6.1 milyar dolarlık özel tahvil-lerle kaynak yaratılmaya çalışılacak.

TMSF'deki bankaların iştiraklerine ne olacak?

Ecevit, Sabah'ın kültürel değeri nedeniyle ayrıca ele alınması gerektiğini söyledi.

Cengiz Çandar'ın yazısının sansürlenmesinin Etibank'la ilgisi var mı?

Bu, Sabah yönetiminin zorlama bir çaba ile Etibank operasyonunu yürüten askeri çevrelere yakınlaşma stratejisi olarak değerlendiriliyor.

Meclis araştırma yapacak mı?

25 Haziran 1999'da Meclis araştırması istendi. Ancak konu 16 aydır görüşülmeyi bekliyor.⁴

Devletin Temizlikçi Kanadı

Tempo'nun ilk soruda cevapladığı gibi yalnızca Etibank operasyonu değil; Balina, Kasırga-1 (Egebank) ve diğer operasyonların İçişleri Bakanı Sadettin Tantan'ın koordinatörlüğünde özellikle asker içindeki "temizlik yanlısı" bir kanadın inisiyatifi ile gerçekleştirildiği belirtiliyordu. Yaygın kanaate göre bu kanat, Genelkurmay komuta kademesinin doğrudan desteklediği bir kanattı. Mali Suçlarla ilgili araştırma yapan bu grup, polis, maliye ve devletin diğer uzman ilgili birimlerinin verdiği bilgilerden faydalanıp "resmi olmayan" müstakil çalışmalar da yürütüyordu. Grup, bunu "uzmanlaşmak" için yaptığı iddiasındaydı.

Bu bağlamda Tantan'ın –daha sonra gerçekleştirilen ve Yılmaz'la iplerin kopmasında büyük etkisi olan– Beyaz Enerji Operasyonu ile ilgili çalışmanın Jandarma tarafından yürütülmesini sağlaması anlamlıydı. Asker bu konularda devletin diğer ilgili birimleri kadar uzman değildi. Hem operasyonu yürüterek uzmanlaşmak, hem de mali suçlarla mücadelede söz sahibi olmak isteyen ordudaki temizlik yanlısı kanat, böylelikle bu konudaki kararlılığı da ortaya koymak istemişti. Mesut Yılmaz'ın "Beyaz Enerji Operasyonu" sırasındaki tasarrufları "despotça" sözleriyle nitelendirdiği göz önüne alınırsa, bu kararlılık mesajının ilgili çevrelerce alındığı söylenebilir.

Ordudaki "temizlik yanlısı" kanadın Etibank operasyonunu da desteklediği söyleniyor. Bankaya el konulduktan sonra sarsılan Bilgin, Kasırga operasyonlarına konu olan diğer banka sahipleri gibi cezaevine girip kamuoyunun gözünde "sonu gelen imparator" durumuna düşmek istemiyordu.

Diğer banka operasyonlarındaki durumdan farklı olarak Bilgin'in polisçe gözetimine alınması ve el konulan bankasıyla ilgili iddiaların açığa kavuşturulması gecikecekti. Bu durum, "Operasyoncu İçişleri Bakanı Sadettin Tantan, Dinç Bilgin'in gözetimine alınıp sorgulanması için güç kullanamıyor," yorumlarını da beraberinde getirdi. Bir iddiaya göre Bilgin, Yahya Murat Demirel, Hayyam Garipoğlu, Ali Balkaner ve Korkmaz Yiğit'e göre hükümet içinde daha güçlü siyasi bağlara sahipti ve bu bağlar Tantan'ın Etibank'a yönelik muhtemel tasarruflarını da engelliyordu. İçişleri Bakanı, "soruşturmanın savcı kanalıyla yürütüldüğünü ve beklemek gerektiğini" söylüyordu. Buna karşılık, Dinç Bilgin'in Tantan'ın yakın dostu Hüsamettin Özkan'la olan ilişkisi sayesinde gözetimine alınmadığı iddiası giderek yaygınlaşıyordu. Borçlarıyla tanınan medya patronu ve işadamı Bilgin'in Özkan kanalıyla kamu bankalarından aldığı krediler, *Sabah*'ın "Özkan yanlısı" yayın politikasının nedeni olarak gösteriliyordu. Bilgin'in ve *Sabah* yöneticisi Zafer Mutlu'nun Özkan'a, kızının düğününe katılacak kadar yakın olmaları da bu iddiaları destekleyici olgular olarak görülüyordu.

Bu tartışmalar, Bilgin'in Mart ayının son günlerinde gözetimi alınmasıyla farklı bir boyut kazandı. *Medyakronik* sitesi, Bilgin'in gözetimine alınmasını "Hüsam Bey Kalkanı'nda ilk çatlak" şeklinde yorumladı:

"Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu'nun suç duyurusuyla, Etibank'ın 13 eski yöneticisi hakkında ilk ceza davası açıldı. Bu yöneticiler arasında, *Sabah* grubunun patronu Dinç Bilgin ile *Sabah* yayın grubu başkanı, *Sabah* gazetesinin eski genel yayın yönetmeni Zafer Mutlu da var. Dinç Bilgin, biz sayfamızı hazırlarken, tutuklanmış, cezaevine konmak üzereydi. Bu olay şüphesiz başlı başına çok önemli. Ama olayın gerisindeki bir bağlantı, herkesin bildiği ama kimsenin söylemediği türden bir 'sır', her şeyi daha da önemli ve anlamlı kılıyor. Dinç Bilgin'in tutuklanması, hükü-

met içinde medya ile özel bazı ilişkilere sahip olan Başbakan Yardımcısı Hüsamettin Özkan'ın etkinliğinin kırılması olarak yorumlanabilir.

"Öbür ihtimal ise, Dinç Bilgin'in Hüsamettin Özkan ve Bilgin'in hükümet düzeyindeki başka koruyucuları tarafından gözden çıkarılmış olmasıdır. Bunun da bir tek nedeni olabilir: Eğer kollamaktan vazgeçmezlerse işin ucunun kendilerine dokunması tehlikesi."⁵

Dinç Bilgin, İstanbul Mali Şube ekiplerince sorgulandıktan sonra tutuklandı. DGM, Etibank olayını, "nitelikli dolandırıcılık", "zimmet" ve "cürüm işlemek için teşekkül oluşturmak" suçu kapsamında değerlendirmişti. Aynı suçlamayla sorgulanan Dinç Bilgin'in oğlu Önay Bilgin ve bankanın eski genel müdürü İsmail Hakkı Karakaya serbest bırakıldı. Mahkeme ayrıca o dönemde yurtdışında bulunan ve "kırmızı bültenle" aranan Cavit Çağlar ile bankanın eski yöneticilerinden Zeki Ünal'ın da gıyaben tutuklanmasını istedi.⁶

Böylece Dinç Bilgin için Kartal Cezaevi günleri başlamış oldu. İstanbul 2. Asliye Ceza Mahkemesi'nde yargılanan Bilgin'in üç yıl kadar hapsi istendi. Bilgin, Etibank davasının ilk duruşmasına katılmadı, diğer beş sanık haklarındaki suçlamaları reddettiler. Davanın iddianamesinde, 1999 yılının Eylül ayından 2000 yılının Ekim ayına kadar bankanın yönetim kurulunda yer alan sanıklar Dinç Bilgin, Zafer Mutlu, Şükrü Karahasanoğlu, Zeki Ünal, Sudi Apak, Ahmet Peker, Ercan Arıklı, Hüseyin Vural Beyazıt, İsmail Hakkı Karakaya, Cahit Demir, Ramazan Başak, Şakir Gülsever ve Metin Aytülün'ün, 4389 sayılı Bankalar Kanunu'nun 13. maddesinin 1. fıkrası, 9. maddesinin 1. fıkrası ve 22. maddesinin 5. fıkrasına aykırı hareket ettikleri ileri sürülüyordu.

Etibank operasyonu, Sadettin Tantan dönemindeki ilginç operasyonlardan biri oldu. Yıllarca medyada söz sahibi olduktan sonra banka patronu olan "çekirdekten bir gazeteci"nin sonu hazindi pek çok kimseye göre. Bilgin'in durumu, basında "medya patronları banka sahibi olmamalı" yorumlarını da beraberinde getirdi. Yaygın kanaate göre bir medya kurumuna ve aynı zamanda bankaya sahip olmak, hem basının özgür çalışmaya ilkelerini zedeleyen, hem de üst düzeyde sıradışı siyasi bağlantılara yol açan bir durumdu.

Nitekim Bilgin Grubu'nun üst düzey sorumluları ve hatta gazete yöneticileri, Etibank'a el konulmadan soluğu sık sık Ankara'da, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu Başkanı Zekeriya Temizel'in yanında alıyor ve kişisel ilişkileri kullanarak "borç ödeme planı"nı siyasi ve bürokratik çevrelere kabul ettirmeye çalışıyorlardı. Bu görüşmelere katıldığı ileri sürülen *Sabah* Yayın Grubu Başkanı Zafer Mutlu'nun, Etibank Yönetim Kurulu üyeliğinin yanı sıra *Sabah*'taki yöneticiliğiyle edindiği servet tartışma konusu oldu. Londra'da ve New York Manhattan'da katları, yurtiçinde de gayrimenkulleri olan Mutlu'nun 150 bin dolar maaş aldığı bilgisi de DGM'yi, "Bu paranın hangi hizmet karşılığında ödendiği" araştırmasına yöneltmişti.

Kitap yayına hazırlanırken Zafer Mutlu *Sabah*'taki görevine devam ediyordu. Mutlu'nun patronu Bilgin, hâlâ Kartal Cezaevi'nde. Öykünün aktörlerinden Sadettin Tantan Gümrüklerden sorumlu Devlet Bakanlığı görevinden ve ANAP'tan istifa etti. Bir diğer önemli aktör Başbakan Yardımcısı Hüsamettin Özkan ise kabinedeki görevine devam ediyor.

UMUT ve "Karakuş"ku

Terörle mücadele operasyonları, Sadettin Tantan'ın İçişleri Bakanlığı sürecindeki gelişmelerin sağlıklı değerlendirilmesi için büyük önem taşıyor. 17 Ocak 2000'deki Beykoz Operasyonu ile Hizbullah'a darbe indirilmesiyle zirveye çıkan, ancak daha sonra yolsuzluk operasyonlarının gölgesinde kalan terörle mücadele operasyonlarının kilit noktasını UMUT operasyonu oluşturuyor.

Uğur Mumcu, Ahmet Taner Kışlalı, Bahriye Üçok ve Muammer Aksoy suikastlerinin failleriyle ilgili bu operasyon başlangıçta sadece Mumcu suikastine ilişkin bir çalışmaydı. Bu amaçla operasyona "Uğur Mumcu Uzun Takip" cümlesinin kısaltılmışı olarak UMUT adı verilmişti.

UMUT operasyonu pek çok yönüyle Tantan döneminin en ilginç operasyonu olarak arşivlerde yerini aldı. Önce, en karanlık eylemlerden biri olarak değerlendirilen Mumcu suikastinin faillerinin yakalandığı açıklandı. Daha sonra sürpriz bir şekilde faillerin değişmesiyle olay tartışmalı hale geldi. Özetle, Beykoz'daki Hizbullah operasyonunda sağlanan başarının benzeri UMUT operasyonunda gösterilememişti. Aslında UMUT operasyonunun çıkış noktası Hizbullah operasyonuydu.

Ferhan Özmen'in ortaya çıkışına kadar Mumcu suikastinde önemli rol aldığı açıklanan "iğneci" lakaplı Yusuf Karakuş'un UMUT operasyonundan önce bir kez daha gözaltına alındığı ve Uğur Mumcu cinayeti konusunda detaylı bir şekilde sorgulandığı belirtildi. Güvenlik birimlerine Hizbullah'a Mumcu suikastisiyle ilgili bilgi verdiğini söyleyen Karakuş'un ifadeleri Beykoz'daki villada çıkan dökümanlarla tamamlandı. Böylece UMUT operasyonu için start verildi. İşin ilginç tarafı, bu operasyonun da, İçişleri Bakanı Sadettin Tantan'ın açıklamasına göre tıpkı Hizbullah operasyonu gibi MİT'in dahil olmadığı bir operasyondur.

Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü'nün gerçekleştirdiği çalışma-

lardan sonra Hizbullah'ın Beykoz'daki zengin arşivinin ele geçirilmesi ve bu arşivdeki izler üzerinden yürütülen inceleme, polisi Mumcu suikastinin İran destekli iç unsurlar tarafından gerçekleştirildiği bilgisine yöneltmişti.

Ancak bu noktada Yusuf Karakuş'un varlığını ve onun MİT'le ilişkili olduğu iddiasını hatırlatmakta fayda var. Doğrusu bu durum ve Karakuş'un ilişkileri, daha Ferhan Özmen'in suikastin gerçek aktörü olarak sunulmadığı noktada dahi UMUT operasyonunun güvenilirliğinden çok şey götürdü.

Karakuş UMUT operasyonundan çok önce, 1998 yazında İstanbul Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şubesi'nce gözaltına alınmış ve sorgulanmıştı. O dönemde Hizbullah İlim grubu ile irtibatlı olduğu ileri sürülen Karakuş, polise verdiği ifadede Mehmet Şahin'i suçlamıştı. Şahin, Karakuş'un UMUT operasyonu sırasında "Mumcu suikastinde kendisinden talimat aldım" dediği kişiydi. 1998'deki gözaltı sırasında ise Karakuş, Şahin'in kendisine Tevhid çevresinden silah temin ettiğini savlamıştı. Bu ifade üzerine gözaltına alınan Mehmet Şahin delil yetersizliğinden serbest bırakılmıştı.

UMUT operasyonu kapsamında ise Ankara Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü'nde Emniyet yetkililerinin yanı sıra Ankara Cumhuriyet Savcısı Hamza Keleş ve MİT görevlilerinin de bulunduğu bir ekip tarafından sorgulanan Karakuş, "Suikast bombasını bunlar yerleştirdi" dediği iki İranlı'yı resimlerden teşhis etmişti. Karakuş'a göre bombayı koyan İranlılar, İstanbul Başkonsolosluğu eski görevlisi Muhsin Karger Azad ve Said Gubrataş'tı.

Karakuş, geçmişte ülkücü kimliğiyle öne çıkan ve daha sonra Hizbullah'la irtibat kuran bir isim. Yani Emniyet kayıtlarının yabancı olduğu biri değil. Aynı operasyon kapsamında gözaltına alınan ve mafya lideri Sedat Şahin'le irtibatlı olduğu belirtilen eski ülkücü Muzaffer Dağdeviren de çek-senet tahsilatı işlerinden dolayı Organize Suçlar Şubesi'nde sorgulandı. UMUT operasyondaki bir diğer zanlı Abdülhamit Çelik ise sahte pasaport işlerinden dolayı poliste kaydı olan biri. Bu anlamda daha önce Emniyet'e defalarca girip çıkan Karakuş, Dağdeviren ve Çelik'in daha önceki sorgulamalarından Mumcu suikastine ilişkin bir ipucunun elde edilememesi şaşırtıcı.

Operasyonla ilgili kuşklar sürerken İçişleri Bakanı Sadettin

Tantan, suikastin merkezinde İran'ın bulunduğunu, cinayetin İranlılarca planlandığını ve gözaltına alınan sanıklarla işbirliği içinde gerçekleştirildiğini açıkladı.⁷

Emniyet, suikastin iç bağlantılarını açığa çıkardığını ve zanlıları yakaladığını düşünüyordu ama cinayette bağlantılı İranlıların ülkeyi terk etmiş olduğunu da biliyordu. Polis, bu dönemde yine Beykoz'daki arşivden yola çıkarak Arif Tari ismine ulaştı. Tari'nin 1994 yılında İran Şahı'nın koruması Ali Ekber Gorani'nin kaçırılması eylemine karıştığı ileri sürülüyordu. Polise göre Tari, Muzaffer Dağdeviren, Yusuf Karakuş, Abdülhamit Çelik ve Hasan Kılıç'la birlikte İran devriminden sonra Türkiye'ye gelen Şah'ın koruması Gorani'yi kaçırdıktan sonra, Muhsin Karger Azad isimli aynı zamanda SAVAMA görevlisi olan İstanbul Başkonsolosluğu görevlisine teslim etmişlerdi. Gorani ortadan kaybolduktan bir süre sonra ölü olarak bulunmuş, ancak olay aydınlatılamamıştı.

Abdülhamit Çelik ve Mehmet Şahin'in polise verdikleri ifadede Mumcu suikastine karıştıklarını itiraf ettikleri öne sürülüyordu. İddiaya göre Şahin, Karakuş'u suikast için Ankara'ya gönderdiğini doğrulamış ve Çelik de suikastte Karakuş'la birlikte gözcülük yaptığını anlatmıştı. Hatta iki zanlı Pişmanlık Yasası'ndan yararlanmak istediklerini bile söylemişlerdi.

Abdülhamit Çelik, polise şu ifadeyi vermişti: "Mehmet Şahin bir gün beni spor salonunda yanına çağırdı ve İran ajanlarının yapacağı bir suikastte Yusuf Karakuş'la birlikte görev alacağımı söyledi. Ben işin ne olduğunu sordum. 'Gazeteci Uğur Mumcu'nun öldürülmesi' dedi. Bunun üzerine Karakuş'la Ankara'ya gittik. Ona durumu anlattım. Ankara'da üç İranlı ile buluştuk. Sonra gidip İranlılar'la birlikte Mumcu'nun evinin orada keşif yaptık. Ertesi gün İranlılar'la birlikte yine Mumcu'nun evinin oraya gittik. İranlılar ellerindeki poşetin içindeki patlayıcıyı Mumcu'nun arabasının altına yerleştirirken ben kulübenin orada bekledim. Sonra Yusuf'la birlikte otogara gidip Ankara'ya döndük. Bir iki gün sonra da bomba patladı ve Mumcu'nun öldüğünü duyduk."⁸

UMUT operasyonu sürerken Sincan'da ortaya çıkan bir cephanelik kafaları iyice karıştırdı. Yapılan incelemeler sonucunda bu cephanelikte bulunan silahların daha önce kullanıldığı ortaya çıktı.

Silahlardan bazıları "Kudüs Savaşçıları" adı verilen İslamcı örgüte İran tarafından sağlanmıştı. Yapılan kriminal inceleme sonucunda Sincan'da bulunan silahların seri numaralarının gazeteci Çetin Emeç suikasti sanıklarından İslami Hareket Örgütü militanı İrfan Çağrırcı'ya yönelik operasyonda ele geçirilen silahların seri numaralarını takip ettiği de tespit edilmişti.

Polis, "Silahların kaynağı aynı. Muammer Aksoy ve Turan Dursun cinayetleri tabanca ile işlendi. Aralarında bu silahların olup olmadığına bakacağız," diyordu.⁹

Peki polisin doğru kabul ettiği bütün bu bilgiler, Cumhuriyet tarihinin en karanlık suikastlerinden biri olarak değerlendirilen Uğur Mumcu suikastiyle ilgili daha önce ortaya çıkan bilgi ve iddialarla örtüşüyor muydu? Pek sayılmaz. Çünkü UMUT operasyonuna kadar Mumcu suikasti hep başka bir iz üzerinden yürümüştü.

Derin Suikast

Mumcu, 24 Ocak 1993'te Ankara'daki evinin önünde arabasına yerleştirilen bombanın patlaması sonucu hayatını kaybetmişti. Mumcu'nun otomobiline yerleştirilen bomba C-4 tipi patlayıcıdan yapılmıştı. Ancak bombanın düzeneği bile tam olarak tespit edilememişti. C-4 patlayıcılar Deniz Kuvvetleri'nin envanterinde bulunuyordu. Hatta ordu MİT'e bu patlayıcılardan vermişti.

Suikastten sonra ilk olarak İBDA-C senaryosu ortaya atıldı. Ancak bunun doğru olmadığı kısa bir süre sonra anlaşıldı. Yine suikastten hemen sonra aralarında İranlıların da bulunduğu 13 öğrenci gözaltına alındı, ancak onlar da serbest bırakıldı. Bu arada İrfan Çağrırcı'nın adı gündeme geldi. Çağrırcı üzerinden üretilen senaryolara göre de suikasti İran Gizli Servisi destekli İslami Hareket Örgütü üyeleri gerçekleştirmişti.

Mumcu cinayetiyle ilgili soruşturma aslında daha baştan sağlıklı başlamıştı. Çünkü cinayetten hemen sonra olayı aydınlatılabilecek ipuçlarını içeren maddi deliller bölge temizleniyor bahane siyle süpürülmüştü. Ortada ne bir görgü tanığı, ne de bir maddi bulgu vardı. 2 kilo 450 gram ağırlığındaki C-4 patlayıcının uzaktan kumanda ile mi, yoksa motorun çalışmasını gerektiren bir sisteme

bağlı olarak mı patlatıldığı dahi anlaşılamadı. Soruşturmayı Uğur Mumcu'nun yazılarında sıklıkla eleştirdiği Ankara DGM Başsavcısı Nusret Demiral üstlendi. Soruşturma sırasında Mumcu'nun çalışma odası incelettilmedi, telefon görüşmeleri aydınlatılmadı. Demiral sürekli olarak, "Hukukta delil bulmak esastır," şeklinde demeçler verdi, ancak maddi delil temini noktasında bir hayli fakir kaldı.

Soruşturma sürerken Uğur Mumcu'nun eşi Güldal Mumcu, dönemin Emniyet Genel Müdürü Mehmet Ağar'la arasında geçen bir diyalogu aktardı. Buna göre Ağar, Mumcu olayını kastederek, "Bu iş bir duvar gibi. Altan tuğla çekmek mümkün değil," diyor ve Güldal Mumcu'nun, "Tuğlayı siz çekmezseniz ben çekerim," şeklindeki sözleri üzerine de, "O zaman duvar üzerinize yıkılır," yanıtını veriyordu.

Yine Güldal Mumcu'nun iddiasına göre, soruşturmayı Nusret Demiral'dan sonra üstlenen Ankara DGM Savcısı Ülkü Coşkun, "Bu cinayeti devlet yapmıştır. Siyasi iktidar isterse bu iş çözülür," demişti. Bu tartışmaların ardından Meclis'te kurulan araştırma komisyonu Mumcu cinayetinin çözümüne engel olacak çok sayıda durum tespit etti. Bu arada cinayete ilgili olarak sürpriz tanıklar ortaya çıktı. Bunlardan ilki Ayhan Aydın'dı. Ancak olayı çarpıttığı anlaşılmca soruşturma eski seyrine döndü. Refahiyol hükümeti döneminde Adalet Bakanı Şevket Kazan Meclis'te Mumcu cinayetini aydınlatacak önemli bir tanığın varlığından bahsetti. Bu tanığın adı Abdullah Argun Çetin'di. Ancak Çetin'in de yalancı tanık olduğu anlaşıldı. Böylece Mumcu suikasti karanlık yapısını korumaya devam etti.

"Tekin" Diye Biri

Polis, Yusuf Karakuş, Abdülhamit Çelik ve Mehmet Şahin isimleri üzerinden yürüttüğü soruşturmanın sonuçlarını öyle sağlam deliller olarak sunuyordu ki artık pek mantıklı gelmese de kamuoyu Mumcu suikastinin çözüldüğüne inanmaya başlamıştı.

İşte tam bu sırada "Tekin" kod adlı Ferhan Özmen ortaya çıktı. Karakuş, Çelik ve Şahin'den sonra gözaltına alınan Özmen'in sorgusundan sonra Emniyet kaynaklı haberlerde 180 derece bir dönüş yaşandı. Artık polise göre, yalnızca Mumcu suikastinde değil, K 17

lalı, Üçok ve Aksoy cinayetlerinde de emir veren isim Ferhan Özmen'di. Daha önce Mumcu'nun arabasına bombayı iki İranlı'nın koyduğu ve Çelik ile Karakuş'un gözcülük yaptığı belirtilmişti; şimdi Özmen'in bombayı yaptığı, eylem planını hazırladığı ve Necdet Yüksel'le birlikte bombayı yerleştirdiği söylenmeye başlandı.

Emniyet fiyaskoyu açıkça itiraf ediyordu. Azerbaycan'ın başkenti Bakü'ye giderken uçakta gazetecilerin sorularını yanıtlayan Ankara Emniyet Müdürü Kemal İskender, Yusuf Karakuş ve Abdülhamit Çelik'in bu suikastte görev almadığını açıkladı. İskender, –daha sonra Kışlalı ve Aksoy suikastlerinin de kilit ismi olarak değerlendirilecek olan– Özmen'in bombayı Mumcu'nun arabasına 22 Ocak'ta saat 21.00-22.00 sularında yerleştirdiğini söylediğini açıkladı.¹⁰

Bir süre sonra Ahmet Taner Kışlalı suikastinde Özmen ve Yüksel'le rol aldığı açıklanan Rüştü Aytufan da Tantan'ın memleketi olan Adapazarı'nda gözaltına alındı.¹¹

Tantan'ın Yumuşak Karnı

UMUT operasyonu ve giderek diğer terörle mücadele soruşturmaları, içerdikleri çelişkiler ve eksikliklerden ötürü İçişleri Bakanı Sadettin Tantan'ın en fazla eleştirildiği nokta oldu. Emniyet içinde de Terörle Mücadele Şubesi'nin organize suçlar ya da narkotik şube gibi "delilden sanığa gitme" yöntemini başarıyla uygulayamadığını ileri süren yaklaşımlar da vardı. Bazı polislere göre soruşturma tekniği İstihbarat ve Kaçakçılık birimlerinden farklı olan Terörle Mücadele birimi, zanlı ifadeleriyle kolayca yanıltılabilecek bir niteliğe sahipti. Son olarak Yusuf Karakuş bu yanıltma operasyonunun başarılı bir uygulayıcısı olmuştu.

Karakuş'un MİT elemanı olarak kullanılmış olduğu bilgisi UMUT operasyonundaki rolünün tamamen dezenformasyona yönelik olduğu iddialarının ortaya atılmasına neden oldu. Senaryoya göre Karakuş, UMUT operasyonda polisi yanıltmak üzere bilinçli olarak yalan ifade vermişti.

10. Gökçer Tahincioğlu, *Milliyet*, 11 Haziran 2000.

11. *Hürriyet*, 26 Eylül 2000.

Ne olursa olsun UMUT operasyonu ile tüm materyaller Ankara 2 No'lu DGM'de görülecek davaya sunuldu. Mumcu, Kışlalı, Aksoy ve Üçok'un öldürülmesi gibi 22 olayı kapsayan 'UMUT Operasyonu'na ilişkin 21 sanıklı davada, 4 sanık tahliye oldu. Davanın iddianamesinde sanıklar Ferhan Özmen, Necdet Yüksel, Rüştü Ay-tufan, Hakkı Selçuk Şanlı, Yusuf Karakuş, Muzaffer Dağdeviren, Abdülhamit Çelik, Fatih Aydın, Hasan Kılıç ve Mehmet Şahin'in, Türk Ceza Kanunu'nun "Anayasal düzeni zorla bozmaya kalkışmak" hükmünü düzenleyen 146/1. maddesine göre idam cezasına çarptırılmaları istendi. Sanıklar Mehmet Ali Tekin ve Talip Özçelik hakkında da, TCK'nın "Devletin emniyetine karşı silahlı çete kurma" fiilini içeren 168/1 ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Yasası'nın "yarı oranında ceza artırımını" öngören 5. maddelerine göre 22 yıl 6'şar aydan az olmamak üzere ağır hapis cezasına çarptırılması talep edildi.¹²

İçişleri, en ciddi terörle mücadele operasyonu olarak sunulan UMUT Operasyonu'ndaki tartışmalar nedeniyle güvenilirlik kaybına uğradı. Tantan ve ekibi, yalnızca Emniyet İstihbaratı'nın imkânlarıyla ve elde ettiği bilgilerle sürdürülen UMUT'tan yoğun eleştiriler alarak çıkmıştı.

Tantan benzer eleştirileri –çok sevdiği– Gaffar Okkan'a yönelik suikastin ardından ve son olarak da Muhammed Tokcan'ın başını çektiği Swissotel baskınından sonra da alacaktı. Belli ki birileri –yolsuzluk operasyonlarındaki insan haklarına aykırı muamele suçlamasının dışında– Tantan'ı daha kolay köşeye sıkıştırabilecek bir alan bulmuşlardı.

Savcının İlayanı

UMUT operasyonunun güvenilirliğini açık açık tartışmasa bile operasyonla ilgili bilgilerin basına "bomba" olarak yansıtılmasına yönelik ilk ve en ciddi tepki ilginç bir isimden geldi: ANAP Lideri Mesut Yılmaz'a yakın olduğu öne sürülen Ankara DGM Başsavcısı Cevdet Volkan. Volkan, Beyaz Enerji operasyonunu yürüten Savcı Talat Şalk ile Yılmaz arasındaki tartışma sırasında Şalk'ı eleştiren bir tavır takınmasıyla da dikkat çekecekti.

Volkan, Tantan'ın "Elimizde bombalar var," şeklindeki açıklamasına veryansın ediyor ve gazetecilere bilgi sızdırılarak operasyonun yalnızca polisin başarısıymış gibi sunulmasını eleştiriyordu. *Sabah* gazetesi, Volkan'ın açıklamalarını şöyle özetliyordu:

"• Sayın İçişleri Bakanı'nın açıklama yapmasını doğru bulmuyorum.

• Görevi ve makamı ne olursa olsun kimsenin devam eden soruşturma hakkında bilgi vermemesi gerektiğini düşünüyorum.

• Soruşturmalarda gizli bilgiler, yarım saat geçmeden basına intikal ediyor. Bu durumda ya telefonum dinleniyor, ya da polis basına bilgi sızdırıyor.

• Medyanın, devam eden soruşturmalarla ilgili kendisine ulaşan bilgileri yazmaması gerekir.

• Sayın Başbakan da, bakanlar da, adli konularla ilgili açıklama yaparken dikkat etmeliler. Herkesin görev, yetki ve sorumluluğunu bilmesi lazım.

• İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nün gerçekleştirdiği Umut Operasyonu'nu medyadan öğrendim. Şimdi adam yerine konulmamış gibi hissediyorum.

• Başarının sadece polisinmiş gibi gösterilmesi hoşuma gitmiyor. Savcıların da önemli rolü var.

• Basın Yasası son derece açık. Devam eden soruşturmalar hakkında haber ve yorum yapılması suç teşkil ediyor. Ancak bu yasağa pek fazla uyan yok.

• Faili meçhullerle ilgili iddianame, mahkemede okunmadan açıklanmayacak.

• İçişleri Bakanı Sadettin Tantan'ın sözünü ettiği bombanın bizim yürüttüğümüz soruşturmalarla bir ilgisi olduğunu sanmıyorum."¹³

Bu açıklamalar, Tantan'ın bakanlığı süresince hep göze çarpan, yargı birimleri ile Emniyet arasındaki görüş ayrılığını gözler önüne sermesinin yanı sıra Yılmaz'a yakın olduğu iddia edilen bir savcının sıradışı tepkisi olarak arşivlerdeki yerini aldı. Kimse, İçişleri'ne açıkça, "Yetersiz delille yola çıkıyorsunuz. Sonra da basına erkenden yalan-yanlış bilgi sızdırıp kendinizi başarılı göstermeye çalışıyorsunuz," diyemiyordu, ama yöneme ilişkin tepkiler daha sonra

önüne geçilemez bir hal alacak olan siyasi savaşın göstergesiydi.

Belli ki Yılmaz, partisinin bakanı Tantan'ın fazlaca öne çıktığı şu günlerde ona şifreli uyarılar göndermenin yolunu buluyordu. Yılmaz'ın tepkileri, Beyaz Enerji Operasyonu sırasında bu kez bizzat kendisinin yalnızca Tantan'a değil, Jandarma'ya yönelik açık tepkileriyle somutlaşacaktı.

Farklı bir yöntem İstanbul Gaziosmanpaşa'da polis otosuna yönelik saldırının ardından gerçekleştirilen Çevik Kuvvet eylemi sırasında da kendini hissettirecekti. Tantan'ın yumuşak karnından yakalanıp eleştirilmesini sağlayan irade, Emniyet içinde de Tantan'a karşı yerel de olsa bir direnç yaratmak istiyordu. Bu denge oyunu, uzun hesaplar sonucunda Tantan'ın İçişleri Bakanlığı'ndan alınmasıyla tamamlanmış olacaktı.

Yeniçeri Usulü Eylem

Yasadışı sol örgütlerin eylemleri İstanbul'da yoğunlaşmaya başlamıştı. Zaman zaman sahneye çıkıp özellikle polis otolarına yönelik silahlı saldırılar düzenleyerek "şehirde var olduklarını" ispatlamaya çalışan sol örgütlerin 11 Aralık 2000'de Gaziosmanpaşa'da devriye gezen bir Çevik Kuvvet otosuna ateş açması sonucu Tahir Toka ve Mehmet Ali Acuz adlı polisler yaşamlarını yitirdi. Bu, Çevik Kuvvet otolarına yönelik ilk saldırı değildi ve bu tür eylemlerden sonra polis camiası cenaze törenlerinde bir araya gelir ve can alan örgütlere lanetler yağdırılırdı.

Ancak bu kez farklı bir şey oldu. Dört bin polis, Çevik Kuvvet'in merkezi Bayrampaşa'dan Emniyet Müdürlüğü'nün bulunduğu Vatan Caddesi'ne kadar yürüdü. Polisler, Yeniçeri ayaklanmasını andıran bu korsan yürüyüş boyunca duvarlardaki af afişlerini de yırttılar. Kimisi ellerindeki eski model Kırıkkale marka tabancalarını havaya kaldırıp, "Bunlarla mı mücadele edeceğiz?" diye slogan attı.

İstanbul Emniyet Müdürü Kâzım Abanoz eylemci polisleri zapt etmekte zorlandı. Cenazeye katılmak üzere İstanbul'a gelen İçişleri Bakanı Sadettin Tantan ve Emniyet Genel Müdürü Turan Genç de polislerin tepkisinden nasiplerini aldı. Eylem boyunca gerginliği azaltmaya çalışan Abanoz, kendi memurları tarafından yuhalandı, yüzüne silah sallandı. "Zorla bir şey yapmak olmaz. Biz devle-

tin güvenlik kuvvetleriyiz. Biz terörist gruplarla mücadelede görevliyiz. Tabii ki bu görevimiz sırasında, arkadaşlarımız şehit düşüyor," diyen Abanoz, "Lütfen sıkıntı yaratmayalım," diyor ancak eylemcilere söz geçiremiyordu.

Polisler, yaptıklarının kanunsuz olduğunu bile bile bu eyleme girişmişlerdi. Her zaman izinsiz memur yürüyüşlerini dağıtmakla görevlendirilen Çevik Kuvvet polisinin bu kez yine bir memur olarak eylem düzenlemesi ilginç bir tablo oluşturmuştu. Ancak ortada silah teşhiri, görev yerini izinsiz terk etmek, amir emirlerine uymamak, müdürlere sözlü hakaret gibi durumlar söz konusuydu ve bu yüzden bazı polisler hakkında soruşturma başlatılacaktı. Olası soruşturmalar ve hatta davalar eylemci polislerin umurunda değildi. Polisler, yürüyüş boyunca ilginç sloganlar atıyorlardı:

"Dişe diş kana kan... Çevik burada, tetikçiler nerede... Örgütler savulun silah kullanacağız... Bu vatan Apo'ya mezar olacak... Tantan uyuma, polisine sahip çık... Başbakan istifa... Hükümet affını al başına çal... Ankara, Ankara duy sesimizi, işte bu Çevik'in ayak sesleri... Devlet hainle pazarlık etmez... Pasif müdür istemiyoruz... Polisler içerde hainler dışarıda... Rahşan'ın affı polisi vurdu... Özgürlük polisin kanyla olmaz..."

Tıpkı eylem gibi sloganlar da garipti. Çevik Kuvvetçiler polis kökenli bakanlarına, "Uyuma, bize sahip çık," diyorlar ve Başbakan Ecevit'i de istifaya çağırıyorlardı.

Tarihte buna benzer bir ayaklanma Osmanlı İmparatorluğu döneminde yine İstanbul'da gerçekleşmişti. Osmanlı yönetiminin yeni askeri yapılanması için kurduğu Nizamıcedit'i istemeyen yeniçeriler, 15 Haziran 1826'da kazanlarını Etmeydanı'na çıkardı. Sadrazam Mehmed Selim Sırrı Paşa, padişahın sancaklı şerifin çıkarılmasını istedi. Yeniçeriler askeri eğitim istemediklerini belirtti. Ağa Hüseyin Paşa, topçu askerleriyle Divanyolu'ndan, İzzet Mehmed Paşa Saraçhane yönünden, yeniçerilerin üzerine yürüdüler. Yeniçeriler teslim olmayınca kışanının büyük kapısı top ateşiyle yıkıldı. Ve yeniçeri ocağı kaldırıldı.

Yakın tarihte ise benzer bir polis eylemi sekiz yıl önce gerçekleşmiş ve polisler 1992'de de üç ayrı eylem yapmışlardı. Eylemlerden ilki Adana'daydı. Yine örgüt tarafından öldürülen polis memuru Özer Özkaya'nın töreninde meslektaşları, hükümeti istifaya davet eden sloganlar atmışlardı. İkinci eylemde ise İstanbul DGM

Başsavcısı Yaşar Günaydın ile şoförünün cenaze namazından sonra 150 polis, slogan atarak yürümüştü. Üçüncü eylemde de Dev-Sol militanlarınca öldürülen dört polisin cenazesinde olay çıkmıştı.¹⁴

Eylem sonrasında bazı polisler hakkında soruşturma açıldı. Bayrampaşa Çevik Kuvvet Şube Müdürü de polisleri kışkırtmakla suçlanıyordu. Eylem idari niteliğinin yanı sıra ilginç siyasi bir yapıya da sahipti. Emniyet'teki yaygın kanaate göre eylem, İçişleri Bakanı Tantan'a mesaj vermek için bazı gruplarca tertiplenmişti. Bir Emniyet yetkilisi bu konuda, "ANAP, bürokrasideki güçlü bağlantılarını Emniyet içinde kullanamıyordu. Çünkü Emniyet'te ANAP'a yakın görünen isimler Telekulak operasyonu başta olmak üzere Tantan operasyonları ile ayıklanmıştı. Üst yönetime nüfuz edemeyen ANAP, alt gruptaki bu isyanı destekledi," iddiasını dile getiriyor.

Çevik Kuvvet eylemi, protokol sırası açısından İstanbul Valisi'ni de hedef alıyordu, ama esas olarak Bakan Tantan ve onun A Takımı'nda yer alan Emniyet Müdürü Kâzım Abanoz'a karşı yeniçerivari bir hareket olarak arşivlerdeki yerini aldı.

Gaffar Okkan, tıpkı Kâzım Abanoz gibi İçişleri Bakanı Sadettin Tantan'ın A Takımı'nda yer alan bir polis şefiydi. 1952 yılında Sakarya'nın Hendek İlçesi'nde doğan Okkan, Tantan'ın hemşehrisi başarılı bir polis olarak onun döneminde etkin görevde bulundu ve önemli operasyonlara imza attı.

Daha önce İzmir, Eskişehir, Şanlıurfa'da görev yapan Okkan, 1993 yılında Mehmet Ağar'ın Emniyet Genel Müdürlüğü döneminde Kars'a atandı. Okkan'ın son görev yeri Diyarbakır'dı. Bu dönemde Hizbullah'a yönelik başarılı operasyonlarla adını duyuran Okkan, Diyarbakır'da ele geçirilen arşiv ile militanların sorgulaması sonucu Hizbullah'ın İstanbul Beykoz'daki evinin deşifre edilmesinde büyük pay sahibi oldu. Bütün bunlar Okkan'ın, 17 Ocak 2000 tarihinden sonra Hizbullah'ın bir numaralı hedefi haline gelmesinde önemli rol oynadı. Ayrıca Okkan, cana yakın kişiliği, tabanda beğeni toplaması, İçişleri Bakanı'nın A Takımı'nda yer alması gibi özellikleriyle de çokertildiği iddia edilen bir örgüt için mantıklı bir hedefti.

Gaffar Okkan, 24 Ocak 2001'de –cinayete kurban giden Uğur Mumcu'nun öldürülüşünün sekizinci yıldönümünde– silahlı saldırıya uğramadan iki saat önce gazeteci Nuriye Akman'la görüşüyor ve Hizbullah'ı bitirecekleri tezini ileri sürüyordu.

Ancak Okkan, ciddiye almadığı –ya da önemsemiyor görüldüğü– bu örgüt konusunda uzman belli başlı polis şeflerinden biriydi. Diyarbakır'da yapılan operasyonlarda ele geçirilen deliller ve sorgulanan militanların ifadeleri örgütün üye sayısı ve gücünü ortaya koymak için yeterli bilgiler sunuyordu. Okkan, bu bilgilerden yola çıkarak örgütün lideri Hüseyin Velioğlu ile üst düzey sorumlular Cemal Tutar ve Edip Gümüş'ün takibinde İstanbul Emniyeti'nin işini kolaylaştırmıştı. Emniyet Müdürü ayrıca, beş terörle mücadele uzmanı polisini de 17 Ocak Operasyonu öncesinde İstanbul'a

göndermişti. Beykoz Operasyonu'nda sağ yakalanan Tutar ve Gümüş daha sonra Diyarbakır'a götürülmüş ve Okkan ekibince sorgulanmıştı. Gaffar Okkan, ölümünden bir süre önce Diyarbakır Valisi Cemil Serhadlı ile birlikte Hizbullah'ın 26 kişilik tetikçi listesini açıklamıştı.

Okkan, kendisine yönelik suikastten bir saat önce görüştüğü gazeteci Nuriye Akman'a bu 26 tetikçinin Diyarbakır'da olduğunu bildiklerini ve yakalanmalarının an meselesi olduğunu söylemişti. Akman, Okkan ile yaptığı görüşmeyi *Sabah* gazetesinde şöyle anlatıyordu:

"Söyleşi sırasında ona kendisine yönelik suikast girişimi olabileceğini söyledim. Benimle dalga geçer gibi, 'Salla bunları, salla!' dedi.

– Emniyet müdürsünüz ama ilginiz olağanüstü Diyarbakırspor'a... Takım, terörle mücadelenin bir aracı mı?

– Şimdi bakın. Diyarbakır'da yıllarca Hizbullah'ın işlediği cinayetleri yine Hizbullah militanları 'devlet yaptı' diye bu vatandaş etkilemiş. Devlete karşı vatandaşların güvenini sarsacak bilinçli bir psikolojik konu. Ama bu dönemde yakaladığımız militanların yer göstermelerinde, vatandaşın çok büyük bir memnuniyeti oldu. En azından devlete güvenleri tesis oldu. Bu görev açısından böyle. Diyarbakırspor için de yıllarca, 'Bizi birinci lige çıkarmazlar' diye propaganda yapılmış. Halbuki böyle bir ortam yok. Tamamen yabancı kaynaklı örgütlerin yaptığı propagandayı ben huzur toplantılarında bizzat anlatarak, sadece söyleyerek değil de söylediklerini yakalayarak, kim cinayet işlemişse, 'Kardeşim bak işte işleyen sistem bu. Bunun yapısı bu şekilde' hem aileye (polislere demek istiyor) hem de genel topluma basın yoluyla bilgiler verdik. Halen de mahkemeleri devam ediyor.

– Yani işin sırrı?

– Bire bir ilişki. Mesleki birikimlerimiz, tecrübelerimiz. Biz Diyarbakırspor'a teknik değil de yönetim bazında yardımcı oluyoruz. Bu bir idaredir. Takımı idare etmek de bir idareciliktir."¹

Gazeteci Akman'a söylediklerinden Gaffar Okkan'ın kendisine yönelik bir suikast beklemediği, ya da bu ihtimali ciddiye almadığı

anlaşılyordu. Aslında böyle bir saldırının beklenmemesi çok olağandışıydı, çünkü Hizbullah operasyonlarından sonra yakalanan örgütün Diyarbakır sorumlusu Sabih Özdemir, polise verdiği ifade de "Ömer Hoca" kod adlı yöneticinin kendilerine Okkan'ı öldürmek için talimat verdiğini açıklamış ve "Biz bu suikasti Kanas silahıyla gerçekleştirmek istedik, ama o, saldırıyı Kalaşnikoflarla gerçekleştirmek emrini verdi," demişti.

Ancak Özdemir'in bahsettiği suikast planı, Okkan'a yönelik silahlı saldırının planından farklıydı. Ömer Hoca kod adlı yönetici, Okkan'ın bir binanın tepesinden öldürülmesini istemişti, yani Özdemir'in ifadesine göre 20-25 kişilik bir silahlı baskın söz konusu değildi.

Okkan 24 Ocak'ta Emniyet Müdürlüğü'nden Vilayet'e giderken makam aracında silahlı saldırıya uğradı. Okkan'ı koruyan beş polis, Sezai Karakoç Bulvarı'nda çeşitli bölgelerden ateş açan çok sayıda saldırgana karşılık veremedi vuruldu. Olay yerinde yapılan incelemeler sonucu Kalaşnikof marka bir tüfeğin yanı sıra çok sayıda Kalaşnikof mermisi ile Takarof ve Makarof marka silah ele geçirildi. Takarof ve Makarof, Hizbullah'ın pek çok cinayetinde kullanılan silahlardı ve muhtemelen suikast bölgesine "örgüt işareti" olarak bırakılmıştı.

Hizbullah'ın Okkan'a yönelik suikast hazırlığı içinde olduğu bilgisi, İstanbul'da düzenlenen Malazgirt-2 Operasyonu'nda gözaltına alınan örgüt yöneticilerinden Mehmet Sudan'ın ifadelerinde de yer almıştı. Sudan, Özdemir gibi Okkan'a Kanas suikast silahı ile eylem gerçekleştirme planı yaptıklarını söylemişti.²

Bütün bunlar, suikastten sonra akla ilkin Hizbullah'ı getirdi. Bulgular da o yöndeydi. Ancak devlet erkânı, başlangıçta kesin bir dille "Hizbullah" örgütünü telaffuz etmekten kaçındı. Özellikle İçişleri Bakanı Sadettin Tantan, soruşturma sonucunda elde edilecek bulguları bekliyor gibiydi.

Tantan, suikastten birkaç gün sonra yaptığımız bir görüşmede ilginç açıklamalarda bulundu. Tantan ısrarlı sorularıma rağmen "kesinlikle Hizbullah" demekten kaçınıyor ve "Suikastin arkasında sadece Hizbullah'ı aramak yanlış. Böylesi bir eylemi biz de bekliyorduk. Ancak bu kadar büyük bir eylem bizi de şaşırttı," diyordu.

Tantan, aynı görüşmemizde çok ilginç bir söz daha sarf etti ve dış bağlantılardan söz açılınca, "Almanya, İran ve Rusya birlikte hareket ediyor," dedi.³

Gizemli konuşmayı seven Tantan'ın bu açıklamalarından, henüz Hizbullah örgütüne ilişkin yeterli delilin elde edilemediği bir suikast için yine delilsiz bir şekilde dış bağlantılardan söz ettiği sonucu çıkarılabilir. Ancak Tantan'ın asıl söylemek istediği, Hizbullah ve benzeri örgütlerin İran destekli çalıştığı ve İran'ın da politik arenada Almanya ve Rusya'nın desteğini gördüğüydü. Almanya ve Rusya, ABD eksenli politikalarıyla öne çıkan Türkiye'yi siyasi ve ekonomik güçlerini kullanarak etki altına almak istiyordu Tantan'a göre.

Tantan, aynı görüşmemizde "İlk akla gelen Hizbullah. Araştırma ne safhada?" şeklindeki sorumuzu, gülerek, "Basın Hizbullah diyor. Aceleci davranmamak lazım. Milli İstihbarat Teşkilatımız çalışıyor. Bakalım ne çıkacak," diye yanıtlıyacaktı.

İçişleri Bakanı'nın, Emniyet'in çalışması haricinde MİT'in araştırmasına özellikle vurgu yapması da anlamlıydı. Tantan'ın kendi teşkilatı dururken MİT'ten bahsetmesi ince bir alayı da içeriyordu aslında. Bu arada Tantan'a, "iç istihbaratın tek elde toplanması yönündeki talebini" de sordum. O konuya girmekten kaçındı ve bu kez ciddileşerek soruşturmanın sonuçlarını beklemek gerektiğini söyledi.

Bu görüşmenin *Yeni Şafak*'ta "Üçlü ittifak" başlığıyla yayımlanmasının ardından, *Sabah* gazetesi yazarı Ali Bayramoğlu, "Okkan'ı kim öldürdü?" başlıklı bir yazı yazdı ve Tantan'ın açıklamalarını değerlendirdi:

"İçişleri Bakanı Tantan'ın bir açıklaması oldu dün. 'Okkan suikastinin ardında sadece Hizbullah örgütünü aramak yanlıştır. Almanya, İran ve Rusya birlikte hareket ediyorlar. Milli İstihbarat Teşkilatı çalışıyor, bakalım suikastin ardından ne çıkacak...' diyor bakan. Bunlar ilginç, ilginç olduğu ölçüde şaşırtıcı, hatta garip açıklamalar... Düne kadar sadece Hizbullah'ın üzerinde duran, basını böyle yönlendiren bir teşkilatın siyasi sorumlusu; şimdi içinde Hizbullah'ın da olduğu bir olasılıklar zincirinden yola çıkarak 'isim' olarak İran, Almanya ve Rusya'yı telaffuz ediyor. Ama sade-

ce telaffuz etmekle yetiniyor. İşin en garip yönü; Tantan'ın bu 'kesin ve keskin' iddialarını desteklemek için kullandığı kanıt. 'Çünkü' demeye getiriyor Bakan, 'Hizbullah böyle bir eylemi tek başına gerçekleştiremez...' ve 'Buna biz bile şaşırdık.'

"İçişleri Bakanı, gazete yazarı değildir. Ama yine de bir gazeteci gibi davranmak istiyorsa, teşkilatıyla birlikte en azından şu sorulara mantıklı yanıt bulmalıdır: 'Uluslararası bir suikast neden daha çok gürültü çıkaracak, ortalığı karıştıracak başkalarını değil de, bir emniyet müdürünü hedef almıştır? Suikast, bir haber, bir uyarı mantığını taşıyorsa, uluslararası rantlarla ilgiliyse neden Gaffar Okkan seçilmiştir?' Eğer 'Türkiye ve bazıları istenilen yönde davranmazsa, biz de Hizbullah'ı destekleriz' gibi bir mantık söz konusuysa, ki bu gerçek olabilir, İçişleri Bakanı kanıtı olmadan nasıl yüksek sesle fikir yürütür?"⁴

Emir Almanya'dan mı?

Aynı günlerde suikast emrinin Almanya'da kaçak yaşayan örgütün üst düzey sorumlularından İsa Altsoy tarafından verildiği basına yansdı. Başbakan Ecevit de, talimatın Almanya'dan geldiğini açıkladı.

Sabah gazetesinde yer alan bir haberde, Gaffar Okkan'a saldırı emrini Hizbullah'ın yeni lideri İsa Altsoy'un verdiği belirtiliyordu. Hüseyin Velioğlu'nun liderliği döneminde örgütün Doğu, İstanbul ve Akdeniz koordinatörü olan "Abdülkerim" kod adlı Altsoy, Beykoz Operasyonu'nun ardından sahte pasaportla Almanya'ya kaçmıştı. Velioğlu'nun öldürülmesi, Edip Gümüş, Hacı İnan ve Cemal Tutar gibi örgütün önemli adamlarının da cezaevine girmesi üzerine, Altsoy'un Hizbullah'ın en yetkili-etkili ismi durumuna geldiği söyleniyordu.

Sabah gazetesi; İsa Altsoy'un, "üst şura üyesi" Mehmet Sudan'ın yakalanmasından sonra Gaffar Okkan'ı "kesin öldürülecekler" listesine aldığını ve Almanya'da suikast planını hazırladığını ileri sürüyordu. Gazete, Altsoy'un özellikle Uğur Mumcu'nun öldürüldüğü günü beklediğini de savunuyordu.⁵

Yine o günlerde Alman gazeteleri de suikast emrinin Alman-

ya'dan verilmiş olabileceğini yazıyordu. Almanya'nın etkili günlük siyasi gazetelerinden *Der Tagesspiegel*'de Susanne Güsten imzasıyla yayımlanan haber-yorumda, Türk güvenlik güçlerinin İsa Altsoy adındaki bir Hizbullah elebaşı üzerinde durduklarını, bu kişinin yaklaşık bir yıl önce sahte pasaportla Almanya'ya kaçtığı şeklinde bilgi bulunduğunu yazdı. Gazete, hâlâ Almanya'da olduğu sanılan Altsoy'un, 2000 yılı Şubat ayında güvenlik güçlerine karşı saldırılarda bulunulması talimatını verdiğini de belirtiyordu.

Tetikçiler Diyarbakır'da

İzleyen günlerde yaşanan gelişmeler Gaffar Okkan suikastinin bir Hizbullah eylemi olduğu yönündeki bilgileri pekiştirdi. Eylemde rol aldığı belirlenen Hasan Sariağaç'ın Diyarbakır'da bir evde yakalanması için polis operasyon başlattı. Ancak Sariağaç öldürüldü. Sariağaç'ın sağ ele geçirilememesi, suikaste ilişkin bilgilerin detaylandırılmayacağı fikrinden yola çıkarak eleştiri konusu oldu.

Hizbullah'ın tetikçi listesindeki 26 kişiden yakalanan diğer üç isim ise Nizamettin Gökçe, Şahin Çeribaşı ve Mehmet Fidancı'ydı. Gökçe, Ocak ayında İstanbul'da güvenlik güçlerine teslim olmuş, Çeribaşı da Mart ayında yine İstanbul'da yakalanmıştı. Son olarak Nisan ayında Mehmet Fidancı da Diyarbakır'da yakalandı. Fidancı, Okkan suikastini kendisiyle birlikte 17-18 kişilik bir grubun gerçekleştirdiğini itiraf etti. Fidancı, 26 kişilik listede ilk sıralarda yer alıyordu. Diyarbakır DGM Cumhuriyet Başsavcılığı'nca hazırlanan iddianamede de, Silvan ilçesinin Yolaç Köyü'ne bağlı Kullepisik mevkiinde 1992 yılında 4 kişinin öldürülmesi olayını gerçekleştirdiği iddia edilen 6 sanık arasında Fidancı'nın da adı geçiyordu. Mehmet Fidancı'nın bu eylem nedeniyle de giyabi tutuklama kararı ile arandığı anlaşıldı. Fidancı'nın yakalanışı ile suikastin Hizbullah tarafından gerçekleştirildiği kesinlik kazandı.

Tetikçi listesinde adı bulunan Hasan Sariağaç'ın öldürüldüğü operasyonu eleştiren *Milliyet* gazetesi yazarı Tuncay Özkan, Mehmet Fidancı operasyonunun ise başarılı bir operasyon olduğunu yazıyor ve suikastin nasıl çözüldüğünü şöyle anlatıyordu:

"Gaffar Okkan suikastinin bilinmeyenleri Mehmet Fidancı adlı Hizbullah 'İlim Kanadı şura üyesi' teröristin çözülmesiyle ortaya çıktı. Fidancı, amcasının oğlu M. Sait Fidancı ile birlikte örgütün

önemli tetikçilerinden biri. 24 Ocak'ta gerçekleşen suikast ile ilgili olarak Diyarbakır'a geldiği saptanan Fidancı, geçen hafta gözlenmeye ve izlenmeye başlandı. Diyarbakır'da önceki gün, polisin düzenlediği iyi planlanmış bir operasyonla, bu kez sağ olarak yakalanabildi. Suikastın zanlısı olan Fidancı'nın Diyarbakır emniyetindeki sorgusunda suikast ile ilgili olarak her şeyi anlattığı ifade ediliyor. Güvenilir kaynaklardan edindiğim bilgilere göre Fidancı, 'Okkan suikastı Hizbullah'ın bir intikam eylemiydi' dedi. Gaffar Okkan öldürülmeden önce kendisine yönelik bir suikastın varlığından haberdar olduğunu açıklamıştı. Hatta 26 kişilik suikast timinin fotoğraflarını da yayımlamıştı. Bunlardan biri Mehmet Fidancı idi. Hizbullah ana davasının firari sanıklarından, 1972 Silvan, Yolaç köyü (Hizbullah'm kurtarılmış köylerinden biri) doğumlu olan Fidancı, sorgusunda eylemle ilgili ayrıntıları aktardı. Eylemin nasıl organize edildiği, kimlerin katıldığı, saklanan evler ve silahlar konusunda bilgi verdi. Fidancı ele geçirilirken yanında bir de silah vardı. Ancak bu silahın eylemde kullanılmadığı balistik incelemede ortaya çıktı. Fidancı'nın gösterdiği 'Hicret' evlerinde polis baskınlar yaptı. Ama evlerin kullanıldıktan sonra boşaltıldığı anlaşıldı. Fidancı Hizbullah'ın tetikçilerinden biri. Güneydoğuda işlenen yedi ayrı cinayet olayına karıştığı belirlenmişti. Mehmet Fidancı, Okkan eyleminin sadece kurgulayanlarından değil. Eylemde bizzat bulunanlardan biri. İfadesinde bunları dile getirdiği savlanıyor. Mart ayında da Hizbullah'ın önemli militanlarından olan Hasan Sariağaç olayda kullanılan silahlardan biriyle ölü ele geçirilmişti. Bu operasyon sırasında Sariağaç canlı yakalanabilseydi, aslında Okkan suikastında bugün daha da önemli ayrıntılar ele geçirilebilecekti. Diyarbakır polisi bu kez eleştirileri gözardı etmedi ve sanığı sağ olarak yakalayabildi. Bu da olayın çözümünde bugüne kadar elde edilen en önemli bilgileri beraberinde getirdi."⁶

Hizbullah-Devlet İlişkisi

Okkan suikastini gerçekleştiren Hizbullah örgütü 1990'lı yıllarda özellikle Batman'da gerçekleştirilen pek çok faili meçhul cinayetten sorumlu tutulan bir şehir-eylem örgütü. Güneydoğu'da PKK'nın

kırsal bölgelerdeki etkinliğine karşı şehir merkezlerinde aydınları da kapsayan bir gruba karşı eylemlere girişen Hizbullah'ın, PKK'ya ve ona sempati besleyen gruplara karşı devlet tarafından desteklendiği iddiaları ortaya atıldı. Aslında güvenlik güçleri ile Hizbullah'ın Güneydoğu'daki amaçlarının bir dönem örtüştüğü söylenebilir; ancak örgütün, Abdullah Öcalan'ın PKK'daki konumunda görüldüğü gibi Hüseyin Velioğlu'nun liderliğinde monarşik bir yapıda olduğu ve özgün eylemlerde bulunduğu bir gerçek.

Örgütün lideri Velioğlu'nun devletin belli başlı kurumları ya da bu kurumlardaki etkin kişilerle birebir temas sağlayıp sağlamadığı bilinmiyor, ancak adı pek çok cinayete karışan MİT eski elemanı Yeşil kod adlı Mahmut Yıldırım'la ilişkili olduğu yönünde somut göstergeler var.

Velioğlu-Yeşil ilişkisine dair ilk bilgileri bundan üç yıl önce edinmiştim. Buna göre Velioğlu, Susurluk sürecinde adı en çok tartışılan kişilerden Yeşil kod adlı Mahmut Yıldırım'la 1992-1995 yılları arasında pek çok görüşme yapmıştı.

Üstelik bu görüşmeler, Hizbullah'ın İlim grubunun Güneydoğu'daki eylemlerinin yoğunlaştığı döneme rast geliyordu. Bir Emniyet yetkilisi, Velioğlu ile Yeşil'in temasıyla ilgili olarak, "Yeşil'le Hüseyin Velioğlu arasındaki ilişki yıllar önce saptandı ve devletin güvenlik birimleri bu ilişki konusunda bilgilendirildi. Ancak bu, Yeşil'in geçmişteki İslamcı kimliğinden dolayı önce ahbaplık ilişkisi olarak değerlendirildi. Sonra işin ciddiyeti ortaya çıktı," diyordu.

Bir başka Emniyet yetkilisi, Yeşil'in öldürüldüğü yönündeki iddiaların henüz ortaya atılmadığı bir dönemde, "Yeşil'in Velioğlu ile ilişkisi sayesinde İran'da ya da başka güvenli bölgelerde saklanabileceğini" savunuyordu. Bu yetkiliye göre, devlet birimlerinin gözden çıkardığı bir Yeşil için en iyi sığınma alanı –henüz etkinliğini koruyan ve dış bağlantıları olan– Hizbullah örgütüydü.

Yeşil'in Jandarma ve MİT'le ilişkili olduğu bir dönemde Hizbullah'ın lideri Hüseyin Velioğlu ile de temas kurması bir dönem devletin tercihlerinin bu ilişkiden yana olduğu yorumlarına yol açabilir.

Bununla ilgili tartışmalar bir tarafa, Yeşil kod adlı Mahmut Yıldırım ile Velioğlu'nun –Yeşil'in PKK'yla irtibatlı olduğu ileri sürülen isimleri kaçırıp öldürdüğü günlerde– "dünyadaki İslamcı akım-

ların geleceğinden" daha fazlasını konuştukları çok açık. Yeşil'in Velioğlu'na, PKK'ya çalıştığı ileri sürülen işadamlarının isimlerini bildirmesi, örgüte para temini noktasında yol göstermesi, bunun dışında öldürülmesini devletin de onaylayacağı isimler vermiş olması muhtemel.

Hizbullah-devlet bağlantısına dikkat çekebilecek başka ipuçları da var. Ancak bunlar iddia kategorisinde. Bunlardan en önemlisi, uzun yıllar Diyarbakır'da etkili görevde bulunmuş bir devlet görevlisinin örgütün üst düzey yöneticileriyle temas kurduğu iddiası. Beykoz Operasyonu'ndan sonra örgüt yöneticileri tarafından değinilmeyen –değinilmiş olsa bile ifade tutanaklarına yansımayan– bu görüşmelerde devlet görevlisinin, Hizbullah'ın sorumlularına, güvenlik güçlerinin Güneydoğu'nun belirli bölgelerinde PKK'ya karşı planlarını anlattığı ve sorumlulardan buna uygun davranılmasını istediği öne sürülüyor.

Ancak iyi ve dikkatli bir istihbaratçı olan bu devlet görevlisinin örgütün yöneticileriyle, üstelik birebir temas kurmuş olduğu iddiası biraz gerçekten uzak. Devlet görevlisi, bu iddiaları kendisine sorduğumuzda teması kesin bir dille yalanlıyor ve o dönemde Diyarbakır'da böylesi anlamsız ilişkilere giremeyecek kadar yoğun olduğunu hatırlatıyor.

Hizbullah'ın devlet görevlisiyle temas kurduğu iddiasının ayakları yere basmıyor, ama örgütün lideri Hüseyin Velioğlu'nun Yeşil kod adlı Mahmut Yıldırım'la ilişkisi somut göstergelere dayanıyor. Her ne kadar bu ilişkinin Hizbullah-devlet bağlantısına olan yansımaları bilinmese de...

Sadettin Tantan'ın görevden alınmasına ve istifasına uzanan süreçte dönüm noktası Beyaz Enerji Operasyonu oldu. Aslında bu yalnızca bir operasyon da değil, güçler arasındaki hesaplaşmanın en önemli perdelerinden biriydi yaygın kanaate göre. Asker, diğerlerinden farklı olarak operasyonun tam ortasında kendisini hissettirerek yer alıyordu. Polis değil de Jandarma kanalıyla yürütülen soruşturma süresince yaşananlar, tarafların basındaki açık atışmaları, Mesut Yılmaz'ın yaptığı açıklamalar, Tantan'ın her zamankinden daha anlamlı sessizliği, soruşturmayı yürüten DGM Savcısı Talat Şalk ile Mesut Yılmaz arasındaki açık düello ve bu düellonun sonuçları ile Beyaz Enerji, gerçek bir gizli savaşın dışavurumu gibi görünüyor.

Kimi iddialara göre, operasyonda bu gizli savaşta uluslararası bağlantıların da büyük önemi var. ABD'nin son yıllarda Türkiye'deki enerji ihalelerinde istediği ölçekte söz sahibi olamaması ve son olarak Mavi Akım adlı önemli bir doğalgaz projesiyle Rusya'nın Türkiye üzerinde daha fazla ekonomik, siyasi güç elde etme şansını yakalaması bu savaşın uluslararası düzlemdeki nedenleri olarak gösteriliyor. Enerji Piyasası **Yasası'nın** çıkmasının ardından Amerika'nın Mavi Akım'la kaybolan 400 milyon doların peşine düştüğü de iddialar arasında.

Aksiyon dergisinden Birol Kürklü, Amerika'nın Türkiye'deki pazar kaygısını Dünya Bankası yetkilisi James Moos'un Hazine Müsteşarlığı'ndaki gizli bir toplantıda söylediklerine dikkat çekerek anlatıyordu:

"Dünya Bankası Yetkilisi James Moos'un Hazine Müsteşarlığı'ndaki 'gizli bir toplantıda' söylediklerine bakmak yeterli: 'Türkiye'nin enerji arzını kendi imkânlarıyla karşılaması imkânsız. İhtiyaç duyulan bu enerji yatırımları yabancı yatırımcılar tarafından yapılmak zorunda. Bu yüzden Dünya Bankası ve IMF olarak yatı-

rım yapacak yabancı yatırımcılara uygun ortamı hazırlamak, bunları güvence altına almak görevlerimiz içindedir. Türkiye'de, şartları kendimiz oluşturmak zorundayız. İnisiyatifi siyasetçiden ve çıkar odaklarının elinden alacağız ve bu düzenlemeleri siz istemese-niz de çıkartacağız."¹

Amerika Birleşik Devletleri'nin, son çözümlemede Mesut Yılmaz'ın enerji politikalarını benimsemediği ve Enerji Bakanı Cümhur Ersümer'in görevine devam etmesini istemediği iddia ediliyordu. Savlara göre bu dış etkenler; iç unsurlarla, yani Türkiye'deki "Mali 28 Şubat"çı grubun stratejileriyle örtüşünce Beyaz Enerji operasyonunun başlamaması için bir neden kalmadı.

Gizli Adımlar

Bu operasyon sırasında telefon dinleme, delil toplama ve arşivleme faaliyetlerini büyük bir gizlilik içinde yürüten Tantan, "Siyasi erkin gizliliği aşamayacağı" mesajları verirken aslında siyasi bir tutum içine girmişti. Savcılık kanalıyla yürütülen, ancak hemen her adımı basına yansıyan bu operasyonun Mesut Yılmaz'ın çevresindeki isimlere gelip dayanacağı öne sürülüyordu. "Mali 28 Şubat"ın planlayıcıları ve uygulayıcıları operasyonun daha başında sonuçları kestirmişlerdi ve tüm adımlar planlı atılmıştı uzmanlara göre.

Plana göre ilk etapta ANAP Lideri'nin yurtiçinde enerji sektöründe göz yumduğuna inanılan ihmaller ortaya dökülecek, bir sonraki aşamada da Mavi Akım projesiyle ilgili incelemelere başlanacaktı.

"Mali 28 Şubat"çı kanadın, Mesut Yılmaz'ın –Almanya'da bazı muhalif sesler dışında– Rus doğalgazının Türkiye'ye transferini öngören ve böylelikle Türkiye'yi Rusya'ya ekonomik ve siyasi anlamda daha fazla bağımlı kılacak projedeki rolünün şifrelerini çözdüğü öne sürülüyordu. Tantan, Yılmaz'la bakanlığının hiçbir döneminde yaşamadığı kadar fazla gerginliği Beyaz Enerji Operasyonu sırasında yaşayacaktı. Çünkü Yılmaz, sadece operasyonun tarzından değil, kimin tarafından gerçekleştirildiğinden tutun da neden gerçekleştirildiğine kadar pek çok konuda rahatsızlığını dışa vuran bir tavır sergileyecekti.

Hükümetin büyük ortağı DSP'nin etkili ismi Hüsamettin Özkan'ın ise Beyaz Enerji Operasyonu'nu perde gerisinden desteklediği ve bu operasyonda da Sadettin Tantan'ın arkasında siyasi bir güç temsilcisi olarak durduğu öne sürülüyordu. Eğer Özkan'ın bu süreçte Tantan'a olan desteğinin mahiyeti anlaşılabilirse DSP'li Başbakan Yardımcısı'nın Tantan'la olan ilişkileri bir yana "Mali 28 Şubat"çı kanat içindeki konumunun şifreleri de büyük oranda çözülmüş olur.

Beyaz Enerji operasyonu sürerken görüştüğüm bir polis şefi bu operasyonun önemini anlatırken, "Esasında Jandarma kanalıyla yürütülen soruşturmada bizden gizlenen bir şey yok. Gizlilik olayın sunulan kısmı. Biz operasyonun her aşamasında Jandarma birimlerine önerilerde bulunuyor, onlardan bilgi alıyor ve kimi zaman yol gösterici bir tutum takınıyoruz. Yani ortada gizliliğin ihlali üzerine bir kaygı yok. Ancak Jandarma'nın bu operasyonu kendi kanalları ile yürütmesi özellikle istendi. Ordunun bu işe dahil olduğunu, bu işin takipçisini olduğunu anlatmak istediler ve anlatıyorlar," diyordu.

Bu sözlerin iyi değerlendirilmesi gerektiği ve "temizlik yanlısı kanat" ile Yılmaz arasındaki mücadelenin perde gerisindeki unsurlar konusunda önemli ipuçları içerdiği söylenebilir. Polis şefine, "Jandarma'nın siyasi etkilerden uzak olduğu mu düşünülüyor, bu yüzden mi tercih Jandarma'ydı?" diye sorduğumda aldığım yanıt da ilginç:

"Hayır, biz son iki yılda hangi siyasi şeyden etkilendik ki? Kasırga'da gözaltına alınması gereken kim varsa gözaltına alındı. Her operasyonda koparılan onca gürültüye rağmen planlanan her şey yapıldı. Yargı aşaması bizi ilgilendirmiyor. Biz delilleri sunduk. Jandarma da farklı bir şey yapmayacak. Aradaki tek fark onların da önemli bir operasyona dahil olmaları olacak."

Gerçekten Beyaz Enerji Operasyonu, kimsenin bürokratik düzlemde nüfuz edemeyeceği ve önüne geçemeyeceği bir operasyon olarak planlanmıştı. Beyaz Enerji Operasyonu'nda görevli iki askeri yetkili ve operasyonun savcısı Talat Şalk'ın soruşturmadaki görevlerinden alınması olayları dışında bunun büyük ölçüde gerçekleştiği ileri sürülebilir. En azından yapılmak istenen pek çok şey yapıldı. İddiaların merkezinde görünen ve "Düğmeye biz bastık," diyen komutanın açıklamalarında "üzeri çizilmesi gereken bakan"

olarak geçen Enerji Bakanı Cumhur Ersümer'in istifası sağlandı.

Kimliği hâlâ resmen açıklanmayan bu komutanın *Hürriyet* gazetesine operasyonun yeni başladığı günlerde yaptığı açıklama gerçekten çok önemliydi. Bu açıklama bir anlamda, perde gerisindeki "Mali 28 Şubat"çı kanadın gövde gösterisiydi. Asker, daha sonra Jandarma Genel Komutanlığı tarafından yapılan açıklamalarda, "adı açıklanmayan komutanın" sözlerine sahip çıkmıyor görünse de "Bu operasyonda biz varız," mesajını veriyordu. Bu sözler Enerji Bakanı Cumhur Ersümer'in "Beyaz Enerji operasyonunu biz başlattık," açıklamasına yönelik anlamlı bir tepkiyi de içeriyordu. Adı gizli komutan açıklamasında bakın neler söylüyordu:

"Düğüme Cumhur Ersümer'in bastığı iddiası konusunda, bir kere onun kesinlikle üstünü çizin. Asla öyle bir şey yok. Bu olayın boyutları farklı. Cumhur Ersümer'in iddiasını tekzip edin.

"Barmek Holding'in sahibi Hüseyin Arabul (Dünya Enerji Konseyi Türk Milli Komitesi Yönetim Kurulu Başkanı) da gözaltına alındı. Bağlantı durumları tesbit edilmeye çalışılıyor. Bu kişi Angora Evleri'ni yapmış. Kesinlikle şunu bilin; bizim soruşturma farklı bir şey. Rüşvet çarkı ortaya çıkarılmaya çalışılıyor. Belge ve bilgiler jandarmanın kontrolünde ele geçirilmiş, onun için jandarmada sürüyor soruşturma.

"Biz, sağlam olmayan bir şeye girmeyiz. Bu örümcek ağı gibi sarmış. Mümkün mü her tarafa ulaşmak? Üzüntü verici bir şey bürokratların bu pisliğin içine girmesi. İlk defa devletin içindeki bürokratlara yönelik bir örnek olması lazım. Herkesin elini taşın altına sokması lazım. Özellikle siz değerli basın mensuplarının; dürüst namuslu temiz bir şekilde bu olayların üzerine gidip, kim ne varsa gidip aklanması lazım. Olay bu...

"Operasyon, DGM Savcımızın kontrolünde yürüyor. Güzel çalışmalar oldu. Bizim için A şahsı, B şahsı, C şahsı, bakan-milletvekili hiç önemli değil. Bir Türk vatandaşı suç işlemişse, gider hesabını verir. Kim olursa olsun gider, hesabını verir.

"Asker de olabilir bunun içinde politikacı da fark etmez. Asker olduğu için söylemiyorum ama, babam olsa önemli değil. Pislğe bulaşan kim olursa olsun. Kesinlikle bunu bilin, bizim görevimiz bunu tespit edip cumhuriyet savcılığımıza teslim etmek.

"Rüşvet çarkı içinde politikacı saptandı mı? Bizim bunları söylememize gerek yok. Herkes biliyor bunları. Gelişmeler zaman za-

man kamuoyuna İçişleri Bakanlığı tarafından duyurulacak.

"Bu operasyonun adı Beyaz Enerji. Karanlıktaki pislikler beyaz enerjiyle aydınlatılacak.

"Bir Türk vatandaşı olarak şunu söylüyorum; bayrağını, toprağını, ülkesini vatanını seven her insanın, her türlü usulsüzlüğün üzerine gitmesi lazım.

"Biz, arkadaşlarımızla yıllardır Güneydoğuda PKK'ya karşı çarpışıyoruz, savaşıyoruz. Bu olay da, en az bunlar kadar önemlidir. Anlatabildim mi? Operasyonla ilgili şu anda gözaltında 6 kişi var. Gözaltılar devam edebilir. Bunlar gün gün açıklanacak.

"Bu operasyonun amaçlarından bir tanesi de kirli işlerin ve ilişkilerin ortaya çıkarılmasıdır. Kesinlikle ucu nereye giderse gitsin. Takdir edersiniz ki delilden suçluya gitmek lazım. Delil olmayınca tıkanılırsa bir şey diyemeyiz. Ama görev açısından bir sorun olmaz.

"Devletin hayati stratejik kararları satılıyor. Böyle şey olmaz. Çocukların geleceği satılıyor. Ondan sonra yarın da çocuklar, enerji darboğazı... Bir sürü sıkıntı... İşin mali boyutu için, ben size 100 milyar dolar, 500 milyar dolar desem ne olur. Usulsüzlükler girmiş, çark öyle işliyor. Sistem oturmuş gidiyor. Belli kulvarlar oluşturulmuş. Yani, bir kulvarı tutsanız ne olur?"²

Gerçekten çok ilginç mesajlar içeren bu açıklamayı 28 Şubat sürecinde Refahyol hükümetine yönelik çıkışlarıyla bilinen Tuğgeneral Osman Özbek'in yaptığı ileri sürülüyordu. Başbakan Ecevit'in isteğiyle, komutanın kim olduğunun tespitine çalışılsa da araştırmadan bir şey çıkmadı. İddialara göre açıklama her kim tarafından yapılmış olursa olsun üst kademenin onayıyla gerçekleşmişti. Asker açıkça bir yerlere mesaj vermek istiyordu.

Aynı günlerde baş gösteren bir tartışma Beyaz Enerji Operasyonu'na bambaşka bir anlam kattı. Ayyuka çıkan söylentilere göre ANAP yönetimi ve partinin lideri Mesut Yılmaz, İçişleri Bakanı Tantan'ın operasyon sürecindeki ketum tavrından, yani "parti grubunu bilgilendirmemesinden" rahatsızdı. Bu, şu anlama geliyordu: "Partimize mensup bir bakan belirli çevrelerle işbirliğine giderek partimizi hedef alan bir operasyonun uygulayıcısı olamaz."

Ancak Tantan bu anlamın üzerinde durmadı ve kanunlar çerçe-

vesinde hareket ettiğini savundu. Tantan'ın *Milliyet* Ankara Temsilcisi Fikret Bila'ya söyledikleri bu açıdan anlamlı. İşçileri Bakanı açıkça, "Kimseye bilgi vermedim, veremezdim," diyordu:

TEAŞ yönetiminin görevden alınmasını Sayın Ersümer'e siz tavsiye etmişsiniz? Ersümer görevden almasaydı, gözaltı ve yargılama sürecinin başlatılması zorlaşacak mıydı?

Hayır, zorlaşmazdı. Çünkü soruşturma 4422 sayılı Organize Suçlarla Mücadele Kanunu'na göre yapılıyordu. Yani DGM'lik suç olduğu için yine gözaltına alınmalar ve yargılama yapılırdı. Bir zorluk çıkmazdı. Ancak Sayın Ersümer görevden alarak bakanlığını ve soruşturmayı rahatlatmış oldu.

Sayın Ersümer tavsiyenizi nasıl karşıladı?

Çok iyi karşıladı. Hemen görevden aldı. Sayın Ersümer hem memnun oldu, hem de çok yardımcı oldu.

İzleme 2.5-3 ay sürmüş. Sayın Ersümer'e hiç bilgi vermediniz mi?

Hayır, vermedim. Veremezdim. Bu tür çalışmalar gizli yapılır. Bilgi veya haber verme zorunluluğu yok. Sayın Ersümer de bunu anlayışla karşıladı.

Sayın Mesut Yılmaz'a da bilgi vermediniz mi?

Hayır ona da vermedim. Dediğim gibi gizlilik esastır. Liderlere de bilgi veremezdim. Zaten onların da vakti müsait olmaz. Bir komiser gibi ilgilenmemiz beklenemez. Ancak soruşturma belli bir aşamaya gelince bakana, başbakan yardımcısına, Başbakan'a bilgi verilir. Öyle de oldu.

Haklarında müfettiş raporu düzenlenen ve dava açılmasına karar verilen TEAŞ yöneticilerinin daha önce açığa alınmaları gerekmez miydi?

Enerji Bakanlığı ve TEAŞ'ın denetim mevzuatını bilmiyorum. Ama İşçileri Bakanlığı söz konusu olsaydı, müfettişlerimiz böyle soruşturmalarda ilgiliyi açığa alırlar. Alınması teklifinde bulunurlar.³

Tantan'ın sözünü ettiği 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu'ndan biraz bahsetmekte fayda var. Bu kanun, Tantan döneminde çıkmış en önemli kanun niteliğini taşıyor. Yeni çete konseptinin ve hedef seçilen mali suç gruplarının deşifre edilmesinde büyük önem taşıyan bir kanun.

1995'lerde bu tip kanunlar üzerine çalışılmış ancak böylesi bir tasarının yasalaşması bir türlü mümkün olamamıştı. Tantan'ın görevine geldikten kısa bir süre sonra, Temmuz 1999'da İçişleri Bakanlığı tasarısı olarak Meclis'e sunduğu bu kanun, 30 Temmuz'da jet hızıyla kabul edildi ve 1 Ağustos'ta *Resmî Gazete*'de yayımlanarak yürürlüğe girdi. Böylelikle organize suçlarla mücadelede Sadettin Tantan'a rahat bir çalışma alanı açılmış oldu.

"Delilden sanığa gitme" prensibine işlerlik kazandırmayı amaçlayan ve bu şekilde formüle edilen yasanın en önemli özelliği "örgütlü suçlarla mücadelede tüm hareketleri devlet kuruluşları arasında eşgüdümlü olarak sağlamaya" çalışması. Bu ilke sayesinde operasyonlar devlet birimleri arasında koordinasyonla yürütülecek yani "ortak çalışma grupları" belirlenecek ve çalışmalar bu gruplarca gerçekleştirilecek. Bu özellik, Jandarma'nın da polis soruşturmalarına dahil olmasını, hatta soruşturmaların bizzat Jandarma tarafından yürütülmesini kolaylaştıran bir özellik. Savcılıkların eşgüdümünde yürütülen soruşturmalarda kamu kurum ve kuruluşlarından görevlilerin katılımıyla oluşturulan Çalışma Grupları bu yasadan sonra geniş bir faaliyet alanı buldu.

4422 sayılı yasa daha birinci maddesinde, çıkar amaçlı suç örgütü tanımını genişletiyor ve "Bir kurum veya kuruluşun denetimini ele geçiren, basın yayın kuruluşları üzerinde, ihale ve ruhsat işlemlerinde nüfuz elde eden, kartel-tröst yaratan" oluşumları bu tanım içine dahil ediyordu.⁴ İletişimin dinlenmesi ve tespitini kapsayan 2. Madde, gizli görevli kullanımını düzenleyen 3. Madde, gizli görevli kullanılmasını öngören 5. Madde, yurtdışına çıkma yasasını düzenleyen 9. Madde, gizliliğin ihlali, yetkililerin sorumluluğu ve cezalandırılmasını düzenleyen 10. Madde ile 4422 sayılı yasa

4. Bu yasadaki düzenlemeler hakkında detaylı bilgi edinmek için bkz. Nedim Şener, *Tepeden Tırnağa Yolsuzluk*, Metis, Haziran 2001, İstanbul.

organize suçlarla mücadelede yeni bir dönemin başlatılmasını kolaylaştıran en önemli etken oldu.⁵

Savcı-Jandarma-Polis İttifakı

Beyaz Enerji Operasyonu, 4422 sayılı yasanın bütün kolaylıklarından faydalanılarak gerçekleştirilen bir operasyon oldu. Operasyonun Jandarma tarafından yürütülmesi, savcı eşgüdümüyle devlet kurumları arasında koordinasyon sağlanması, gizlilik ilkesinin gözetilmesi hep bu yasanın sunduğu imkânlarla sağlanmıştı.

Beyaz Enerji Operasyonu yürürken "adı gizli paşa"nın *Hürriyet*'e yaptığı açıklamanın resmi yansımaları ilginçti. Jandarma Genel Komutanlığı, bu açıklamanın kendilerinin resmi açıklaması olmadığını bildirdi. Aynı günlerde operasyonu yürüten DGM Savcısı Talat Şalk, düğmeye savcı olarak kendisinin bastığını açıkladı. Şalk, *Sabah*'a şunları söylüyordu:

"Beyaz enerji operasyonuyla birlikte başlayan tartışmanın kimseye bir yarar sağlamayacağını düşünüyorum. Asker mi, sivil mi tartışmasının bana göre bir anlamı yok. Bu tür tartışmalar devleti yıpratmaktan başka bir sonuç getirmez. Gözden kaçırılmaması gereken en önemli nokta, Türkiye'de yargının bağımsız olduğu ve operasyonun bu ilke çerçevesinde gerçekleştirildiğidir. Tümüyle benim kontrolüm altında başlatılan soruşturma ve bu soruşturmaya paralel olarak geçtiğimiz günlerde yapılan operasyon, düğmeye benim tarafımdan basılmasıyla başladı. Zaten doğal olanı da bu. Doğru zamanda yapılan operasyondan siyasetçi olarak sadece Sayın İçişleri Bakanı Sadettin Tantan'ın haberi vardı. Soruşturma ve operasyonla ilgili olarak Sayın Tantan dışında herhangi bir siyasetçiye bilgi verilmemesi de son derece doğal. Daha önce gerçekleştirdiğim soruşturmalarda olduğu gibi Beyaz Enerji soruşturmasında da, yasaların bana tanıdığı sınırlarda tam bağımsızlık içinde hareket ediyorum. Soruşturma kime ve nereye kadar uzanıyorsa, suna kadar kararlılıkla gideceğimden kimsenin şüphesi olmasın. Kirliliğe bulaşan siyasetçi var ise, o konuda da gereken yapılır."⁶

5. 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu ve Uygulaması. Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Rehberi –III, EGM-KOMDB Yayınları, Ankara, Şubat 2001.

6. Ersin Bal, *Sabah*, 12 Ocak 2001.

İçişleri Bakanı Sadettin Tantan da aynı gün yaptığımız görüşmede, düğmeye savcının bastığını söyleyerek ya büyük bir rastlantıya isabet etti ya da tahminlere dayanarak Savcı'nın açıklamalarını doğrulayan şeyler söylemiş oldu:

"Düğmeye şu bastı, bu bastı demek anlamsız. Türkiye'de bu işleri savcılar yapıyor. O halde düğmeye de savcılar basıyor. Soruşturma Jandarma'ya gelen ihbar üzerine başladı. Jandarma bize gelip bilgi verdi ve biz de Emniyet Genel Müdürlüğü'nden bir ekip çağırıp konuyu incelettirdik. Sonra konuyu savcılığa intikal ettirdik. Böylece savcının koordinatörlüğünde jandarmanın yürüttüğü ve polisin de dahil olduğu bir soruşturma başlatıldı. Bunu tartışmanın bir anlamı yok ki. Bir kere düğmeye kimin bastığını konuşmak Türkiye gibi çağdaş bir ülkenin standartlarına ters düşüyor. Bu ülkede kanunlar var, kurallar var. Uygulamalar da bu yönde olur. Ayrıca soruşturma esnasında bir sürü afaki söylenti, iddia ortaya atılıyor. Operasyon şunu kapsıyor, bunu kapsıyor diye. Dosya bizde. Biz delilden suçluya gideriz. Suçludan delile gitme yöntemi geçmişte kalmıştır. Savcı, polis, Jandarma hangi birim soruşturmayı yürütürse yürütsün elindeki delilleri kullanarak ilerler."⁷

Tantan, aynı görüşmemizde Beyaz Enerji Operasyonu'nun "bir asker operasyonu" olduğu yolundaki iddialara da sert çıkıyor ve Jandarma'nın İçişleri Bakanlığı'na bağlı bir kurum olduğunu hatırlatıyordu.

Beyaz Enerji Operasyonu bütün tartışmalara rağmen sürüyordu. Devlet eski Bakanı Birsal Sönmez, TEAŞ Genel Müdürlüğü görevinden alınan Muzaffer Selvi, yardımcısı Ünal Peker, Yük Tevzii Başkanı Mustafa Aslan ve Yönetim Kurulu üyesi Haneî Baş gözüaltına alınmıştı. Daha sonra yolsuzlukta rolü bulunduğu ileri sürülecek olan Enerji Bakanı Cumhur Ersümer, 1997'de yapılan Konya-Yeşilhisar iletim hattı ihalesinde 4 trilyon liralık yolsuzluk yaptıkları iddiasıyla ilgili bürokratları görevden aldı. Soruşturma sonunda, devletin 1997 rakamlarıyla 4 trilyon lira zarara uğratıldığı ve 14 Ocak 2001 tarihine kadar dava açılmaması halinde dosyanın zamanaşımına uğrayacağı bildirildi. Bunun üzerine operasyon süreci hızlandı.

Operasyonda Birsal Sönmez'in gözüaltına alındığı dikkatlerden

kaçmadı. 1987 seçimlerinde ANAP'tan Niğde Milletvekili olarak parlamentoya giren Sönmez, Mesut Yılmaz 1991 seçimlerinden sonra iktidarı DYP-SHP koalisyonuna teslim edene kadar Devlet Bakanlığı görevinde bulunmuştu.

Operasyonun devam eden günlerinde kabinede görevli bir bakanın kardeşinin gözaltına alınacağı iddiaları ortalığı karıştırdı. *Yeni Şafak* gazetesi isim vermeden bir Devlet Bakanı'nın kardeşinin gözaltına alınmak istendiğini, ancak bunun, "bakanın istifa şantajıyla" engellendiğini ileri sürdü. Haberde şu ifadelere yer veriliyordu:

"Bir Devlet Bakanı'nın Beyaz Enerji Operasyonu kapsamında kardeşinin gözaltına alınıp sorgulanmasını 'istifa' şantajıyla engellediği ileri sürüldü. Önemli bir devlet kurumunda görev yapan ve *Yeni Şafak*'a açıklamalarda bulunan iki kamu yetkilisi, Beyaz Enerji operasyonu çerçevesinde 'şu anda kabinede bulunan bir politikacının kardeşinin de gözaltına alınmak istendiğini ancak bunun engellendiğini' söylediler. Devlet kurumunda yetkili iki kişinin *Yeni Şafak*'a yaptığı açıklamaya göre, adı geçen politikacı, kardeşinin gözaltına alınması durumunda istifa tehdidinde bulundu. Adlarının açıklanmasını istemeyen kamu görevlileri 'Beyaz Enerji Operasyonu' konusunda ilginç iddialarda bulundular. Operasyonla ilgili bilgilerin kendilerine 40 gün önce ulaştığını belirten görevliler, büyük bir gizlilik içinde sürdürülen operasyonlar sonucu birçok bürokrat, siyasetçi ve işadınının işe bulaştığını tespit ettiklerini kaydettiler. Görevliler, iddialarını şöyle sürdürdüler:

"'Beyaz Enerji Operasyonu'nda halen görevde olan bazı siyasetçilerin birinci derece yakınları da yer alıyor. Hükümette görev bulunan bir politikacının kardeşi de operasyon kapsamında yer alıyordu. Bu kişinin evine operasyon düzenlenecekti. Ancak politikacı ağabeyi araya girerek, 'Eğer bu operasyon gerçekleşirse istifa ederim' tehdidinde bulundu ve bu tehdit üzerine kardeşine yönelik operasyon şimdilik durduruldu. Ancak olay sanıldığından da ciddi. Bu olay bu hükümeti götürür.' Görevliler, 'Anlattıklarımız garip ama gerçek' yorumunu da sözlerine eklediler."⁸

Beyaz Enerji Operasyonu süresince elde edilen delillerin tamamına yakını, bir süre önce dinlenmeye başlanan telefon görüşmele-

rinin dökümünden sağlanmıştı. Sadettin Tantan, operasyon sürerken telefon dinleme kayıtlarındaki bilgilerden yola çıkarak Enerji Bakanı Cumhur Ersümer'e gitmiş ve operasyonun bazı sonuçları hakkında onu uyarma ihtiyacı hissetmişti. Ersümer'e göre, Tantan'ın kendisini bilgilendirmesinin anlamı, "Kendisinin olayla ilgisinin olmadığı bir deliliydi." Ancak durum Ersümer'in düşündüğünden biraz farklıydı. Çünkü Tantan, Ersümer'e, "Bürokratların bazı işler çeviriyor ve sen bunları izliyorsun" mesajını vermek için gitmişti.

Ersümer Tantan'la bu konuda yaptığı görüşmeyi *Sabah* gazetesine farklı yorumluyordu: "İçişleri Bakanı benimle görüşmek istedi, konuyu anlattı ve bürokratları görevden aldım. Telefon dinleme kayıtlarından da bahsetti. Bu kayıtlarda bürokratlar benden rahatsızlıklarını açıkça dile getiriyorlar. Konunun benimle ilgisi olsa, bu tür bilgiler ve bant deşifreleri bana aktarılmaz. Benim alnım ak. Korunmaya ve kollanmaya da ihtiyacım yok. Allah iftiradan korusun. Ama yanlış yapan cezasını çeksin. Bu operasyon da gittiği yere kadar gitsin. Olayın başlangıç yeri, Jandarma bölgesi. İhbar da Jandarma'ya yapılmış ve inceleme başlamış. Sonra işin uzantısı Ankara'ya geliyor ve Jandarma devam ediyor. Jandarma da İçişleri Bakanlığı'na bağlı bir birim. Ayrıca bu olayda polis ile jandarma ortak çalışıyor. Biz de bu bakımdan yargının işini kolaylaştırmalıyız. Benim tarafımdan atanan bazı bürokratlar hakkında bu iddiaların ortaya çıkması nedeniyle üzgünüm. Biz bu raporu hasır altı etmiş de değiliz. Gereğini yapmışız. Jandarmaya, polise, savcıya güvenimiz sonsuzdur."⁹

Ersümer, Tantan'ın delillerden yola çıkarak, kendisinin suçsuz olduğunu tespit ettiğini ima ediyordu; ama aslında Tantan'ın elinde bürokratların Ersümer'i ele verdiği telefon görüşmelerinin kayıtlarının da bulunduğu ileri sürülüyordu. Ancak İçişleri Bakanı, bunu Ersümer'e ilk anda hissettirmekten kaçınmış ve böylelikle bir taraftan Enerji Bakanı'na örtülü uyarı mesajları vermiş, bir taraftan da soruşturmanın gizliliğini sağlamıştı.

Ve Mesut Yılmaz, operasyonun devam ettiği günlerde ilginç bir çı-
kışta bulunarak rakiplerine anlamlı mesajlar gönderdi. Yılmaz'a
göre operasyonu Jandarma'nın yürütmesinde iki yıl önce yasalaşan
Çıkar Amaçlı Suç Örgütleri'yle Mücadele Kanunu'nun keyfi kulla-
nımının etkisi vardı.

Yılmaz'ın eleştirdiği 4422 sayılı yasanın önemini önceki bö-
lümelerde işlemiştik. Yılmaz, Ersümer'in Enerji Bakanlığı dönemi
için "Türkiye için en parlak dönemdi" diyerek Ersümer'i açık bir
şekilde koruyup kollamaktan geri durmuyordu. Yılmaz, içinde bu-
lunulan durumda Türkiye'nin Gestapo ülkesi haline dönüştüğü en-
dişesini de dile getirerek sert üslubunu dışa vuruyordu:

"Herkes bilmelidir ki, Enerji Bakanı'nın istifasının amacı kişi-
sel korunma değildir. Bu istifanın tek amacı vardır; o da siyaset ku-
rumuna, hükümet ve partimize yönelik saldırıların önünü kesmek-
tir. Sayın Ersümer, suyu bulandırarak kendi amaçlarını gerçekleşt-
irmek için belirsizlik ortamı yaratmaya çalışanlara fırsat verme-
mek gayretiyle istifa etmiştir. Onun Bakanlık dönemi Türkiye'de
Cumhuriyet'ten bu yana görev yapan enerji bakanları içinde en
parlak bakanlık dönemidir.

"Bu operasyon dolayısıyla üzülerek ama açıkça ifade ediyorum
ki kanunda sınırlar zorlanmış, mafya için getirilen olağanüstü yön-
temlerin olağan suçlar için kullanılması gibi bir eğilim ortaya çık-
mıştır. Aksi takdirde Ankara'nın göbeğindeki Enerji Bakanlığı'nda-
ki bir rüşvet olayının Jandarma tarafından soruşturulmasının başka
hiçbir izahı yok. Denebilir ki, (Olağan bir rüşvet için getirilen ola-
ğanüstü yöntemin bir kez kullanılmasında sakınca olmayabilir. Ne-
tice olarak mahkemeye gidecektir mahkeme sürecinde de bu husu-
sa ilişkin nihai karar verilecektir.) Bu suç 4422'ye girer mi girmez
mi? Buna mahkeme karar verecektir. Ama olağan durumlar için
geçerli olan CMUK yöntemlerinin bir kenara bırakılıp, olağanüstü
yöntemlerin yasaya aykırı olarak kullanılmasının yaygınlaştırılma-
sı korkarım ki Türkiye'de kötü bir çığır açacaktır. Biz bu kanunu
niçin çıkardık? O da mafya ile daha etkin mücadele etmektir. Türki-
ye, yıllarca mafyadan çok çekmiş bir ülkedir. Mafya ile mücadele-
de istenilen sonuçlara ulaşılamamasının nedeni olarak, hukuki
imkânların kısıtlı olması gösterilmişti. Bunu ortadan kaldırmak

için bu yasa çıkartıldı.

"Ancak uygulamalar, her zaman herkesin herhangi bir suçtan dolayı, mafya için getirilen imkânlarla maruz kalabileceğini göstermektedir. Böyle bir durum devlet ve millet için son derece tehlikeli sonuçlar doğuracaktır. Böyle bir durumda (Hukuk devleti olmaktan çıkıp, bir Gestapo, polis devleti mi oluyoruz?) endişesi doğar. Bunun toplum üzerindeki etkileri de zannedildiğinden daha yıkıcı olacaktır. Bu sadece, Beyaz Enerji ile ilgili değerlendirilmemelidir.

"Bizim bu operasyon çerçevesindeki talebimiz, iddiaların, suç isnatlarının, Bakan'la ilgili, partimizle ilgili, benimle ilgili bazı sanıkların yaptıkları suç isnatlarının hiç değilse çok kaba bir elemesinin yapılması ve hiçbir hukuki değer taşımadığı açıkça ortada olan iddiaların ayıklanmasıydı. Bu nedenle hangi yöntemle olursa olsun sonuna kadar gidilmesini savunan biz olduk. Ama bu yapılmamıştır. Soruşturma, hukuki bir soruşturma değil, siyasi bir soruşturma olarak yürütülmüştür. İddianame hukuki bir belge olarak değil, siyasi bir belge olarak ortaya konulmuştur. Aksi takdirde bizim savcıdan beklediğimiz, bizim hakkımızdaki, bakanımız hakkındaki iddiaların doğruluğunu araştırmasıdır.

"Bu konuda Savcı, iddianamesinde hiçbir hususa yer vermemiştir. Bunu doğrulayan hiçbir delil bulamadığı halde, bu ifadeleri doğrulayan, yani bakanla şu veya bu şekilde ihtilaf halinde olan kişilerin ifadelerini doğrulayan hiçbir delil olmadığına iddianamesinde yer vermemiştir. Ama başka bir şey de yapmamıştır; İçişleri Bakanımızın makamında İçişleri Bakanı, Enerji Bakanı, Savcı ve jandarma yetkililerinin katıldığı bir toplantıda Sayın Bakanın huzurunda da okunan sanıkların kendi aralarındaki, Sayın Bakanı rüşvet olayında bir engel olarak gördüklerini ifade eden telefon konuşmalarının çözümlerine de iddianamede yer verilmemiştir. Aslında onlar, Sayın Bakan hakkındaki iddiaların doğru olmadığının en açık delilidir. İhtilal dönemlerinde kullanılabilecek metotları sivil yönetim döneminde kullanarak bir siyasi kadroyu tasfiye etmeye çalışırsanız, bunun ne kabul edilebilir ne de anlaşılabilir hiçbir tarafı yoktur.

"İstenilen esas amaç, milletin kaderine yön veren siyaset kurumunu millettten kopararak, yeniden ve millete karşı şekillendirmekse durum çok daha vahim demektir. Hukuk, böyle bir araç için kullanılamaz, böyle bir araç için kullanılmamalıdır. Siyaseti şekil-

lendirecek olan millettten ve milletin iradesinden başka hiçbir şey olamaz. Millete rağmen hiç kimse, hiçbir kurum, hiçbir parti ayakta duramaz. Usul hükümlerinin korunmasının en önemli nedeni, kişilerin hak ve hukukunun korunmasıdır. Korunan hak ve hukuku zorlayarak, usul hükümleri üzerinden çığnemenin ağır sonuçları vardır. Yapılan her zorlama, bu ülkeyi hukuk devleti yapan değerleri çığneyip ezmek demektir. Zorlamalar sonucunda yeni ve kötü çığırlar açılmakta, yargı dahil bütün kurumlar bundan yara almaktadır."¹⁰

Yılmaz, soruşturma esnasında telefon dinleme yöntemiyle elde edilen önemli bir delilin de Beyaz Enerji iddianamesine dahil edilmediğini söylüyordu. Yılmaz'ın iddiasına göre bu görüşmelerde, sanık konumundaki bürokratların "P...nk bakan burada olduğu sürece işlerimiz yürümez" şeklindeki ifadeleri yer alıyordu.¹¹

Yani rüşvetçi bürokratların Ersümer'i açıkça eleştirdiği bir telefon görüşmesi delil olduğu halde iddianamede yer almamıştı. Gerçekten de Yılmaz'ın söylediği gibi 23 Nisan'da açılan davanın iddianamesinde Ersümer'le ilgili bu telefon görüşmesine yer verilmiyordu. Ancak iddianamede Cumhur Ersümer'i ve ANAP'ı zor durumda bırakacak pek çok bilgiye rastlamak mümkündü.¹² Ancak dava, Yılmaz'ın hoşlanmadığı 4422 sayılı "Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu"na göre değil, TCK'nın "cürüm işlemek için teşekkül oluşturmak" fiilini düzenleyen 313'üncü maddesi uyarınca açılmıştı.

Soruşturma sonunda, 9'u tutuklu 15 sanık hakkında, "cürüm işlemek için teşekkül oluşturma" suçundan, bazı sanıklar hakkında "rüşvet alma", bazıları için de "rüşvet verdiği" yönünde yeterli delil elde edilerek dava açılmıştı. İddianamede Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Cumhur Ersümer'in ismi, dinlenen tanık ve sanık ifadelerinde geçiyordu.

10. www.ntvmsnbc.com, 1 Mayıs 2001.

11. *Hürriyet*, 2 Mayıs 2001.

12. Beyaz Enerji iddianamesi'nin tam metni için bkz. Nedim Şener, *Tepeden Tırnağa Yolsuzluk*, Metis, Haziran 2001, İstanbul.

Beyaz Enerji Operasyonu başından beri askerin dahil olduğu bir operasyondur. Soruşturmanın prosedür gereği Jandarma tarafından yürütülmesi dışında, "adı açıklanmayan askeri yetkilinin" sözleri ve ordunun operasyonu destekler tavrı Beyaz Enerji'deki asker parmağına işaret ediyordu. Yılmaz'ın açıklamalarına askerden yanıt gelince, operasyonun başından beri yaşanan gelişmeler daha fazla anlam kazandı.

Jandarma Genel Komutanlığı'ndan yapılan açıklamada, Yılmaz'ın sözleri, "sorumsuzluk" olarak değerlendirildi:

"Ankara DGM Cumhuriyet Başsavcılığı'nca açılan bir kamu davasına istinaden son günlerde bazı kişi ve kuruluşların jandarmayı hedef alan çeşitli demeç, haber ve yorumları büyük bir üzüntü ve esefle izlenmektedir. Bilindiği üzere Beyaz Enerji operasyonunun başladığı dönemde, konuyu amacından saptırmaya yönelik olarak bir komutana izafeten kurumları zan ve şüphe altında bırakacak şekilde çeşitli haberler yayımlanmıştır. Diğer taraftan aynı operasyonun ikinci aşamasına başlanması ile birlikte, soruşturmayı amacı dışına taşımak için, yine iki ayrı basın organında jandarma üst düzey yetkilileri ile ilgili asılsız ve mesnetsiz haberler yayımlanmıştır. Görevleri yasalarla belirli olan jandarmanın, bu görevlerini ifa ederken yasaların dışında hareket ettiğini ifade eden kişi ve kuruluşlar, bu iddialarını yasal yollara müracaat ederek kanıtlamak durumundadırlar. Ciddi bir görev anlayışıyla yapılan bu soruşturma, yasaların yönetilenler için olduğu kadar aynı zamanda yönetenler için de olduğunu ifade eden hukukun üstünlüğü prensibi doğrultusunda hiçbir şahsı, kuruluşu hedef almaksızın tam bir tarafsızlık içerisinde yürütülmüştür. Ancak durum böyle olmakla birlikte, sürekli olarak jandarma teşkilatını hedef alan ve hangi amaca hizmet ettiği anlaşılamayan suçlamalarda bulunulmasını, jandarmanın zabıta görev ve yetkileri gözardı edilerek, tamamen askeri yönünün çıkartılmak suretiyle yıpratılmaya çalışılmasını yüce Türk milletinin takdir ve sağduyusuna havale ediyoruz."¹³

Tam bu süreçte Beyaz Enerji Operasyonu'nda rol alan önemli bir isim –Albay Aziz Ergen– *Sabah* gazetesi barında yaptığı görüş-

meden ötürü Bakü'ye askeri ataşe olarak tayin edildi. Ergen'le birlikte soruşturmayı yürüten Yarbay Cemal Temizöz'e de soruşturmadan el çektirildi.

Bu arada Beyaz Enerji soruşturmasını yürüten Savcı Talat Şalk, Mesut Yılmaz'la basın önünde girdiği polemikten dolayı soruşturmadan alınan bir diğer isim oldu. Yılmaz'la girdiği tartışma süresince duygusal tavırlara giren ve basın önünde sert açıklamalar yapan Şalk'ın, *Sabah* gazetesinin barında bir muhabirle buluşması da Beyaz Enerji Operasyonu'ndan alınması için yeterli bir bahane oldu.

Bu üç görev değişimi, "Yılmaz'ın bürokraside ve bürokrasiye etki eden siyasi yapıda hâlâ güç sahibi olduğu ve bu gücünü kullanmaktan çekinmediği" iddialarının ortaya atılmasına yol açtı. Tantan'ın İçişleri Bakanlığı görevinden alınmasıyla Beyaz Enerji operasyonunu başından sonuna kadar takip eden bir Bakan da tasfiye edilmiş oldu. Gizli savaşın ikinci raundunu Yılmaz kazanmış görünüyordu. Ancak, Beyaz Enerji davasından çıkacak sonuç ve bundan da önemlisi yakın gelecekte yansımalarını göreceğimiz yeni gelişmeler –yani sonraki rauntların sonuçları– Yılmaz'ın galip çıktığı yönündeki fikirleri ciddi ölçüde zedeleyebilir.

Swissotel baskınının mimarı Muhammed Tokcan oldukça ilginç bir kişilik. Her şeyden önce ilişkileri tam çözölemeyen, hangi amaca hizmet ettiğı kestirilemeyen, yurtiçi ve dışındaki bağlantılarının haritası çıkarılamayan biri:

16 Ocak 1995'teki Avrasya feribotu baskınına kadar adı pek bilinmeyen Tokcan, Abhaz kökenli bir Türk vatandaşı olarak Çeçenistan davasının haklılığını dünya kamuoyu önünde ispatlamak adına Türkiye'de iki garip eyleme imza attı. Her iki eylem de belki –en kansız ve en ses getirici eylemler– olarak yakın tarihe yazıldı. Tokcan bu iki eylemde de kan dökmek istemediklerini ısrarla vurguladı ve bir-iki gizemli temasın ardından güvenlik güçlerine teslim oldu.

195

İlk eylemde Tokcan ve 8 kişilik silahlı ekibi, Trabzon'dan Rusya'nın Soçi limanına hareket etmekte olan "Avrasya" feribotunu basarak gemideki 33'ü Türk 177 yolcu ile 55 mürettebatı rehin aldı. Gemide bulunan Liman Emniyet Amiri Rahmi Tunca'yı ayağından vuran eylemciler, daha sonra gemiyi İstanbul'a doğru hareket ettirdiler. Tokcan, Rus askerlerinin kuşatması altındaki 250 Çeçen savaşçiyı kurtarmak için bu eylemi yaptıklarını açıkladı ve Çeçenlerin sağ olarak Çeçenistan'a dönmemeleri halinde gemiyi İstanbul Boğazı'nda havaya uçuracakları tehdidinde bulundu.

Feribotun 19 Ocak'ta İstanbul'a gelişiyile pazarlıklar da başladı. Pazarlıkları yürüten, yine Kafkas kökenli bir işadamıydı: Selim Gösterişli. Gösterişli'nin MİT'le ilişkisi olduğu ve eylemcilerle MİT'in isteğı üzerine görüştüğü öne süröldü. Pazarlıklar sonuç verince Tokcan ve üç eylemci teslim oldu, diğere beşi ise güvenlik güçlerince yakalandı. Avrasya Feribotu eylemcileri, Muhammed Emin Tokcan, Tuncer Özcan, Sedat Temiz, Erdinç Tekir, Ertan Coşkun, Ceyhan Molla Mehmetoğlu, Abhazyalı Roki Gitsba ile Çeçenistan uyruklu Ramazan Zubareyev ve Viskhan Abdurrahma-

nov, 7 Mart 1997'de İstanbul 3 No'lu Devlet Güvenlik Mahkemesi tarafından, toplam 8 yıl 10 ay 20 gün ağır hapis cezasına çarptırıldılar. Tokcan, 6 Ekim 1997'de Dalaman Açık Tarım Cezaevi'nden, Çeçen Vishan Abdurrahmanov da 4 Ekim'de Bursa Devlet Hastanesi'nden kaçtı. 21 Ekim 1997'de de öteki sanıklardan Ramazan Zubaroyev, Roki Gitsba ve Tuncer Özkan'ın firar ettikleri anlaşıldı. Muhammet Emin Tokcan 29 Nisan 1999'da Atatürk Havalimanı'nda sahte kimlik ve pasaportla Rusya'nın Soçi kentine gitmek için uçağa binmek isterken yakalandı. Nihayet 22 Aralık 2000 tarihinde yürürlüğe giren "Şartla Salıverilme Yasası"ndan yararlanıp cezaevinden çıktı.

Tokcan ve arkadaşlarının firarıyla ilgili ilginç iddialar ortaya atıldı. Bunlara göre Tokcan yurtiçinde belirli merkezlerce korunuyordu ve Avrasya Feribotu eylemini de bu merkezlerden güç alarak gerçekleştirmişti.

İddiaları tartmak için Avrasya Feribotu eyleminin nedenleri ve sonuçları açısından değerlendirilmesinde fayda var. Bu eylemin, sonuçları bakımından Çeçen davasının haklılığını ispat ettiği ve özellikle Batı kamuoyunu bu noktada harekete geçirdiği söylenebilir. Savaş bu eylemden sonra da devam etti; dahası kan dolu görüntülere medyadan tanıklık eden Batı kamuoyu bu konudaki suskunluğunu korudu. Avrasya Feribotu eyleminin, Türk kamuoyunda zaten var olan Çeçen davası sempatisini körelttiği bile söylenebilir. En azından Çeçen direnişi destekçilerinin, söz konusu eylemi "pişmiş aşı su katmak" olarak değerlendirdikleri biliniyor.

Eylemin Tokcan açısından doğurduğu sonuçlara bakalım: Tokcan, marjinal kesimlerce takdir toplayıp, birkaç aykırı genç kızdan hayranlık belii.en ifadelerle dolu mektuplar aldıysa da toplumun geniş kesimince "haksız" bulundu; ancak yine de eylemin, yasalar bir tarafa, insan haklarına aykırılığı tartışılmadı. Aslında birileri Tokcan ve arkadaşlarının eylemini "masum, kansız bir direniş" olarak lanse etmeye çalıştı, bunda da bir ölçüde başarılı oldu.

Eylemcileri bertaraf etme ve rehineleri kurtarma operasyonu MİT tarafından yürütülmüştü. MİT'in o tarihte Operasyon Başkanı, şimdiki Müsteşar Şenkal Atasagun'du. Atasagun'un bu eylemin kansız bir şekilde sona erdirilmesi ve eylemcilerin yakalanmasında büyük katkısı olduğu operasyonun hemen ardından basına yansıdı. Eski MİT'çi Korkut Eken'in Meclis Susurluk Komisyonu'na verdiği

ifade dışında adı kamuoyunca pek bilinmeyen Atasagun böylelikle tanınır hale geldi.

Mehmet Eymür, MİT'ten ayrıldıktan sonra, Atasagun'un böylesi bir operasyonda adının sık sık gündeme getirilerek müsteşarlığa hazır hale getirildiğini iddia etti. Ancak Atasagun o dönemde bunun tam tersine Londra'da pasif bir göreve atandı ve Mesut Yılmaz'ın başbakanlığa geldiği 1998'e kadar da bu görevde kaldı. Atasagun'un Operasyon Başkanı olarak Avrasya operasyonunda büyük katkısı olduğu söyleniyordu. O dönemde Kontr-Terör Merkezi Başkanlığı görevini yürüten Mehmet Eymür yıllar sonra bu kitabın yazarına, "Şenkal o işi tek başına yapmadı ki! Operasyonun her aşamasında ben vardım. Ama sadece kendi başarısıymış gibi sundu, sonra da bu başarı Müsteşarlık için koz olarak kullanıldı," diyecekti.

Bu tartışmalar bir tarafa, Tokcan'ın cezaevinden elini kolunu sallayarak firar etmesi birileri tarafından korunduğu yorumlarına neden oldu.

Hatta Tokcan'ın MİT'ten destek gördüğünü ileri sürenler bile çıktı. MİT'in Kafkas kökenlilerle bazı durumlarda çalıştığı ve özellikle Sovyetler Birliği'nin yıkılışının ardından Orta Asya Türk Cumhuriyetleri'nde yoğun faaliyetler yürüttüğü biliniyor. MİT'e dışarıdan çalışıp bu bölgede faaliyet gösteren isimlerden biri, adı başına da yansıyan Canip Giriftinoğlu. Soyadı gibi "girift" ilişkilere sahip bu isim, Özbekistan'daki maddi gücünü ve geçmişte gazetecilik sayesinde edindiği ilişkileri kullanarak MİT'e haber kaynağı olarak çalıştı. Giriftinoğlu'nun verdiği bilgiler MİT'te rapor haline de dönüştürüldü. Ancak Muhammed Emin Tokcan'la ilgili böylesi bir somut kanıt yok. Yine de Tokcan, başta da söylediğimiz gibi, kendisiyle ilgili her olasılığın değerlendirilmesini gerektirecek kadar ilginç bir kişilik.

Kafkas Eylemci, Kafkas Bakan

Muhammed Emin Tokcan ve arkadaşlarının Avrasya Feribotu baskınından beş yıl sonra gerçekleştirdikleri Swisotel baskını, hem zamanı, hem de olası hedefleri açısından önem taşıyan bir eylem. Eylem, babası Laz annesi Gürcü olan, bunun sonucunda Kafkas kökenli olmasıyla öne çıkan, İçişleri Bakanlığı süresince Emni-

yet'teki atamalarda bu yönünün etkisinde kalıp hemşehrilerine öncelik vermekle suçlanan Sadettin Tantan'ı her yönüyle etkileyen bir eylemdi.

Eylemcilerin, tıpkı Tantan gibi Kafkas kökenli olması, eylemin gerçekleştiği 22 Nisan 2001 gecesi Swissotel'in önünde Tantan'ın katıldığı pazarlıkların yürütülmesi sırasında yaşananlar, yine dönemin Kafkas kökenli İstanbul Emniyet Müdürü Kâzım Abanoz'un eylemciler ve MİT'le ilgili açıklamaları bir arada değerlendirildiğinde Swissotel eyleminin sıradan bir eylem olmadığı daha iyi anlaşılır.

İçişleri Bakanlığı'na geldiği günden beri iç istihbaratın tek elde toplanmasını isteyen ve yeterli destek görmeyen Tantan, Swissotel eyleminden sonraki tavırlarıyla sanki, "İç istihbaratı bize verin demiştik," der gibiydi. Bunun da ötesinde, Tantan'a bir hayli yakın olan Emniyet Müdürü Kâzım Abanoz'un, "Daha önce hapse girip çıkmış bir adamın izlenmemesine bir anlam veremiyorum. Bunların yapısı belli. Çıktığı an yine eylem yaparlar. MİT'in mutlaka izlemesi, attığı her adımı takip etmesi lazımdı," şeklindeki sözleri Türk istihbarat teşkilatına yönelik örtülü bir suçlamayı içeriyordu.¹

Abanoz ayrıca, Tokcan'la bir kabadayının ilişkili olduğundan bahsediyor ve, "Eylemcilerin lideri Muhammet Tokcan ile bu kişinin ilişki içinde olduklarını kanıtlayacak bilgi ve belgelere ulaşıldı. Bu kişi, Muhammet Tokcan'a cezaevinde bulunduğu sırada ve tahliyesinden sonraki günlerde de hep para yardımında bulunmuş," diyordu. Ancak bu kabadayının kim olduğu açıklanmadı.

Abanoz'un MİT'le ilgili açıklamaları başlangıçta sadece "MİT görevini ihmal etti" biçiminde algılanabilirdi, ama MİT'in kasıtlı olarak görevini yapmadığı yönünde çok daha ciddi bir iddiayı içeriyordu. MİT, bu örtülü suçlamayı algılamakta gecikmedi ve aynı gün Müsteşar Şenkal Atasagun, "Bizim öncelikli hedefimiz Çeçen gruplar değil. Her olayda önceden yüzde 100 istihbarat alamazsınız. Herkesi de takip edemezsiniz. Şüpheli, bir ay, en çok iki ay takip edilir. Dünyanın bütün gizli servislerinde bu böyledir," diyerek Abanoz'a karşılık verdi.²

Peki eylem neden perde arkasında böylesi bir çekişmeye ve açıklama savaşına yol açmıştı? Tokcan ne yapmak istemişti? Eko-

nomik krizin iyiden iyiye büyüdüğü bir dönemde turizme umut bağlanmışken Kafkas kökenli bir grup neden böylesi bir eyleme kalkışmıştı?

Önce eylemi hatırlayalım: 22 Nisan 2001'de İstanbul'un en lüks otellerinden biri olarak bilinen ve özellikle zengin yabancı turistlerin ilgisini çeken Swissotel, 13 kişilik Çeçen grup tarafından basıldı. İstanbul Valisi Erol Çakır, Çeçenlerle bir saat görüştüklerini belirterek, "Onlara kendimizi arkadan hançerlenmiş gibi hissettiğimizi açıkça söyledik," diye açıklama yaptı. Vali Çakır, arasının pek de iyi olmadığı dönemin Emniyet Müdürü Kâzım Abanoz'la otele gitmiş ve eylemcilerle bir saat konuşmuştu. Çakır, "İstekleri siyasiydi. Bu tür isteklerin karşılanması, teröristlerle pazarlık anlamına gelir. Biz onları ülkemize ve kendilerine vermiş oldukları zararları açık olarak belirtmek suretiyle, ikna etmeye çalıştık ve sonunda ikna oldular," diyordu.

Eylem devam ederken, İçişleri Bakanı Sadettin Tantan, saat 10.35 sıralarında otele girdi. İçeride 15 dakika kalan Tantan sonra otelden ayrıldı. Tantan'ın ayrılmasının ardından saat 10.50 sıralarında eylem sona erdi. Çeçen eylemciler, 16 adet pompalı tüfek, 2 Kalaşnikof tüfek ve 3 tabanca ile birlikte teslim oldu. Tantan, eylemcilerin görüşme talebi konusunda gazetecilere, "Ben hiçbir zaman böyle gruplarla görüşmem," diye açıklama yaptı. Eylemcilerin bu yöndeki taleplerine de, "Ben buraya işimi gücümü bırakıp geldim. Acelem var. Onları dışarıda, silahlarını bırakıp teslim olmuş vaziyette hemen görmek istiyorum. Daha fazla bekleyemem. Söylediğim gibi acelem var. Eğer çıkmazlarsa hiçbiri canlı caddede gezemez haberleri olsun," şeklinde cevap verdiği basına yansıdı.

Arabulucu, Kafkas Vakfı Başkanı Nüzhet Çetinbaş, Tantan'ın bu mesajını Muhammet Tokcan'a ilettikten sonra hemen geri döndü ve Bakan'a, "Söyledim. 'Tantan demek ki çok kızmış. Tamam silahları bırakıp teslim oluyoruz,' dediler," diye müjde verdi. Tantan'ın bu sözleri blöf yapmak amacıyla mı, yoksa bunu son çare olarak gördüğü için mi söylediği bilinmez. Ancak eylemden sonra, "Eylem yapacakları biliniyordu," demesinin anlamı pek gizli değildi. Tantan, aslında bu sözlerle şunu demeye getiriyordu: "Bunlar her adımı bilinen kişiler. MİT bilmese dahi biz ne yaptıklarını biliyorduk. Hatta ne için eylem yaptıklarını da..."

Bu arada eylemin bitirilmesini kimin sağladığı da tartışma ko-

nusu oldu. O günlerde Tantan ve Kâzım Abanoz'u hedef alan yazılar yazan *Milliyet* yazarı Tuncay Özkan, Swisotel eyleminin, turizmi etkileyeceği gerekçesiyle olaya müdahil olduğu ileri sürülen Turizm Bakanı Erkan Mumcu'nun çabalarıyla sona erdiğini aktardı. Mumcu, eylemcilerin lideri Tokcan'la telefonda konuşmuş ve onu bir güzel fırçalamıştı. Yılmaz'ın genç prenslerinden olan Mumcu, Özkan'a şöyle demişti:

"Ben MİT Müsteşarımızı arayıp yardım istedim. Çünkü bu Tokcan ve arkadaşları Avrasya Feribotu'nu kaçırdıklarında bu eylemi sona erdirmekte MİT başarılı olmuş. Şenkal Bey ilgilendi. Daha sonra MİT'in bulduğu araçlar devreye girdiler. Sabah saatlerinde saat 09.30'da Şenkal Atasagun bana telefonla görüşmelerin olumlu bir noktaya geldiğini ve araçlara saat 10.30'da eylemi sona erdirmeye sözü verdiklerini söyledi. Öyle de oldu, eylem bitti."³

Avrasya eyleminin sona erdirilişinde MİT'in büyük rolü olduğunu yukarıda belirtmiştik. Turizm Bakanı Mumcu da, Avrasya Feribotu eylemini sona erdiren kişi olarak öne çıkan MİT Müsteşarı Şenkal Atasagun'dan yardım istediğini açıklıyordu. Mumcu'ya göre MİT, eylemin sona erdirilmesi için araçlar görevlendirmişti. Kimdi bu araçlar? Kafkas Vakfı Başkanı Nüzhet Çetinbaş'ın adı basına arabulucu olarak yansıdı. Ancak tıpkı Avrasya baskınında olduğu gibi bu eylemde arabuluculuk görevi üstlenen bir başka isim daha vardı: Selim Gösterişli.

Gösterişli, kendisiyle yaptığımız görüşmede bu eylemde de arabuluculuk yaptığını, ancak geçen eylemdeki kadar öne çıkmadığını doğruladı. Gösterişli'ye MİT'le ilişki iddialarıyla ilgili sorular da yönelttik. "Yok öyle bir bağlantı," karşılığını verdi.

Turizm Bakanı Mumcu'nun açıklamalarından eylemin kendi çabaları ve MİT'in katkısıyla bitirildiği şeklinde bir sonuç çıkıyordu. İçişleri Bakanı, eylemcilerle konuşmamakla övünürken, Turizm Bakanı eylemcilerle yaptığı görüşmeyi uzun uzadıya anlatıyordu. Tantan'ın, "Eylem yapacakları biliniyordu," şeklindeki açıklamaları kafaları daha da karıştırmıştı. Tantan belli ki, Kafkas kökenli bir İçişleri Bakanı olarak ve daha da önemlisi bu özelliğini kullanmakla suçlanan biri olarak Kafkas kökenli eylemcilerin en çok kendisine zarar verdiğini düşünüyordu. Ve eylemin dolaylı

da olsa kendisini ve polisi hedef almış olması ihtimali üzerinde ciddiyetle düşündüğünü hissettiren sözler sarf etmekten geri durmuyordu.

Bütün bunlar bir araya getirildiğinde, Swissotel eylemi, Çevik Kuvvet polisi yürüyüşüyle benzer şekilde Sadettin Tantan'ı hedefleyen bir eylem olarak değerlendirildi. Eylemcilerin böylesi bir baskınla, iç istihbaratın tek elde toplanmasını isteyen, yolsuzlukla mücadele adı altında bir dizi operasyona imza atan, partisinin genel başkanıyla gizli bir kavgaya giren ve dahası devlet içindeki bir kanadın tasarruflarının uygulayıcısı olduğu ileri sürülen İçişleri Bakanı'nı zor duruma sokmak istediği söyleniyordu. Tantan'ın "Eylem yapacakları biliniyordu," şeklindeki imalı açıklamaları, özellikle kamuoyunda eleştiri konusu olmasının diye eylemcilere karşı takındığı "sert tutum" ve Emniyet Müdürü'nün MİT'i töhmet altında bırakmak isteyen sözleri, belirli merkezlere yönelik mesajlar olarak değerlendirildi.

Dünya Ayaklanıyor

İçte bazı gizli hesaplarla Sadettin Tantan'ı etkilemeyi amaçladığı kuşkusunu uyandıran Swissotel eyleminin dıştaki yansımalarının bu amacı fazlasıyla aştığı söylenebilir. Çünkü olay, Türkiye'nin Rusya ile ilişkilerini doğrudan etkiliyor ve rehinelerin yabancı uyruklu olmaları nedeniyle başka ülkeleri de yakından ilgilendiriyordu. Baskın ayrıca Türkiye'nin turizme ne kadar elverişli olduğu noktasında yabancı kamuoyuna fikir vermek üzere üretilen haberler için de bulunmaz bir konu oldu.

Böylelikle dış basın, Tokcan ve ekibinin eylemini, "flash" haber ve "son dakika" anonslarıyla verdi. Alman RTL Kanalı, Türk televizyonlarından satın aldığı görüntüleri yayımladı. CNN televizyonu, eylemi, Türkiye'deki muhabiriyle canlı yayından verdi. BBC televizyonu da Swissotel baskınını haber bülteninin ilk sırasına aldı. Ayrıca son dakika haberleri ve görüntüleri AP ve Reuters ajansları tarafından tüm dünyaya duyuruldu. Haber İnternet'e de sızdı. Dünyanın en çok girilen sitelerinden www.yahoo.com'da Swissotel baskınıyla ilgili gelişmeler dakika dakika aktarıldı. Bunların hepsi bir tarafa, Amerikan televizyonu CNN'e internet üzerinden gönderilen mesajlar eylemin sonuçlarını göstermek bakımından çok

önemliydi: cnn.com'un "message board"ında (mesaj bölümü) ilginç mesajlar yer aldı. Bunlardan bazıları şöyleydi:

"• Asıl sorumluların teröristleri 'affeden politikacılar' olduğunu düşünüyorum. Pek çok insanın 'canına kasteden' ve ömür boyu hapis alanların 1-2 yılda serbest bırakılmaları inanılmaz bir şey. Ben-
ce bu teröristlere Amerikan terbiyesi vermeli. Ya ömür boyu hapse atmalı ya da idam etmeli. Paul Sutton.

"• Krizdeki ekonomi için 'kurtarıcı' gözüyle bakılan turizm balatlandı. Teröristler PKK'dan zararlı çıktı. En ağır ceza verilmeli. J. Belisarius.

"• Teröristleri Rusya'ya göndermeli. Cezalarını orada çeksinler. M. Johannes."

Bu talepler, yerinde gibi görünen eleştiriler içeriyorsa da, ABD yönetiminin Türk işçilerine müdahale anlayışı ve genel olarak Ortadoğu diye nitelendirilen bölgeyle ilgili acımasız tavrının ABD vatandaşlarına da yansıdığının kanıtıydı.

MIT'in "Terörist" Tanımlaması

İstanbul Emniyet Müdürü Kâzım Abanoz'un "acemi çocuklar" diye nitelendirdiği Muhammed Emin Tokcan'ın liderliğindeki silahlı grup, MIT Müsteşarı Şenkal Atasagun'a göre "terörist"ti. MIT, Kafkas kökenli eylemcileri, "teröristin dostu düşmanı olmaz" anlayışıyla değerlendiriyordu. Müsteşar Atasagun, TBMM Başkanı Ömer İzgi'nin verdiği resepsiyon sırasında, "Çeçen teröristlerin yaptığı eylem bizim için bir terör hareketidir. Bizim için teröristin dostu düşmanı olmaz. Anlaşılan birileri Türkiye'nin turizm atağından rahatsız," diye açıklama yaptı.⁴

Böylelikle Kafkas kökenli Emniyet Müdürü'nün, eylemcileri "hoşgören" açıklamaları yerine MIT'in eyleme resmi bakışı sunulmuş oluyordu pek çoklarına göre. Bu hem gizli, hem de açık bir hesaptı.

Hemen ardından ortaya atılan, "eylemcilerin Swissotel yöneticilerinden 2 milyon dolar alma karşılığında eylemi sona erdireceklerini söyledikleri ve Kâzım Abanoz'un da bunu onayladığı" yönündeki iddialar ortalığı iyice karıştırdı. Kamuoyunda oluşturul-

mak istenen imaj, eylemcileri masum gören Emniyet Müdürü'nün böylesi yasadışı bir pazarlığı da zımnen onayladığıydı. Bu pazarlığın yürüyüp yürümediği, yürüdüyse nasıl yürüdüğü bilinmiyor, ama İstanbul Emniyet Müdürü'nün de MİT'i töhmet altında bırakacak açıklamalar yapıp elindeki kozları kullanmaya çalıştığı kesin.

Swissotel eyleminin İçişleri Bakanı Sadettin Tantan'la ANAP yönetimi arasındaki gizli savaşta önemli bir yer tuttuğu ileri sürülebilir, ancak bu olayın Tantan'ın istifasına uzanan sürece ne kadar etkili olduğu tartışmalı. Belki eylem, etnik kimliğine bağlı biri olan Tantan'la ilgili eleştirilerin ortaya atılmasına neden olmuştu, ama aynı zamanda Tantan'ın da kendi kozlarını kullanmasına yol açmıştı.

Gazeteler, İstanbul Emniyet Müdürü'nü ve giderek İçişleri Bakanı Tantan'ı eylemcilerle ilgili sözlerinden ötürü eleştirirken, Tantan ve onun Emniyet Müdürü de kafa karıştıran açıklamalar yaparak denge kurmaya çalıştılar. Sonuçta, Swissotel eylemi, perde arkasında casusluk filmlerine taş çıkartacak gelişmelerin yaşandığı Beyaz Enerji Operasyonu gibi Yılmaz-Tantan savaşında bir kilometre taşı olarak hafızalara kazındı.

İddialara göre Aydın Doğan Grubu yöneticileri, İçişleri Bakanı Sadettin Tantan'ın kamuoyundaki imajını oluşturma aşamasında büyük söz sahibi olduklarını düşünüyorlardı. Doğan grubuna göre "bir anlamda Tantan'ı kendileri yaratmıştı", şu halde kendileri ortadan kaldırılabildi.

2001 yılının ilk aylarına kadar Tantan'ın medya tarafından şiddetli bir şekilde eleştirilmesi için herhangi bir neden görünmüyordu. En azından Doğan Grubu böyle bir tavır sergiliyordu. Ama Mart ayında Aydın Doğan'ın İngiltere'nin başkenti Londra'da yapılan bir toplantıda sarf ettiği öne sürülen sözler artık iplerin kopma noktasına geldiğinin kanıtı olarak sunuldu. Doğan'ın Türk sermayesinin önemli isimlerinin de bulunduğu bu toplantıda "Tantan'ı biz getirdik, götürmesini de biliriz," dediği ileri sürüldü.

Bu toplantının ne zaman, nerede gerçekleştiği konusunda detaylı bir bilgi yok, ancak Aydın Doğan'ın Mart ayında Londra'da bulunduğu sırada ben de oradaydım. Doğan'ın sahibi olduğu otelle ilgili sorunları çözmek ve bazı görüşmeler yapmak üzere Londra'ya geldiği söyleniyordu. Tantan'ın ipinin Londra'da çekildiği yolundaki iddialar ise daha sonra ortaya atıldı.

Pek çok yazar tarafından Mesut Yılmaz'a yakın olduğu ileri sürülen Aydın Doğan'ın Sadettin Tantan'a neden cephe almak istediğinin yanıtı, Tantan'ın istihbarat projelerini benimseyen grupların "derin devlet", Yılmaz'ın "derin siyaset" ve Doğan'ın da "derin medya" içindeki konumunda gizli.

Nisan ayından itibaren Doğan Grubu gazetelerinde doğrudan Tantan'ı destekler mahiyetteki haberler görememenin yanı sıra, İçişleri Bakanı'nı inceden inceye eleştiren haber ve yorumlara sıklıkla rastlanır oldu. Artık *Hürriyet*, *Milliyet*, *Radikal* gibi etkili gazetelerin yanı sıra Kanal D ve CNN Türk gibi önemli televizyonla-

rın sahibi Aydın Doğan'ın medya kurumları Tantan'a hissedilir bir biçimde cephe almaya başlamıştı. Bunun nedeni Mesut Yılmaz'la Aydın Doğan arasında var olduğu ileri sürülen yakınlık mıydı?

Bu ihtimali de göz önünde bulundurmakla birlikte, Aydın Doğan'ın, Tantan'ın Dışbank hakkında çok ciddi araştırmalara girdiği ve bazı bulgulara ulaştığı bilgisini edinmesinin kavganın başlangıcında büyük payı var. İddialara göre Tantan, ortada henüz ne Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu, ne de Hazine tarafından gerçekleştirilmiş bir soruşturma varken, Doğan'ın Dışbank'ını, kendi imkânlarıyla –daha doğrusu polisin imkânlarıyla– soruşturmuştu. Tantan, bu soruşturmayı yürütürken Çiller hükümeti döneminde Hazine tarafından yapılan incelemenin sonuçlarından da faydalanmıştı. Bu soruşturma sonucunda ne gibi bulguların elde edildiği, eğer prosedür işlerse Doğan'ı incitecek unsurları içerip içermediği bilinmiyor. Ancak Tantan'ın yine Doğan'ın televizyonu CNN Türk'te Mehmet Ali Birand'ın hazırlayıp sunduğu "32. Gün" programında canlı yayında sarf ettiği sözler ve esas olarak da imalarından anlaşıldığı kadarıyla, bu soruşturmada Doğan'ın aleyhine birtakım materyaller bulunmuştu. Tantan'ın bu soruşturmaya ilgili bilgileri arşivlediği ve İçişleri Bakanlığı görevinden ayrılırken götürdüğü "mavi klasörler" arasında bu bilgilerin de bulunduğu öne sürülüyor.

Ancak Tantan'ın, spekülasyonlara meydan vermek pahasına bile olsa ne bu konuda, ne de ANAP yönetimiyle olan gizli kavga konusunda konuşmaya niyeti yok. Buradan bakılırsa elindeki bilgi ve belgeleri basına sızdırmak yerine, gizli bir şekilde muhafaza edip "hem ketum devlet adamı" sıfatını korumak, hem de gizli savaşın bu önemli raundunda çabucak tahrik olup yanlış bir şey yapmak istemediği anlaşıyor.

Tantan, bakanlığı süresince pek çok kez elindeki tüm kozları ortaya dökmek yerine, ucunu göstererek zihinleri bulandırma ya da tedirginlik yaratma yolunu seçti. Ancak bu dürtüyle bazen erken konuştuğu da oldu. İşte "32. Gün" programında yaşananlar da Tantan'ın "sopanın ucunu gösterme dürtüsünün" ürünüydü.

Bu program sırasında, önce Mehmet Ali Birand'la Tantan arasında, daha sonra örtülü bir şekilde suçlanan patron Aydın Doğan'la Tantan arasında geçen diyalogu anımsamakta fayda var:

Mehmet Ali Birand: Bakanlığınız döneminde pek çok operasyon oldu. Ancak kamu bankalarındaki yolsuzluk iddialarıyla ilgili tartışmalar sürüyor. Bu konudaki son gelişmeler neler?

Sadettin Tantan: Efendim yolsuzluk sadece kamu bankalarında değil ki. Buralardaki yolsuzluklar hiç değilse rapor altındadır. Bunun örneklerini görebilirsiniz. Bunların gereği er ya da geç yerine getirilir. Ancak özel bankalardaki yolsuzlukların gereği raporlara geçtiği halde yerine getirilmemektir. Şimdi bir şey söylersem siz rahatsız olursunuz.

Birand: Hayır söyleyin.

Tantan: Mesela ben size Dışbank desem.

Birand: Nasıl yani?

Tantan: Bu konuda bazı şeyler var. Ben kesin konuşmak istemiyorum ama Dışbank'ın dolar ödenmeden alındığı söyleniyor. Bu tür şeyler var. Kamuoyunda, her yerde konuşuluyor.

Bundan sonra reklam arası verildi, hemen ardından CNN Türk'ün sahibi Aydın Doğan telefonla "32. Gün" programına katılıp Tantan'dan örtülü suçlamalarını açıklığa kavuşturmasını istedi. Doğan ile Tantan arasında –Birand'ın televizyonda aracı olarak kullandığı görüşmede– şu diyalog geçti:

Aydın Doğan: Sayın İçişleri Bakanımız dürüstlüğü Türkiye'de herkesçe kabul edilen bir kişidir. Ancak kendisinin bütün hayatını namuslu geçirmiş biri için bu şekilde konuşmasına anlam veremedim. Dışbank için hiç dolarlar ödenmeden alındığı söyleniyor. Nasıl olur? İçişleri Bakanı'na söylüyorum: Ne biliyorsan açıkla. Kimin alnından kara sinek geçmişse açıklayın. Benim üstümden insanların kahramanlık yapmaya, yiğitlik yapmaya hakkı yoktur. Söyle alındı böyle alındı diye konuşamazsınız.

Tantan: İlle de var diye böyle bir iddiamız olmadı. Ama eğer isterlerse, arşiv bilgileri, Bankalar Üst Kurulu'na söyleriz, bu konuşuluyor çünkü, ben de konuşmuyorum, kamuoyunda da konuşuluyor, her yerde konuşuluyor. Bu konunun açıklığa çıkması lazım, çünkü kamu vicdanının rahatlaması açısından. Bir şey yoksa biz de çıkar Aydın Doğan'ı öperiz, helal olsun deriz.

Doğan: Mehmet Ali Bey. Şimdi ben burada söylüyorum İçişleri Bakanı'na. Evimi bile arayabilir. Ben diyorum ki halkın önünde,

İçişleri Bakanı her türlü araştırmasını yapsın. Eğer Dışbank'ta bir şey varsa bulsun. Ben kendimi asacağım. Yoksa Dışbank'tan özür dilesin. 2500 kişinin çalıştığı bir banka. Böyle dedikoduyu haber haline getirmek. İçişleri Bakanı gibi ciddi bir adama hiç yakıştıramıyorum. Evimi gelsin arasınlar. Ne isterlerse. Alnımdan kara sinek geçti ise onu da bulurlarsa açıklasınlar. Benim grubumda 15 bin kişi çalışıyor. Yarın Dışbank'ın kapısına insanlar dikilir paralarını çekmek isterlerse bunu İçişleri Bakanı mı verecek? Bu yüzden sayın Bakan'dan hemen derhal Dışbank'tan ve çalışanlarından özür dilemesini bekliyorum.

Tantan: Kamu bankalarına karşı özel bankaların da birtakım ilişkiler içinde olduğu biliniyor. Biz kimseye şunda şu var bunda bu var demiyoruz. Ancak içeri giren bankacılar haykırıyor. Dışbank'la ilgili bu konular yazıldı zaten.

Birand: Talihsiz bir söz çıktı yani...

Tantan: Hayır. Dışbank'la ilgili şeyler yazıldı zaten. Biz yazılanları söylüyoruz, kendimizden söylemiyoruz ki. Yazılan bir şeyi söylüyoruz. Bunlar söylenmemişse yazılmamışsa, söyledikleri doğru. Çıkmayan bir olay hakkında şu vardır demek doğru değil. Yine tekrar ediyorum ki kamu bankalarında yolsuzluk varsa rapor altındadır. Özel bankalarda da yolsuzluk rapor edilmiştir, fakat bunlar ortaya çıkmamıştır.

Birand: Dışbank'la ilgili rapor var mı?

Tantan: Rapor vardır herhalde. Biz hiçbir zaman raporsuz konuşmayız zaten. Devletin arşivlerinde her şey vardır. Devletin arşivleri insanları hiçbir zaman yanıltmaz. Ama o rapor o günkü şartlara göre tutulmuştur. Bugünkü şartlara göre ayırdır.

Birand: Dışbank'tan ve çalışanlarından özür dileyeceksiniz ama değil mi?

Tantan: Efendim, bir şey yoksa, biz açık yüreklilikle çıkarız, biz eğer kurumlar yanlışlık yapıyorsa bunu dile getiririz.

Tantan'ın Dışbank çalışanlarından özür dilemesini isteyip telefonu kapatan Aydın Doğan, İçişleri Bakanı'nın hâlâ özür dilemediğini görünce "32. Gün"ü tekrar aradı. Ve bu kez Tantan'ın ima ettiği raporlarla ilgili bilgiler verdi:

Doğan: Geçen iktidar benimle uğraşıyordu. Merkez Bankası, Maliye, SSK, bütün müfettişlerini benim üzerime gönderdi. Rapor verdiler, bu bankanın alınıp satılmasında hiçbir şey yoktur dediler. Neden iki yayın kuruluşu arasında yapılan kavgada yayımlanan raporlardan bahsediyor? Ben zannediyorum ki bu akşam bir istifham (soru) uyandırayım diye. Böyle şey olur mu canım? Varsa söyleyin, niye beni tutuklamıyorsunuz? Böyle devlet olur mu, böyle içişleri bakanı olur mu? Raporlar vardır diyor. Bahsetsin orada varsa rapor. Nasıl böyle şey söyleniyor efendim? Bu kadar uluorta namuslu adamlar suçlanamaz ki. Dürüstlük abidesi bir adam diyor ki sizin için de raporlar vardır. Lütfen, rica ediyorum, ne biliyorsa açıklasın. Kabul edemiyorum. Fevcran ediyorum. İsyân ediyorum, namuslu insanlara bunu yapmaya kimsenin hakkı yoktur. Ne biliyorsan açıklayın diyorum.

Birand: Varsa söyleyin, açıkça ortaya koyun diyor Sayın Doğan.

Tantan: Efendim biz yeni bir şeyden bahsetmiyoruz ki. Bu tevatürler, bu şeyler konuşuluyor, içeri girenler haykırıyor, konuşuluyor. Biz yeniden bir şey icat etmiyoruz ki. Bunlar kamuoyunda konuşulmuyor mu, yazılmıyor mu, içeri giren insanlar konuşmuyor mu?

Doğan: Ben gazete ve televizyon sahibiyim. Çiller hükümetine muhalefet ettiğimiz için bizim üzerimizde baskı kurmaya çalışmıştı. Sayın Zekeriya Temizel'i de çağırıyorum. Benim hakkımda herkes bir şey söyleyebilir. Ben mafyanın da damarına basıyorum. Onun için herkes bir şey söyleyebilir. Sayın Bakanım rica ediyorum, lütfen açıklayın. Devrin iktidarı benim gazetelerime, televizyonlarıma müfettişler gönderdi, beni sindirmek istedi, köle yayınlar yaptırmak istedi. Ben kimseye boyun eğmem dedim. O devrin namuslu bürokratları, Aydın Doğan bunu (Dışbank'ı) namuslu şekilde almıştır diye rapor verdi. Siz Fatih Belediye Başkanı değilsiniz, İçişleri Bakanısınız. Böyle laf söylerseniz ben yara alırım. Müesseselerim yara alır.

Tantan: Yok, ilgisi yok. Efendim, zaten kendiniz bu konuyla ilgili yazıldı çizildi, raporlar tutuldu, söylüyorsunuz. Bu raporları Zekeriya Temizel kamuoyuna açıklar, rahatlırsınız. Siz de alınızın akıyla çıkmışsınız oradan. Sizin kendi kendinize niye bu işin üzerine atladığınızı anlamak mümkün değil. Biz geçmişten bahsediyoruz. Kamu vicdanının da rahatlaması lazım.

Birand: Efendim sürçü lisan var mı ortada?

Tantan: Sürçü lisan değil. Yeni bir oluşumdan, yeni bir hareket-ten söyledik mi? Yazılan, çizilen, halkın şeyini...

Birand: Netleştirmekte yarar var. Dışbank'la ilgili yeni bir çalışma var mı?

Tantan: Benim bildiğim yok.

Birand: Bir yerde saygın bir kuruluşa karşı sürçü lisan oldu.

Tantan: Sürçü lisan olmaz. Bankalar Üst Kurulu açıklar. Ben de tatmin olurum. Çıkar, Aydın Bey'i kucaklar öperim.

Birand: Şimdi Dışbank'ta şeyi olan bir insan sizin bu sözünüzden sonra eyvah der.

Tantan: Efendim söylediğim gibi Dışbank'la ilgili bir soruşturma, bir şey yok şu anda. O şimdi bankaya el kondu mu zannediyor, öyle bir şey yok. Dışbank çalışanları rahat olsunlar, onlarla ilgili bir şey yok. Dışbank'ın şahsıyla ilgili en ufak bir şey söylemedim. Saygın bir banka. Onlarla ilgili bir şey söylemedim. Yazılan çizileni söyledim.

Birand: Biz Dışbank'ın saygın bir banka olduğuna inanıyoruz ve bunu sizden duymak istiyorduk sayın bakan.

Tantan: Biz bütün bankalarımızın saygın olmasını istiyoruz.

Birand: En sonunda yaptığınız açıklama herkesin yüreğini yatıştırdı. İnsanların çok önem verdikleri, saygın baktıkları bir banka. Bu konulardaki duyarlılık çok önemli herhalde.

Tantan: Kamuoyunun tatmin olması lazım. Şeffaf olması lazım. Kapalı kutu olmaması lazım.

Birand: Bir sürçü lisan, bir yanlış anlama bizi öyle yerlere getirdi ki...

Tantan: Sizi üzmedik herhalde, değil mi?

Doğan: Siz eskiden olan bir olaydan söz ediyormuşsunuz.¹

Sadettin Tantan, programda açıkça Aydın Doğan'ın Dışbank'ıyla ilgili bir yeni bir soruşturma olmadığını belirtse de "raporsuz" konuşmadığını da hissettirmişti. Peki ortada Bankacılık Üst Kurulu kanalıyla yürütülen bir soruşturma olmadığına göre Tantan Dışbank'la ilgili soruşturma prosedürünü nasıl işletmişti? Bu kişisel bir karar mıydı, yoksa devlet kurumları ve bilhassa bankalar üzeri-

ne soruşturma yürüten kurullarla irtibata geçilmiş miydi? Eğer böyle bir irtibat yoksa bu Tantan'ın özel soruşturması haline gelmiyor muydu? Tam tersine ortada resmi bir soruşturma varsa Tantan'ın bunun gereklerini yerine getirmesi gerekmiyor muydu? Prosedüre göre gerekiyordu. Ancak Beyaz Enerji soruşturmasında elde edilen tüm delillerin dava iddianamesine yansımadağı ve gelecek için arşivlendiğı düşünülürse Dışbank'la ilgili bilgilerin de prosedüre pek uymayacak biçimde neden saklandığı anlaşılabilir.

ANAP'ta Yalnız Bir Bakan

Tantan'ın yalnızca hükümet içinde değıl, "Mali 28 Şubat"çı irade içinde de uygulayıcı, hızlı eylem adamı olarak önemli bir role sahip olduğı yaygın bir kanaat. Bu rolün, ANAP'lı Yaşar Topçu'nun, "Tantan derin devletin adamı," demesini gerektirecek ölçekte ciddi bir rol olduğı düşünülebilir. Tantan'ın son dönem Türkiye'sinin "derin siyaset"inde en etkili konuma sahip isimlerden biri olduğı ileri sürülen Hüsamettin Özkan'a yakınlığı ve onunla birlikte hareket tarzı göz önüne alınırsa, kendi partisinin genel başkanı ile kavgalı İçişleri Bakanı'nın "derin siyaset"teki rolü de anlam kazanmış oluyor.

Peki Tantan'ın "derin siyaset"teki rolü, Özkan'la olan birlikteliğıyle mi sınırlıydı? Yoksa İçişleri Bakanı'nın ANAP içindeki muhalif ya da yönetime yakın isimlerle örtülü bir koalisyonu mu söz konusuydu?

Başlangıçta tabandan gelen etkilerle Tantan'ın ANAP'taki bazı isimlerin sempatisini kazandığı söyleniyordu. Gümrüklerden sorumlu Devlet Bakanlığı'nı yürüten Mehmet Keçeciler'in Tantan'ın icraatlarını takdirle izleyen isimlerin başında geldiğı söyleniyordu. Muhalif kanatta yer alan ve nihayet ANAP Kongresi'nde aday olan Lütfullah Kayalar ve çevresindeki isimlerin Tantan'ın Yılmaz'a rağmen yükselen yıldızından memnuniyet duyan grubu oluşturduğuna biliniyor. Kayalar, Tantan'ın ANAP'tan istifasının ardından İstanbul Dolmabahçe Camii'ndeki Cuma namazı çıkışında Tantan'la buluştu ve yarım saat çay bahçesinde sohbet etti.

Tantan, Lütfullah Kayalar'la bir ANAP yönetimi muhalifi olarak temas kurmamıştı. Tantan, başından beri ANAP yönetimine karşı siyasal amaçlı bir muhalif tutum da izlememişti. İddialara gö-

re o, yalnızca "derin devlet"in ve "derin siyaset"in kendisine biçtiği rolün gereklerini yerine getiriyor ve bu noktada parti içi desteklere de gereksinim duymuyordu.

İlk zamanlar birbirine yakın isimler olarak görülen ve ANA-SOL-D Hükümeti'nin kuruluş aşamasında pay sahibi oldukları belirtilen ANAP Lideri Mesut Yılmaz'la DSP'nin etkili ismi Hüsamet-tin Özkan'ın, gerçekte ve özellikle de son süreçte bir gizli savaşın karşıt taraflarını oluşturdıkları belirtiliyor.

Mesut Yılmaz'ın kardeşi Turgut Yılmaz'ın Hüsamet-tin Özkan'la tanışıklığı nedeniyle kurulan Yılmaz-Özkan bağınyadsıyacak biçimde iki isim arasında –uluslararası çevreler tarafından da gözlemlenen ve hatta kışkırtılan– bir savaşın söz konusu olduğu söyleniyor. Yakın geleceğin siyasi tablosunda önemli bir yer edineceği şimdiden kestirilen Kemal Derviş'in ABD'den Türkiye'ye Devlet Bakanlığı görevini icra etmek üzere gelişi sonrasında Hüsamet-tin Özkan'la kurduğu yakınlık Yılmaz'ın stratejileriyle örtüşen bir durum değildi siyasi gözlemcilere göre. Yılmaz'ın, Özkan-Derviş ittifakını istemek bir tarafa, Derviş'in yakın gelecekte siyasi bir rol almasına bile karşı olduğu ileri sürülüyordu.

İddialara göre, bir dönem Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyelik sürecinde Almanya desteğini kullanmak için çaba gösteren Yılmaz'ın, ABD'nin –ekonomik ve politik stratejileri açısından pek uygun gördüğü bir isim olan– Derviş'in konumundan rahatsız olması şaşırtıcı bir şey değil. Burada, Derviş-Özkan-Yılmaz denkleminde önem kazanan Derviş'in gelecekteki konumunda Hüsamet-tin Özkan'ın alacağı rol.

Özkan'ın iç politik dengeleri son derece iyi bilen bir siyasetçi olarak Amerika'nın dikkatini çektiği düşünülürse, Özkan'la Yılmaz arasındaki birkaç perde geride yürütülen gizli savaşın şiddeti artabilir. Bu savaşta önemli rol oynayan Sadettin Tantan'ın gidişyle savaşın son bulmadığı söyleniyor.

ANAP içinde başlangıçta kişisel beğenileri toplayan, ancak Yılmaz'ın yönetim becerisi ve propagandaları nedeniyle parti içinde yalnız kalan Tantan'ın buna şaşırmadığı da düşünülebilir. Çünkü yaygın kanaat o ki; Tantan, zaten yola çıkarken ANAP yönetimi bir tarafa, partiden de doğrudan ya da dolaylı bir destek beklemiyordu. Bu desteği zaten farklı kanallardan almıştı.

Yine de Tantan'ın ANAP içinde etkili olamaması, özellikle Em-

niyet'te istenen atamaların yapılması ve yasaların çıkarılması noktasında büyük sıkıntılar doğurdu. Tantan'ın kimi zaman istifanın eşiğine bile geldiği söylendi.

Hürriyet gazetesi yazarı Muharrem Sarıkaya'nın bu süreçte kalem aldığı yazısı anlamlı. TBMM Genel Kurulu'nda Emniyet Teşkilat Kanunu'nun görüşmeleri sırasında Tantan'ın önerge talebi nedeniyle yaşanan sürtüşme Sarıkaya'nın yazısında şöyle anlatılıyor:

"Meclis Genel Kurulu'nda Emniyet Teşkilat Kanunu'nda değişiklik görüşülürken, komisyon sıra kapağının altına yatıp, cep telefonu ile uzun bir görüşme yapıyor. İçişleri Bakanı Sadettin Tantan'ın bu görüntüsü ertesi gün gazetelerde yer alıyor.

"Genel Kurul Salonu'nda cep telefonu ile konuşmak yasak olmasına rağmen, Tantan'ı bu kadar uzun görüşmeye iten neden ne? Bu soruya takılıp peşinden gidince, olay ortaya çıkıyor. Kanun değişikliği görüşülürken Tantan son anda önergeler hazırlıyor. Bunlardan birincisi polislerin sınavlarıyla ilgili oluyor. Diğer ikisi ise atama terfi yöntemlerinde düzenleme yapılmasına dönük. Ancak sorun son önergede ortaya çıkıyor.

"Önerge, vilayet içi polis atamalarında valileri devreden çıkarıp, bütün yetki ve sorumluluğun il emniyet müdürlerine bırakılmasını öngörüyor. Tantan'ın önergeyi hazırlamadaki gerekçesi, Zonguldak ve İstanbul valilerinden kaynaklanıyor. Zonguldak Valisi, Emniyet Müdürü'ne danışmadan polis şube müdürlerini değiştiriyor, İstanbul Valisi de Emniyet Müdürü'nün istediği değişiklikleri onaylamıyor. Kanuna bir ek madde getiren bu önergenin Genel Kurul'da kabulü için İçişleri Komisyonu'nun salt çoğunluğu olan 13 üyenin desteği gerekiyor.

"Tantan, önergeyi ortaklarının grup başkanvekillerine gönderiyor. Ancak kendi partisi ANAP ile DSP önergeye sıcak yaklaşmıyor. Tantan da bunun üzerine sıra kapağının altına saklanıp, cep telefonu ile Başbakan Yardımcısı Hüsamettin Özkan'ı arayıp durumu izah ediyor. Görüşmesini tamamladıktan sonra telefonu DSP Grup Başkanvekili Aydın Tümen'e uzatıyor. Tümen, görüşmenin ardından önergeye imza koyuyor. Baştan beri önergeye sıcak bakan, emniyet kökenli MHP Grup Başkanvekili İsmail Köse de imzayı atıyor. ANAP Grup Başkanvekili İbrahim Yaşar Dedelek ise Tantan'dan gelen talebe 'Bana Genel Başkanım böyle bir talimat ver-

medi' diyerek karşı koyuyor.

"Tantan, 'Ben herkesle konuştum, ben bu partinin bakanıyım bana güvenmiyor musun?' diyor. Dedelek, bir adım ileri gitmiyor. Tantan, Dedelek'in bu tavrına tepki gösteriyor. Dedelek, hemen dışarı çıkıp Yılmaz'ı arıyor, ancak dış doktorunda bulunan Yılmaz'a ulaşamıyor. Bu sırada önerge de imza için salonda dolaştırılıyor. Son anda olaydan haberdar olan Yılmaz devreye giriyor. Hemen Dedelek'i arayıp, 'Önergeye destek vermeyeceksiniz' diyor.

"Ardından Başbakan Yardımcısı Hüsamettin Özkan'a ulaşıyor. Özkan, Tantan'ın teklifi olarak geldiğini ve bir yanlışlık görmediğini belirtiyor. Bu gelişmeler yaşanırken Tantan, Dedelek'in yanına bir kez daha gelip önergeye imza koymasını rica ediyor. Dedelek yine direnir. Tantan, Dedelek'in tavrına sinirleniyor ve resti çekiyor: 'Bana güvenmiyorsunuz. Bu önerge geçmezse istifa ederim.'

"Tantan'ın bu istifa resti ortalığı karıştırıyor. ANAP Grup Yönetimi formülü buluyor. Komisyon'un ANAP'lı üyelerinden bazılarını Meclis dışına çıkartıyor. Bununla kalmayıp diğer partiden bir üye de ikna edilip, önergedeki imzası çektiriliyor. Önergeye destek vermek için Genel Kurul'da olması gereken İçişleri Komisyonu'nun salt çoğunluğu olan 13 üye salonda yer almıyor. Dedelek, bu tespiti yapınca önergeye imza atıyor.

"Önerge geçmeyince Tantan 'istifa' kararını ANAP yönetimine açıklıyor. Sıkıntı iletilince Yılmaz, 'Kendi bilir' tavrını takınıyor. Ortalık karışıyor. Gelişmeden haberdar olan Özkan, devreye girip, yakın arkadaşı Tantan'ı 'Kriz içinde bir kriz daha yaratmayalım' diyerek ikna ediyor.

"Bu gelişmeleri Tantan'a aktarıp 'Doğru mu?' diye soruyoruz. 'Boşver şimdi bunları' yanıtını veriyor. Tantan, son anda istifadan vazgeçiyor. Ancak Yılmaz ile Tantan arasında uzun süredir yaşanan soğukluk da bu olayla ilk kez su yüzüne çıkıyor."²

Tantan'ın ANAP yönetimine Hüsamettin Özkan faktörüne rağmen kabul ettiremediği önergenin ardında İstanbul Emniyet Müdürlüğü'ndeki atamaları İstanbul Valisi Erol Çakır'ı aşarak Kâzım Abanoz üzerinden yürütme isteği yatıyordu. Nitekim Vali Çakır bu konuda daha önce Tantan'a zorluk çıkarmıştı. Gazeteci-yazar Tuncay Özkan'a göre Çakır 3 bin polisin görev yerlerinin değiştirilme

sine karşı çıkmıştı. Tantan'ın her kriz durumunda yardım istediği ve desteğini gördüğü Hüsametdin Özkan'ın çabaları bu kez sonuç vermemişti. Tantan bu olaydan sonra yakın çevresine, "Sürekli istifa baskısı altındayım," demeye başlayacaktı.

Erol Çakır ile Sadettin Tantan ve Kâzım Abanoz arasındaki problem Tuncay Özkan'ın *Radikal*'deki son yazısının ardından taşındığı *Milliyet*'teki sütununa yansımaya başladı. Özkan, Tantan'a yakınlığıyla bilinen Bursa Emniyet Müdürü Aydın Genç'in İstanbul Valisi Çakır'ı zor durumda bırakmak için bir silah senaryosunu uygulamaya koyduğunu ileri sürüyordu:

"Bursa Emniyet Müdürü, bir kaçakçının evinde Vali Çakır'a ait tabanca bulduklarını açıkladı. Ancak resmi belgelere göre aynı tabanca 10 yıl önce saygın bir muhtarın oğluna satılmıştı.

"Benim Sadettin Tantan, Kâzım Abanoz, Erol Çakır üçlemesi içinde açıklamaya çalıştığım gerçekler, bu insanların arasında yaşanan kavgayla ilgili değildir. Bu kavga da, zaten basit bir koltuk kavgası değildir. Burada anlattıklarım daha geniş bir çerçevede, Türkiye'nin belli başlı kurumlarının, gücü eline geçirmeye çalışanlarca değiştirilmek istenmesinden, Cumhuriyet devrimlerinin karşısına çıkılmasından başka bir şey değildir.

"Bunun gizlenmeye çalışıldığı örtünün adı ne yolsuzluk mücadelesidir, ne de usulsüzlük. Bunlar takiyenin adları. Adına güç savaşı denilen bu kavgada toplumun hassas olduğu yolsuzluk karşısında verilen kavga kişiselleştirilip, bir adama mal edilmekte. O adam da bunun arkasına saklanıp, aklına estiği gibi kadrosuyla beraber gücü eline geçirmek için cenk yapmaktadır. Bu onların cihadı. Bakın nerelerden destek alıyorlar, göreceksiniz. Onlar amaçlarına ulaşmak için her yolu mübah sayıyorlar. Nakşi tarikatının camiinde, Nakşi ileri geleni Korkut Özal tarafından keşfedilen, sonra da yükseltilen Sadettin Tantan, Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği'nin kapatılmasına yeni oluşturduğu polis birimi tarafından tutulan raporlarla karar veriyor. Gerekçe İmam Hatiplilere burs verilmemesi. Tarikatların egemenliğindeki dernekler kime burs veriyor? İstanbul Valisi uygulamayı durdurmasa son dönemde aydınların oluşturduğu en önemli sivil toplum örgütü yok edilecek. Ama tarikatların bütün işyerleri, vakıfları, dernekleri faaliyette.

"Bu noktada İstanbul Valisi'ne karşı girişilen bir karalama operasyonunu da gözden kaçırmamak gerekiyor. Bursa Emniyet'i bü-

yük bir operasyonla, hayali ihracatçı-kaçakçı olduğu savlanan bir kişiyi evinde gözaltına aldı. Ne zaman? Üç gün önce. Ve büyük bir ifşaat Tantan'ın emniyetteki arkadaşlarından Bursa Emniyet Müdürü Aydın Genç tarafından yapıldı. Bu kaçakçının evinde üç silah ele geçmişti. Ruhsatlı silahlardan birini Vali Erol Çakır bu kişiye satmıştı. Bu haber de ilgimi çekti. Çünkü Aydın Genç ısrarla bu silah Erol Çakır'ın diyordu da başka bir şey demiyordu.

"Ben de valiliğe sordum. Resmi açıklama nelerle karşı karşıya olduğunu gözler önüne seriyor. Açıklama aynen şöyle: 'İstanbul Valisi Erol Çakır'a ait bir silahın Bursa'da yapılan bir polis operasyonunda gümrük kaçakçılığı ve hayali ihracat yaptığı iddiası ile gözaltına alınan bir şahsın üzerinde çıktığı yolunda çarpıtılmış yalan haberin yeni bir örneği orta yerde durmaktadır. Bu tarihten yaklaşık 10 yıl önce 1991 yılında, Erol Çakır kendisine ait 1. Dünya Savaşı'ndan kalma bir tabancayı sevilip sayılan bir muhtarın 'Tah-takale Mahalle Muhtarı' oğluna bulundurma ruhsatlı olarak devretmiştir.

"Devralan şahsın o tarihte gümrük işleriyle veya ithalat-ihracat işleriyle herhangi bir ilgisi yoktur. 10 yıl önce yapılmış olan söz konusu devir işlemi mevzuata aykırı değil. Haberin kamuoyuna böyle yansıtılmasının; kendilerine emanet edilen bilgileri yalan yanlış şekilde basınımıza sızdırmayı şiar edinmek suretiyle onları yönlendirmek isteyen, vatandaşları umutsuzluğa sevk ederek irticai kesimlere ümit aşılayan, tarikatçı zihniyetin yeni bir eylemi olarak İstanbul Valiliği'ni yıpratma amacı taşıdığı değerlendirilmektedir.' Fazla söze gerek var mı? Yolsuzluk ve usulsüzlük ile mücadele, demek hukuk dışılığına kalkan olabiliyormuş.

"Tantan'ın bugün arkasına saklandığı kalkanın adı budur. Hukuku dışlayarak mücadele Tantan'ın buluşu değildir. Çatlı'lar, Sursurluk gerçekleri de bu kafaların ürünü. Bugün içinde bulunduğumuz derin devlet destekli çete oluşumları bunların ürünüdür. 1970'li yılların sonunda İstanbul polisinde ilk işkence uygulamalarını başlatanlar, Filistin askılarını icat edenler aynı adamlar. Onlar hep var oldular. Dün 'vatan, millet' için bu yola başvurduk diyorlardı. Bugün bu kavramını tükettikleri için 'yolsuzlukla' mücadele diyorlar.

"İstanbul Emniyet Müdürlüğü, Kâzım Abanoz imzası ile 23.11.2000 tarihinde İçişleri Bakanı'nın emri ile 'Rüşvet ve Yolsuz-

lukla Mücadele Büro Amirliği'ni kuruyor. Ne olur var, ne onay. Ama örgüt çalışıyor. Tantan'ın kafasında ürettiği bir mücadele yöntemi. Polis var ya her şeye yetiyor. Dinleme, izleme, gözleme, muhbirlik, ajanlık var ama hukuk yok. Yolsuzlukla mücadele şeffaflıkla olur. Yasayla olur. Cumhuriyet'in temel dinamiğini oluşturan halkçılık, devletçilik, devrimcilik ilkeleri yerine kendi ilkelerinizi koyup Cumhuriyet'i savunamazsınız. O ayrı bir cumhuriyet olur.

"İstanbul'da görev yapan Kâzım Abanoz Kocaeli'ye vali olarak atanmak isteniyormuş. İcraatları çok başarılı bulunuyor. Kim tarafından? Hemşehri dostu Tantan tarafından. Çünkü ne denilirse yapıyor. Oysa İstanbul Valisi iki kez Abanoz'un görevden alınması için Tantan'a başvuruyor. Ama Tantan hükümete gidip Vali'yi görevden almaları için bastırıyor. O da olmazsa hem valiyi, hem Abanoz'u görevden alalım diye formüller üretiliyor. Hatta olayı o kadar ileri götürüyor ki görevden aldıramadığı İstanbul'daki bazı emniyet müdürleri için Başbakan'dan yardım istiyor. Ama Mesut Yılmaz olmaz deyince bunlar gerçekleşmiyor. Yani hükümet Tantan'ın İstanbul'u kendine bağlama sevdasının ataklarıyla sarsılıyor. Kimse de neden bu ihtiras demiyor. Neden?

"Buradan Başbakan'a, Başbakan yardımcılarına sesleniyorum. Belge elinizde. Hesap sormayacak mısınız? Siz de ucuz popülizme ve irtica baskılarına yenilecek misiniz? Cumhuriyet'i sahipsiz sanıp cirir atanlara meydanı bırakacak mısınız? Türkiye Cumhuriyeti polis devleti mi olacak? Eş dost kapitalizminden sonra tarikatçılık, Sakaryalılık, Kafkas kökenlilik memuriyeti mi başlayacak? Türkiye nereye gidiyor? Ya siz Sadettin Tantan... Siz bu belgeler ve bilgiler karşında ne yapacaksınız şimdi?"³

Sadece dönemin Bursa Emniyet Müdürü Aydın Genç'in İstanbul Valisi Erol Çakır'la ilgili verdiği bilgileri değil, Tuncay Özkan'ın köşesinin ismine tam da uyacak şekilde "perde arkası"nda çok daha ciddi bir savaşın olduğunu gözler önüne seren bu yazı, Tantan'ın görevden alınışı öncesinde *Milliyet*'te Tantan'a yönelik başlatılan eleştiri furiasının bir halkasıydı.

Tantan, istifasına uzanan süreçte geldiği noktayı biliyor ama son kozlarını oynamaktan da geri durmuyordu. Doğan Grubu gazetelelerinin Tantan'la ilgili yaklaşımındaki değişiklik savaşın medyadaki yansımalarını da belirginleştirdi.

Tantan, *Milliyet*'in kendisi aleyhine yayın yaptığı günlerde sert konuşmaya başladı:

"Bugünkü mücadele, hırsızlarla namusluların karşı karşıya geldiği bir mücadeledir. Bunun siyaseti, ideolojisi yoktur. Göreve başladığımız andan bugüne kadar sadece kendi güvenliğimiz değil, yaptığımız işbirliği anlaşmalarıyla uluslararası güvenlik güçleriyle yaptığımız ortak çalışmalar, zaman zaman kamuoyunun dikkatine geliyor. Artık halkımız, kendine hizmet eden anlayışı hakim kılmak istemektedir, şahıslara ve kurumlara hizmet anlayışını nefretle kınamaktadır. Bu ülkeye hizmet etmek için kendini halkın önüne koyanlar, sadece halka ve ülkeye hizmet etmek durumunda olduğunu asla unutmamalıdır. Biz, klasik hizmet anlayışını yıkmak mecburiyetindeyiz. Çünkü bilinen bir gerçek vardır ki, hizmette, etkinlikte şahıslara ve kurumlara değil, ülkenin bütünlüğüne, halka hizmet anlayışı öne çıkmıştır. Bütün söylemlerimizde, vali, kaymakam, güvenlik güçlerine talimatlarımızda, halkla bütünleşmelerini istiyoruz. 'Sizin göreviniz suçlu yakalamak değil, sizin göreviniz insanların sıkıntılarına çare üretmek.

"Yolsuzluk ekonomisi konusu ortaya atılmadan önce böyle bir şeyden haberimiz var mıydı? Bu konuların ne kadarını biliyorsunuz, bizler ne kadarını biliyoruz? Ancak yine de umutsuzluğa kapılmamak lazım, çünkü mücadele sürmektedir. Bunu engellemek isteyen güçler vardır. Ancak hukuk devletinde kurallar asla çiğnenmez."⁴

Ancak Tantan, direncini göstermeye çalıştığı bu konuşmasından yaklaşık on gün sonra İçişleri Bakanlığı görevinden alındı ve ANAP'tan istifa etti. Tantan'ın açıklamasında isim vermeden mesajlar gönderdiği ANAP Genel Başkanı Mesut Yılmaz, Tantan'ın görevden ayrılışının ardından eski bakanına daha açık bir şekilde yükleniyordu:

"ANAP hiç kimsenin kişisel isteklerini, şahsi ihtiraslarını tatmin için elini kolunu sallayarak gelip, bunları elde edemeyince de destursuz çekip gidebileceği bir parti değildir. Bu parti hiç kimsenin şahsi ikbaline hizmet etmek için değil, millete hizmet için kurulmuştur. ANAP önce ben diyenlerin partisi değildir. ANAP önce vatan sonra anavatan diyenlerin partisidir. Önce ben, sonra ben, sadece ben diyen kimseye bu partide yer yoktur.

"Amaç ülkeye ve millete hizmet ise bunu partimizin her kademesinde ve görev verdiği her yerde ve her konumda yapma imkânı vardır. O görev olmaz, illa bu görev türü yaklaşımlar hizmet aşkının değil, başka amaçların işaretidir. Demokrasiye, özgürlüklere, hizmete dönük siyasi açılımları, ANAP içinde yapamayan, başka hiçbir yerde yapamaz. Özal ve ben dahil buradaki her bir arkadaşım dahil bulunduğumuz yeri partimize borçluyuz. Kimse gücü kendinde görmesin. ANAP'ta hizmet verenlerin ağırlığı yalnızca kendilerinden değil, bulundukları yerden kaynaklanmaktadır. Kendini ANAP'ın üzerinde görenlerin, milletimize tepeden bakan tek parti bürokratlarından farkı yoktur. Partimizi şahsi ikballeri için kullanmak isteyenlere hiçbir şekilde izin vermeyiz.

"Yolsuzlukla mücadele bir kişiyle veya bir hükümetle kaim değildir. Kişiler değişir, ancak bu konudaki hassasiyetin değişmesi mümkün değildir. Son iki yıllık dönemde yolsuzluk mücadele anlayışından ders çıkarmak gerekmektedir. Bu derslerin başında, yolsuzluklarla mücadele görüntüsü altında gerçekleştirilen siyasi tasfiye ve siyaset alanını düzenleme girişimlerinin devletimize ve demokrasimize büyük zararlar verdiğinin anlaşılması gerekmektedir. Bu girişimlerin yargıdan güvenliğe her alanda devletin çivisini yerinden çıkarttığını hiç kimse görmezlikten gelemez. Alınması gereken ikinci ders ise, ne adına ve hangi amaçla yapılırsa yapılsın adaleti çiğneyen, hukuku ayaklar altına alan her girişimin devlete ve millete zarardan başka bir şey vermeyeceğidir. Devletlerin bir amaç ulaşmak için hukuku bir kenara bırakmak ve çiğnemek gibi tavırları olamaz. Hangi kutsal amacı gerçekleştirmek için olursa olsun bir devlet ve onun kurumları hukuk ve adalet çizgisinden ayrılamaz. Yolsuzlukları ortaya çıkaracağım diyerek hukuku çiğneyenlerin yaptığı da, diğer yolsuzlukları yapanlardan aşağı değildir."⁵

Mesut Yılmaz'ın partisinin eski milletvekili ve bakanını –genellikle yapıldığı üzere– yolsuzluklarla kalkan olmakla suçlamıyor, yolsuzlukla mücadele anlayışındaki tavrı nedeniyle eleştiriyordu. Bu anlayışın siyasi tasfiye ve zoraki uygulamalara yol açmaması gerekiyordu Yılmaz'a göre. Yani Yılmaz, Beyaz Enerji Operasyonu sırasında orduya yönelttiği "Gestapo" suçlamasının bir benzerini Tantan'a da yöneltiyordu. Belki de Tantan'ı görevden almanın ve kısa vadede amacına ulaşmış olmanın verdiği rahatlıkla yapıyordu bunu.

Bu kitapta yer bulan olayları bulgular ışığında okura aktarırken ve bu bulgulardan yola çıkarak bir fotoğraf ortaya koymaya çalışırken ne Tantan'ın 1999-2001 dönemi arasındaki konumunun anlamını çarpıtmak, ne de bir kişilik olarak onu savunmak peşindeyim. Tekrar hatırlatmakta fayda var, bana göre Tantan dönemi, "siyasi hesaplardan yoksun, bütünüyle saf bir temizlik süreci" değil, "derin siyasi hesaplardan beslenen ve yalnızca belirli kadroları, belirli grupları hedef alan bir tasfiye süreci"ydi. Bir savaştı. Aynı şekilde Tantan, sadece "bağırsak temizleme sürecinin bir numaralı etkin aktörü" değil, "tasfiye operasyonunun uygulayıcısı"ydı aynı zamanda.

220

Bu kitabın pek çok bölümünde ANAP içinde ilginç gizli savaşlara giren Sadettin Tantan'ın Hüsamettin Özkan'la ilişkilerine dikkat çekerek Türkiye'de "temizlik" adı altında başlayan sürecin aslında bir güç mücadelesi süreci olduğunun altını çizdik. Susurluk'tan sonra devlet içindeki bazı güç unsurlarının şeffaflaşmazının tasfiyesi biçimde yaşanan gelişmeler, Yılmaz-Tantan savaşının sonuçlarıyla benzer nitelikler taşıyor.

Ancak bu kez güç temsilcilerinden biri olarak görülen Sadettin Tantan, Susurluk aktörleri ya da onların uzantıları gibi yolsuzluk ya da kanunsuz işlerle suçlanmak bir tarafa, Yılmaz ve ANAP yönetiminin dahi "mazisi temiz ve dürüst" bir aktör olarak anıldı.

Belirli çevrelerce ona yöneltilen eleştiriler, "Yolsuzlukla mücadele kisvesi altında güç elde etme ihtirası"nın şiddetiyle ilgiliydi. Gerçi Tuncay Özkan giderek bu ihtirası, Susurluk aktörlerinden Abdullah Çatlı'nın eylemlerinin sonuçlarıyla da benzeştirdi. Ancak patronu Aydın Doğan "32. Gün"deki tartışmada, "Sayın İçişleri Bakanımız dürüstlüğü Türkiye'de herkesçe kabul edilen bir kişidir," sözüyle Tantan rakiplerinin bile genelgeçer "Tantan tanımını"na uyduklarını ortaya koymuştu. Yani savaşın aktörlerinin etrafındaki isimler Tantan'ı kötü emeller beslemekle değil, yasadışılıkla müca-

delede sınırları aşmakla suçluyorlardı.

Kitap yayına hazırlanırken gazeteci-yazar Tuncay Özkan'dan Tantan döneminin Emniyet'teki yansımaları başta olmak üzere kaleme almış olduğu pek çok konuyu içeren detaylı bir görüşme talebinde bulunduk. Kendisinin Yılmaz-Tantan kavgasını pek çok gazeteciye oranla daha yakından takip ettiğini ve bu konuda daha fazla maddi bulguya sahip olduğunu düşünüyorduk. Özkan ilkin "Gazetede yayımlanan yazılarının yeterli olduğunu," söyledi. İsrar edince görüşme talebimizi kabul etti. Telefonu kapatırken, "Onlarla her yerde hesaplaşırım. Her şeyi biliyorum," demeyi de ihmal etmedi. Görüşme için gün dahi belirlemiştik. Ancak görüşme tarihinden iki gün önce sürpriz bir şekilde sekreteri beni aradı ve Özkan'ın görüşmeyi iptal ettiğini bildirdi. Eğer bu görüşme gerçekleşseydi tıpkı Hasan Pulur'la, Ali Toker'le, Korkut Özal'la yaptığımız söyleşi gibi Tuncay Özkan'la yaptığımız söyleşi de bu kitabın sonundaki röportajlar bölümünde yerini alacaktı.

Tantan'ın ANAP'tan ve bakanlık görevinden istifasının sonuçlarına gelince. Bu aslında nihai bir sonuç olmaktan çok bir sürecin bittiğini, bir perdenin geçici olarak kapandığını gösteriyor. Yani Tantan'ın gidişi, savaşın sona erdiği, tasfiyenin devam etmeyeceği ve grupların mücadelesinin sürmeyeceği anlamına gelmiyor.

Tantan'ın "derin devlet" ve "derin siyaset" olarak nitelendirilen yapılar içindeki rolünün anlamını yitirdiğini iddia etmek için en az birkaç yılı kapsayan olası gelişmeleri beklemek gerektiği muhakkak.

İlk sorulan soru, Tantan'ın bu süreçte hangi siyasi angajmana gireceği ve mevcut ya da kurulma aşamasındaki partiler içinde görev alıp almayacağı. ANAP'taki maceranın bittiği düşünülürse, dahası başından beri ANAP'ta liderliğe soyunmadığı hesaba katılırsa, yakın vadede olmasa bile uzun vadede Tantan'ın şansını başka partilerde deneyeceği söylenebilir. Bu parti, Fazilet Partisi'nin Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılmasıyla hız kazanan Recep Tayyip Erdoğan'ın öncülüğünü yapacağı yenilikçi kanadın partisi olabilir mi? Fazilet'teki yenilikçi kanadın Tantan'ı istediği biliniyor, ancak Tantan'ın buna pek sıcak bakmadığı gözlemleniyor. Bu birleşimin önünde Tantan'ın Erdoğan'la Fatih Belediye Başkanlığı'ndan hemen önce gelen Büyükşehir Belediye Başkanlığı Kontrol Daire Başkanlığı teklifinin reddi ve son olarak da başkanlık sırasında

muhtarlık binasının yıkımıyla kendini gösteren gerginliğin ötesinde, orta vadedeki siyasi hesaplarının örtüşmemesi gibi engeller var. Tantan'ın Erdoğan'ın öncülük edeceği yeni siyasi oluşumu "kendi hesaplarına uygun bulmadığı" söyleniyor.

İlginçtir ki, yine şu anda Emniyet kökenli bir bağımsız milletvekili olan ve çok farklı imajlarına rağmen Tantan'la aynı konumda olan Mehmet Ağar'ın yaktığı yeşil ışığa rağmen eski Fazilet'in yenilikçi kanadının Ağar ismine sıcak yaklaşmadığı iddia ediliyor. Yenilikçilerin "Polis kökenli eski İçişleri Bakanı'na ihtiyaç duyarsak tercihimiz Ağar gibi adı yıpranmış biri değil, Tantan gibi kamuoyunun benimsediği bir isim olmalı" fikrini benimsedikleri biliniyor.

MHP'nin, İçişleri Bakanlığı süresince Tantan'a kayıtsız şartsız destek verdiği ileri sürülemez. Aksine MHP'de Tantan'ın uygulamalarına yönelik zaman zaman Genel Başkan Devlet Bahçeli'nin açıklamalarıyla somutlaşan bir muhalefet söz konusuydu. Tantan'ın bu açıdan MHP'den gelecek tekliflere sıcak yaklaşmayacağı söyleniyor.

Hüsamettin Özkan faktörünün istifa sonrası süreçte de Sadettin Tantan'ı ilginç bir şekilde etkilediği göz önüne alınırsa, Tantan'ın yeni bir siyasi adımı Özkan'dan habersiz atmayacağını söylemek pek mantıksız değil. Özkan'ın Tantan'la istifa kararından önceki görüşmesinde, "Tantan'ın bir süre beklemesi ve gelişmeleri izlemesi" kararının alındığı söyleniyor. Tantan da, istifasından sonra, "Gelişmeleri izliyorum," diyor. Öyle görünüyor ki Sadettin Tantan gelişmeleri izlerken, kamuoyu da onu izlemeye devam edecek.

"Görünmez Bir Lokomotifir Devlet"

Sadettin Tantan'la Ağustos 2000'de UMUT operasyonu ve Sivil Toplum Kuruluşları üzerine yaptığımız röportaj:

Siz İçişleri Bakanı olduktan sonra hızlı gelişmeler oldu. Kamuoyunun, bu gelişmeleri takip etmekten başı döndü. Siz bu gelişmelerin içindeyken yorulmuyor musunuz?

Tabii ki yoruluyoruz. Ancak yapılan hiçbir şey eksik kalmamıştır ve ortada baş dönmesi yaratacak bir şey de yok. Çünkü Türkiye'nin öncelikleri bu hızı zorunlu kılıyor. İş yapmak zorundasınız. Bir taraftan kamuoyunun ruhunu doyuracak özel çalışmalara vakit ayırırken diğer taraftan daha önemli olarak sistemin işleyişindeki temel aksaklıkları gidermeye çalışıyorsunuz. Ben o özel çalışmaları "olması gereken rutin şeyler" olarak niteliendiriyorum. Asıl yapılması gereken devlet çarklarının daha iyi işlemesi için proje üretmek. Ve zaten zor, yorucu olan da bu.

223

Genel işleyişin daha sağlıklı hale getirilmesi için proje üretirken, rutin operasyonlarda yanılma payı artmıyor mu? Geriye dönüp baktığınızda, "Şurada hata var, bunu daha doğru yapmalıymışız" dediğiniz bir operasyon var mı?

Hayır, genel ölçülerıyla her şey usulüne uygun bir şekilde, başarılı bir şekilde sonuçlanmıştır. Anlık yanılma durumları olabilir ki bunlar da zamanında düzeltilmiştir. Ve biz yaptıklarımızdan çok yapacaklarımızı düşünüyoruz. Eğer geçmişte teoride değil, ama pratikte bir hata olmuşsa bundan ders çıkararak geleceğe bakmaya çalışıyoruz. Bazen operasyon sırasında yeni bir gelişme kaydedersiniz ve soruşturmanın seyri değişir. Bu esasen pratik bir hata bile değildir. Uygulamanın çeşitlenmesinin, zenginleşmesinin bir ürünüdür.

UMUT operasyonunda olduğu gibi mi yani? Bir itirafçı devletin güvenlik güçlerini yanıltacak bilgiler verdi ve operasyon bu bilgiler doğrultusunda başladı. Sonrasında seyir değişti ve kamuoyu dört önemli suikastin başka çerçevede çözüldüğünü gördü.

Efendim, orada çerçeve sorunu yok. Orada gerçeğe uygulamayla ulaşma durumu var. Bu dünyanın her yerinde böyledir. İhbar alırsınız, bunu detaylandırırsınız; sonra ihbarla ve ifadelerle birebir örtüşen maddi delilleri ortaya koyar, devletin savcılarını bilgilendirirsiniz. Zaten bu tür operasyonlara hemen sonra savcılar dahil oluyor ve yargı denetiminde polis soruşturması sürüyor.

Peki "geleceğe bakan" bir Bakan olarak geçmişteki operasyonların sizi tatmin ettiğini söyleyebilir misiniz? Kamuoyu daha çok isimler üzerinde duruyor. Sistemin yanlış işlemesine neden olan isimler bertaraf edilecek mi? Kamuoyu sözgelimi Yeşil kod adlı Mahmut Yıldırım'ın yakalanıp yakalanmayacağını merak ediyor.

Bakın her şey, ama her şey çalışma usullerine göre detaylarıyla araştırılıyor, soruşturuluyor. Bahsettiğiniz isim gibi çok sayıda kişi var. Devlet bunların hepsinin peşindedir. Ve kamuoyu en kısa sürede merak ettiği isimlerin yakalandığını görecektir.

Bu sözlerinizden Yeşil'in yaşadığı ve önemli bir operasyonla yakalanacağı tahminini çıkarabilir miyiz?

Bir tahminde ya da yorumda bulunmayın. Devam eden operasyonlarla ilgili bilgi veremem.

Geçtiğimiz günlerde bazı Sivil Toplum Kuruluş'larının (STK) ülke aleyhine faaliyet gösterdiğini söylediniz. Elinizde bunu doğrulayan izlenim ya da bilgiler var mı? İsim verebilir misiniz?

Hayır kuruluş adı veremem. Ancak bu konuda istihbari bilgilerimiz var. Ayrıca ben yurtdışındaki seyahatlerim esnasında bunu açık bir şekilde gözlemledim. Şimdi bu Sivil Toplum Kuruluşları Türkiye'nin aleyhine propaganda yapıyorlar. Biz bunların bazı yabancı giz-

li servislerce desteklendiğini düşünüyoruz. Yani burada gizli bir istihbarat taktiği söz konusu ve bu taktik belirleyici oluyor. Bu kuruluşların yurtdışındaki örgütlerle de bağlantısı var.

Buna karşı bir önleminiz olacak mı peki?

Evet olacak. Biz bu konuda çok sivil bir önlem düşünüyoruz. Biz diyoruz ki, yurtdışında Türkiye aleyhine çalışan STK'ları, toplum, vatan ve din sevgisini, din ahlakını aşıl原因an Sivil Toplum Kuruluşları bertaraf etmeli. Diyanet Vakfı'nı bu konuda yetkili ve sorumlu kılacağız.

Siz eğitimi önemsiyorsunuz. Birbirinden farklı alanlarda, çok temel sorunlarla uğraşmak sizi güçsüz kılmıyor mu?

Efendim neden güçsüz kılsın? Eğitim yaygın bir sorundur ve hayatın her alanında müdahil olan bir olgudur. Bilgi sahibi olmayan; bilmediğini bilmeyen, ya da yanlış bilip de bunun farkında olmayan bireylerin eğitimi Türkiye'nin temel sorunudur ve siz, şu ya da bu makamı bu sorunun çözümünden daha az sorumlu tutamazsınız. Bundan herkes sorumludur. En temelde anne-baba sorumludur, devlet sorumludur ve medya olarak siz sorumlusunuz.

Devletin genel işleyişi hakkındaki sorunlar için ne düşünüyorsunuz peki? Toplumla daha fazla bütünleşmek için devletin şeffaflaşması konusunda ne gibi çözüm önerileriniz var?

Bu da bizim sorumluluğumuzla ilgili bir şey. Şimdi bir kere, devlet nedir? Falanca ilin falanca kasabasında görevli hakim, ya da polis midir? Yoksa Ankara'daki ya da İstanbul'daki insan için falanca Bakanlık mıdır? Hayır efendim devlet bunlardan hiçbirisi değildir. Devlet sistemin temel ya da yan çarklarını işleten gücün adıdır. Devlet lokomotifdir. Görünmez bir lokomotifdir devlet.

Devletin görünmezliği şeffaflığını engellemez mi?

Bir dakika. Burada devletten ne anlaşılması gerektiğini belirlemeye çalışıyoruz. Devlet görünmek zorunda değildir. Önemli olan

devletin yaptığı işlerin görünüp görünmediğidir. Eğer siz lokomotifin, treni doğru yolda yürüttüğünü görüyorsanız lokomotif görmenize ne gerek var. Eğer halk sosyal ve ekonomik refaha doğru hızla yol alıyorsa varsın devlet görünmesin ortalıkta, bunun bir önemi var mı? Ve zaten asıl şeffaflık da budur. Asıl sorun yine eğitimidir, yine eğitimidir. Hem devletin şeffaflıkla kendi kendini eğitmesi, hem de halkın yine devletin katkılarıyla eğitilmesidir.

Devletin memurlarını ilgilendiren bir kararname gündemde. Memurların görevden uzaklaştırılmalarını kolaylaştıran bir kararname olduğu söyleniyor. Bu kararnameyi bahsettiğiniz şeffaf eğitime uygun buluyor musunuz?

Öncelikle şunu söylemek gerekiyor ki o konu yalnızca 57. Hükümet'in sorunu değildir. Daha önce memurlarla ilgili aynı düzenlemeleri içeren yasa tasarısı 28 Şubat döneminde Erbakan tarafından Meclis'e gönderilmişti. Ancak bu yasa çeşitli nedenlerle kadük kalmış. 57. Hükümet bunu gündemine aldı ve KHK ile bu düzenlemeyi planına dahil etti.

Örgütsel bağlantısı tespit edilen memurlar görevden zaten uzaklaştırılmıyor mu?

Siz uzaklaştırıyorsunuz, onlar idari mahkeme kararıyla geri dönüyorlar. Kararname, bu haliyle Başbakanlık'tan çıktı ve Bakanlar Kurulu'na geldi. Biz de parafe ettik.¹

1. Bu röportajımız 5 Ağustos 2000 tarihli *Yeni Şafak* gazetesinde yayımlanmıştır.

"Tantan, Köşesinde Dinlenen Bir Boksör"

Tantan'ın 40 yıllık dostu, Emniyet Genel Müdürlüğü Dış İlişkiler eski Daire Başkan Yardımcısı Ali Toker ile yapılan röportaj:

Sadettin Tantan'ı ne kadar süredir tanıyorsunuz? İlişkiniz nasıl başladı?

Ben 1943 doğumluyum, Sapançalıyım. Sadettin Bey, benim 40 yıllık arkadaşımdır. Kırk yıl önceki bir anlayış ile doğal olarak bizden iki yaş büyük olması onun ağabeyimiz olmasını sağladı. İlişkilerimiz ağabey-kardeş ilişkisi olarak başladı ve öyle devam etti. O zamanlarda çalışkanlığı, hırsı ve cesareti ile bizi etkiliyordu. Ben de kendisi gibi onun tavsiyesiyle teşkilata intisap ettim.

Lise mezunuydum, askerden yeni gelmiştim Sadettin Bey polisliği bana önerdiğinde. Biz ilkokulu ve ortaokulu da aynı okulda okuduk. Lisemiz yoktu. Biz de ağabeylerimiz gibi Sapanca'da ilk ve ortaokulu okuduktan sonra İzmit Lisesi'ne devam etmek zorunda kalmıştık.

Emniyet Teşkilatı'na Tantan'ın önerisiyle mi girdiniz?

Evet Emniyet Teşkilatı'na onun isteğiyle 1966 yılında intisap ettim. Kendisi 1964 yılında girmişti. Dış İlişkiler Daire Başkan Yardımcılığı'ndan Ağustos 1992'de emekli oldum. Sağlık problemleri nedeniyle görevimi noktalamak zorunda kaldım. Kendisi insanlara faydalı olmanın bir fazilet olduğuna inanan biriydi. Böylece Güreş İhtisas Kulübü'nde de bir araya geldik. Ben de burada Genel Sekreterlik görevi üstlendim. İnsanlara özellikle spor gibi faydalı bir alanda hizmet etmek bizim de şiarımız. Kendisi ile hukukumuz da yaşam boyunca olduğu gibi devam ediyor.

İlk gençlik dönemlerini düşünürsek o yıllarda polislik eğilimi var mıydı Sadettin Tantan'ın?

Çok evveliyatını hatırlayamayacağım ama maceracı, takipçiydi. Dolayısıyla polislik mesleğine uygun bir ruh yapısı vardı. Haksızlığa tahammül edemeyen biriydi. Buradan bakarsak daha o dönemlerde polisliğe uygun kişilik yapısını gözler önüne seriyordu. Zaten bu mesleği bence başarılı bir şekilde yürütmüştür. Hatta benim inancıma göre teşkilatta çok daha lüzumlu görevlere layıktı. Birçok nedenlerle getirilmedi, fakat Allah herkese nasip olmayacak olan İçişleri Bakanlığı'nı nasip etti ona. Şimdilik görevinden ayrılmış ve olaylar kilitlenmiş gibi görünüyor. Ama ileride aynı hırs ve aynı şevkle her zaman olduğu gibi devletine milletine hizmet vermeye hazırdır. Bunu bir boks maçının raundu olarak kabul edebiliriz. Kendi de aynı şekilde, yani köşesinde dinlenen bir boksör.

Bundan sonraki rauntlarda ne olur sizce?

Beklemek lazım. Zaten ortada bir kavga değil, hizmet anlayışı var.

Sadettin Tantan İstanbul'da Ekipler Amiri iken siz hangi görevdeydiniz?

1977 yılında o İstanbul 2. Şube'de Ekipler Amiri iken ben Narkotik Şube'de başkomiser rütbesinde bulunmuştum.

O dönemde uyuşturucu kaçakçılığı yaptığı bilinen Yaşar Avni Musullulu, Abuzer Uğurlu gibi isimler üzerinde birlikte soruşturma yürüttünüz mü? Tantan'ın Uğurlu ile ilgili bir soruşturması var, sizle birlikte yürütülen başka çalışmalar oldu mu?

Bazı kaçakçılar sadece uyuşturucu kaçakçılığı yaparlar. Bazıları ise her türlü kaçakçılığı yaparlar. Abuzer Uğurlu da her türlü kaçakçılığı yapan biriydi. Yani silah, mühimmat, gümrük kaçakçılığı nedeniyle Sayın Tantan olaya el koymuş olabilir, ardından da narkotik suçlar çıkmış olabilir. Uğurlu'nun bildiğim kadarıyla uluslararası narkotik bağlantıları da vardı. Pek çok kaçakçıyla ilgili çalışma olmuştur. O dönemde onun gibi hizmet veren devlet görevlisi bir elin parmakları kadardır. Bu benim şahsi görüşüm, beni bağlar.

Başkaları ne düşünüyor bilemem ama pek çok insan böyle düşünüyor.

1981'de Abuzer Uğurlu'nun gözaltına alındığı dönemde siz yine Narkotik Şube'de mi görevliydiniz? Peki siz bu tür soruşturmalar yürütmediniz mi kendi biriminizde?

Hayır birebir soruşturmamız olmadı. Benim narkotik şubedeki görevim uluslararası bir suç olan uyuşturucu kaçakçılığı ile ilgili İstanbul Narkotik Şube'ye gelen İnterpol uyuşturucuyla mücadele polislerine yardımcı olmaktı. Delillerin toplanması aşamasında ve yabancı ülkelerde mahkemelerde tanıklık yapma anlamında. O dönemde Atilla Aytek Ankara'da Kaçakçılık İstihbarat Harekât Şubesi'nin başkanlığını yürütüyordu. Aytek başarılı çalışmalar yapıyordu. Narkotik dışındaki kaçakçılık olaylarından da sorumlu bir insan olarak Sadettin Tantan'la teması oldu Atilla Aytek'in. Müsterek operasyonları da var hatırladığım kadarıyla.

Hangi operasyonlar?

Ayrıntılarını bilmiyorum ama beraber çalışma yürüttüklerini biliyorum.

O dönemde Emniyet'te Ankara-İstanbul çekişmesi söz konusu. Bu çekişmeler konusunda Sadettin Tantan'la hiç konuşuyor muydunuz?

Emniyet'teki gruplaşmada taraf olan polis şefleri daha sonra çok daha üst düzey görevlerde bulundular. Bana göre polisler içinde tarafsızlığı ve çalışkanlığı itibarıyla ilk sırayı alan Sadettin Tantan'dır. Hiçbirinin grubuna intisap etmemiştir. Aslında bu gruplaşma belki sunidir. Ama yüzeysel de olsa bu gibi şeyler oluyor. İnsan üzülüyor ama onlar da kendilerine yakın hissettikleri isimlerle çalışma eğiliminde olmuşlardır. Bu tür gruplaşmalar dünyanın her tarafında olduğu gibi maalesef ülkemizde de olabiliyor.

Bu gruplardan herhangi biri Sadettin Tantan'ı yanına çekmeye çalıştı mı?

Belki olmuştur; ama Sadettin bey, bir bakıma içine kapanık, bazı bilgilerin sır olmasından yana olan bir kişi. Bu tür açık teklifler ol-duysa bile bana söylemedi. Asayiş Şubesi'ndeki görevi döneminde polis giremez denilen yerlere girerek bu imajı yıkmayı başarmıştır Tantan. Bu bölgelere girmiştir. Üst düzey yöneticilerin bulunduğu gazinolarda yasal görevini yapmıştır. Hukuku herşeyin üstüne ko-yarak yapmıştır bunu. En azından o gayret içinde olmuştur.

Peki baskı oldu mu o dönemde Tantan'a?

Böyle bir baskı oldu mu bilmiyorum ama olsa bile Tantan bunları dinlemezdi. Hiçbir zaman hiçbir grubun temsilcisi olmamıştır Sa-dettin Tantan. Ben zaten onun bu özelliklerini bildiğim için onunla birlikte Emniyet Teşkilatı'na dahil olmayı kabul etmişim. Ben da-ha sonraki dönemde de kendisiyle hep birlikteydim. Ben polislik-ten ayrıldıktan sonra onun Güreş Federasyonu Başkanlığı oldu.

1994 yerel seçimleri öncesinde ANAP Genel Başkan Mesut Yılmaz'la ilişkileri nasıldı?

Politik tarafını çok bilemeyeceğim. Ama benim kanaatim o bir po-litik mülhaza ile değil de siyasi partilerin demokraside vazgeçil-mez unsurlar olduğundan ANAP'ı tercih etmiştir. Ama gönlünde her zaman vatan hizmeti yatar. Hangi parti olursa olsun. Eğer bir tasarruf inancına, kişiliğine, onuruna, hayat felsefesine ters gelirse oraya imza atacağına ben inanmam.

Yani onun için seçilmiş olmak daha iyi hizmet vermek için bir araç mı-ydı sadece? Buradan Tantan'ın iyi bir siyasetçi olmadığı yorumu çıkarı-labilir mi?

Kendisi siyaseti yalnızca bir geçiş, bir köprü olarak kullanmayı dü-şünmüştü bence.

Emniyet'teki görev dönemi boyunca bir siyasi angajmana sahip olmadı-ğı düşünülse bile bazı dini gruplarla bağlantısı olduğu iddia edildi. Bun-ların kaynağı nedir?

Vallahi Türk milletinin tarih boyunca içeride ve dışarıda hâlâ süregelen düşmanları var. Bu milletin yükselmesini, bu milletin dünya normlarını yakalamasını istemeyen pek çok insan var. Özellikle birçok başarılı kamu görevlisine böyle çamur atabiliyorlar. Tantan çamur atılan görevlilerden biridir.

Tantan'ın, İçişleri Bakanlığı döneminde Gürcü asıllı polis şeflerini etkin görevlere getirdiği ileri sürüldü. Bu iddiayı nasıl değerlendiriyorsunuz?

Bunlar yıpratma kampanyasının bir sonucuydu. Hiç kimse soyunu inkâr edemez ama Sadettin Bey, "Ben Gürcü asıllıyım. Bu memleketin bakanlığına talibim," demedi ki. "Göreve talibim," dedi.

Bu iddialara kanıt olarak mesela bölgesinden olan Kâzım Abanoz'u İstanbul Emniyet Müdürlüğü'ne getirmesi gösterildi. Ne zamandan beri tanışıyorlar?

Doğru, bölgeseldir onunla tanışıklıkları. Kâzım Bey'i İçişleri Bakanı olduktan sonra tanımadı tabii. 30-35 yıllık bir geçmişleri var. Kâzım Abanoz, Gölcük'tendir. Aynı vilayetin ilçeleriyiz. Bizim nüfus cüzdanımızda vilayetimiz Kocaeli diye yazar. O dönemden tanışıklığı var. Kâzım Bey, benim de yakın arkadaşımıdır. Geçmişinde başarılı işler yapmış bir polistir. İstihbarat Daire Başkanlığı görevine kadar atanmış, Hukuk Fakültesi mezunu, akli başında, bastığı yeri bilen bir polistir. Eski dönemlerde birlikte çalıştığı Uğur Gür de başarılı bir polistir. Ancak Gür'ün yerinin değiştirilmesi, daha etkin bir göreve atanması gibi bir şey olmamıştır. İhsan Yılmaztürk de keza öyle bir örnektir. Benim sınıf arkadaşım olur. Tantan Bursa'da Narkotik Büro şefiyken, İstanbul Emniyet Müdürü Hasan Özdemir Tantan'ın komiseriydi. Yılmaztürk ise Özdemir'in yardımcısıydı. Aynı büroda idiler. 1972'de beraberlikleri var.

Peki Tantan Emin Arslan'la birlikte çalıştı mı geçmişte?

Emin, benim Polis Akademisi'nden sınıf arkadaşımıdır. O da hukuk eğitimi almıştır. Emin de zeki bir arkadaşır. İşlerini iyi yapan ve günümüze kadar başarıyla çalışmalarını yürüten bir arkadaşır. Da

ha önce Tantan'la beraber çalışmadılar, ama önceden tanıştılar. Nihat Kurtiç ile de çalışmıştır Tantan. Nihat Kurtiç Adapazarı'ndan arkadaşımızdır. Onda bir trafik hayranlığı vardır. Komiser, komiser yardımcılığı rütbelerinde trafikle ilgili görevler yapmıştır. En nihayetinde Tantan onu trafikle ilgili bir göreve getirmiştir. Nihat da, Batı görünümlü, sosyal-sporcu, faal biridir.

Ben Nihat'la sekiz yıl İstanbul'da aynı evde kaldım. Bekârken iki arkadaş kaldık. Birbirimizi yakinen tanırız. Sadettin Tantan gelip giderdi. Ev Üsküdar Sultantepe'de idi. Sadettin Bey, o zaman Şehremini Karakolu'nun üzerinde lojmanda kalıyordu.

Gaffar Okkan'ın ölümü Sadettin Tantan'ı derinden etkiledi. Tantan'ın Okkan'ı Emniyet Genel Müdürlüğü'ne getirmeyi bile düşündüğü söylen-di. Bu doğru muydu?

Okkan Hendek'ten hemşehrimiz. Aramızda onunla yaş farkı vardı. Biraz da polisliğin verdiği bir anlayışla aramızda yaş farkı olduğu için pek samimi değildik. Ama severdim. Sportmen, sağlıklı bir polisti. Emniyet Genel Müdürlüğü ile ilgili şeyler de yazıldı; ama benim bildiğim kadarıyla, İstanbul Emniyet Müdürlüğü için düşünüldü Gaffar Okkan.

Tantan, sizin deyiminizle "hizmeti seven bir kişilik" olarak siyasi hayatındaki hizmeti ne kadar süre ile bağımsız olarak sürdürmeyi tercih eder?

Vallahi çalışmayı seven bir insan. Artık gönlündeki, beynindeki normlar teşekkül etmeyebilir ama asgari müşterekte bazı güvendiği kadrolarla bir araya gelip en kısa zamanda bu millete hizmet vereceğine inanıyorum ben. Mevcut partilerle olabilir diye düşünüyorum. Yeni bir oluşum, yeni bir parti biraz daha uzak bir ihtimal gibi görünüyor.

Yani Tayyip Erdoğan'ın kuracağı olası partiye dahil olması uzak ihtimal mi?

Bilemiyorum, o konuda bir şey diyemem.

Tantan'ın İçişleri Bakanlığı döneminde yürütülen operasyonları devlet içindeki bir iradenin genel olarak kolaylaştırdığı gözlemleniyor. Tantan tek başına mıydı temizlik hareketinde?

Yani kendisinin teşebbüsü ve cesaretinin bu operasyonlarda önemli rolü var, bunu inkâr etmemek lazım. Ama genel irade tarihin her döneminde olmuştur, vardır. Ama o iradeyi harekete geçirecek belirli kişiler vardır. Doğruların yanında olan müteşebbis kişilerdir bunlar.

Emniyet'te ben adam bulamıyorum, daha fazla isme ihtiyaç var dediği oldu mu size?

Öyle bir konuşması olmadı. Ama her idareci gibi onun da gönlündeki kadroyu tam olarak yapamadığını düşünüyorum ben. İçişleri Bakanı'nın üzerindeki demokratik güçleri kabul etmek lazım. Nihayetinde hukukla idare ediliyoruz. Bazı kişileri bazı yerlere getirememiş olabilir. Yapmak isteyip de yapamadığı şeyler vardır.

Hangi atamalar mesela? İsim verebilir misiniz?

İsim üzerinden konuşmuyorum, ama getiremediği olmuştur.

ANAP yönetiminin engellerinden ötürü mü getiremedi?

Kendisinin üzerindeki demokratik güçler engel olmuştur, hükümet diyelim biz.

Hasan Pulur
"Fethullahçılık, Nakşilik, Tarikatçılıkla
Alakas ı Yoktur"

Gazeteci Hasan Pulur'la Sadettin Tantan izerine yapılan röportaj:

Sadettin Tantan' ı kaç yıldır tan ıyorsunuz. Nasıl tanışt ınız?

Kendisini uzun zamandır tanırım, yaklaşık 25 yıldır. Ben bir gazette köşe yazar ı iken onun çalışmalar ını izleme imkân ı buldum. Bu alışmaları takdir ediyordum, bir gün bir vesileyle bir araya geldik ve arkadaş ılığ ımız bug ınlere kadar geldi.

234

Tantan özellikle 1970'lerin ikinci yarısında İstanbul'da fuhuş ve eğlence merkezlerine yönelik operasyonlarıyla ün yaptı. Gerçekten Tantan'a o dönemde büyük ilgi var mıyd ı?

Tabii vardı, adam bir efsane gibiydi, efsane haline gelmişti daha doğrusu. İstanbul'da eşkıyalar baş ını almış gidiyor diyordu herkes. Beyoğ lu, Şirinevler, Feneryolu hakikaten berbatt ı. Buraları ıslah etti, tabii bunu yaparken metotları tart ışıld ı, sertti falan diye söylentiler ortaya atıldı. Tantan menkıbeleri de vardı o dönemde. Tantan, şehir eşkıyalarını topluyor, götürüp bir yerde bırakıyor diye. İstanbullu böyle bir adama ihtiyaç duyduğunu düşündüğü için kötü propagandalar da görmezden gelindi. Bir de tabii Korkut Özal bunu hep destekledi. Hakk ında bu yüzden bazı yalan yanlış şeyler de söylendi ama Özal'la kısa süre çalışmalar ına rağmen uyumlu idiler. Doğrusunu söylemek lazım; siyasi fikir olarak benimsemesek dahi Korkut Özal'ın desteğ i oldu. Hatta bu yüzden dediğ im gibi şeriatçı falan diye söylenti çıkardılar. Tamam, Tantan muhafazakârdır ama tutucu değildir. İkisini karıştırmamak lazım. Üstelik o dönemde iyi icraatlar yaptılar.

Evet en önemlilerinden biri budur, hatta en önemlisidir. Orası kodamanların mekânıydı. Çok yüksek meblağlarla kumar oynanırdı orada. Tantan buraya girdi. Sonra Sheraton Oteli'nin barında da arama yaptı. Bunlar önemli olaylardı o dönem için. Ayrıca o dönemde mali suçlar da çok yaygındı. Silah, uyuşturucu ve döviz kaçakçılığının yanı sıra sigara kaçakçılığı da yapılırdı. Riva'ya gece silah indirirlerdi. Tantan bunlarla da uğraştı. Sonra bir ara kayboldu. Güreşçi olarak karşımıza çıktı. Ardından Belediye Başkanlığı gündeme geldi. Seçim kampanyası sırasında benim yazılarımı kullandılar. Hatta şaka olsun diye "Bizim bu işte payımız ne olacak?" diye sormuştum, gülmüştü. Belediye Başkanlığı'ndan sonra yine görüşmeye devam ettik. Orada da iyi işler yaptı. Eğitim Gönüllüleri Vakfı'yla ilgili çalışmaları falan oldu. Sonra İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı için aday olarak ismi geçerken bana bir televizyon programında sordular, "ANAP onu aday gösterir mi?" diye. Ben de "Hayır onu belediye başkanı yapmazlar, çünkü o çalmaz," dedim. Sonra tahminim doğru çıktı, milletvekili seçtirdiler. Niyetleri onu sıradan bir milletvekili olarak partide barındırmaktı, ancak Ecevit isteyince mecburen bakan yaptılar. Pek de istekli değillerdi yani.

Sonuçta Tantan, ailesinin fotoğrafları bile basına yansımayan, temiz bir aile yapısına sahip, dürüst bir kişidir. Yolsuzlukla mücadelede bu yüzden başarı kazanmıştır. Askerler de bu yüzden onu benimsemiştir. Eskiden beri askerler Tantan ismine sıcak bakmışlardır; hakkında "Fethullahçı, Nakşi, tarikatçı" falan diye iddialar ortaya atılmasına rağmen. Bunlarla alakası yoktur. Hakikaten yoktur.

Siyasi planları hakkında ne düşünüyorsunuz? Fazilet Partisi içindeki yenilikçi kanadın partisine dahil olabileceği söylentileri ortaya atıldı. Tantan böyle bir şeye sıcak bakar mı sizce?

Hayır hiç sanmıyorum. Siyasi olarak da benim tanıdığım Tantan'ın öyle bir hareketin içinde bulunmaması gerekir. Bunu tabii zaman gösterecektir ama ben hiç tahmin etmiyorum. Bence o yeni dengeyi bekleyecek. Onun tarzı hakikaten farklıdır. Haksızlığa taham-

mül edemeyen bir yapısı vardır. Siyasi hesaplardan uzaktır. Primitif dense de politikasız dense de bu böyledir. Onun en önemli vasfı budur zaten. Bakanlıktan istifası da haksızlığa tahammül edememe dürtüsünden kaynaklanmıştır. Tabii Türkiye'de insanların hangi siyasi oluşumlar içine gireceğini kestirmek zordur. Ama Tantan'ın sosyal demokrat bir oluşumun içine gireceğini düşünmek diğer seçeneklerden daha mantıklı olabilir.

"Tantan Harcanmış Değil"

Tantan'ın İstanbul'da Ekipler Amirliği görevini yürüttüğü dönemde İçişleri Bakanlığı yapan Korkut Özal'la yapılan röportaj:

1977'nin ikinci yarısında İçişleri Bakanlığı görevini yürüttünüz. O zaman teşkilatınızın bir üyesi olan Sadettin Tantan'ın çalışmalarını nasıl değerlendiriyordunuz?

Tabii o dönemde Sadettin Ekipler Amiri'ydi. Biz bir temizlik hareketi başlatmıştık. Pek çok polisin görev yerini de değiştirdik. İstanbul Emniyeti'nde de bayağı bir değişiklik yaptık diye hatırlıyorum. Tantan iyi çalışıyordu, ben de önünü açmaya çalışıyordum.

237

Tantan'ın pasif göreve atanması için belirli çevrelerden size bir talep geldi mi?

Gerek siyasi çevrelerden gerekse iş çevrelerinden onu görevden almam için pek çok baskı oldu tabii. O dönemde sosyete, vekilleri etkileyecek konumdaydı. Ben bu telkinlerin hiçbirini dinlemedim. Tantan başarılıydı, kendisini görevden almam için hiçbir neden yoktu. Temizlik operasyonu sırasında İstanbul'un belirli bölgeleri başta olmak üzere, kadın ticareti, sigara, silah kaçakçılığı yapan gruplara yönelik büyük çalışmalar yaptık. Sefaköy, Şirinevler, Bahçelievler ve Bakırköy'deki fuhuş yuvalarını temizledik. Gerçekten o zaman için büyük işlerdi bunlar. O arada eski Halk Partisi İçişleri bakanlarından İlyas Seçkin bir gün yanıma geldi ve bizi tebrik etti.

Temizlik dediğiniz operasyon sadece kaçakçılar ve fuhuş merkezleriyle mi ilgiliydi? Emniyet'te de pek çok isim değiştiğine göre orada da bir operasyon olmuş.

Tabii. Çok isim değışti Emniyet'te. Temizliğin yukarıdan başlayarak yapılması gerektiğini anlamıştık. Bazı kadroları değıştirmek gerekiyordu. Biz bunu yaptık. Bir gruplaşma vardı. Kaner kendi ekibini toplamış, Ankara'da bir ekip olmuş, herkes kendi kafasına göre hareket ediyordu. Bunlar tabii nüfuz sahibi kişiler karşısında direnç gösteremiyor. Mesela bir operasyona gidiyorlar. Önlerine engel çıkınca geri adım atıyorlar falan. Ben Tantan'ı bu yüzden beğeniyordum. İşini yapıyordu, kimseyi dinlemiyordu. Benim İçişleri Bakanlığım döneminde Ecevit'ten bir destek talebim de oldu. Ecevit o zaman ana muhalefet partisi lideriydi. Bana, "Size güveniyorum Korkut bey, hükümetin arkasında olmasak bile sizin arkanızdayız," dedi. Ben o zaman doğrusu biraz hükümetten bağımsız hareket ediyordum. Bugün Tantan'ın durumu da benzerdir, İçişleri Bakanlığı dönemi için söylüyorum. Tabii biz Tantan'ı görevde tutmak için direnince, bazı kesimler çok rahatsız oldu ve söylentiler yaymaya başladılar.

Tantan'ın tarikatçı olduğu yönünde söylentiler mi?

Evet o tip şeyler. İşte bana yakınmış, ben muhafazakârmışım, o da muhafazakârmış; Nakşilik falan uydurmaları yaptılar. İlgisi alakası yok. Ben Tantan'ı bilirim. Hiçbir zaman böyle bir eğilimi olmadı. Biraz manevi değerlerine bağlı olan, elinden geldiğince namaz kılan insanlara bu damgayı vurmayı seviyor bazı kesimler. Tabii işin içinde çıkar varsa. İşte çıkar için bizi Güneş Motel'de yediler. Bizi istemedikleri için Güneş Motel oyununu oynadılar. Mafya hakikaten bizden rahatsız olmuştu. Güneş Motel olayına da sadece siyasi değil, aynı zamanda bu pencereden bakmak gerekli. Bu kişilerin çıkarları ağır bastığı için biz görevden ayrılmak durumunda kaldık.

Tantan'ın İçişleri Bakanlığı dönemine gelelim. Siz de İçişleri Bakanlığı yaptınız. Tantan'ın bakanlık dönemini nasıl değerlendiriyorsunuz?

İçişleri Bakanlığı dönemindeki tüm icraatlarını takip ettim. Şunu yaptı: Siyasetle uğraşmak yerine devletle uğraştı. Eğer Türkiye'de politik kararlar vererseniz daha o sonra onun sizi kriz olarak etkilemesine de müsaade etmiş olursunuz. Garip bir siyasi yapısı vardır Türkiye'nin. Kısaca dahil olursunuz, bir cendereye girersiniz ve

bir kere siyasi davrandınız mı hep siyasi davranmak zorunda kalırsınız. Diken üzerinde yürümeye benzer bu. Tantan bunu yapmadı. Devlet üzerinden çalıştı, yani korkusuzca işini yapmaya çalıştı. Ben de Bakanlığım döneminde siyasi çalışmamıştım, hükümet ayrı bir durumdaydı ben ayrı bir konumdaydım. Bu açıdan durumu-muz benzeşiyor Tantan'la.

Siyasi hesap yapmaz diyorsunuz. Şu anda bağımsız milletvekili. Bundan sonra ne yapacak peki sizce?

Sadece bunu değil, Türkiye'de siyasi gelişmeleri konuşmak için biraz erken. Çünkü bence Türkiye hakikaten ciddi bir siyasi değişim sürecine girdi. Aktörler, hatta belki de anlayış değişecek. Bir yıl içinde sizi temin ederim çok şey olacak. Tantan ve onun gibi isimlerin bu yeni siyasi yapılanmada yeri ne olur onu görmek için beklemek lazım. Ama şunu söyleyebilirim ki ne partisi, ne hükümet ne de başka bir güç Tantan'ı harcamış değil, Tantan harcanmış değil. Kamuoyu politik kıskaçları önemsemiyor ve pek çok şeyi anlıyor. Tantan harcanmamıştır, bunu kesin bir şekilde söyleyebilirim.

SADETTİN TANTAN

Eymür'ün Aynası adlı kitabından tanıdığımız gazeteci **Ferhat Ünlü**, bu kez kapsamlı bir Sadettin Tantan portresi çiziyor. Ancak kitap bundan ibaret değil: **Sadettin Tantan, Bir Savaş Öyküsü**, sadece Tantan'ı değil, ondan hareketle Türkiye'nin yakın tarihini, özellikle de yasadışı ekonomiyi denetleyenlerle yasal iktidar sahipleri arasındaki ilişki ve çelişkileri anlamada bir başvuru kitabı olmaya aday.

Sadettin Tantan, Sapanca'da, Laz bir babayla Gürcü bir annenin çocuğu olarak muhafazakâr bir çevrede büyüdü. Adını ilk kez, İstanbul'un yeraltı dünyasını hallaç pamuğu gibi atmasıyla duyurdu. Ardından Fatih Belediye Başkanlığı ile dikkat çekti. Nihayet İçişleri Bakanlığı olarak yolsuzlukla mücadelenin sembol isimlerinden biri haline geldi. Üst üste yaptığı operasyonlarla, ortaya attığı "Tapınak Şövalyeleri" ve "nüfuz casusları" gibi kavramlarla, Emniyet'te oluşturduğu kadroyla, Aydın Doğan'la canlı yayında yaptığı tartışmayla, partisinin lideri Mesut Yılmaz'la ters düşmesiyle ve görev alanının değiştirilmesi üzerine istifa etmesiyle sürekli gündemde kaldı.

Ferhat Ünlü bu kitapta, bir yandan Tantan'ın mevcut iktidar savaşları içindeki gerçek konumunu tasvir ederken, diğer yandan önümüzdeki günlerde yaşanabilecek yeni savaşlarla ilgili çok önemli bilgi ve ipuçları veriyor.

Kemal Derviş, Hüsamettin Özkan, Sadettin Tantan... **Metis Siyahbeyaz Dizisi**, Türkiye siyaset ve ekonomisinin kilit isimlerinin portrelerini yayımlamaya devam edecek.

Metis Siyahbeyaz

ISBN 975-342-328-4

Metis Yayınları, İpek Sokak 9, 80060 Beyoğlu, İstanbul